Rodica Ciocârdel Teodorescu

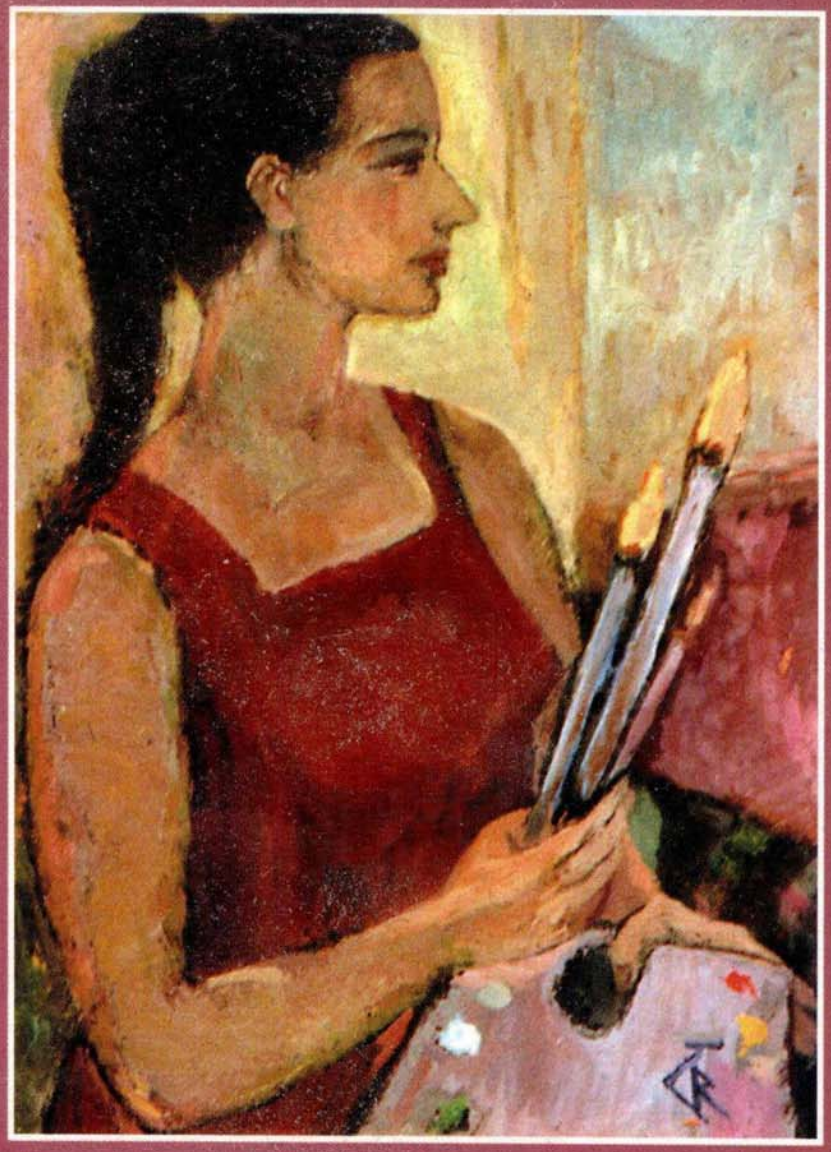

Privind semenii

EDITURA MAIKO

INVESTIRE

Când lacrimile destrupate
De umbra tainicului dor
Vor fi aripi de păsări moarte
Pe țărmul unde-am să cobor,

Îmi voi desprinde-n somn sandala
Acelui vis ce m-a purtat
Pe urma dansului frenetic
Al gândului descătușat

Și-am să-mi anin atunci cu lira
De-amăgitorul meu zenit,
Iubiri ce-au fost doar investirea
Unei beții de infinit.

Rodica Ciocârdel Teodorescu

Privind semenii

Distinsei Dnei Dr
Livia Nicifor,
bună prietenă,
cu toată dragostea
prietenească și admirația
Rodica Ciocârdel Teodorescu
martie 2001, București

Coperta I: Rodica Ciocârdel Teodorescu, *Autoportret* (Pensulele: „Aş vrea să-mi fie torţe-aprinse"), ulei pe carton
Coperta IV: Rodica Ciocârdel Teodorescu, *Bunica (Francisca Nicolau)*, ulei pe carton

© Copyright, Rodica Ciocârdel Teodorescu, 2000
Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parţială este permisă numai cu acordul scris al autoarei.

ISBN: 973 – 99427 – 7 – 6

Rodica Ciocârdel Teodorescu

Privind semenii

Editura MAIKO
Bucureşti, 2000

O reprezentantă a celei mai bune tradiții picturale românești

Încă de la debutul său, din urmă cu aproape cinci decenii, Rodica Ciocârdel-Teodorescu a dovedit prin arta sa, exprimată în două ipostaze, pictură și desen, că Parcele au înzestrat-o cu un real talent, a cărei autenticitate este de asemeni fără tăgadă.

Daruri naturale pe care artista le-a hărăzit predilect sondării sufletului uman, respectiv portretisticii, adică spre cea mai complexă și dificilă latură a creației plastice. Tocmai această complexitate, pe care n-a ocolit-o niciodată, a făcut-o să se oprească asupra personalităților din domeniul culturii, ele însele cu structuri ieșite din comun, chiar insolite. Motiv temeinic pentru a încerca să transfigureze trăsăturile psihice și spirituale care i-au impus și situat definitiv pe culmile valorice ale domeniului pe care-l ilustrau. Ne-au rămas ca documente unice, transpunerile sale grafice și picturale ale interpretărilor magistrale datorate lui George Vraca din Richard al III-lea de Shakespeare, rolul titular fiind adevărat cântec de lebădă al marelui actor.

De altfel, teatrul antic și cel shakespearian a găsit în artistă o tălmăcitoare consecventă, preocupând-o personajele acestei dramaturgii în interpretarea marilor noștri actori. Galeria de portrete a și consacrat-o drept un cronicar fidel al vieții noastre culturale, al evenimentelor care o jalonează. Avem astfel, mărturii ale unora din cele mai reușite Festivaluri și concursuri internaționale „George Enescu", spiritul acestui geniu al neamului românesc dedicându-i o suită întreagă de lucrări.

În egală măsură, a pătruns cu finețea observației care o caracterizează, în universul de forme făurit de Constantin Brâncuși, rodul meditațiilor sale fiind și multiple înfățișări ale chipului înnoitorului sculptor, și descoperirea simbolurilor operei acestuia,

descifrate în versuri de o tulburătoare originalitate, căci Rodica Ciocârdel Teodorescu este şi o sensibilă poetă.

Cronicară pasionată a realităţii româneşti, carnetele sale de schiţe au fixat pentru posteritate figuri dragi nouă, de intelectuali de marcă: de la muzicieni, lordul Yehudi Menuhin, Sir John Barbirolli, Herbert von Karajan, Sergiu Celibidache, la pianiştii Valentin Gheorghiu şi Dan Grigore, şi de la compozitorul Şerban Nichifor şi dirijorul Horia Andreescu, la regizorul Andrei Şerban şi poeta Ileana Mălăncioiu, în sfârşit, de la savantul Mircea Eliade la academicianul Constantin Bălăceanu Stolnici.

Aceste caiete de schiţe s-au îmbogăţit şi cu portretele oaspeţilor de seamă ai ultimei ediţii a Festivalului Internaţional „George Enescu" şi cu chipurile unor personalităţi ale contemporaneităţii noastre.

Prin urmare, Rodica Ciocârdel Teodorescu întocmind această galerie de portrete, a făcut un act de cultură. Nu numai că a eternizat – cum arătam – figuri intrate definitiv în Pantheonul naţiunii noastre sau în cel mondial, dar le-a dat aura personalităţii sale de artistă. Aşa i-a văzut, intuindu-le trăsăturile lor specifice, aşa i-a reprezentat. Într-un fel, a fost şi este un cronicar zelos al unor epoci care i-au marcat existenţa, dintre care nu puţine au fost faste pentru cultura românească, operele sale constituindu-se în documente incontestabile pentru viitorime.

Paul Dudea

Rodica Ciocârdel Teodorescu, o artistă a timpului nostru

Viziunea artistului şi, în ultimă instanţă, opera lui concretă, fără a mai vorbi de stil, sunt expresia temperamentului şi, în general, a structurii lui psiho-mentale, iar maniera, care nu e, întru totul, acelaşi lucru cu stilul, e tributară timpului şi mediului în care el trăieşte. Totuşi, maniera poate fi privită mai degrabă, ca rolul interferenţei între predispoziţiile şi calităţile lui native şi epoca în care se exprimă. De aici, până la a susţine că succesul sau chiar existenţa artistului, ca stare, depind de armonia dintre tipul lui psiho-mental şi momentul istoric în care se manifestă, nu e decât un pas. Artiştii frivoli, melancolici şi delicaţi vor fi existat, cel puţin potenţial şi în alte secole, dar numai în secolul al XVIII-lea, un pictor ca Antoine Watteau putea cunoaşte deplina înflorire a talentului său. E cu neputinţă să ni-l imaginăm pe Michelangelo pictând în vremea sa şi tot imposibil ar fi de gândit ca Goya, de exemplu, să lucreze în secolul al XX-lea tablourile pe care i le cunoaştem.

Privind admirabilele mozaicuri din epoca alexandrină şi romană cu realismul lor din portrete şi nuduri, putem urmări cum, aceea i tehnică, începând cu secolele V-VI d. C. exprimă un conţinut creştin, cu figurile hieratice de sfinţi în culori transcendent metafizice ale epocii bizantine şi paleo-creştine. Suflete de păgâni, suflete de creştini, aceştia erau artiştii care le-au executat.

Am recurs la acest lung preambul pentru a înţelege de ce pictoriţa Rodica Ciocârdel Teodorescu e o clasică a picturii româneşti aşa cum s-a constituit ea în perioada interbelică, deşi artista s-a format în perioada postbelică, lucrând, din fericire şi azi, în ultimul deceniu al secolului nostru.

A existat atâta concordanţă între temperamentul, talentul, structura ei psihică şi epoca în care a luat, pentru prima oară, contact cu arta plastică, încât viziunea ei s-a desăvârşit în spiritul

picturii româneşti din perioada de maximă înflorire, prima jumătate a secolului nostru.

Desenul remarcabil al Rodicăi Ciocârdel Teodorescu nu se datorează doar faptului că l-a avut profesor pe Camil Ressu ci şi predispoziţiilor ei naturale, în armonie cu învăţătura lui, ducând la o pictură, în care desenul sigur şi viguros susţine o construcţie solidă şi o compoziţie ingenioasă şi echilibrată a tablourilor. Faptul că Rodica Ciocârdel Teodorescu este o coloristă de mare clasă nu se datorează doar întâmplării că la Institutul de Arte Plastice îi întâlnea şi asculta pe profesorii Steriadi, Dărăscu, Schweizer Cumpăna, ci şi faptului că această coloristă înnăscută a avut privilegiul să prindă, printre ei, ultimele raze de soare ale libertăţii de a crea şi de a gândi pictura, înainte de bezna cumplită a anilor 50-70, cu reverberaţii sinistre până în zilele noastre.

Dacă reducem datele biografice la esenţial, adică la anii epocii creatoare, începând cu absolvirea Institutului de Arte Plastice în 1952, un fenomen deloc original pentru vremea aceea, ni se impune atenţiei.

Nefăcând politică, neaparţinând partidului unic, fiind, din fire, discretă, onestă, cu simţul demnităţii şi cu vocaţia incoruptibilităţii, artista a împărtăşit soarta celor care opuneau o rezistenţă pasivă regimului totalitar: a fost marginalizată. I s-a înscenat tragicomedia ignorării, a fost victima conspiraţiei tăcerii, omisă intenţionat de la comenzi şi împrumuturi, fără a mai vorbi de vreun premiu sau vreo formă de publicitate.

Obligată să se întreţină singură, într-un timp în care doar statul îi putea întreţine pe artişti, Rodica Ciocârdel Teodorescu a alunecat spre trista situaţie de pictor de duminică. Are însă prea multe calităţi pentru ca acest statut impus s-o fi marcat în mod decisiv. Profesionalismul, în cel mai serios înţeles al cuvântului, e una din trăsăturile dominante ale artei pe care, de mai bine de patru decenii, pictoriţa o elaborează. Doar numărul relativ redus de lucrări în ulei executate în lunga ei carieră este o consecinţă a situaţiei în care s-a aflat.

O vocaţie specială a condus-o pe artistă la temele poetic-decorative, atât de caracteristice artiştilor români dintre cele două

războaie mondiale. Naturi moarte cu flori, în ambianțe de interior, crepusculare, executate într-o cromatică de acorduri sonore în care domină culori calde, de obicei roşul sau galbenul, puse în contrast puternic de valoare cu tonuri închise, de brun, negru sau gris; dar şi compoziții insolite cu motive florale, în care albastrul sau violetul evocă, parcă, orizontul sau infinitul, tratate într-o manieră de un decorativism nobil şi inspirat ce aminteşte de pânzele marilor noştri Luchian, Tonitza, Petraşcu, Pallady, iau naştere la diferite intervale de-a lungul întregii cariere a artistei.

Peisajele sale sunt imagini pictate în care aproape că putem recunoaşte România, dealurile ei subcarpatice unduind paralel cu orizontul, întrerupte ici, colo, de turlele unei mănăstiri, sau pâlcuri de copaci cum nu se află decât la noi. Peisajul „Carieră de piatră la Slănic", cu atmosfera lui uşor înceţoşată, exprimat prin linii, pete de culoare, fulgurații de valoare sonoră ce evocă nu numai natura vizibilă, ci şi sufletul ei, sunt un corespondent în arta plastică românească a peisajelor lui Cézanne, mai ales al celor reprezentând Muntele Saint-Victoire. Ar merita menționat şi minunatul peisaj intitulat „Iarnă în Cişmigiu", lucrat în guaşă, à la prima, de-o spontaneitate în care inspirația pură se uneşte cu tehnica admirabil mânuită şi cu receptarea proaspătă şi curată a naturii binecunoscutei grădini citadine surprinsă într-o zi cu mercurul coborât sub zero grade. L-am putea asemăna stampelor japoneze sau desenelor chinezeşti, dar maniera originală în care este executat face din el un unicat, de o frumusețe inefabilă şi tulburătoare.

Manifestare majoră în arta plastică, portretul e cel mai vechi şi mai nobil gen din tot ce a creat mâna omului în acest domeniu, de la pereții cavernelor şi locuințelor lacustre, în pragul cărora se modelau din lut femei reprezentând fertilitatea sau chipuri de zeițe, întrezărite în vis de artistul preisoric, şi până azi. Plasticianul care nu execută portrete apare, în general, ca un artist minor.

Să ai însă vocația clară a o portretului, mai ales în pictură, e o virtute pe care nu multe femei pictorițe o au. Vigée Lebrun, Rozalba Carrera, Suzanne Valodon sunt aproape excepții şi cu atât mai meritorie apare opera Rodicăi Ciocârdel Teodorescu în

contextul artei plastice româneşti. Portretul ei îmbină pătrunderea psihologică cu excelenta redare fizionomică într-un stil personal şi într-o viziune aflată între realism şi idealizare, pe linia tradiţiei picturii româneşti reprezentate prin Grigorescu, Andreescu, Luchian, Tonitza, Stoenescu, Ressu, Steriadi, Petraşcu, Ştefan Popescu, M. H. Maxy, pentru a nu aminti decât o parte dintre marii noştri portretişti sau realizatori de figuri umane în pictură. Ca şi ei, Rodica Ciocârdel Teodorescu ne redă persoane şi personalităţi care tind spre arhetip şi chiar spre simbol. De exemplu, „Portretul bunicii" e aproape un simbol al vârstei a treia, într-o atitudine caracteristică de resemnare şi meditaţie. Economia de mijloace plastice prin care pictoriţa a realizat a cest portret de excepţie constă într-un singur contrast de valoare şi din două acorduri cromatice ale celor trei culori principale, obţinându-se maximum de efect cu minimum de mijloace; performanţă pe care nu o reuşesc decât „cei mari" ... şi nu întotdeauna.

Dacă viziunea plastică a pictoriţei este tributară perioadei interbelice a picturii româneşti, tehnica ei se desprinde de şcoala înaintaşilor. Uneori se apropie de tehnica impresioniştilor dar redare sintetică a motivului şi o anumită stilizare şi preluare a lui ţine mai mult de expresionism sau chiar de Jugendstil şi Art Nouveau.

Într-o mobilitate deplină, pensula trasează pe pânza preparată cu un grund colorat, de o mare îndrăzneală uneori, în culoare cinabru, linii şi pete fulgurante, separate, dar care se unesc, totuşi, în forme şi volume perfect coerente şi solide. Nimic static, nimic convenţional, stângaci sau rigid în aceste suprafeţe de pictură realizate cu siguranţa şi cu dezinvoltura unui maestru. Din aceasta tehnică, sui generis, se naşte portretul lui George Vraca în rolul lui Richard al III-lea, pictat în negru, albastru şi roşu, ca o metafizică răsturnată, demnă de un personaj demonic. Tot în această tehnică e pictat şi portretul compoziţie al sculptorului Gheorghe Anghel. Nimic mai deosebit decât aceste două portrete şi nimic mai asemănător. Performanţa unităţii în varietate se continuă şi în portretele unor mari personalităţi ca Gh. Storin, Valentin

Gheorghiu, Henri Catargi, Barbu Brezianu, Helmuth Plattner, Radu Căplescu, Mihai Minculescu, Constantin Bălăceanu Stolnici etc.

La portretul fiecăruia dintre personalitățile amintite, „punerea în scenă şi decorul", într-un cuvânt, ambianța corespund timpului sau mai bine zis arhetipului prezentat: Gheorghe Anghel, un călugăr hieratic, între doi îngeri sau sfinți, propriile lui sculpturi; Gheorghe Vraca, simbolul perfidiei în rolul lui Richard al III-lea; Bălăceanu Stolnici, boierul, om de ştiință, solemn şi familiar ca un adevărat aristocrat; Helmuth Plattner, visătorul; Valentin Gheorghiu, artistul romantic; Henri Catargi, pictorul de un intelectualism interiorizat ... şi am putea continua.

În cromatica portretelor domină gris-urile şi acordurile de culori complementare, într-o valorație judicioasă, cu efecte plastice maxime. Chipul şi mâinile, cele două elemente cu cea mai mare relevanță în portret, sunt întotdeauna minunat executate. Unul dintre puținele portrete bust fără mâini este cel al soțului artistei, avocatul Alexandru Teodorescu, care excelează, ca şi cum ar fi cerut o compensație, în redarea fizionomiei, într-o cromatică de o rară noblețe, alcătuită din gris-uri de albastru, ocru şi negru, o valorație puțin pronunțată, ce-l aseamănă cu o icoană. Limbajul plastic al artistei, simplu, precis, pregnant, evită stridențele, exagerările, excesul de decorativism, realismul forțat, cu efecte discutabile, desuetudinea unor formule mult prea folosite sau teribilismul unui modernism neasimilat, de paradă.

E însăşi sufletul artistei, exprimat sincer, sub pecetea harului, ceea ce admirăm noi în tablourile ei, aşa cum numai mai marii artişti ai veacului ne-au învățat că se produce în arta adevărată. Cer iertare cititorului pentru o îndrăzneață comparație, dar nu pot să nu-i împărtăşesc o puternică impresie care are în spiritul meu un caracter insurmontabil. am avut fericita ocazie să contemplu la Muzeul Prado portretele marelui Velasquez. Cele mai multe păreau a fi nişte eboşe. Picturile Rodicăi Ciocârdel Teodorescu lasă adeseori aceeaşi impresie. Mai putem oare privi cu ochi critic această calitate?

La o privire de ansamblu, opera sa plastică se prezintă unitară ca stil şi viziune, de la lucrările ei de debut, la cele ale

deplinei maturități creatoare şi după aceea. Evoluția sa este cea firească, de la exuberanța tinereții şi inexperienței, tradusă prin linii şi culori intense şi compoziții îndrăznețe, uşor fanteziste, în care până şi morocănosul realism socialist, de rigoare în vremea aceea, se topea şi-şi pierdea virulența, până la perfecta stăpânire a emoțiilor şi bineînțeles a tehnicii ducând la opere de un echilibru suprem, tradus printr-o economie de mijloace plastice, proprie doar marilor maeştri.

La marii pictori există o concurență între valoarea operelor pictate şi cea a desenelor şi schițelor. Leonardo, Michelangelo, Rubens, Rembrandt mai ales, Van Gogh, Grigorescu, Tonitza, Corneliu Baba etc. au fost mari pictori şi mari desenatori deopotrivă. Rodica Ciocârdel Teodorescu nu face excepție. Desenele ei aproape întrec în originalitate şi virtuozitate opera pictată. Ele se concentrează pe figura umană şi credincioasă interesului ei pentru valorile şi personalitățile de excepție, ea reprezintă în desene şi schițe, aproape în exclusivitate, artişti de valoare şi personalități ale vieții publice şi artistice, cu precădere româneşti. Există doi mari desenatori de figuri umane în pictura românească aproape contemporani, deşi primul o precede în timp. Mă refer la Eugen Drăguțescu şi la Rodica Ciocârdel Teodorescu. Desenele ei au început să ia ființă în zorii carierei sale de pictoriță, reprezentând artiştii pe care-i cunoştea personal şi care-i pozau, pe care-i avea sub ochi în momentul creației. Au apărut astfel desene reprezentându-i pe Ion Mirea, Gh. Storin, Valentin Gheorghiu, Mihai Constantinescu, Silvia Şerbescu, Petru Vintilă, Florin Iordăchescu, Eusebiu Camilar, Aura Buzescu, Marietta Anca, Emil Botta ... La un moment dat, din ce în ce mai ocupată fiind şi deplasându-se mai greu, a început să schițeze în sălile de teatru sau după televizor, la emisiunile lui Iosif Sava sau la unele interviuri şi recitaluri.

Rapiditatea cu care schița şi capacitatea de a păstra pe retină şi în memorie o imagine deja dispărută au ajutat-o să reuşească o performanță unică. Au luat astfel naştere desenele portret ale lui Virgil Cândea, Claude Nicolau, Mihai Ungureanu, Andrei Pleşu, Radu Beligan, Nicolae Balotă, Iosif Sava, Mircea

Cărtărescu, Şerban Nichifor, Ilinca Dumitrescu, Doina Uricariu, Ileana Mălăncioiu, Ion Caramitru, Sir John Barbirolli, Sir Yehudi Menuhin, Sergiu Celibidache, Ionel Perlea, Horia Andreescu etc, etc.

Desenele artistei sunt o galerie unică de personalităţi, un document de epocă prin care orice carte de istorie sau de memorii care se referă la viaţa publică şi artistică românească din ultimele decenii ar putea fi ilustrată. Originalitatea acestor desene e impresionantă. Linia lor spontană vibrează şi se desfăşoară ca aţa de pe un ghem depănat, ruptă din loc în loc, apoi reînnodată, alcătuind după un plan nevăzut, transcendental, o imagine sintetică de o uimitoare coerenţă, un portret arhetipal ce aminteşte sculpturile egiptene, despre care regretatul arhitect Anghel Marcu spunea că au fost făcute de zei. Redate cu o rigoare aproape sacră, unită cu o libertate ce provine din adevăr, aceasta este trăsătura dominantă a desenelor Rodicăi Ciocârdel Teodorescu.

Celebrul naturalist Buffon a spus „Stilul este însuşi omul". Stilul artistei este asemenea ei, ca psihologie şi caracter. Un cristal limpede şi misterios ce ni se dezvăluie şi ni se ascunde totodată, datorită complexităţii, profunzimii şi luminii reflectate pe care le implică.

„Pictura este o lucrare a minţii" preciza Leonardo da Vinci, ceea ce demonstrează şi opera Rodicăi Ciocârdel Teodorescu, şi ea un produs al intelectului, dacă pasiunile sublimate sunt considerate intelect, iar idealismul, aspiraţia spre înălţime şi iubirea de adevăr ca expresii ale personalităţii se transformă nemijlocit în talent, temperament şi viziune artistică.

Ileana Minculescu

pictoriţă
Malmő, Suedia

Din cronici

„[...] Rodica Ciocârdel Teodorescu a avut puterea şi a izbutit să resuscite tocmai acest trecut impalpabil şi să-l facă prezent, să-l concretizeze, să-l prindă «pe viu», prin câteva abile trăsături de condei.

Apoi, notaţiile s-au prefăcut în desene, din care unele reapar înnobilate într-o serie de guaşe şi acuarele de o sobră incandescenţă.

Teatrul antic, ca şi cel shakepearian şi-au găsit astfel în persoana Rodicăi Ciocârdel Teodorescu o pasionată interpretă şi tălmăcitoare, care reuşeşte să redea propria sa viziune artistică, reinterpetând grafic caracterul unor personalităţi de prim rang ale scenei noastre [...]

Trecând pe tărâmul muzicii putem reîntâlni figurile unor renumiţi muzicieni români sau străini, [...] care s-au perindat pe podiumul Ateneului Român „George Enescu", fiind el însuşi reprezentat într-un amplu, reverenţios desen [...]

Dacă nu ar fi decât aceste sumare exemplificări şi Rodica Ciocârdel Teodorescu merită din plin gratitudinea deosebită a celor care-i vor contempla şi îşi vor aduce aminte de creaţiile şi re-creaţiile în care artele se regăsesc armonios interferate."

Barbu Brezianu

„Sunt artişti pe care-i credem a-i cunoaşte datorită prezenţei lor susţinute în expoziţiile colective şi iată că, împrejurări fericite ne impun o altă - sau o nouă - imagine a lor. Este şi cazul Rodicăi Ciocărdel Teodrescu, de mult consemnată de critică şi, nu de mult timp, inedit configurată printr-o expoziţie personală de grafică, dominată de pasiunea sa pentru teatru.

Portretele de actori devenite personaje impuneau un fin observator slujit de un solid meşteşug al desenului, fluid şi nuanţat, apt să ne facă să citim, cu exactitate, personajul.

De data aceasta, pentru a ne rotunji imaginea asupra sa, Rodica Ciocârdel Teodorescu prezintă o selecţie de pictură asupra căreia, cu chemare şi multă aplicaţie, zăboveşte mult.

[...] *Expoziţie-rezumat* al unei îndelungi lupte în numele unei vocaţii căreia i se răspunde cu sacrificii adesea nebănuite, dar şi *expoziţii-enunţ* al drumului care reprezintă viitorul artistic al Rodicăi Ciocârdel Teodorescu, actualul nostru contact cu opera sa este revelator pentru ceea ce căutăm cu atâta ardoare: o nestinsă conştiinţă artistică."

Radu Ionescu

„În sala Teatrului C. I. Notarra, pictoriţa *Rodica Ciocârdel* expune o serie de uleiuri şi schiţe în tuş, înfăţişând notaţiile şi reinterpretările în atelier de la spectacolul cu piesa lui Shakespeare «Richard al III-lea». Toate lucrările sunt centrate în jurul interpretării magistrale a regretatului George Vraca în rolul titular. Pictoriţa aduce astfel un meritat omagiu marelui tragedian, iar iniţiativa ei de a-l fi studiat la timp se dovedeşte valoroasă."

Petru Comarnescu

„[...] Relevăm astfel, implicit, calităţile picturii pe care o elaborează Rodica Ciocârdel Teodorescu, atent pusă sub armătura desenului esenţial – un Autoportret şi un George Enescu în conté ne oferă admirabile exemple de studii cu valoare autonomă, atestând respectul pentru *structura* «clasică» a imaginii – dar întotdeauna înnobilată de emoţie participativă. Seria de portrete, de o sesizantă asemănare fizionomică, relevă simultan şi pasiunea observaţiei psihologice, iar când lucrarea este realizată în tuşe rapide, poate mai puţin elaborate, calitatea picturală intrinsecă, dominată de un gestualism alert, se impune ca o deschidere în care o regăsim mai exact pe artista de sensibilitate şi forţă [...]

Liberă faţă de restricţiile unui stil tiranic, dar atentă la rigoarea punerii în imagine plastică, Rodica Ciocârdel Teodorescu aduce prin această expoziţie datele unei dotări disciplinate prin

studiu şi sinteză, o pasiune pentru universurile poetice şi poetizate şi simţul picturalităţii dominante indiferent de pretextul ales."

Virgil Mocanu

Elevă a pictorilor Daărăscu, Ressu şi Maxy, Rodica Ciocârdel Teodorescu expune în a patra expoziţie personală mai multe cicluri de grafică (printre care amintim *Portrete de copii, Studii de portret, Ilustraţii la „Versurile mele nescrise", Desene animaliere*).

De-a lungul a aproape treizeci de ani, putem urmări evoluţia producţiilor ei, de la portretistică „în priză directă", cu atenţie la datele corespunzătoare ale modelelor – Paul Everac, G. Marinescu Dinizvor – pânî la desene lapidare legate de balet sau muzică şi compuneri cu intenţionalitate simbolică (Mări înecate, Corăbiile gândului, Harfele tăcerii). Notaţia „realistă" se învecinează cu stilizări în pragul abstracţiei.

Mihai Drişcu

Notaţiile spirituale, fineţea şi graţia ductului sprinţar al liniei, delimitând conture şi forme, luminozitatea tamisată şi caldă a coloritului – fie a acuarelei, fie a guaşei sau a creioanelor – reverberând o tonică atmosferă de optimism şi reverie, sunt calităţile intrinseci caracterizând expoziţia de faţă, calităţi care conturează personalitatea de artist a Rodicăi Ciocârdel Teodorescu. cunoscută şi ca o sensibilă poetă, pictoriţa şi graficiana ne demonstrează prin valoarea plastică a lucrărilor expuse, - realizate de-a lungul a treizeci de ani – constanţa crezului artistic, probitatea demersului creator în redarea naturii şi a sentimentelor umane, în exprimarea cu mult optimism a plăcerilor spirituale ale vieţii sub toate aspectele ei.

Petre Oprea

Eu și apropiații mei

Uitasem că inima ta
Începuse să bată la poarta fiecărei stele,
Să-ți pot primi
Ecoul trecerii…
Astfel am început a măsura
Veşnicia
Iubirii.

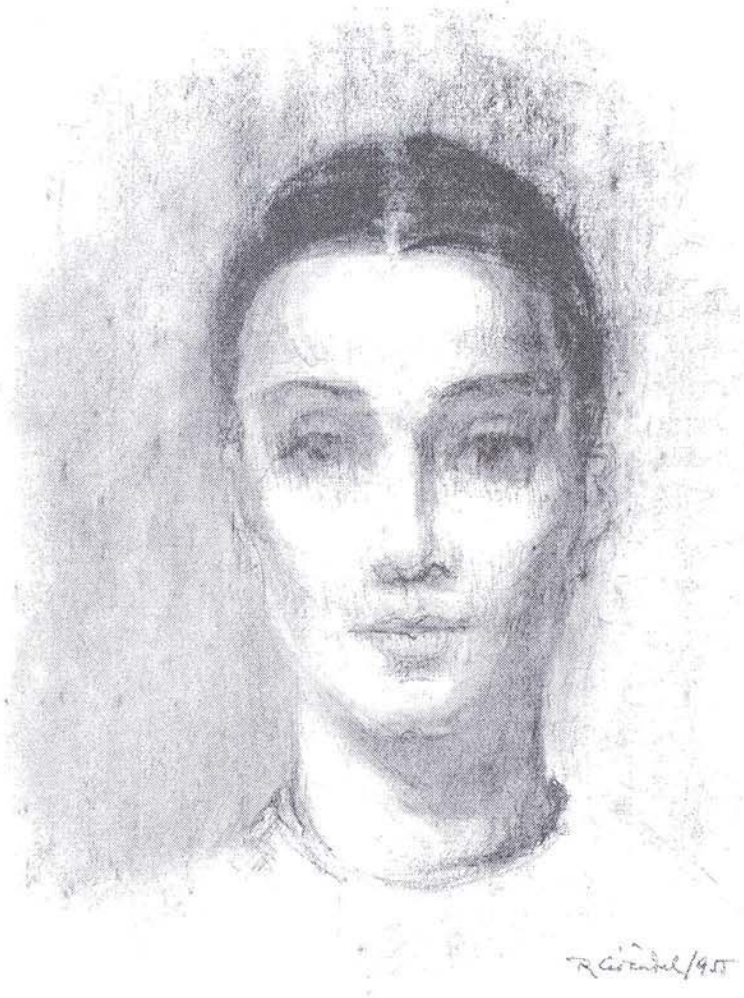

1. Autoportret

2. Autoportret

3. Soțul meu: avocatul scriitor Alexandru Teodorescu Schei

4. Tata la 36 de ani (Gheorghe Ciocârdel), economist şi desenator talentat

5. Mama (Ofelia Ciocârdel)

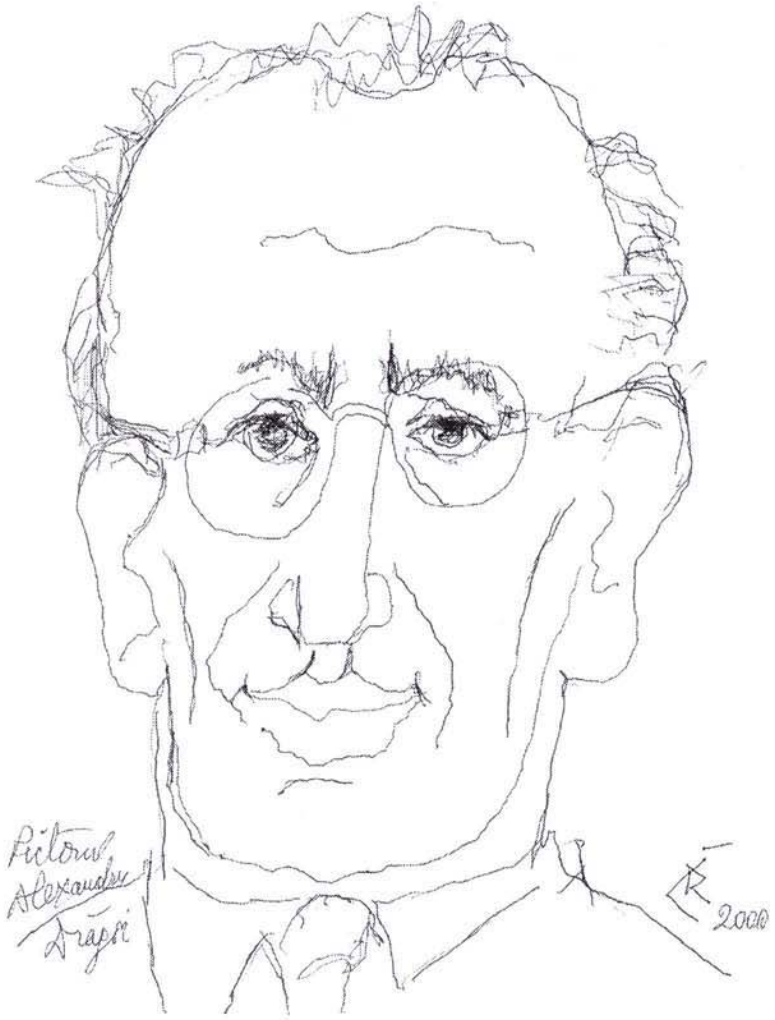

6. Pictorul Alexandru Drăgoi

7. Medicul și poetul Vasile Dima

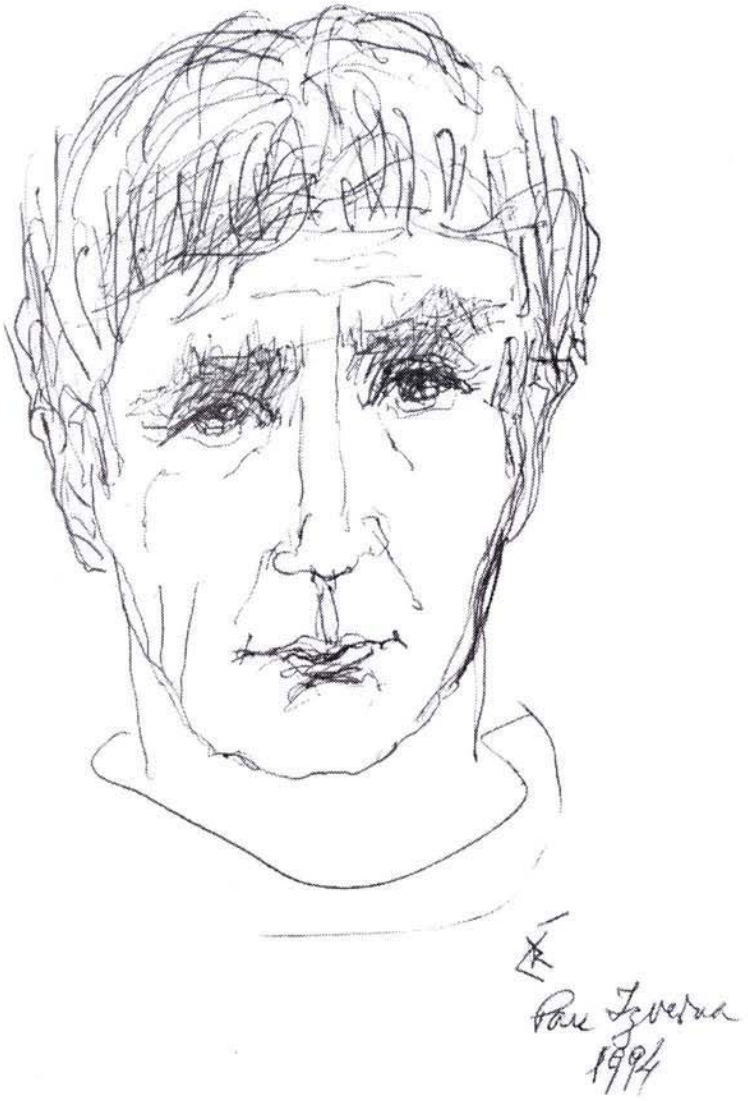

8. Pan Izverna

9. Pictorița Ileana Minculescu

10. Poetul şi scriitorul Sergiu Grossu

11. Mama Sica (Prof. Anastasia Popescu)

12. Avocatul şi scriitorul Constantin Radu Zarifopol

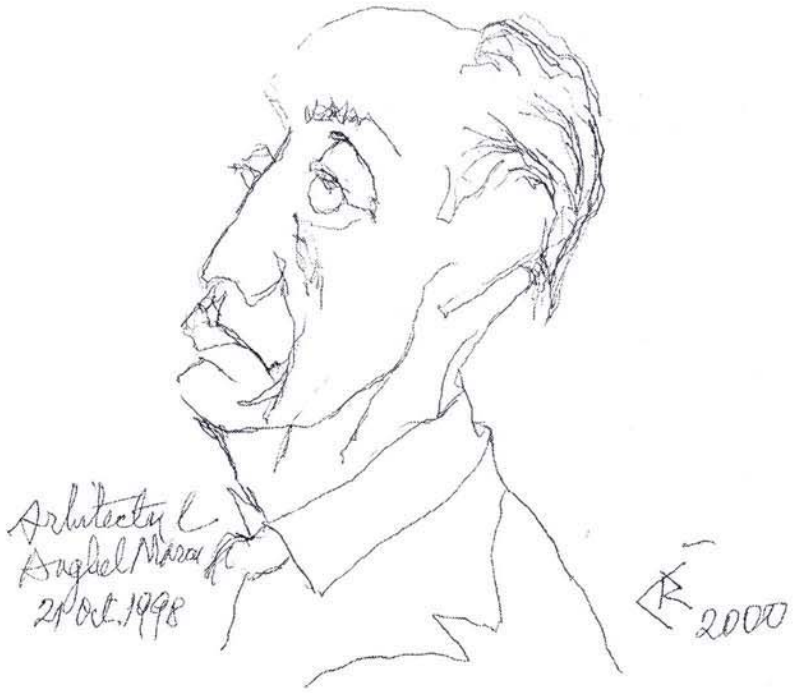

13. Arhitectul Anghel Marcu

14. Arhitecta Milița Sion

15. Compozitorul Şerban Nichifor

16. Prietena mea Elena Odagiu

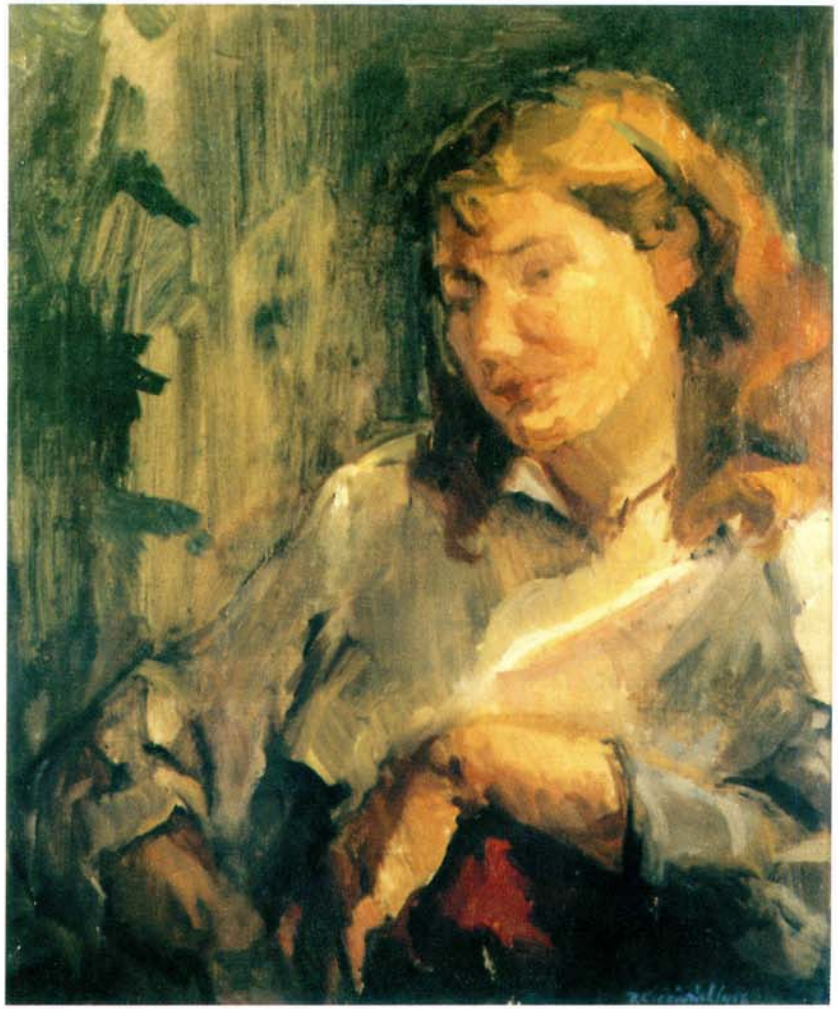

I. „Fata cu părul bălai" după Claude Debussy

Din lumea artelor plastice

Cercul, cercul absolut
A fost iubit de Brâncuşi...
El i-a fost ochiul
Prin care a privit
Cele din afară
Şi cele dinlăuntru
Ale universului.

17. Constantin Brâncuşi
Oul sau Începutul şi pasărea

18. Constantin Brâncuşi
Geniul, Infinitul şi pasărea

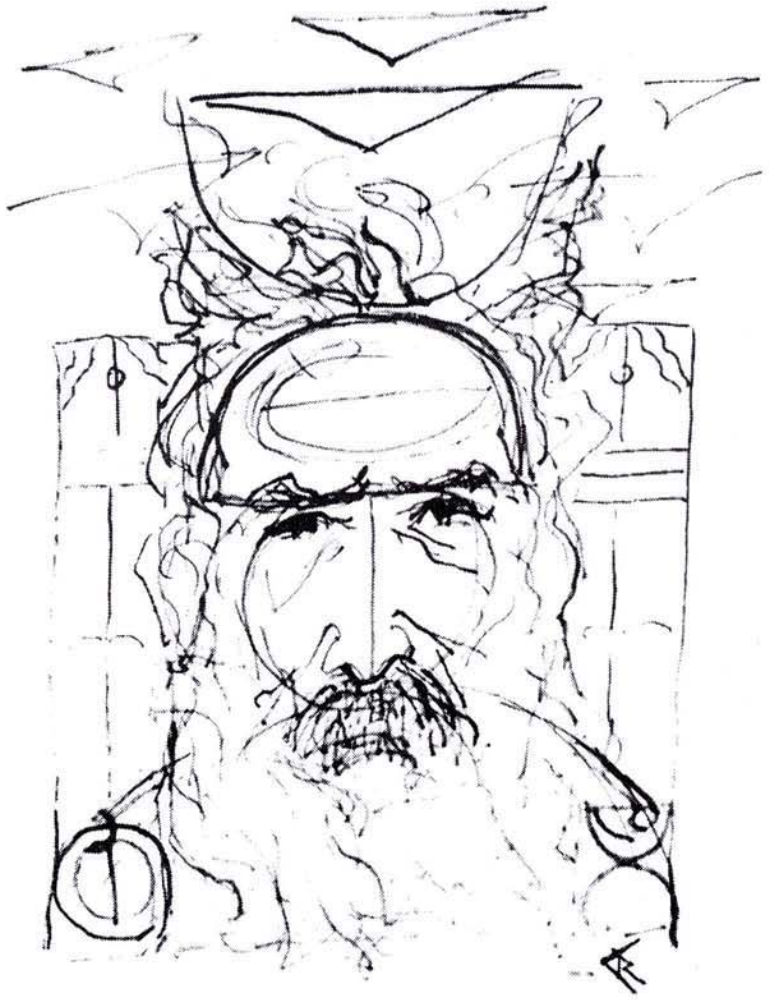

19. Constantin Brâncuşi
Îngemănarea în sacrul elementelor

20. Gheorghe D. Anghel

21. Gheorghe D. Anghel

22. Gheorghe Petraşcu

23. Pictorul Ion Mirea

24. Sculptorul Boris Caragea

25. Pictorul Vasile Melica

26. Graficiana Mariana Petraşcu

27. Graficiana Mariana Petraşcu

28. Pictorul Ştefan Câlţia

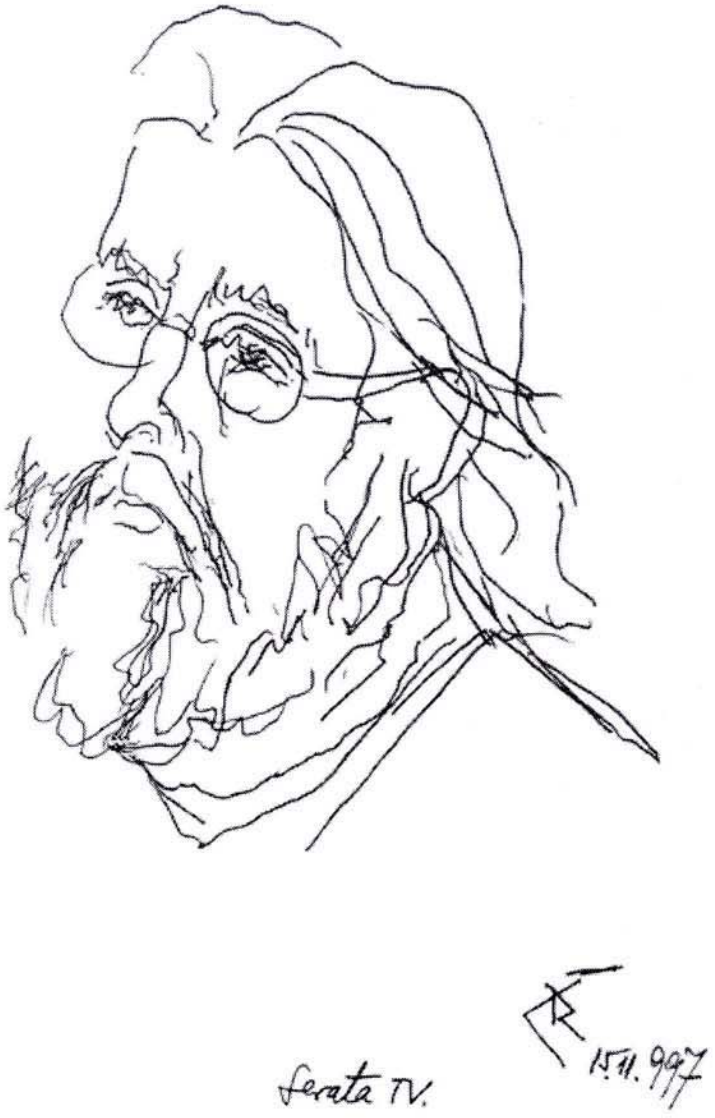

29. Pictorul Sorin Dumitrescu

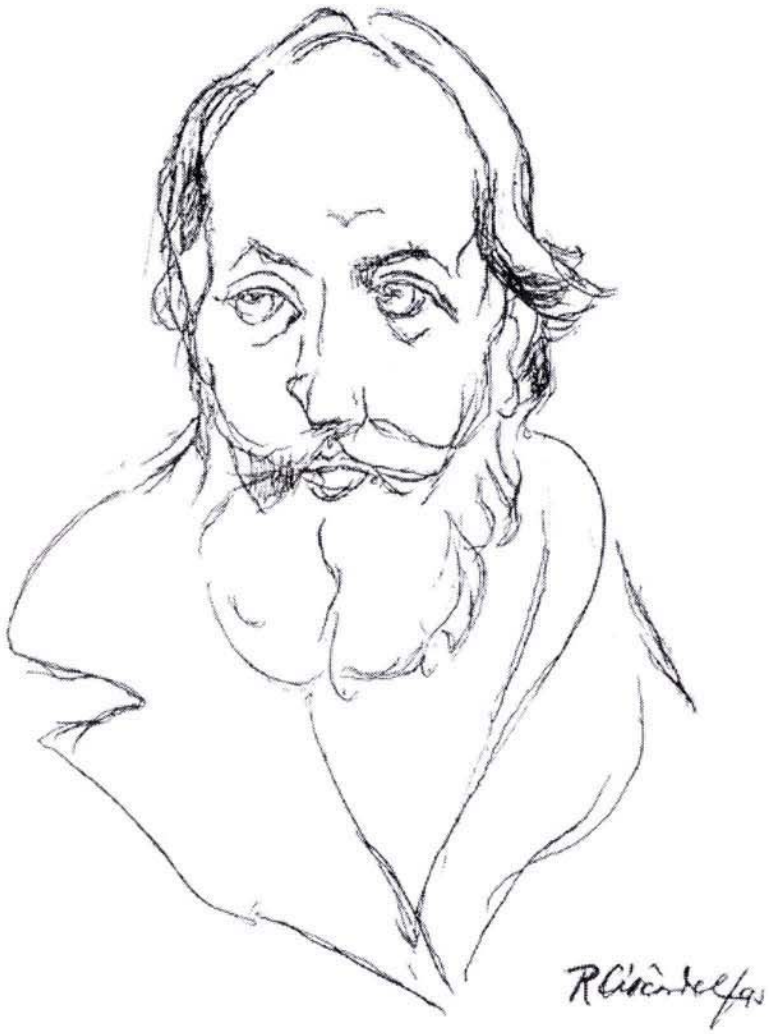

30. Pictorul Aurel Cojan

31. Mihu Vulcănescu
artist plastic stabilit în Italia

32. Criticul Barbu Brezianu

33. Criticul Barbu Brezianu

34. Criticul Petre Oprea

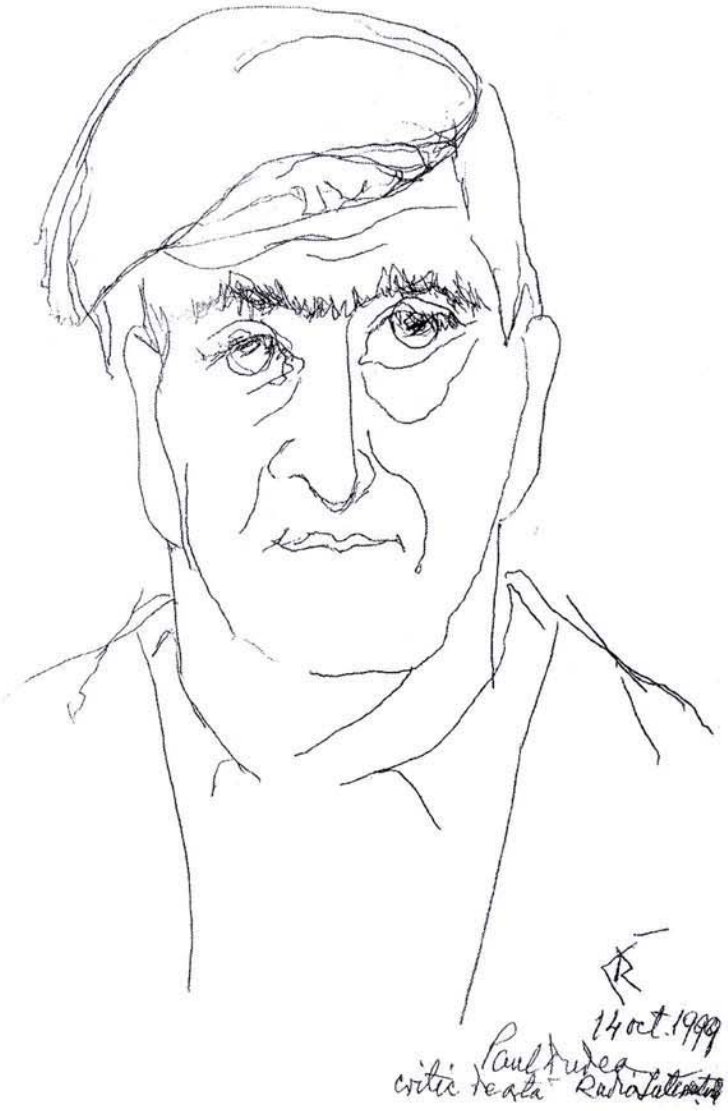

35. Criticul Paul Dudea

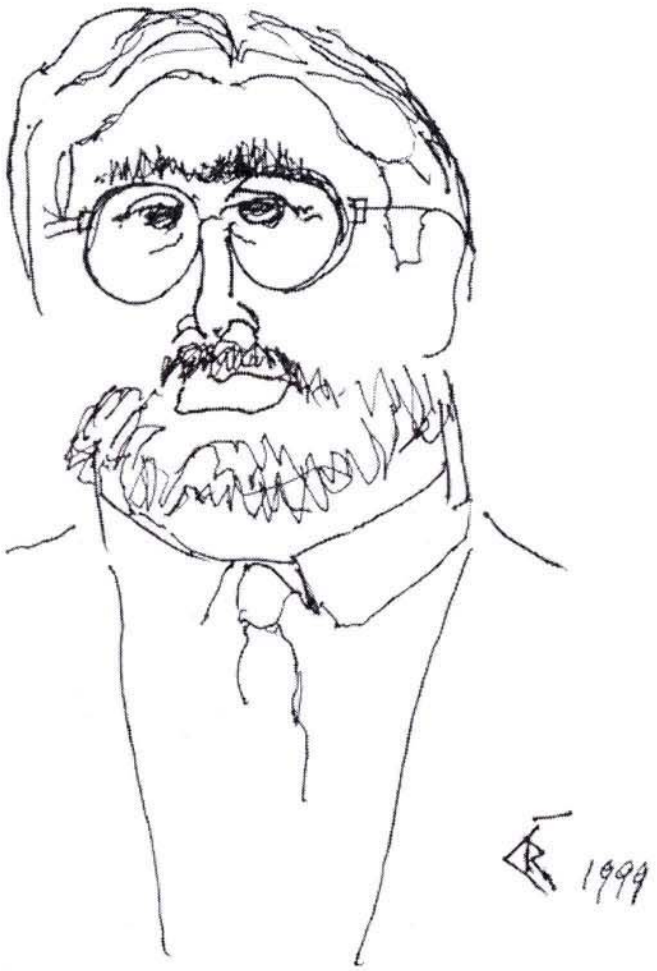

36. Criticul Andrei Pleşu

37. Criticul Andrei Pleşu

38. Criticul Andrei Pleşu

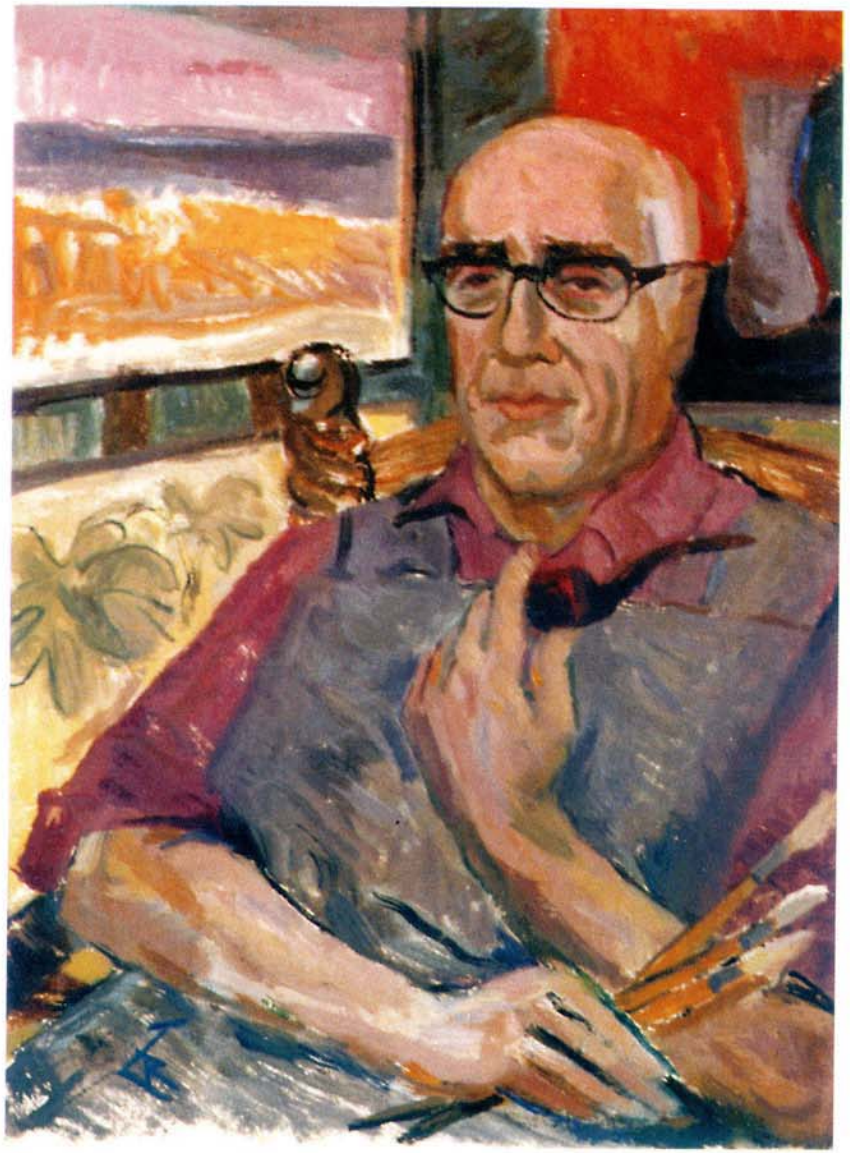

II. Henri H. Catargi

Din lumea muzicii si a Festivalului „George Enescu"

Clipe, când în cascade
Sub răsturnate zboruri
Ore devin cenuşă
În armonii ce curg.

39. George Enescu

40. George Enescu

41. Sergiu Celibidache

42. Sergiu Celibidache

43. Sergiu Celibidache

44. Sergiu Celibidache

45. Dirijorul Sir John Barbirolli

46. Dirijorul Ionel Perlea

47. Pianistul Valentin Gheorghiu interpretând Beethoven

48. Pianistul Valentin Gheorghiu interpretând Chopin

49. Pianistul Valentin Gheorghiu interpretând Concertul de Grieg

50. Dan Grigore

51. Violonistul Viktor Tretiakov

52. Ion Voicu

53. Tenorul Andrea Bocelli

54. Tenorul Luciano Pavarotti

55. Dirijorul Mircea Cristescu

56. Herbert von Karajan

57. Dirijorul Zubin Mehta

58. Horia Andreescu

59. Compozitorul Radu Căplescu

60. Violonistul Florin Ionescu Galați

61. Pianista Lisette Georgescu

62. Compozitorul Şerban Nichifor

63. Naistul Gheorghe Zamfir

64. Cvartet de coarde chinez
Festivalul George Enescu 1995

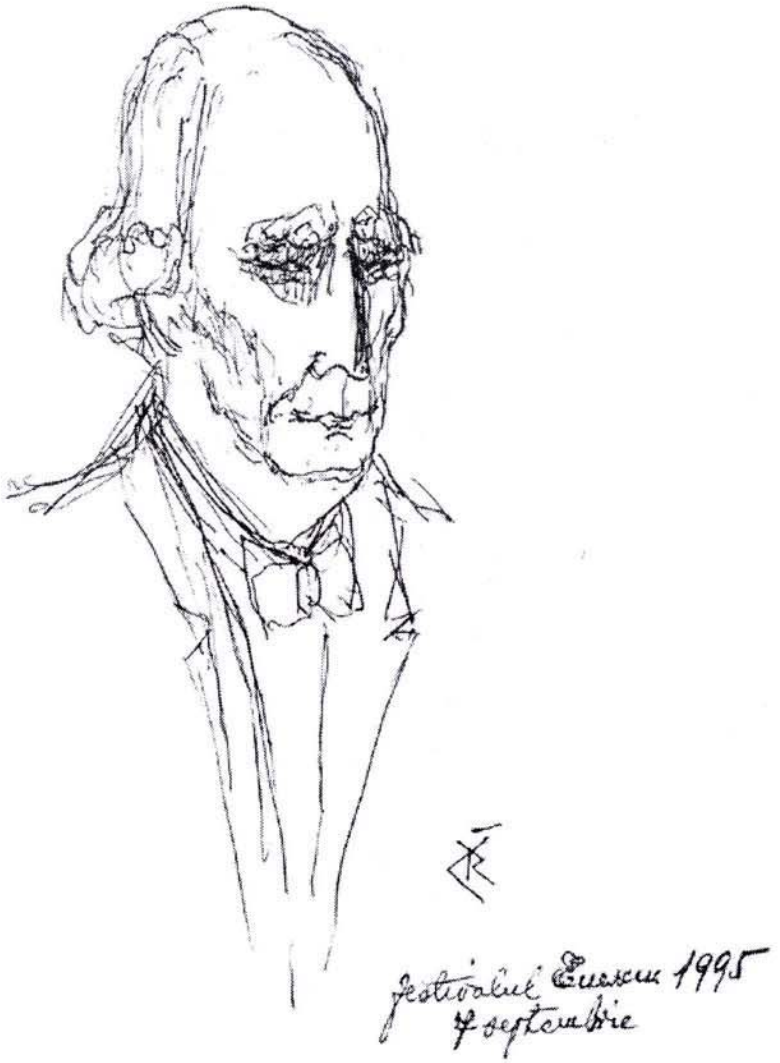

65. Lordul Yehudi Menuhin
Festivalul George Enescu 1995

66. Lordul Yehudi Menuhin
Festivalul George Enescu 1998

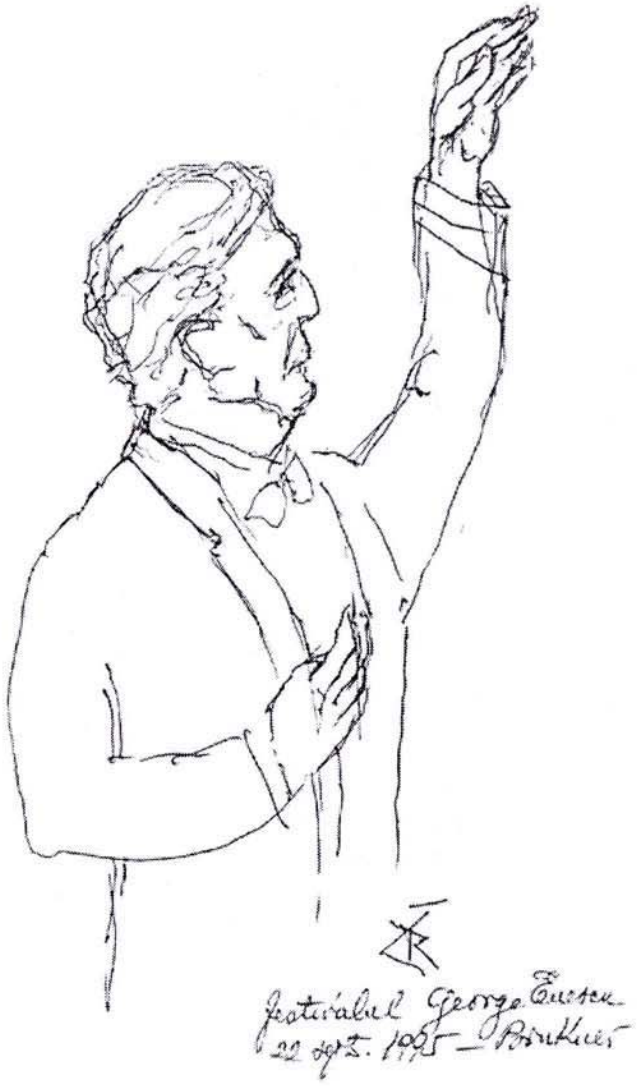

67. Dirijorul Georges Prêtre
Festivalul George Enescu 1995

68. Violonistul Liviu Prunaru
Festivalul George Enescu 1995

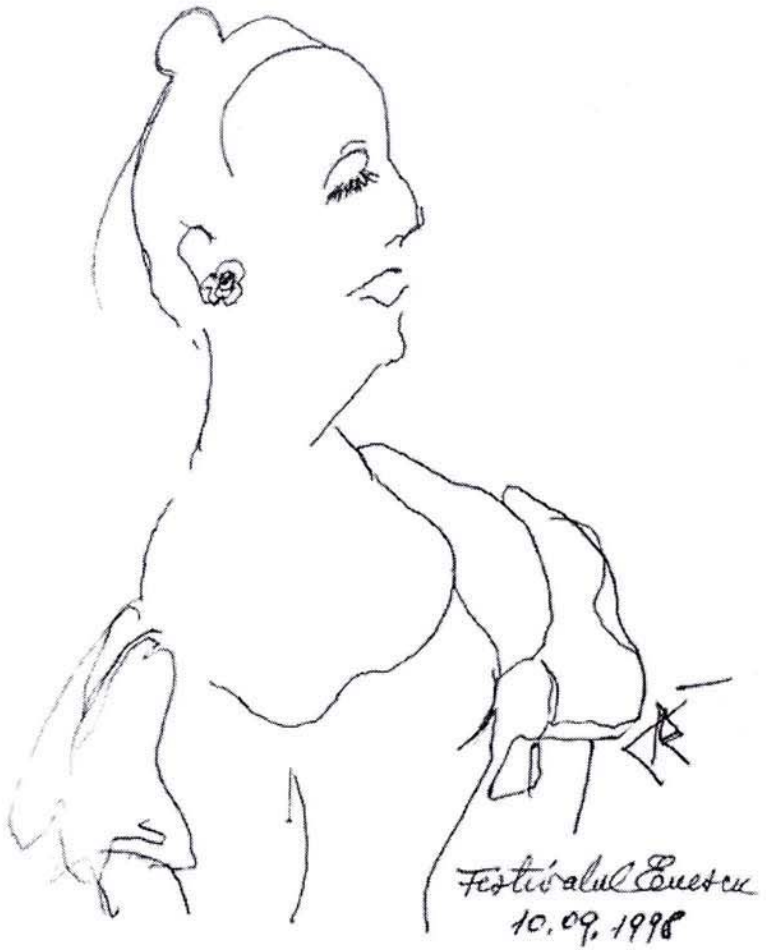

69. Soprana Tereza Berganza
Festivalul George Enescu 1998

70. Dirijorul Myungwuhn Chung
Festivalul George Enescu 1998

71. Dirijorul Myungwuhn Chung
Festivalul George Enescu 1998

72. Violonistul Gabriel Croitoru
Festivalul George Enescu 1998

73. Dirijorul Lawrence Foster
Festivalul George Enescu 1998

74. Soprana Barbara Hendricks
Festivalul George Enescu 1998

75. Violonista Silvia Marcovici
Festivalul George Enescu 1998

76. Baritonul Monte Peterson în opera Oedip de George Enescu

77. Muzicologul Iosif Sava

78. Pianista Alberta Alexandrescu

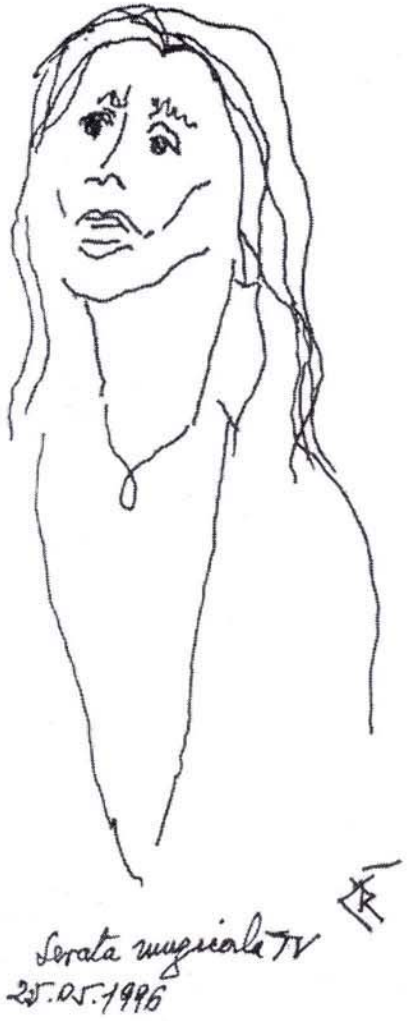

79. Soprana Felicia Filip

80. Violoncelistul Bogdan Jianu

81. Violoncelistul Marin Cazacu

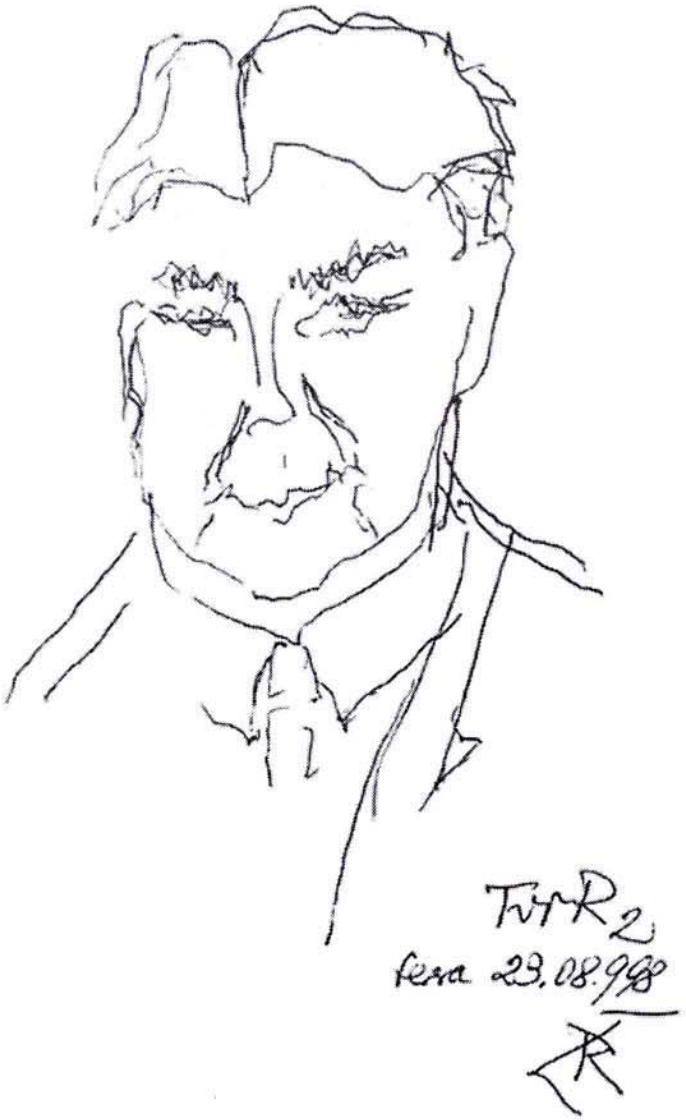

82. Compozitorul Aurel Stroe

83. Dirijorul Alain Tongue

84. Copil cu vioara

85. Fetiță la pian

86. Violoncelistul Bogdan Jianu

87. Violoncelista Oana Unc

88. Dirijorul Cristian Mandeal

89. Violonistul Viktor Pikaisen

90. Violonistul Viktor Pikaisen

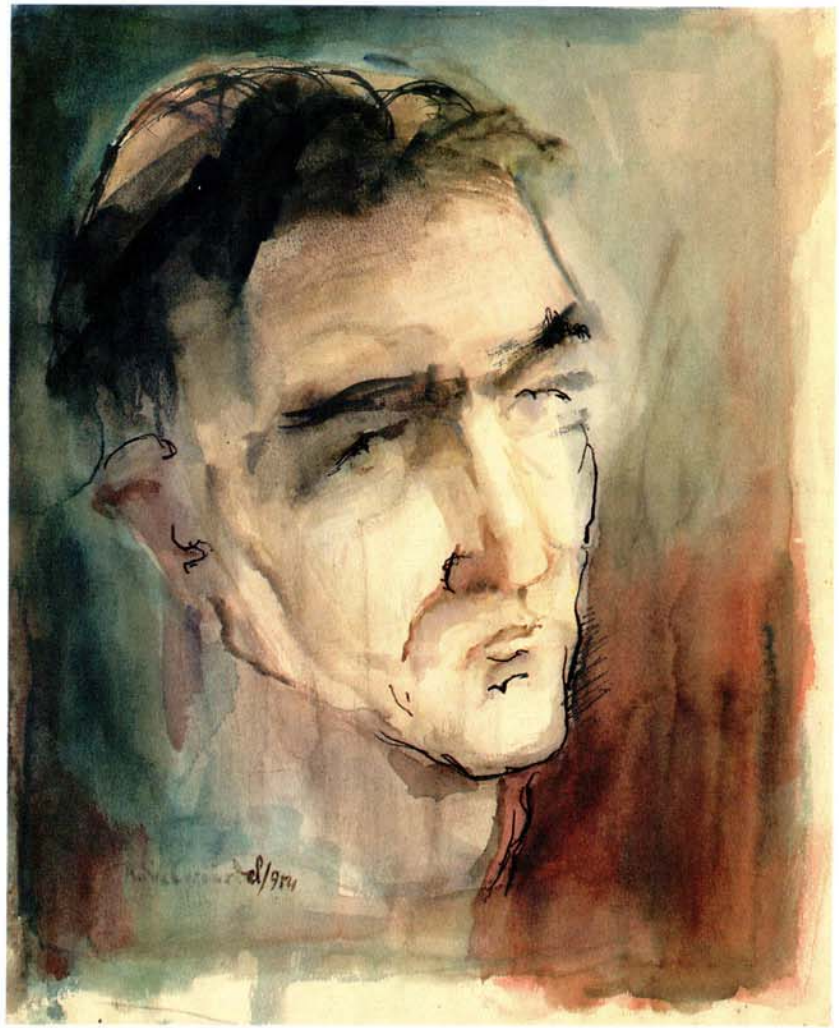

III. Valentin Gheorghiu

Din lumea teatrului românesc

Desenez conturul, dincolo de care, lumina
Dă viață umbrei strălucitoare,
Și-mi simt degetele arzând
De prea mult soare
Grămădit la hotar de lumină și gând.

91. Ion Manolescu în rolul Ducelui de Gloster din „Regele Lear“

92. Aura Buzescu în rolul Gonerill din regele Lear

93. George Vraca în Richard al III-lea

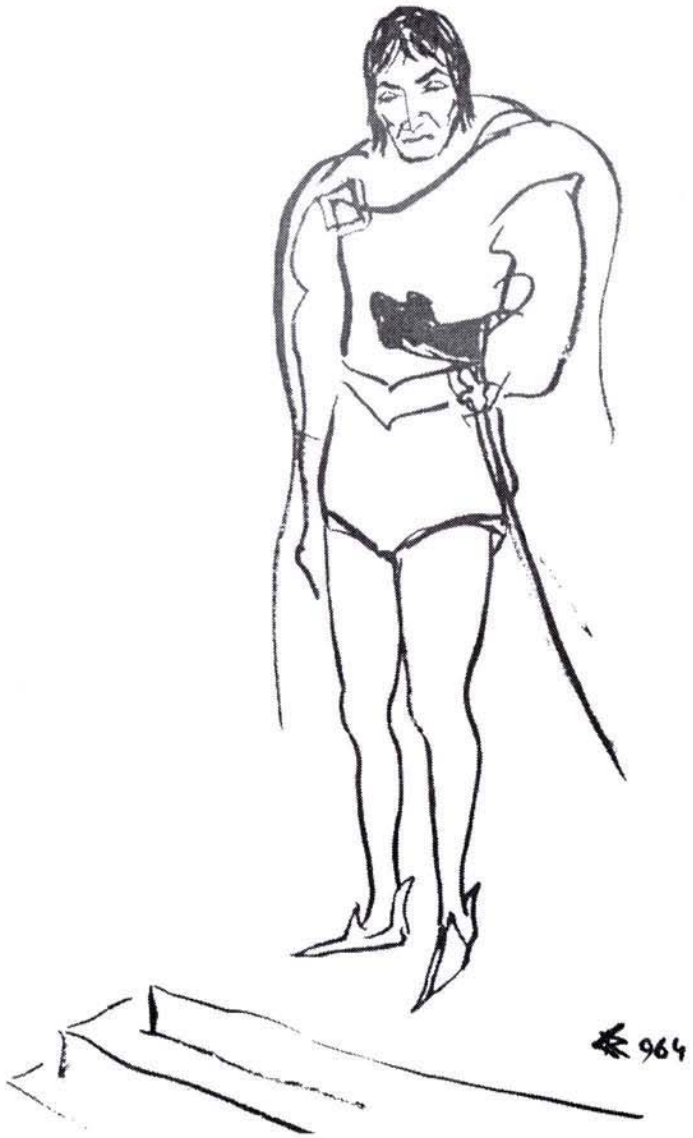

94. George Vraca în Richard al III-lea

95. George Vraca în Richard al III-lea

96. George Vraca în Richard al III-lea

97. Marietta Anca

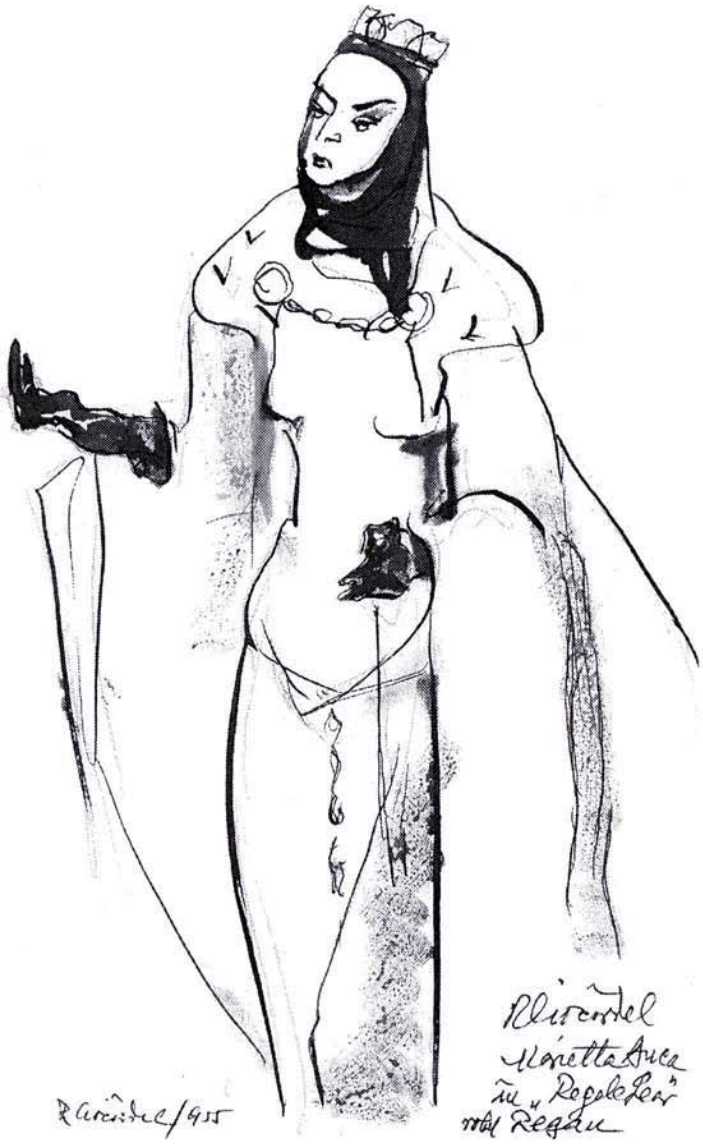

98. Marietta Anca în rolul Regan din Regele Lear

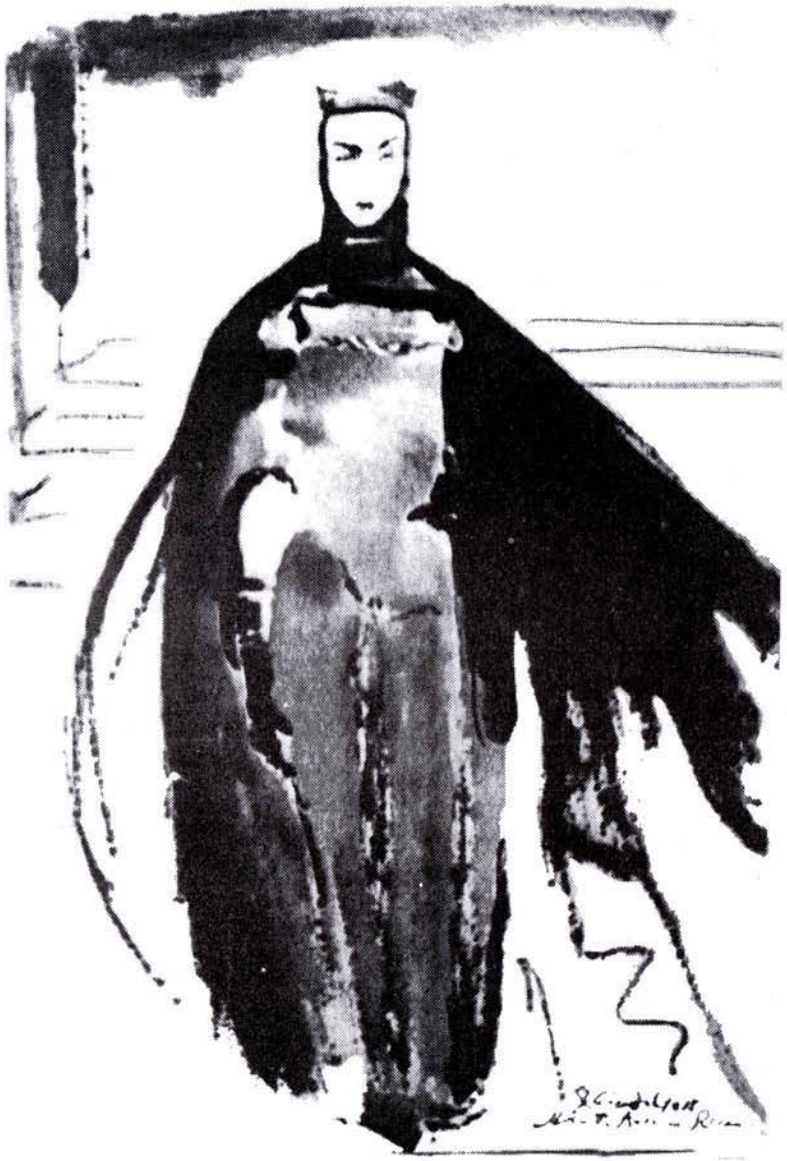

99. Marietta Anca în rolul Regan din Regele Lear

100. Poetul şi actorul Emil Botta

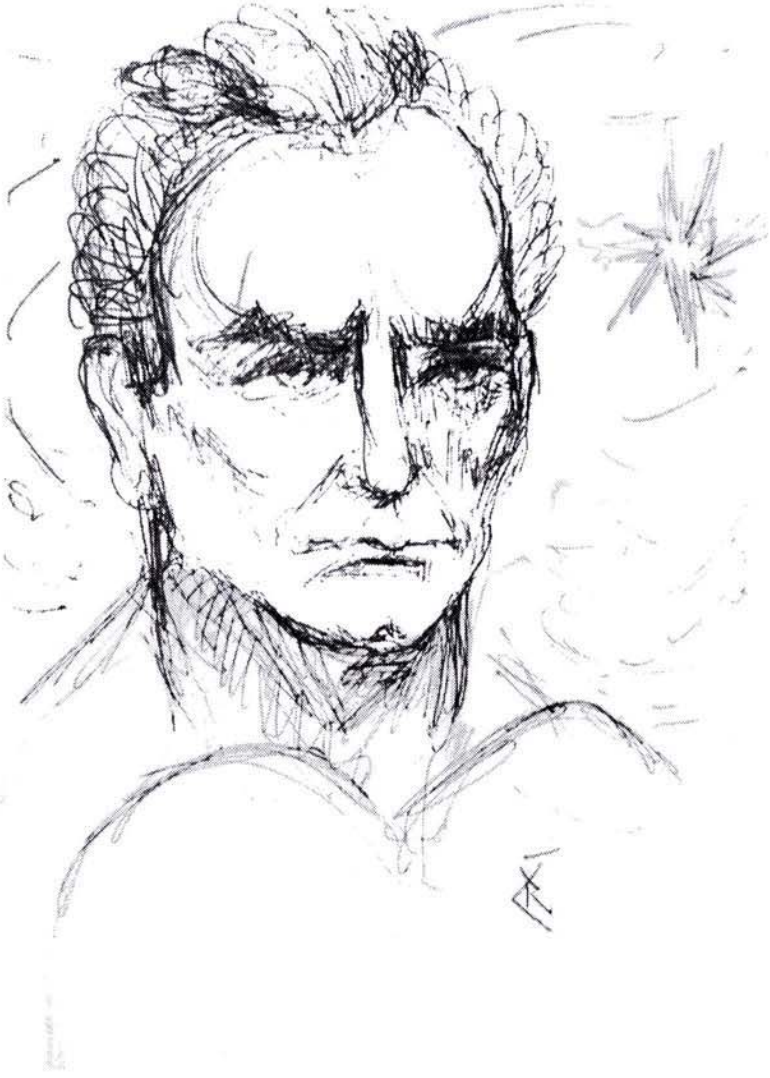

101. Emil Botta

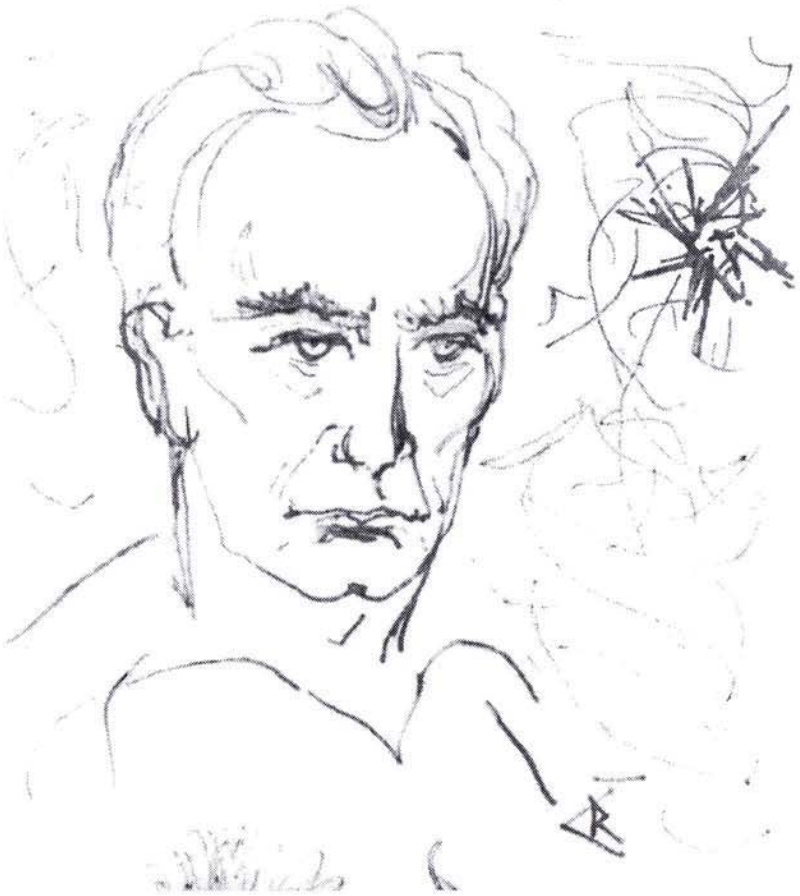

102. Emil Botta

103. Actrița Lilly Carandino

104. Actrița Lilly Carandino

105. G. Storin în Regele Lear

106. G. Storin în Regele Lear

107. G. Storin

108. Leopoldina Bălănuță în recital Nichita Stănescu

109. Leopoldina Bălănuță în recital Nichita Stănescu

110. Radu Beligan

111. Radu Beligan în „Romulus cel Mare"

112. Stela Popescu

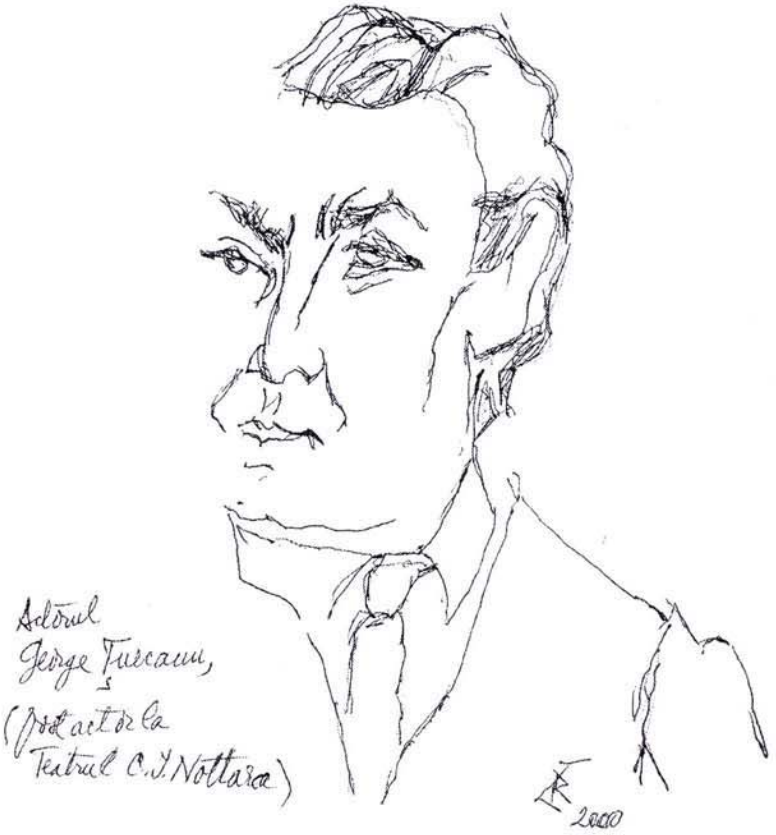

113. George Țurcanu

114. Ştefan Iordache

115. Ion Caramitru

116. Regizorul Andrei Şerban

117. Andrei Şerban

118. Andrei Şerban

IV. Peisaj din Cişmigiu

Din lumea scrisului

Când unicornul îşi cufundă
Nara de fum în unda zării
Poetul însetat bea versul
Din cupa mărilor visării.

Din lumea scrisului

Când unicornul îşi cufundă
Nara de fum în unda zării
Poetul însetat bea versul
Din cupa mărilor visării.

119. Mihai Eminescu - Luceafãrul

120. Mihai Eminescu – Geniul şi oglinda sa

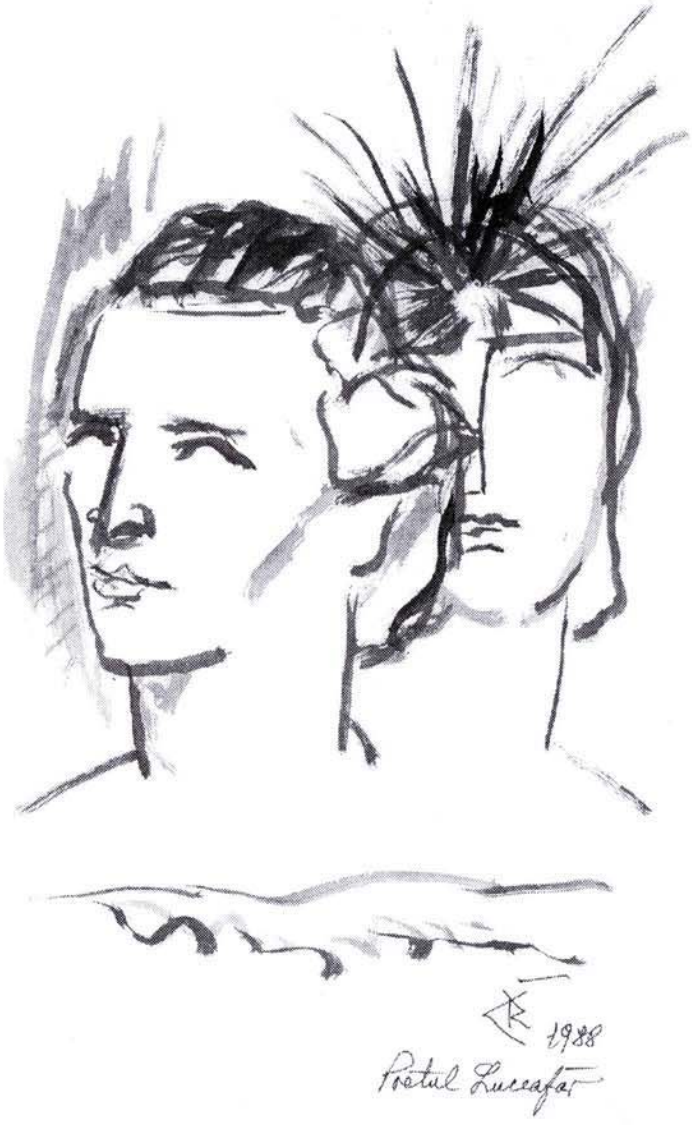

121. Mihai Eminescu – Poetul Luceafăr

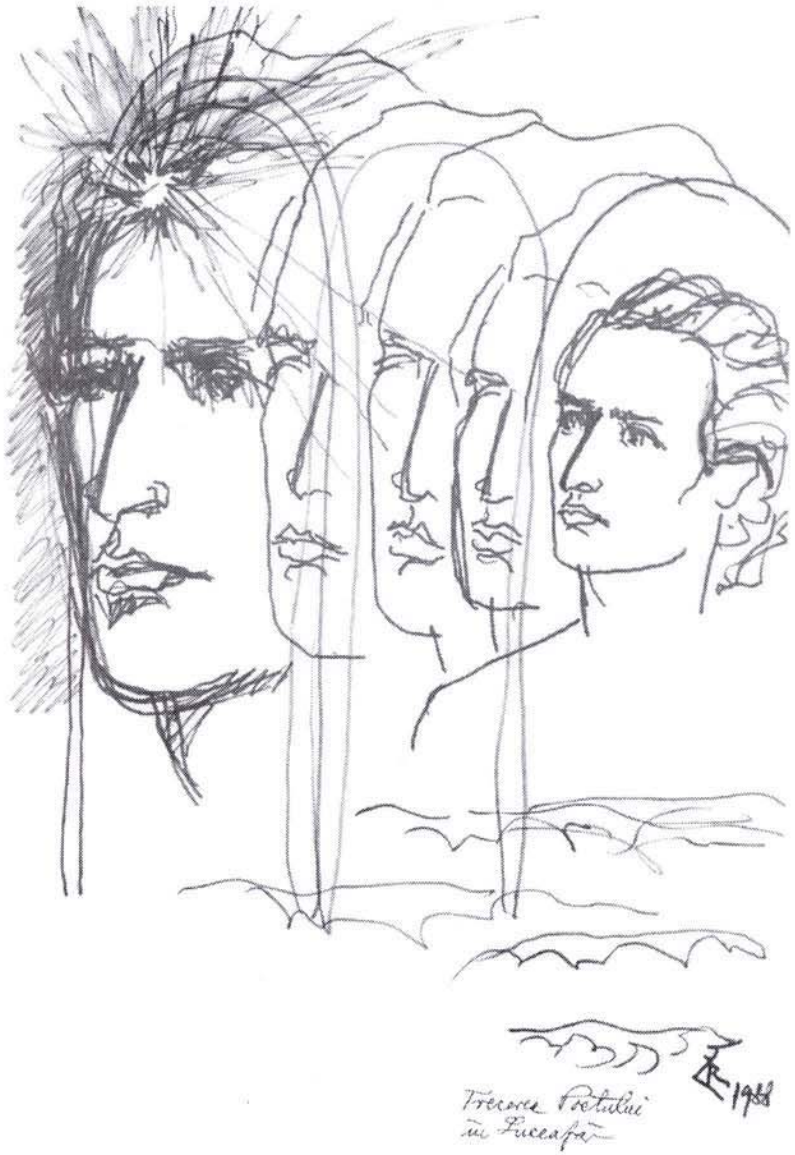

122. Trecerea Poetului în Luceafăr

123. Vasile Voiculescu – Ruga copacului

124. Lucian Blaga

125. Lucian Blaga

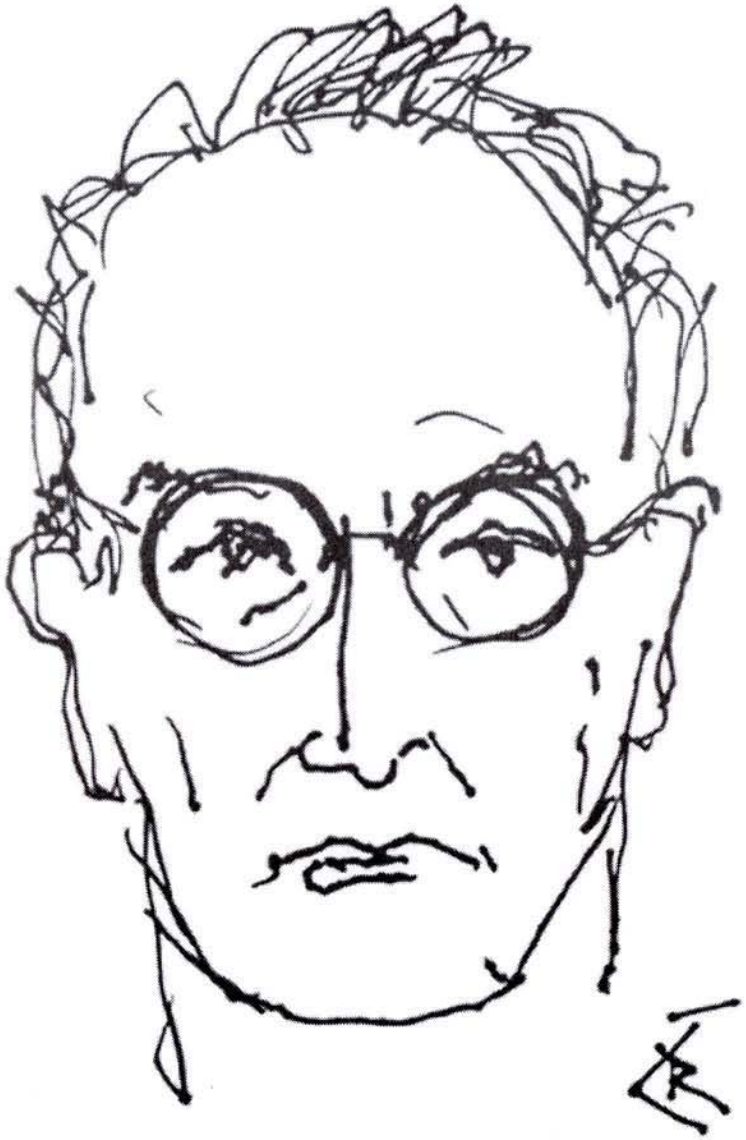

126. Mircea Eliade

127. Mircea Eliade

128. Nichita Stănescu

129. Nichita Stănescu

130. Nichita Stănescu

131. Nichita Stănescu la porțile poeziei

132. Doina Uricariu

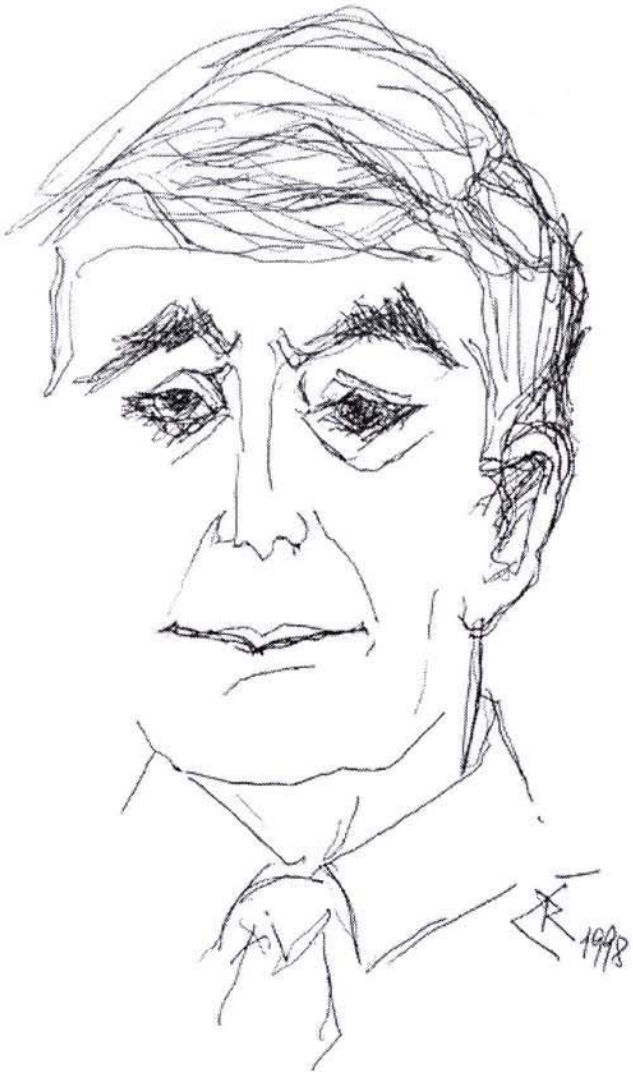

133. Nicolae Manolescu

134. Magda Isanos

135. Gabriel Liiceanu

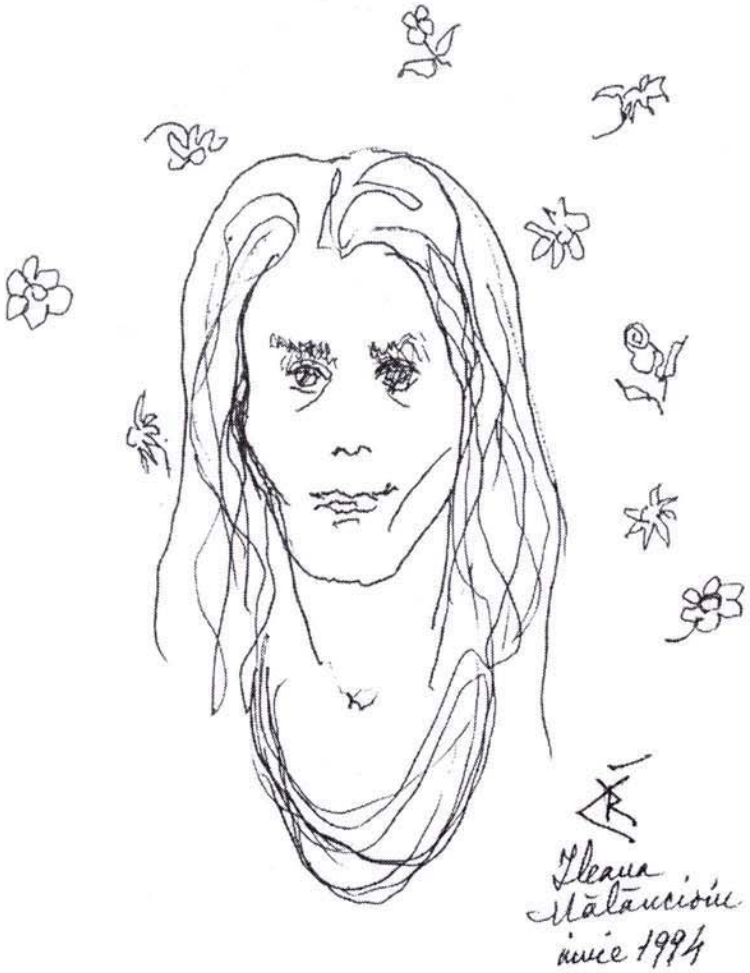

136. Ileana Mălăncioiu

137. Ileana Mălăncioiu - Muntele

138. Nicolae Balotă

139. Mircea Cărtărescu

140. Ana Blandiana

141. Ana Blandiana

142. Pan Vizirescu la 95 de ani

V. Crăiţe

Din lumea oamenilor de seamã a veacului ce s-a dus

Cât de vie-i
fresca
cu toți sfinții ei
în zborul blând
suind

143. Constantin Bălăceanu Stolnici

144. Constantin Bălăceanu Stolnici

145. Constantin Bălăceanu Stolnici

146. Nadia Comăneci

147. Regizorul Paul Barbăneagră

148. Principesa Margareta

149. Istoricul Claude Nicolau

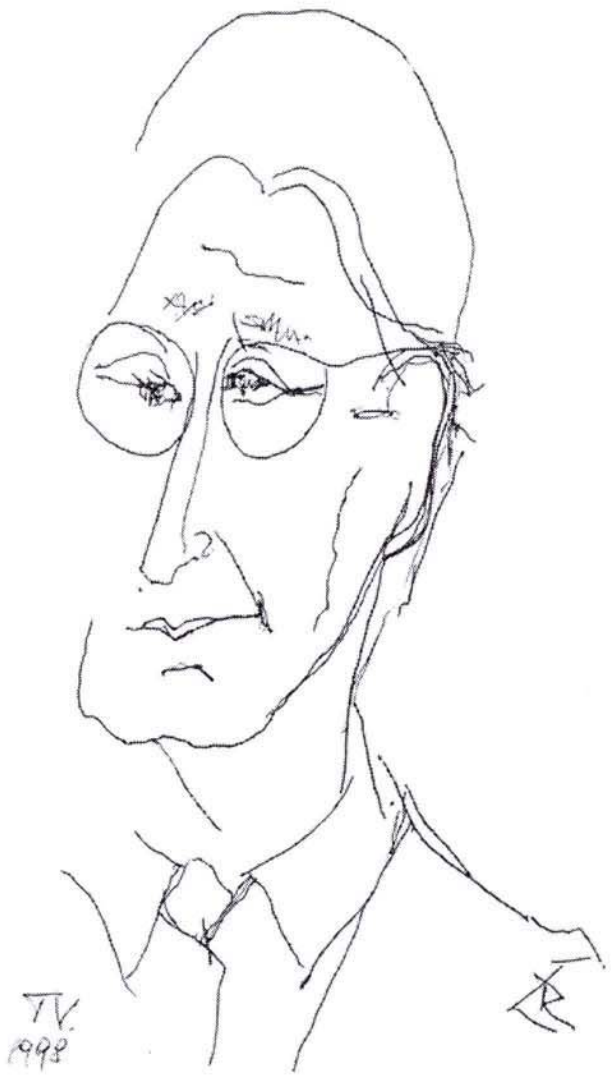

150. Virgil Cândea

151. Alexandru Paleologu

152. Mugur Isărescu

153. Bogdan Baltazar

154. Ioana Brătianu

155. Mihai Răzvan Ungureanu

156. Corneliu Coposu

157. Părintele Cleopa

158. Părintele Constantin Voicescu

159. Părintele arhimandrit Sofian

160. Părintele Galeriu

161. Papa Ioan Paul al II-lea – Via Dolorosa
(Spre Colosseum)

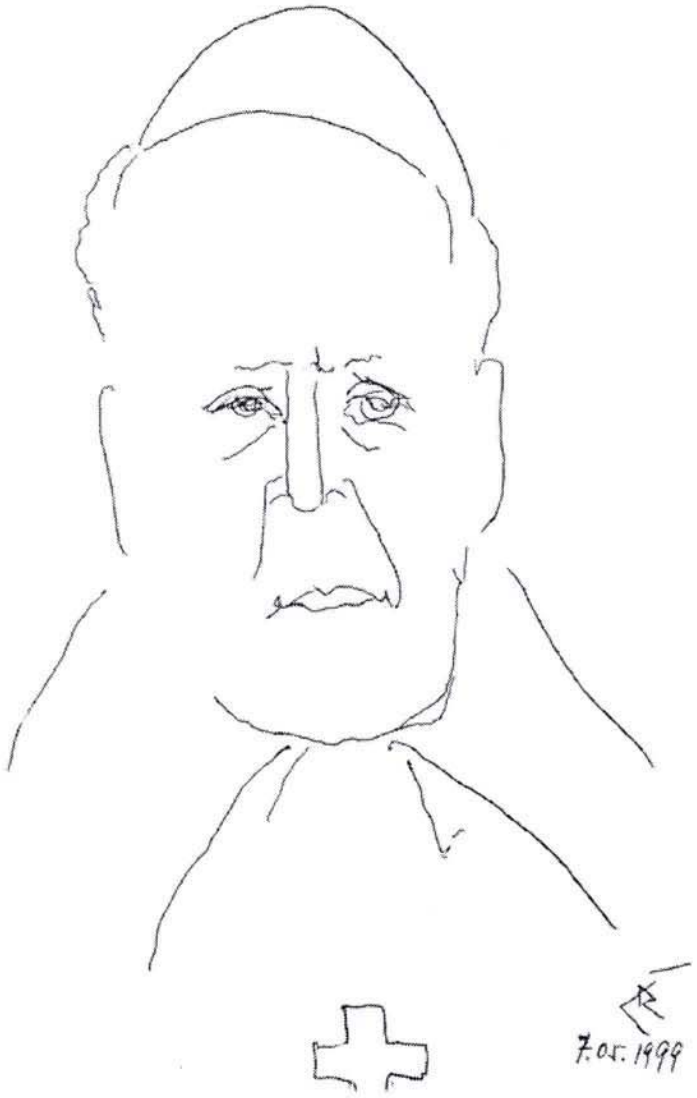

162. Papa Ioan Paul al II-lea

163. Papa Ioan Paul al II-lea în România

164. Papa Ioan Paul al II-lea în România

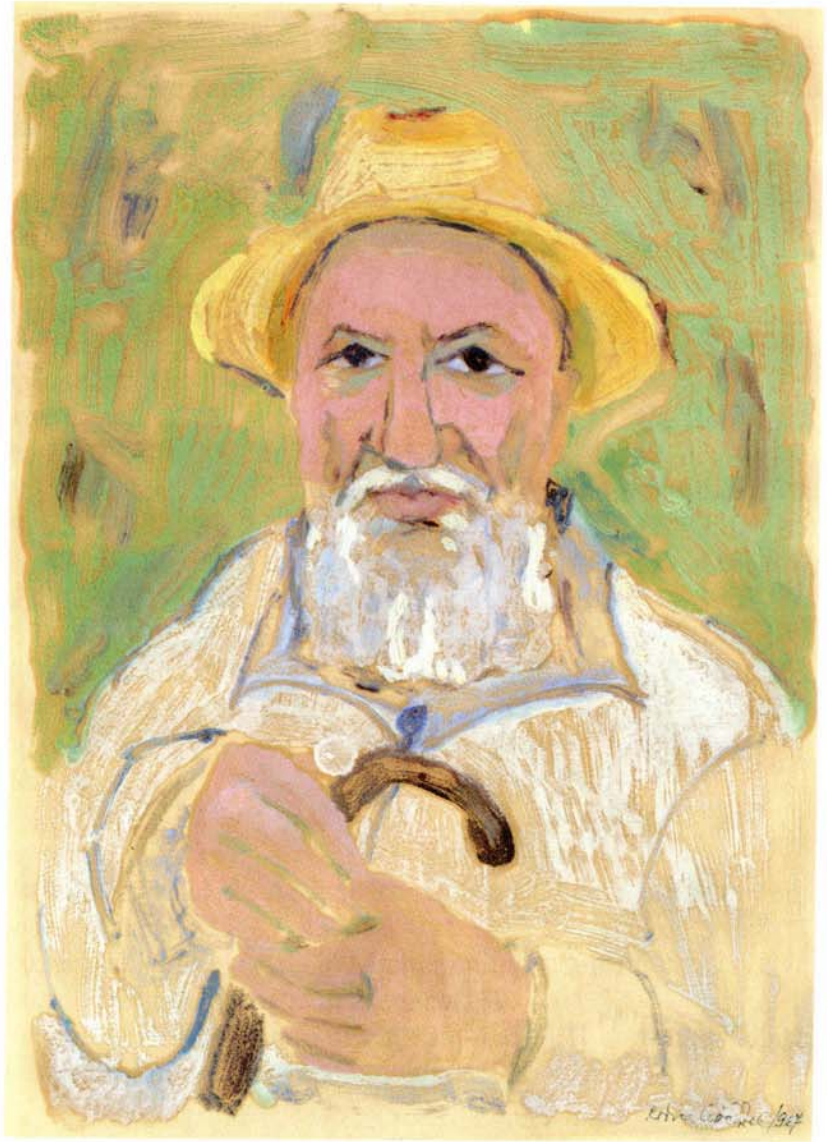

VI. Părintele Constantin Sârbu

Tehnici

acuarelă şi tuş: cat. III, IV, 2, 99
tempera şi tuş: cat. 131
conté: cat. 1, 19, 20, 21, 23, 39, 40, 47, 48, 55, 59, 62, 107, 111
tuş: cat. 14, 17, 18, 24, 45, 91, 92, 97, 98, 103, 104, 105, 106, 109, 122
tuş pensulă: cat. 93, 94, 95, 96, 101, 102, 108
laviu de tuş sepia: cat. 100
laviu şi tuş negru, pensulă: cat. 24, 119, 121
creion: cat. 31
flowmaster: cat. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 46, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 60 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156 157, 158, 159, 160, 162, 163, 164
monotip: VI
ulei: cat. I, II, V

Lucrările se află la:
Muzeul Național de Artă al României, Cabinetul de Stampe şi Desene: cat. 20, 23, 47, 48, 59
Muzeul de Istorie şi Artă al Municipiului Bucureşti: cat. 21
Muzeul Național George Enescu: cat. 39, 40
Muzeul Teatrului Național: cat. 95, 105, 111 (colecția Schițe, decoruri, costume, personalități cota 8192)

Versurile sunt reproduse din volumul „Zboruri în piatră" de Rodica Ciocârdel Teodorescu, Asociația Culturală Lucian Blaga, Bucureşti, 1993

Cuprins

Paul Dudea: *O reprezentantă a celei mai bune tradiții picturale românești* 5

Ileana Minculescu: *Rodica Ciocârdel Teodorescu, o artistă a timpului nostru* 7

Din cronici 14

Eu și apropiații mei 17

Din lumea artelor plastice 37

Din lumea muzicii și a Festivalului „George Enescu“ 63

Din lumea teatrului românesc 119

Din lumea scrisului 151

Din lumea oamenilor de seamă a veacului ce s-a dus 179

Editoarea mea

Editor: Iosif Varga
Redactare, tehnoredactare şi grafică: Mihaela Varga
Procesare imagini: Florica Gagu (color),
Flavian Stokker Cheregi şi Mihaela Varga
Responsabili tipografi: Silvia şi Mihai Ciobanu
Tipar: SC MAIKO IMEX SRL
Bucureşti, str. Someşul Rece nr. 23

SPONSORI

BANCA ROMÂNĂ PENTRU DEZVOLTARE
GROUPE SOCIÉTÉ GÉNÉRALE
LA BANQUE ROUMAINE POUR LE DEVELOPPEMENT - GROUPE SOCIETE GENERALE
ROMANIAN BANK FOR DEVELOPMENT - SOCIETE GENERALE GROUP

BANCA COMERCIALA ROMANA

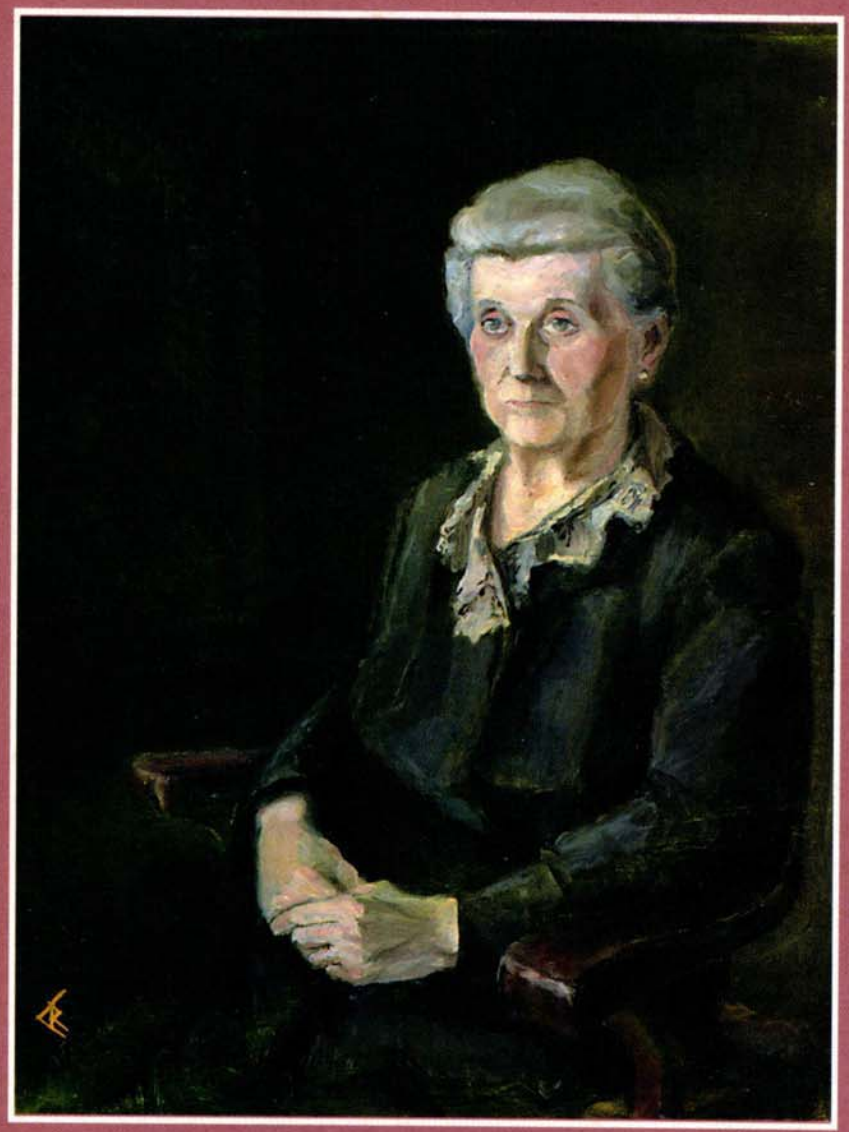

ISBN 973 - 99427 - 7 - 6

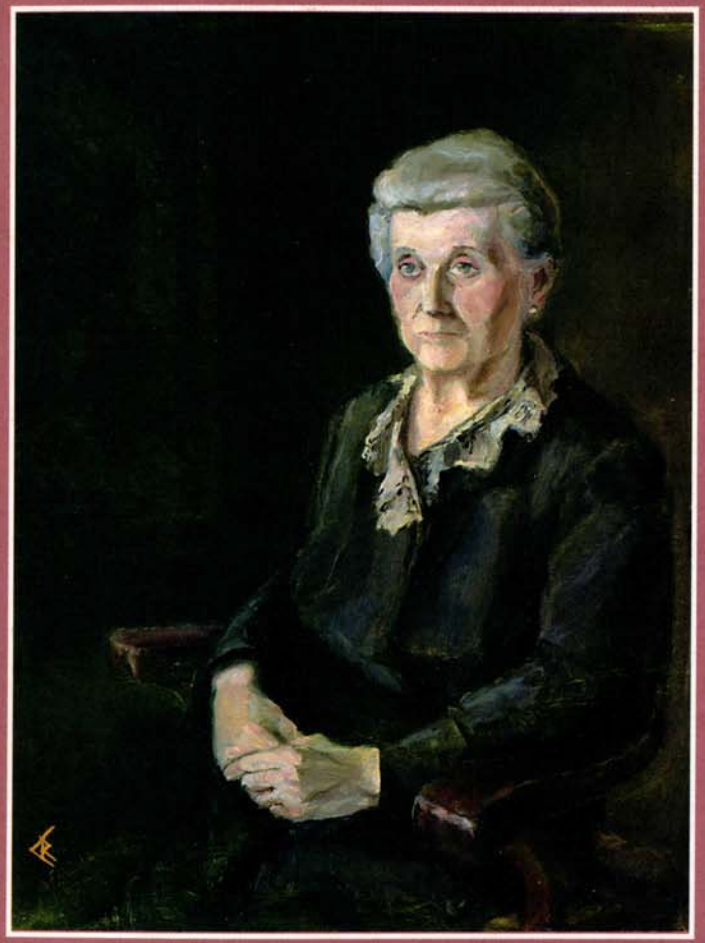

ISBN 973 - 99427 - 7 - 6

Rodica Ciocârdel Teodorescu - Privind semenii

Rodica Ciocârdel Teodorescu

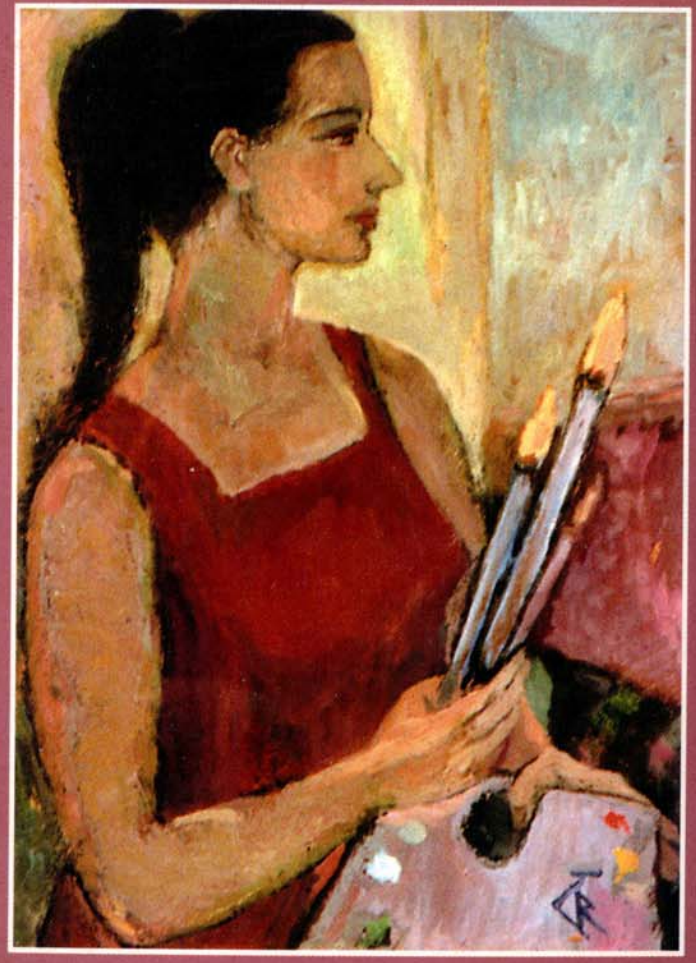

Privind semenii

EDITURA MAIKO

ISBN: 973-99427-5-x

50.000 Lei

Rodica Ciocârdel Teodorescu * Memoria şevaletului

Rodica Ciocârdel Teodorescu

Memoria şevaletului

EDITURA MAIKO

Rodica Ciocârdel Teodorescu

Memoria şevaletului

Dragei mele prietene
Dr. Livia Nichifor,
mama compozitorului
de excepţie Şerban
Nichifor,
cu dragul şi preţuirea
ce i le port,
Rodica Ciocârdel Teodorescu
martie 2001. - Bucureşti

Coperta I: Rodica Ciocârdel Teodorescu, *Portrete*
Coperta IV: Gheorghe D. Anghel, *Cap de Diana (Rodica)*, gips,
Muzeul Național de Artă al României

Copyright © Editura MAIKO, 2000
București, str. Someșul Rece nr. 23

ISBN: 973-99427-5-x

Rodica Ciocârdel Teodorescu

Memoria şevaletului

Volum îngrijit de
Pan Izverna

Editura Maiko
București, 2000

Părinților mei,
Ofelia-Maria și Gheorghe Ciocârdel

Sculptorul Gheorghe Anghel
conté pe hârtie
Muzeul Național de Artă al României
Cabinetul de Stampe și Desene

Gheorghe D. Anghel, un aristocrat al sculpturii româneşti. Despre omul şi opera sa

Modestia, sfiiciunea acestui mare artist erau autentice, cu toate că Anghel îşi cunoştea propria valoare. Aceasta reieşea din felul cum vorbea despre artă, cu toată convingerea în ceea ce poate exprima fenomenul artistic, în general. De aici credinţa lui că impurităţile caracterului artistului se transmit operei de artă.

Sfiiciunea lui era mai mult o latură supradimensionată a fineţii sale sufleteşti. Iubea simplitatea şi claritatea. De exemplu, într-un interior, spunea el, nu e nevoie decât de o sculptură bună sau un obiect de artă preţios, un covor frumos şi o perdea pentru a străluci. Tot ce este încărcat pierde şi devine supărător ideii de frumos. Peste tot, el admira linia pură, aceasta evidenţiindu-se în portretele sale. Nu acorda importanţă obiectelor înconjurătoare necesare, decât în măsura în care acestea alcătuiau o parte din filonul său sentimental. De exemplu, operele lui sau ale altora, cărţi de valoare la care ţinea foarte mult, un patefon vechi, cu discuri aşişderea, pe care le punea uneori, parfumau cotidianul cu nostalgia tinereţii sale petrecute fie aici, fie la Paris, unde a stat treisprezece ani. Avea şi muzică cu mari şansonetişti francezi printre care Lucienne Boyer şi alţii pe care îi apucase trăind în capitala Franţei, când l-a cunoscut şi pe Brâncuşi cu care a şi lucrat în atelier, însă pentru un scurt timp, deoarece nu comunicau prin sentimente profunde, concepţia lor despre viaţă şi artă despărţindu-i în mod esenţial.

Muzica şansonetelor îl făcea să vibreze, găsea în sine o rezonanţă adâncă. Bineînţeles că dintre cântăreţele noastre de muzică populară, Maria Tănase era preferata sa. Am întâlnit-o pe Maria într-o zi, la atelier, unde venise să-l vadă pe maestru care îi făcuse şi ei un portret foarte frumos, rămas pentru posteritate. Maria Tănase era inteligentă şi avea replici pline de haz.

Anghel locuia la familia Ţuculescu, pe strada Levănţicăi, cartierul Bariera Vergului, în apropiere de staţia Dristor, în perioada când mergeam să-i pozez la atelier fiind însoţită de mama mea.

Ocupa o cameră foarte simplu mobilată, însă curată, avea un pat de scânduri, un cuier unde îşi ţinea hainele, o masă simplă, vreo două scaune de lemn, un scaun pe care păstra patefonul şi un raft pe care îşi aşezase cărţile sale iubite. Totul, inclusiv icoana de pe perete, completa imaginea interiorului unei chilii de mănăstire. Cuvertura de pe pat era curată şi, în general, avea grijă de o curăţenie care te impresiona. Avea acces la bucătăria doamnei Ţuculescu, soţia inginerului silvic, frate cu pictorul Ţuculescu. Soţia sa era una dintre fiicele scriitorului Gala Galaction.

În curtea din spatele casei se afla o baracă de scânduri ce servea lui Anghel şi de depozit de sculptură, unde îşi păstra lucrările turnate în gips. El lucra în camera unde dormea şi avea amenajată acolo o masă de sculptură, cu armătura pregătită pentru lucru. Pe aragazul din bucătărie, era întotdeauna şi o oală, unde sculptorul îşi fierbea de obicei o supă. La întrebarea ce i-a pus-o odată mama, cum pregăteşte acea supă, i-a răspuns: „Merg prin piaţă şi cumpăr ce văd la îndemână: roşii, castraveţi, prune, pătrunjel; când vin acasă pun o oală cu apă la fiert, în care pun sare, pe urmă arunc înăuntru ce am cumpărat şi le las să fiarbă până se face o fiertură ca o supă."

Nu acorda atenţie mâncării, decât atât cât să-i fie necesară pentru a trăi. Aprecia însă o mâncare bine pregătită, când era invitat undeva la masă şi colora întotdeauna atmosfera din timpul mesei cu o conversaţie în care amintiri din viaţă, presărate cu umor fin şi cu un zâmbet uşor ironic, alcătuiau partea savuroasă a festinului. Mama, care îl preţuia deosebit de mult şi îi înţelegea perfect firea de artist, era foarte receptivă şi la hazul ce se isca din anumite conversaţii.

Uneori, după masă, se aşeza într-un fotoliu şi eu profitam să-i fac un studiu de portret. Conversând, în timpul siestei, se întâmpla să aţipească. Imediat se ducea la baie, îşi împrospăta faţa cu apă rece şi revenea docil la poză. Mă impresiona bunăvoinţa cu care mă copleşea. Astfel s-au născut cele două portrete pe care i le-am făcut. Unul, compoziţional, cu sculptura Victoriei sale în fundal, care se află la Muzeul Municipiului din strada Obedenaru şi al doilea, cel care se află în patrimoniul Muzeului Naţional de Artă şi care pe Anghel l-a mulţumit mai mult, fiind tratat mai liber, mai îndrăzneţ. Parcă îl aud spunând:

„- Ei, da! Vezi? Asta e!"

În primul portret am urmărit prin compoziţia ritmică a desenului, acel echilibru şi armonie sufletească, de natură clasică, ce alcătuia dominanta personalităţii lui Anghel.

Uneori, Anghel apărea neanunţat în faţa uşii mele spunând: „Am trecut să văd ce mai faci, ce mai lucrezi?". Ori, dacă nu deschideam eu, întreba: „Duduia Rodica este acasă?" Trecea pur şi simplu, aşa, ca din întâmplare...

Îi plăcea, oricât de solitară îi era firea, să comunice cu artiştii mai tineri ca el, cu care stabilise o comuniune sufletească. Era şi vizitat de ei în strada Levănţicăi. De pildă, Valentin Gheorghiu, marele pianist îl frecventa. Anghel îi făcuse lui Valentin unul dintre cele mai frumoase portrete ce le-a executat vreodată. Apoi, pictorul Afane Teodoreanu îl mai vizita, precum şi alţi tineri sculptori, printre care Ion Vlad, în plină ascensiune a talentului şi carierei sale, care se înclina cu admiraţie şi respect în faţa personalităţii maestrului.

Lui Anghel îi plăcea mult muzica simfonică, care îl şi inspira. Au rămas opere de sculptură deosebite, din lumea muzicii, al căror autor a fost Anghel: George Enescu, compozitorul Gheorghe Dumitrescu, pianista Silvia Şerbescu, Valentin Gheorghiu şi alţii. Din aria artiştilor de teatru se impune un portret memorabil al Marietei Anca.

Era văzut la concertele de la Ateneu destul de des.

Sculptorul Anghel era de origine macedoneană, din oraşul Turnu Severin, întrunind în fizicul său şi ceva din caracterul meridional şi ceva din cel oriental. Palid, măsliniu la faţă, cu ochii negri lucitori ca două măsline, o frunte frumos boltită sub un păr des şi aspru ca o perie care din negru începuse să încărunţească, devenind înspicat, cu o meşă argintie. Statura îi era mijlocie, iar mâinile puternice, de sculptor, dar frumoase, trădau, prin linia lor elegantă, fineţea spirituală a omului. Surâsul său, imperceptibil uneori, părea a-şi avea originea în acela al divinităţilor orientale, hinduse, cu colţul buzelor uşor ridicat, devenind şi un scut pentru emotivitatea sa timidă.

Nu uit zilele de după ce-i vizitasem expoziţia personală, fiindu-i prezentată de sculptorul, poetul şi gazetarul Ion Velicu de la ziarul „Curentul" lui Pamfil Şeicaru, Velicu fiindu-mi coleg la Belle-Arte. După ce îi admirasem operele expuse, luasem înţelegere să-i facem o vizită la atelier, la invitaţia maestrului; a trecut însă o bună bucată de vreme până atunci.

Îmi stăruiau în minte, dintre operele lui, o maternitate, figură de țărancă cu maramă, concepută ca o madonă, îngenuncheată, prezentând pruncul omenirii, în picioare, cu brațele deschise lateral, în formă de cruce, și figura statuară a Monseniorului Ghika, denumită mai târziu „Cărturarul", pentru a putea fi acceptată de conducerea culturală și politică a vremii aceleia în care ideologia comunistă era atotputernică. De asemenea, o sculptură intitulată „Rugăciune", toate sculpturile lui Anghel purtând, ca și aceasta, un mesaj al spiritului, al religiozității profunde a neamului nostru, o pecete sacră a misticului.

E ușor de înțeles de ce sculptorul a dus o viață plină de privațiuni și grele lipsuri. Comenzile de stat îl ocoleau pentru că nu era agreat politic, iar el, nefăcând compromisuri cu viziunea sa artistică, nu ținea seamă de indicațiile ideologice pe care, se înțelege, le detesta.

Monseniorul Vladimir Ghika, distins prelat catolic, cu o figură ascetică, văzut în picioare, cu cărticica de rugăciuni în mână, mi-a dat prilejul unei revelații, și anume, că și o pauză, o distanță între privirea sacerdotului și cartea în care îi este adâncită atenția, la Anghel constituie un element de maximă tensiune expresivă în favoarea sculpturii.

Îmi amintesc cum într-o zi, când treceam prin Cișmigiu spre casă, dând ocol lacului, aud o voce îngânând ceva neinteligibil în spatele meu. Am pornit-o mai repede, când, deodată, vocea se recomandă:

„- Nu vă supărați că vă acostez astfel, sunt sculptorul Anghel, ați vizitat expoziția mea de la Dalles și mi-ați promis atunci că doriți să-mi vizitați atelierul."

Făcând câțiva pași împreună mi-a destăinuit că văzându-mă, l-am inspirat pentru o sculptură care să reprezinte Pacea, și mă ruga să accept să-i pozez. I-am răspuns atunci, că nu pot decide singură, că va trebui să mă consult și cu soțul meu, deși propunerea îmi făcuse plăcere și o deosebită cinste.

Într-adevăr a cântărit greu faptul că mama a promis că mă va însoți la fiecare ședință de poză, pentru că o și interesează participarea la fenomenul atât de aparte al creației unui artist deosebit, al unui mare sculptor. Soțul meu a consimțit. Mama, o persoană deosebit de inteligentă și sensibilă la artă, era încântată văzând cum lucrul se însuflețea și creștea în văzul ei.

Culmile sculpturii românești sunt dominate de trinitatea alcătuită din cele trei figuri de excepție: Dimitrie Paciurea, ce i-a fost și profesor lui Anghel, Constantin Brâncuși și Gheorghe D. Anghel.

Sculptura lui Anghel are două caracteristici principale: monumentalul și hieratismul mișcării, o reminescență a influenței artei egiptene, care se traduce printr-o mișcare și ținută plină de noblețe regească dintr-un ritual sacru. Anghel mai avea și influența sculpturii din catedralele gotice pe care le-a studiat în timpul șederii sale la Paris.

În prima etapă de acomodare, când am început să-i pozez, Anghel a considerat necesar a-mi face portretul, un bust în mărime naturală, amintind oarecum de arta egipteană. Era frumos. Sculptorul însă era probabil nemulțumit. Se știa despre Anghel că după un timp, unele opere ale lui nu-l mai mulțumeau și le distrugea. Puține au scăpat. Așa s-a întâmplat și cu portretul meu. Anghel îl sparse, motivând că nu îl mulțumea îndeajuns, anunțând că va începe lucrul la sculptura la care urma să pozez în picioare pe un podium improvizat.

Între timp, maestrul renunțase la ideea sculpturii care să reprezinte Pacea și îi trecuse prin gând un alt subiect, și anume să facă o lucrare pe tema Muzicii, pe care eu ar fi trebuit să o întruchipez; până la urmă însă, inspirația îl decise să sculpteze o Diană, o zeiță românească a vânătorii.

Îmi dădu poza conform căreia trebuia să stau cu un picior înainte, ridicat pe un scăunel închipuind o stâncă, cu un arc în mână și cu torsul închipuind o mișcare încordată, de tragere a săgeții, care o antrena și pe aceea a gâtului, rămasă mărturie după distrugerea primei sculpturi, fiindcă portretul, capul adică, a fost legat de un trup cu linia gâtului în mișcare.

Anghel spiritualiza materia până la a o transfigura în flacără pură, care îi lumina în mod particular toate portretele cu o lumină ce se revărsa dinăuntru în afară, devorând toate impuritățile inerente alcătuirii realului. Mergea până la arhetip, caracterul fiecărui portret fiind o sinteză, după care individualiza portretul prin tușeul particular, al unei modelări de finețe, întreprinsă cu simțul tactil și vibrant al degetelor sensibile – instrument de mare vibrație, purtătoare de gând.

La început frământa lutul cu dexteritatea mâinilor, aruncându-l pe armătură, așezând construcția cu ajutorul unei mis-

trii sau lopeți dintr-o scândurică cu care îl tasa după nevoie, pentru schițarea în mare a formei.

Anghel era cunoscut prin sentimentul monumentalului în opera sa, aceasta neînsemnând mare sau voluminos, ci grandios prin proporțiile părților componente. În al doilea rând, în mișcarea pe care o dădea trupului uman era o noblețe vizând mereu sacrul și hieraticul.

Îl priveam, și în timpul elaborării portretului și mai apoi al sculpturii Dianei, cum lucra alături de mine și nu-mi rămânea neobservată concentrarea sa spirituală ce cădea asupra mea, o persoană tânără și aproape insignifiantă în raport cu modelele creației sale anterioare. Nu-mi venea să cred că Anghel se oprise asupra persoanei mele, după ce crease un Enescu, copleșitor prin muzica ce părea că o degajă fiecare trăsătură a expresiei, el care o viață întreagă visase chipul Luceafărului spre a-l închipui în bronz, cu un aspect pământean (sau nepământean) sub trăsăturile lui Mihai Eminescu. Îl priveam cum lucra și îi ghiceam sub frunte visul, ce-l purta cu sine de o viață, de a izbuti figura geniului poeziei românești, învestindu-l cu veștmintele de lumină ale astrului nemuritor.

Sculptura zeiței vânătorii a ieșit după aproape două săptămâni de lucru și de poză, cu întreruperile inerente, posedând o frumoasă și armonioasă mișcare și, în special, cu o nobilă ținută zeiască. Avea o frumusețe antică și totuși se recunoștea Anghel, prin sensibilitatea particulară a viziunii și tușeului său sculptural. După ce a turnat-o în gips, a fotografiat-o; dar venind încă o dată pentru anumite finisări și retușuri pe gips, în fața noastră, îi dădu un brânci, cu toată forța, răsturnând-o de pe soclu pe podea, unde se sfărâmă în prăbușire, dar capul, printr-o minune, rostogolit mai încolo, nu se sparse.

Mama și cu mine am suferit un șoc, așa de mare ne-a fost spaima. Tot mama, dureros consternată de gestul acelei neașteptate distrugeri s-a recules imediat, i-a făcut imputări maestrului și l-a implorat să ne dea măcar acel cap de dimensiuni mici, dar atât de expresiv și de monumental.

Impresionat de tristețea și supărarea noastră, Anghel s-a ridicat și ne-a rugat să mai venim pentru o ședință de finisaj. Când am plecat, cu capul înfășurat și împachetat cu grijă în brațe, am avut sentimentul că port cu mine o comoară.

A rămas neexplicat timp de decenii, motivul distrugerii acelei atât de armonioase sculpturi. Anghel a avut grijă să distrugă și fotografiile.

Gheorghe D. Anghel, Cap de Diană
gips, Muzeul Național de Artă al României

Astăzi, originalul păstrat de mine se află în patrimoniul Muzeului Național de Artă al României sub titlul „Rodica", o

copie în bronz este în posesia mea şi replica ei, tot în bronz, se află la Muzeul de Artă din Constanţa.

Mai târziu, gândind profund şi meditând asupra gestului de furie de atunci, al artistului demiurg, îl înţeleg dureros de bine. Anghel a avut o intransigenţă absolută a viziunii sale în artă, pe care nu a trădat-o niciodată, şi anume: aici, în această sculptură atât de minunat lucrată dominată de echilibru şi armonie, asemenea unei statuete greceşti din perioada clasică, îl supăra, mai mult decât sigur, gândesc acum, faptul că mişcarea spărgea viziunea hieratică a mişcării din sculptura sa.

În general, mişcarea de o nobilă ţinută, redată static uneori şi atât de dinamică, cum apare ea în sculptura sa intitulată „Victorie", convinge prin ţinuta categorică a spadei în care se sprijină corpul zeiţei, de adevărata Victorie de nezdruncinat, irevocabilă. Corpul zeiţei vânătorii era, spre deosebire, în plină mişcare.

Anghel şi-a păstrat nestrămutat crezul artei sale, n-a acceptat nici un compromis, nici o indicaţiedin afară, niciodată, care să-l abată de la viziunea şi credinţa sa. Astfel a fost şi când şi-a distrus sculpturile reprezentându-i pe Andreescu şi Luchian, pe care el i-a văzut ca pe nişte apostoli, viziune martirică a sa care nu putea fi înghiţită de ideologia roşie, exclusivistă, a epocii.

Acesta a fost omul, acesta îi este opera, comentată în linii mari.

Anghel s-a născut în anul 1904 la Turnu Severin şi a murit în urma unei boli neiertătoare la Bucureşti, la Mănăstirea Pasărea în 1966, unde se retrăsese să lucreze către sfârşitul vieţii sale. Îl vizita la Pasărea actriţa Marietta Anca, buna lui prietenă, şi mătuşa mea, care rămăsese foarte îndurerată după moartea sa.

Mormântul îi este vegheat de sculptura sa intitulată „Rugăciune".

Pictorul Ion Mirea
conté pe hârtie
Muzeul Naţional de Artă al României
Cabinetul de Stampe şi Desene

Pictorul Ion Mirea – un artist român ce se bucură de celebritate europeană

Ion Mirea a fost unul dintre cei mai de seamă artişti care nu ar fi putut să se exprime decât prin intermediul culorii. Culoarea îi era limbajul propriu în care şi-a înscris toată gama sentimentelor şi spectrul fascinant al jocului gândirii creatoare. Şi-a creat o frazare proprie unei viziuni de paletă, în care lumina dezvăluie culoarea din chiar interiorul ei. Când Mirea îşi aşeza culorile, fie prin intermediul cuţitului, tehnică preferată de pictor mai demult, fie cu pensula, elabora în combinarea armoniilor culorii eşafodajul unei gândiri subtil organizate ce îi îmbrăca procesul inspiraţiei.

Perioada de tinereţe a pictorului, când l-am cunoscut eu, a urmat şederii sale în Italia, unde fusese trimis pentru specializare în medicină, profesie pe care începuse să o practice în ţară, ca medic la spitalul Brâncovenesc, după cum îmi amintesc din povestirile lui şi ale soţiei sale, Marcela Mirea. În Italia avusese revelaţia picturii lui Van Gogh, un şoc ce l-a determinat să-şi cumpere imediat culori, să se izoleze pentru a picta şi, după câteva săptămâni de transă artistică, lucrând cu o fervoare greu de imaginat, deschise acolo prima sa expoziţie personală în urma căreia obţinu un răsunător succes, care l-a determinat să se consacre în întregime picturii.

Din acea vreme datează prietenia sa cu marele desenator român, Eugen Drăguţescu. Prieten apropiat a fost şi cu poetul de mare faimă, Giuseppe Ungaretti, care îi admira pictura. Trecut de faza începuturilor, încercarea de a se defini pe sine, cu pregnanţa mesajului său, era puternică şi febrilă. Pictorul transmitea din plin faptul că era devorat de o intensă foame, foamea de culoare.

Era frământat de căutări aproape obsedante în dorinţa de a-şi contura originalitatea viziunii.

La Mirea, dialogul dintre cer şi mare, cer şi pământ sau zborul stilizat al păsărilor, al cocorilor, care au harul să incendieze întreg văzduhul cu trecerea aripilor lor, devine o stare de spirit la cumpăna culorilor, cristalizată în smalţuri, ca orice pictură a sa.

Pictorul pornise de fapt de la descifrarea şi interpretarea motivelor de tip autentic al scoarţelor ţărăneşti, cu simbolurile şi stilizările de peisaj ale unei lumi mirifice, inclusă în imaginaţia creatoare a ţăranului român; viziunea lui Mirea era de a crea peisajul pornind de la covor, adică procesul invers aceluia al creaţiei populare. Cartoanele sale de dimensiuni mici, cu care începuse aceste acorduri de culoare, erau de o frumuseţe tulburătoare, constituind adevărate giuvaiere. Fără voinţa sa, din pură întâmplare, originalitatea ideii sale făcea fuziune însă cu aceea a prietenului său, doctorul Ion Ţuculescu, a cărui inspiraţie găsise un drum asemănător, prin concomitentă coincidenţă. A avut loc o violentă ciocnire, în urma căreia despărţirea lor a devenit iminentă, fiecare continuându-şi drumul său propriu.

Precum Brâncuşi şi Ţuculescu, Mirea făcea parte din stirpea acelor mari creatori români care voiau să grăbească noul în materie de exprimare a viziunii lor lăuntrice. Era conştient de valoarea talentului său, ceea ce îi conferea expresiei şi ţintei sale un aer de demnitate şi de sfioasă semeţie. În portretele ce i le-am făcut, mai ales în desen, dar şi în pictură, cred că se remarcă zvelteţea spiritului său, ce o dubla pe aceea a fizicului, terminându-se cu o flacără de argint ieşind din părul veşnic turbulent, încheind linia unei frunţi înalte, înnobilată de privirea de cărbune încins a doi ochi lucitori, ţâşnind de sub arcadele stufoase.

Pe Ion Mirea l-am cunoscut încă foarte tânăr, când sculptorul gazetar şi poet Ion Velicu l-a adus odată, spre a-mi face portretul. De atunci ne-am cunoscut familiile, adică mama mea, o mare admiratoare a artei şi cu mine, i-am cunoscut soţia, pe Marcela, româncă de origine italiană şi cele trei fetiţe, Ruxandra, Marinella (Mane) şi Rodica, cea mai mică şi mai frumoasă.

Marcela, soţia, zveltă, cu părul negru, în bucle lăsate pe spate din creştet, cu profil de camee şi tenul palid, străveziu, era

Marinella Mirea (Mane)
conté, colecţia autoarei

o făptură deosebită; frumoasă, fragilă, părea că aparţine secolului al XIX-lea, sau civilizaţiei cretane (myceniene). Toţi din familie, fetiţele, inclusiv Mirea, îi spuneau „Mamina". Era energică şi i-a stat soţului său permanent alături, uşurânu-i grijile prin care au trecut, fiindcă atunci când am făcut cunoştinţă,

Rodica ascultând muzică
conté, colecția autoarei

Ion Mirea o ducea foarte greu, zbătându-se pentru numeroasa sa familie şi ducând mari lipsuri.

Era considerat pictor formalist, decadent, nu se putea încadra în curentul realismului socialist, singurul promovat politic la vremea aceea. Le făceam vizite din când în când. Mamina, cu un şorţuleţ cu volane, făcea onorurile de gazdă într-un

cămin, unde boemia în stil italian crea un farmec aparte acestui tablou ce amintea o pictură de gen.

Pe două dintre fetiţe le-am portretizat. Pe Mane (Marinella) care a făcut muzică, harpă, şi pe Rodica, cea care visa cândva să cânte la violoncel, fiind şi foarte muzicală, le-am surprins expresiile odată la un concert la Ateneu şi am intitulat portretul celei mici, reluat de mine în atelier, „Rodica, ascultând muzică".

Casa unde locuiau pe atunci, pe strada Gh. Tacu, aproape de Filaret, au părăsit-o mutându-se în centru, în spatele Pieţei Universităţii, strada Ion Vidu pe vremea aceea, datorită unui fapt fericit. Giuseppe Ungaretti, marele poet italian, cu care, după întoarcerea sa din Italia, Mirea a continuat să întreţină o corespondenţă regulată, şi-a anunţat o vizită la Bucureşti şi de asemenea dorinţa să-l revadă pe bunul său prieten, Mirea, pentru a cărui pictură nutrea o mare admiraţie. Forurile superioare de cultură şi de Stat s-au pus imediat în funcţiune şi l-au mutat pe Mirea peste noapte în noua locuinţă, conferindu-i materialmente şi condiţii civilizate de trai, pentru a fi o gazdă onorabilă.

În această casă, Mirea a aranjat o mică colecţie muzeală de cel mai bun gust, cu piese de sculptură în stil gotic, portrete de episcopi, mobilier lucrat artistic, vechi icoane pe sticlă, vechi covoare de valoare, ceramică şi alte mici piese preţioase.

Aici, într-una dintre încăperi ce o folosea de atelier şi sufragerie de toate zilele, iar „Mamina" mai şi gătea, am lucrat împreună cu Ion Mirea şi echipa ce şi-o alesese el în colaborare, coperte şi ilustraţii de carte. Echipa era formată din Mirea, arhitectul şi caricaturistul Silvan Ionescu, graficianul Gică Bozianu, care scria minunat textele, titlurile pe coperte, Manola Bogdan, fiica judecătorului şi nepoata bancherului Aristide Blank, şi eu.

Mirea prelua comenzile de la minister şi ne împărţea lucrul, fiecăruia după harul şi aplicaţia sa. Mai întâi discutam, apoi ne angajam la ilustraţiile a căror compoziţie o imaginam şi o executam fiecare. Astfel s-au născut cărţile „Bob Auriu" de poetul Tudor George, „Sacontala" de Kalidasa, în traducerea lui George Coşbuc, cărţi care odată apărute, au trezit un foarte

mare interes. Au fost zile de neuitat, când Mamina fierbea câte o oală de macaroane, iar noi cumpăram pâine, brânză şi sos de tomate şi astfel se întregea un meniu italienesc. Voioşia vârstei promisiunilor şi a lucrului împlinit nu ne lipsea. Tipurile în caracter, ale eroilor erau găsite de Silvan şi de Mirea, iar noi le dădeam viaţă şi mişcare în compoziţii.

Astfel s-a încheiat o pagină de viaţă, a noastră, tineri, în jurul unor mari artişti. Ce amintiri de neuitat!

Pictorul iese în lumină şi prin titlurile atribuite lucrărilor sale, prin poezia lor imagistică, ca de exemplu lucrările intitulate „Stele, flori mărunte" şi „Sărutul florilor", sau transpus în limbajul de smalţuri transparente şi catifelate, acorduri sonore ale culorilor, ca în lucrarea cu numele „Violoncelul albastru", care este un splendid omagiu adus instrumentului emiţător de sunete grave şi profund melodioase. Dintre marinele sale, reţin una, deosebită, intitulată „Caravela", expusă în 1965 la Simeza şi în continuare la Muzeul Brukenthal din Sibiu, extrem de sugestivă prin compunerea liniilor verticale şi orizontale pe un fond albastru de peruzea.

Dintre cartoanele de mici dimensiuni, reţin peisaje imaginare, marine, temă frecventă, pretext etern al dialogului nostalgic cu depărtările şi cu adâncul, prin intermediul pastei, bogată în substanţă, de o strălucire mată; orizonturi încărcate de sensuri faţă de pasta gravă a culorii marcând pământul. Ierni în care zăpada şi cerul făceau comuniune dramatică printr-o subtilă nuanţare a purităţii tonurilor de gri; oraşe de tip meridional, escaladând în trepte colina, cu turle de biserici înfipte în smalţuri de neclintit al cerului de peruzea, în dialog cu albastrul profund ultramarin, unde o tuşă de verde veronesse capătă stridenţa unui sunet solar. Multe asemenea confesiuni de spirit, pe valenţele armoniilor de sienă arsă, roşu carmin sau orange, creau în acelaşi timp sonorităţi similare unor piese muzicale. Mai ales alburile de perlă topite în griuri pure ale zăpezilor îndepărtate... Mare pictor!

Puteai spune despre el că mânca avid culoarea pe pâine şi o scotea pe ochi...

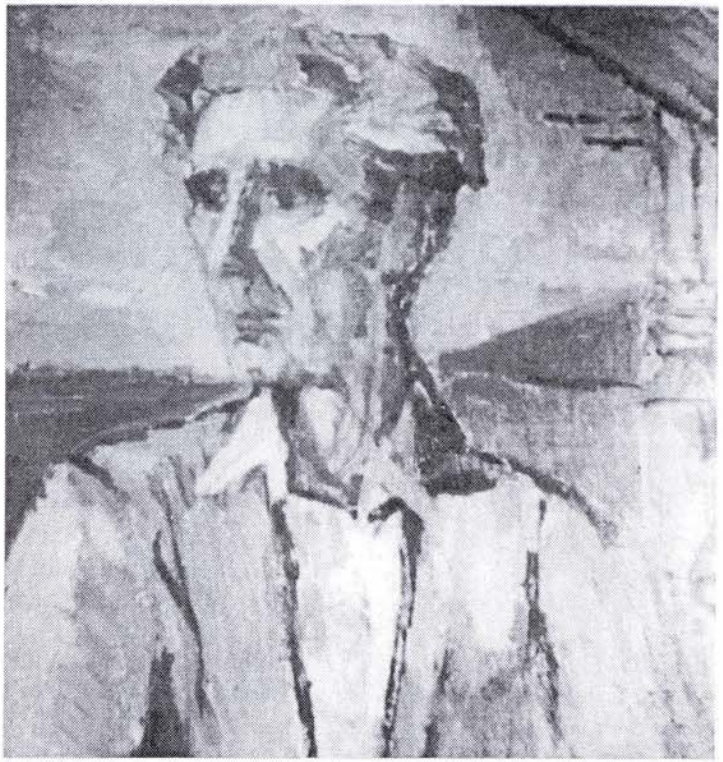

Pictorul Ion Mirea
ulei pe carton, colecţia autoarei

Suferind de cord, cu primejdia recidivei infarctului, a părăsit ţara împreună cu soţia. Cele trei fiice i-au urmat, stabilindu-se cu toţii la Paris. Acolo l-am întâlnit din nou, după aproximativ douăzeci de ani, însoţită fiind de soţul meu, care a rămas impresionat de cunoştinţa personalităţii sale.

Din nefericire, artistul se afla în apropierea sfârşitului său. Se impusese în viaţa artistică occidentală, cu participări la expoziţii internaţionale şi câteva expoziţii personale de mare succes în Olanda, Anglia (la Londra) etc. Importante personalităţi culturale franceze, americane etc. i-au vizitat expoziţiile, după cum atestă albumele de fotografii, albume ce m-au impresionat profund.

În ultimul timp se axase pe o viziune tridimensională, o sculptură în lemn sau alte materiale, reprezentând obiecte decorative, asemănătoare unor colivii colorate sau ceva asemănător, suspendate, reținând și reflectând lumina în ritmurile construcției. Ce departe mi s-a părut de pictura păsărilor, care aveau harul să incendieze, prin zborul lor, cum am mai spus, un cer întreg. Cât de altfel simțea pictorul de acum față de motivele inspirate de pământul natal...

Își păstrase scăpărarea gândirii altoită pe înțelepciunea țăranului rafinat prin cultură.

În perioada când lucram ilustrații și coperte de carte, în cadrul colectivului de artiști plastici condus de pictorul Mirea, o întâlneam, uneori, pe Mariana Dumitrescu, soția compozitorului Ion Dumitrescu, poetă de un deosebit talent, care-l vizita pe maestru în interes de lucru, deoarece Ion Mirea executa ilustrațiile la nuvela intitulată „Întoarcerea din adâncuri", volum semnificativ în opera poetei, pe care maestrul Mihail Jora l-a folosit ca libret pentru compoziția unui balet foarte cunoscut. Discuțiile dintre pictor și poetă dezbăteau probleme de creație, ca între doi mari artiști, din care se contura fascinant personalitatea puternică a poetei Mariana Dumitrescu. Astfel o păstrez în memoria mea, fizicul ei purtând pregnant marca unei autentice frumuseți românești pe care a transmis-o fiicei sale, pianista Ilinca Dumitrescu, împreună cu vibranta sa sensibilitate de mare artist.

Îmi mai amintesc despre valorosul scriitor nonagenar Pan M. Vizirescu, care-mi povestea cum pictorul Mirea nu uitase nici la Paris ajutorul pe care i-l dăduse scriitorul în perioada de început a carierei sale, prin încrederea pe care o avea, împreună cu admirația pentru talentul său de pictor, în momentele în care acesta trăia o perioadă grea a vieții. Îi scrisese odată despre acest lucru, cu multă recunoștință, pictorul întreținând cu Pan M. Vizirescu o corespondență destul de importantă.

Ce depărtate îmi par serile când echipa noastră de artiști părăsea casa îmbietoare și caldă a lui Mirea, ca întorcân- du-ne fiecare acasă, să păşim prin zăpada proaspăt căzută peste zi, împrospătându-ne gândurile și visele tinerești și pline de cutezanță, care s-au lovit în jocul zborului lor, de toți pereții locuinței marelui artist.

Pianistul Valentin Gheorghiu
conté pe hârtie
Muzeul Național de Artă al României
Cabinetul de Stampe și Desene

Valentin Gheorghiu – un muzician romantic al timpului nostru

Am avut şansa, fiind cu precădere portretistă, în domeniul artei în care mă manifest, să cunosc câteva personalităţi marcante din lumea teatrului, a plasticii, a muzicii sau a ştiinţei, care, dăruindu-mi din timpul lor preţios spre a-mi poza, mi-au favorizat comunicarea cu vibraţia gândului lor. De câte ori, concentrată asupra unei linii sau asupra unei tuşe de culoare, nu descopeream fără să vreau, o notă caracteristică a personajului portretizat, care prins de conversaţie, de o scurtă povestire, facilita mutaţia unui detaliu în expresia fizionomiei, a simţământului sau a gândului trăit!

Linia ochilor, comisura buzelor, mişcarea fină a muşchilor sau a conturului feţei, deveneau uneori revelatoare în acest sens. Am constatat în profunzime fenomenul, că fizicul este condus de gândire sau de stările psihice, până aproape de a fi recreat. Nu m-a încântat niciodată aprecierea ce mi s-ar fi adus, spunându-se în faţa unui portret executat de mine: „ce bine seamănă". Dar am simţit o mulţumire adevărată când se spunea spre exemplu: „Uite! Dar este el sau ea" (persoana respectivă, portretizată). Acest „este" include o nuanţă preţios deosebită faţă de „seamănă".

„Este" denotă fără tăgadă faptul că ai putut, ai reuşit să pătrunzi interiorul sufletesc al modelului. Fiecare om este un univers aparte, în care ai forat adâncurile, ce iradiază spre exterior infinit de multe faţete ale eului, din care apoi prin forţă de sinteză, portretistul selectează principalul, dezvăluind esenţa. Acesta este fenomenul ce poartă numele de creaţie plastică.

Atunci se spune că este în caracter un personaj portretizat, când îi dibui şi mişcarea sufletească în spaţiul ce-l încadrează, având şi el un rol important, ce naşte împreună cu modelul un fel de corp artistic al atmosferei care îl circumscrie.

Portretul trebuie să conțină ca într-o crisalidă acea trăire intimă ce o posedă modelul.

Prin anii 1954-1955, după portretul actorului George Storin, în ordine cronologică i-a urmat, după câteva anonime, acela al pianistului Valentin Gheorghiu.

Pe Valentin Gheorghiu l-am cunoscut la Sinaia, cu ocazia unei vacanțe de vară, pe care o petreceam obișnuit în anii aceia, anii cincizeci, în stațiunea montană a Bucegilor, fie la Casa de Creație a artiștilor plastici de la Pelișor, fie la fosta vilă Smărăndescu, una din vilele destinate acestui scop, de pe dealul Furnica. Masa o luam la cantina artiștilor, acolo unde șoseaua face o curbură în serpentină, urcând spre Vârful cu Dor.

Sinaia m-a fermecat dintotdeauna, cu priveliștile munților ei de o măreție impresionantă și cu muzicalitatea ei specifică, izvorâtă din foșnetul brazilor, susurul Peleșului și cu variația nivelelor ei – un sus-jos permanent – străbătute de șoseaua în serpentină ce face legătura dintre gară și drumul ce duce spre cota 1400.

Vilele și casele devin astfel note pe un imens portativ sinuos, unde luminile și umbrele își îngână și ele propria lor melodie. Zilele de vacanță se scurgeau lin între scrisul meu, pe care nu l-am părăsit nicicând, sau mi bine zis el nu m-a părăsit, ca și desenul: câte o schiță, desen spontan sau acuarelă, apoi corespondență și plimbări îndelungi pe malul Peleșului, de unde acumulam noi motive de inspirație.

La „Piscul Câinelui" am descoperit pentru prima oară că echivalentul emoțional al muzicii wagneriene pentru mine ar fi exprimat în piatră prin lanțul deosebit de maiestuos al Bucegilor în urma unui apoteotic apus de soare. Eram atât de entuziastă, atât de fremătătoare de claviatura frumosului și atât de receptivă, încât Sinaia era ca o băutură ce mi-am însușit-o prin ochi, prin nări și prin toți porii, pentru totdeauna. Mama, care mă însoțea, era alter-egoul meu, o cutie de rezonanță de cea mai fină calitate și constituia cel mai perfect ecou al gândurilor mele.

În acest cadru profund muzical, s-a integrat ca prezență în vara aceea și un tânăr înalt și zvelt, cu profil grec, sub un păr șaten deschis, cu arcadele sprâncenelor marcate, adumbrind o privire serioasă și timidă în același timp și căruia i se semnalase prezența printr-un scurt: „Uite-l pe Valentin!"

Știam cine este, cunoscându-i strălucitele interpretări la pian ale marilor compozitori, cu precădere romantici, Schuman, în concertul său pentru pian, o nocturnă sau poloneză de Chopin, pentru care Valentin Gheorghiu avea un tușeu catifelat cu nuanțări excepționale. Apoi Beethowen, monumental, patetic, de un romantism eroic, ca să nu mai vorbesc de Liszt, interpretat poetic, atribuind sunetului un lirism profund și o scânteiere particulară; erau pagini care îi aureolau personalitatea și atribuiau un farmec special fizicului său, și acela romantic, prin excelență, pe acea vreme.

Dacă tangențial ne-am găsit în timpul meselor pe care le luam toți cei ce lucrau în artă, la cantina de pe Furnica, cunoștința cu el am făcut-o abia în gară, după ce am coborât din tren, coincidența făcând să luăm același vagon în trenul de după-amiază, pentru reîntoarcerea la București. Ședeam simetric, fiecare cu mama sa, la câte o extremitate a culoarului. La un moment dat mama mă făcuse atentă în direcția familiei Gheorghiu, unde Valentin ne făcea semn să venim într-acolo, căci după toate aparențele erau libere două locuri. Mulțumind amabilității deosebite ce-o avusese față de noi, am rămas totuși pe loc. La sosirea în București, pe peronul Gării de Nord, ne-am luat rămas bun, după prezentările de rigoare și după ce mi-am exprimat dorința de a-i face o schiță sau un studiu pentru portret. Răspunsul fiind favorabil, ne-am despărțit cu promisiunea stabilirii termenului pentru începutul lucrării, printr-un telefon prealabil.

Prinsă însă de diverse probleme, am tot amânat reluarea contactului cu deosebitul meu model. După primul telefon, a avut loc o vizită a pianistului la noi acasă, unde am avut întotdeauna și atelierul meu de lucru.

Îmi amintesc că pe șevalet aveam o pânză pe care se afla portretul în ulei al unchiului meu octogenar, fratele bunicului. Portretul, compozițional, în mărime naturală, cu mâinile reușit compuse, dintre care una, într-un racursiu îndrăzneț și cu puterea trăirii celui portretizat, a produs impresii puternice privitorilor.

Marele pianist era așezat pe un fotoliu, având în fața sa la oarecare distanță pictura. Poza și înfățișarea modelului aminteau cumva de prestanța unui doge venețian. Probabil că a spus ceva atunci, mi-a cerut și unele relații, la care eu i-am pomenit

şi despre identitatea personajului, care fusese mulţi ani directorul Băncii Basarabiei.

După un timp m-a surprins să-l aud spunându-mi, în perioada când îi făceam studiile conté pentru portret: „Cred că l-am văzut de curând pe unchiul dumneavoastră, un om ce semăna foarte bine cu cel din portret". Nu-l uitase şi se vedea că imaginea lui îi preocupase memoria.

Pentru şedinţele de poză luasem înţelegerea să merg acasă la familia Gheorghiu, pentru motivul că marele pianist avea timpul mult prea limitat din cauza exerciţiilor zilnice, a orelor consacrate pianului. În perioada aceea îşi pregătea un recital, precum şi participarea la festivalul muzical tradiţional „Primăvara la Praga".

Aşa s-a întâmplat că începusem foarte curând după vizită să merg în casa Gheorghiu, pentru studiile preliminare ale portretului. Ar fi fost mult mai dificil să fac un portret în ulei în afara atelierului meu; dar în acea perioadă grafica de şevalet a portretului obişnuia să trateze cu cărbunele sau conté-ul, un gen de pictură în alb-negru, folosind gama de valori a griurilor pentru modelarea luminilor şi umbrelor, în manieră picturală.

Parcă mă văd când intram dimineţile în blocul din Bulevardul Dacia, unde locuia familia muzicienilor Gheorghiu pe atunci, şi urcând scara până la apartamentul lor de la etaj unde mă întâmpina avalanşa acordurilor pianului, ca un fluviu ce unduia şi ilumina în acelaşi timp casa scării. Parcă aş fi văzut muzica dezlănţuită în valuri, spărgându-se de pereţi, pătrunzând pe sub uşi şi apartamente, fluidă şi revelatoare totodată, retrăgându-şi după aceea tentaculele ca o stea de mare, înapoi, înapoi spre sursă, spre pianul vrăjitor.

Până la apartamentul-colivie al acestei păsări măiastre, al izvorului acestui sublim torent, mai erau trepte, pe care le urcam fermecată de vraja muzicii dezlănţuite. Gândeam la fericirea pe care o poate dărui muzica! Gândeam şi la faptul că puteam fi părtaşă acestui fenomen şi că puţine clipe mai târziu voi întinde o punte spre ea, lucrând în fluxul ei, contopindu-mi liniile desenului şi ductul lor, cu traiectoria învolburată a sunetelor sau subţiind o haşură cu ultimul sunet învins de tăcere.

Îmi aduc aminte cât de bine lucrasem portretul marelui actor George Storin, pe fundalul unei muzici simfonice în sur-

dină, pe care radioul îl oferea în timpul acela, din belşug, la orele dimineţii. Cred că dacă ar putea fi captate undele sonore care au intrat în vibraţie, odată cu travaliul desenului, s-ar descoperi auzului pagini de Brahms, Beethowen, Bach şi Chopin, care au avut o parte importantă de contribuţie la şlefuirea sonoră a luminilor şi umbrelor acelui portret expresiv, însumând în puternica lui privire marile roluri interpretate în care realismul se îmbină perfect cu romantismul eroic.

Studiul pianistului Valentin Gheorghiu pentru portret, în atmosfera lucrului său, a constituit pentru mine una din marile bucurii trăite.

Pluteam pe un ocean al sunetelor ce se legau armonios, când patetic, când în acorduri de o măreţie dramatică, tensionând climatul din preajmă până la a-mi lua suflul, iar uneori, ca pentru a restabili echilibrul, „scherzo-uri" şăgalnice relaxau prin voioşie momentele de culme, înecate în tragicul cel mai profund.

În acest neasemuit balans, este lesne de înţeles că în perioada aceea a realismului socialist, când se lucra în genul studiului „pisat", până la opacizarea emoţiei, scopul fiind o înfăţişare cât mai fidelă, uneori chiar naturalistă a subiectelor, în manieră fotografică cel mai adesea, o lucrare izvorâtă din adâncimi nebănuite ale corzilor sensibilului, trezite la lumină de ciocanul de catifea al emoţiei, era în afară de o înţelegere imediată.

Primele două studii în conté ale lui Valentin Gheorghiu, intitulate de mine, pe drept cuvânt atunci, una „Interpretând Chopin", iar cealaltă „Interpretând Beethowen", au fost suspectate de formalism în concepţie. Ele aparţin astăzi patrimoniului Cabinetului de stampe şi desene al Muzeului Naţional de Artă şi nu mai figurează nicidecum sub titlurile date de mine atunci. Renunţasem. Figurează aşadar sub titulatura plată: „Pianistul Valentin Gheorghiu – studiu" şi „Valentin Gheorghiu – studiu de expresie".

Lucrul urmărit de mine în cele două studii conté era supleţea şi melodicitatea liniei, o sinteză a formelor redate prin umbre şi lumini, aerată prin dominanţa luminii, adică al unui câmp vizual în care albul hârtiei să fie dominant, conducând gama umbrelor. Atât linia desenului, cât şi repartizarea umbrelor şi luminilor urmăresc scopul unor acorduri sonore în armonia alb-negrului.

Pătrunderea interpretării muzicale în trăsăturile feței, exteriorizând ce se petrece undeva înlăuntrul insondabil al sufletului muzicianului se face simțită prin inefabilul fenomenului de creație.

Într-un fel am fost răsplătită de entuziasmul manifestat pe loc de tânărul pianist, când îmi lua foaia de hârtie sau caietul şi se ducea să le arate mamei sale, simțindu-l încântat de ceea ce rezultase.

Valentin era un mare artist! Unul dintre cei mai mari pianiști ai secolului nostru şi nu numai în perioada aceea. Avea o probitate şi o modestie pe care nu le arbora cu emfază, dar după ce pătrundeai puțin mai adânc în interiorul sufletului şi al gândirii sale, alungai gândul ce se înfiripa uşor la început, şi anume că o oarecare mândrie îi caracteriza personalitatea, ca factor destul de important. Nu. Valentin Gheorghiu pe vremea aceea era un timid. Era şi foarte tânăr şi această timiditate îi dădea un farmec deosebit, înveşmântându-i tinerețea în crisalida purității.

Odată, vorbind cu el despre marii interpreți, l-am citat alături de Lipatti. A reacționat imediat, dezaprobator, menționând cu o modestie nedisimulată că este o sensibilă distanță între ei, accentuând acest lucru chiar prin a se minimaliza în fața geniului interpretativ al lui Lipatti.

Pe atunci, Valentin Gheorghiu avea doar douăzeci şi şase de ani, fiind conştient de valoarea sa, fără a fi însă infatuat. Altfel nu ar fi muncit atât de mult pentru a se depăşi cu fiecare concert. Avea încredere în marele său talent, asta da, de aceea nu precupețea efortul unei munci ce te încovoaie, înrobitoare aproape; repeta cu îndârjire pentru a obține tonuri de mare finețe şi nuanțările pe care le dorea. Era ceea ce numim un artist. Lucra enorm, dar scânteia şi suflul său erau cele ce dădeau acea strălucire particulară care plutea deasupra virtuozității sale.

Valentin Gheorghiu avea şi un câine pe timpul acela, din rasa zburdalnică a focşilor sârmoşi, care se hârjonea prin toată casa şi nu-i dădea pace deloc când îşi lua pauza necesară la pian. Uneori, Valentin îl aşeza pe umeri, ca o blană în jurul gâtului şi mă primea la uşă astfel când sunam. Un aspect aparte, plin de juvenilitate, al tânărului maestru.

Lui Valentin nu-i făcuseră portretul până atunci decât sculptorul Gheorghe D. Anghel şi pictorița Letiția Lucasievici, soția maestrului Jean Al. Steriadi cu care era în relații de prietenie. Acest

Valentin Gheorghiu
conté, Muzeul Național de Artă, Cabinetul de stampe şi desene

fapt îmi dădea emoții suplimentare, bineînțeles, dar îmi stimula şi ambiția să mă depăşesc. Ar fi vrut pe atunci să-mi cumpere cele două studii. M-a întrebat de câteva ori dacă nu vreau să i le dau. Nu mă înduram de ele. Am regretat mai târziu. Astăzi ele se află în

colecția Cabinetului de stampe și desene a Muzeului Național de Artă, e drept, dar marelui artist i se cuveneau din plin ca ofrandă pentru raritatea gestului său de a-mi primi să-mi pozeze cu atâta înțelegere, în pofida timpului său prețios.

Avea un început de colecție de pictură în acei ani pe care mi-a prezentat-o cu multă încântare. Țin minte că printre ele se aflau și lucrări semnate de pictorul Tomaziu. Frumoase, într-adevăr, și dezvăluind gustul său deosebit pentru pictură și dorința de a-și înjgheba o colecție. În acea perioadă îl frecventa și pe sculptorul Gheorghe D. Anghel. Maestrul îi admira talentul și era nelipsit de la concertele lui Valentin, care îi făcea câte o vizită la atelier, cu admirația și stima reciprocă a marilor artiști.

După ce am terminat cu studiile de „cap de expresie", m-am angajat sufletește să încep o lucrare de dimensiuni mai mari, care să-i cuprindă și mâinile. Genul său de portret mi se părea a fi mai sugestiv în mișcarea din timpul interpretării, în timp ce lucrează. Acest lucru nu mă stânjenea deloc.

Am putut audia o muzică excepțională în interpretarea lui magistrală în pregătirea recitalului său și a participării sale la festivalul „Primăvara la Praga". Printre compozitorii romantici excelau în repetițiile sale Rahmaninov, Chopin, Schuman, Schubert, Liszt. Dintre piesele lui Liszt alesese Sonata în Si minor. Deși pe Liszt îl cunoșteam aproape integral, interpretarea acestei sonate a fost pentru mine o premieră auditivă. Sonata în Si minor pentru pian a produs asupra mea o impresie copleșitoare, de neuitat. Liszt își deschisese drumul prin această operă muzicală spre structura și înțelegerea stilului modern. De un fior intens al misterului tragic, în filoanele principale ale structurii și de o grandoare puțin obișnuită în acordurile-cheie, sonata ajunge în evoluție prin procedee muzicale să rupă uneori armonia obișnuită. Pasajele virtuozității pianistice sunt secondate de ritmuri alerte, familiare temperamentului lui Liszt, lucru care dă o strălucire stranie compoziției.

În memoria mea stăruie încă puternic impresia și reacția pe care o aveam în timpul lucrului meu și a repetițiilor acestei sonate. La un anumit pasaj, când acordurile pianului urcă parcă din tenebre pe trepte de lumină spre o deschidere glorioasă a sunetelor, eu mă ridicam încet în picioare, de pe taburetul pe care lucram așezată, împinsă în mod irezistibil să fac acest gest. Ieșeam din încordarea mea acordată lucrului, în chip involuntar. I-am spus atunci, țin minte, pianistului, că o asemenea muzică are darul să te ridice și din moarte.

Mi-a răspuns că sonata aceasta chiar semnifică un fel de apoteoză a morții. Percepusem deci semnificația, măreția fondului, prin transferul simbolicii sunetelor și al construcției muzicale.

M-a impresionat de asemenea un anumit fel de a privi al muzicianului asupra actului său artistic, când mi-a destăinuit că în artă „rezultatul final" contează. Am reținut acest lucru de-a lungul anilor, cugetând asupra punctului de vedere pe care și-l însușise, ca un rezultat al efortului său creator. Adică sforțările greu de imaginat, treptele depășirii de sine, corecturile, întreg travaliul, toate nu sunt demne de luat în seamă decât prin perspectiva rezultatului final, dacă acela întrunește sufragiile unanime.

La fel și în plastică, pentru a obține ductul convenabil al unei linii în construcția desenului meu, de câte ori nu am schimbat foaia de hârtie și n-am pornit iarăși de la început, ca să obțin dintr-o dată spontana evoluție a desenului. Uneori, ce e drept, îmi rezultă acest lucru cu o deosebită ușurință, dar nu întotdeauna. Publicul însă nu e interesat de travaliul în sine până la faza finală a expunerii, când este prezentat doar rezultatul.

Când se așeza Valentin Gheorghiu la pian, simțeam cum își rupea punțile de legătură cu realitatea exterioară. Aceasta se întâmpla chiar în timpul studiului zilnic și nu numai la concerte în fața unei săli pline de oameni avizi să asculte muzica. Cântând în fața lumii părea că face abstracție totală de mediu printr-o puternică concentrare, trădată de adumbrirea și adâncirea pleoapelor, sub care se ghicea absența totală a prezentului înconjurător. Privirile i se aruncau în interior, în adâncimi nebănuite, de unde ca o sondă, explorând universul muzical al piesei interpretate, făcea să țâșnească în exterior comorile fluidului marii muzici.

Pentru desenul cel mare la care lucram, văzut ca o pictură în alb-negru, m-a impresionat, inspirându-mă, una din fotografiile pianistului la pian. L-am rugat să-mi pozeze un scurt interval de timp pentru mișcarea mâinilor deasupra claviaturii, precum în acea fotografie. Era vorba, după câte îmi amintesc de „Variațiunile lui Rahmaninov pe o temă de Paganini". Deci, doream o secvență în nemișcare completă, realizată prin aceea că își ținea o mână suspendată cu cealaltă, pentru a-i putea realiza studiul final. A durat puțin timp poza aceasta, pe care virtuozul pianist mi-a acordat-o cu o deosebită înțelegere.

La vârsta de douăzeci și șase de ani, Valentin apărea ca un personaj romantic. La una din ședințele de poză, când lucra, îmbrăcat într-o bluză albă de mătase și pantaloni negri, accen-

tua mai mult acest lucru, amintindu-mi de Hamlet, în interpretarea lui Lawrence Olivier. Acest amănunt a stârnit în amintirea mea poate şi dorinţa elaborării unei serii de schiţe şi acuarele din memorie, care să reconstituie în mod imaginativ atmosfera. Am repetat obsesiv trăsăturile în diverse poziţii, astfel cum am procedat mai târziu cu anumite scene de teatru care mi-au reţinut atenţia în mod special, sau cu marele actor George Vraca, în rolul lui „Richard al III-lea".

În cazul lui Valentin Gheorghiu, desenele executate în şedinţele de poză, mărturisesc însă contactul pe viu, cu cel portretizat, dându-mi prilejul să elaborez din amintire, mai târziu, cu uşurinţă, cele două acuarele, una din profil şi cealaltă cu o privire izvorâtă dintr-o inspiraţie interioară, deşi pierdută undeva, departe, în visare.

Transparenţa acuarelei serveşte aici lumina deosebită, în care pluteşte întreaga zonă a privirii, conferind o spiritualitate concentrată portretului.

Intenţionat am vrut să redau complexitatea personalităţii muzicianului, desprins de instrument, ca virtuoz, care în afară de a fi un strălucit creator prin interpretare, mai era, şi a rămas ca artist complet – un compozitor de o factură deosebită, interesantă.

Îmi vin în minte Enescu, Lipatti, Silvestri, străluciţi virtuozi, care şi-au împărţit cariera de muzicieni între ipostaza de interpret şi aceea de compozitori, ultimii doi împingând balanţa către arta interpretativă.

Un exemplu mai recent îl constituie şi muzicianul Şerban Nichifor, care fiind un violoncelist strălucit, solist de înaltă profesie, s-a consacrat componisticii, ajungând un talent de excepţie în domeniul compoziţiei, pe plan internaţional obţinând numeroase premii. Şi tot peste hotare participând la diverse concursuri a ajuns să fie foarte cunoscut, bucurându-se de mare apreciere. O compoziţie care l-a făcut celebru este muzica pentru opera „Domnişoara Cristina", pe text de Mircea Eliade.

Când mă gândesc în urmă cu treizeci şi mai bine de ani la casa în care locuia muzicianul Valentin Gheorghiu de pe Bulevardul Dacia, nu mă pot împiedica să nu revăd scara care ducea spre apartamentul de unde năvăleau sunetele pianului, în valuri, repezindu-se pe uşa de intrare, în stradă.

Pictorul Camil Ressu
flaumaster pe hârtie
colecţia autoarei

Pictorul Camil Ressu. Amintiri despre fostul meu profesor, pedagog desăvârşit şi artist de atelier

Aşa a fost să fie ca primele noţiuni de artă plastică şi ultimele completări în acest domeniu, ce mi l-am ales ca profesie, să-mi fi predate de doi pictori, unul Alexandru Drăgoi, pictor şi profesor de desen la liceu, fost elev al lui Ressu şi cel mai bun în promoţia sa, şi al doilea, tot un fost elev al său, la un interval de ani, pictorul M. H. Maxy, care mi-a adăugat completări binevenite, la sfârşitul facultăţii, pentru formaţia mea de artist plastic, la început de carieră.

Alexandru Drăgoi, talentat şi foarte serios în concepţia sa artistică despre pictură, luând întru totul urma învăţăturilor primite de la Ressu, a devenit, ca şi maestrul său, profesor, posedând şi o înclinaţie pedagogică remarcabilă, alături de talentul său artistic.

Cu acest studios şi talentat pictor m-am iniţiat în primele taine ale lucrului după natură, am învăţat cum să privesc o natură moartă, cum să păstrez proporţiile dintre obiectele ce o compun şi unde cade accentul dominant, despre valoraţia umbrelor şi luminilor şi multe altele legate de studiul după obiect. Deci, în situaţia în care mă decisesem să urmez pictura cu pictorul Camil Ressu ca profesor, o influenţă hotărâtoare a avut-o şi pictorul Alexandru Drăgoi, care îmi era şi rudă.

Din anii de studiu cu maestrul, mi-au rămas câteva învăţăminte referitoare la modul în care trebuie să lucrez, puternic imprimate în memorie, care mi-au servit mult mai târziu şi au constituit elementele de bază ale concepţiei mele de elaborare a unei picturi sau al unui desen.

Când scriu rândurile acestea despre maestrul Ressu, îmi apare în minte neuitatul său autoportret, în care brunurile, ocrurile, roşul grav şi albul ţin în acord continuu atmosfera în

care se înscrie desenul construcției portretului. Pictorul apare aici cu brațele încrucișate, într-o atitudine demnă și cu ținută maiestuoasă, privind ușor spre dreapta, spre un interlocutor imaginar. Tabloul amintește de strălucirea picturii flamande sau olandeze și de misterul clar-obscurului, în care se înscrie figura cu fruntea înaltă și boltită, cu început de pleșuvie, trăsătura feței puternic și viguros implantată, cu luminozitatea ei în întunericul transparent al fondului ce o încadrează; nasul viril și puternic, ușor curbat, se armonizează cu buzele cărnoase și senzuale, ce încheie, cu bărbia voluntară și puternică, ovalul interesant modelat de personalitatea pe care o reprezintă.

Așa cum îl înfățișează autoportretul, firea pictorului este categorică, sinceră și energică în exprimare. În artă era un realizat. Adică, fără să copieze natura, se lăsa impresionat de ea și făcea ceea ce vedea. Vreau să spun că nu era tipul artistului imaginativ și interpretarea modelului era dominată de caracterul obiectiv al subiectului, cu unele mici exagerări sau deformări de tip expresionist ponderat, apropiat aceluia ce îi era contemporan.

Într-un tablou, Ressu punea accentul și dădea cu prioritate importanță desenului și construcției motivului pictat. Culoarea venea apoi după aceea. Compozițiile sale, fie că erau portrete compoziționale, fie că erau compoziții cu mai multe personaje, cu sau fără peisaj, erau construite după o știință anume, ținând seama de anumite calcule ale părților componente ale tabloului și în raport cu secțiunea de argint a imaginii. O singură linie sau o parte cât de mică de suprafață geometrică, integrată ansamblului, dacă se scoate, spre exemplu, întreaga compoziție se prăbușește pierzând armonia.

Desenul lui Ressu se bazează pe linia pură; linie ce conturează volumele și delimitează formele, trasă în mod categoric și incisiv, dar mergând pe formă, ductul fiindu-i sensibil la ea. Desenul și pictura sa sunt un rezultat al sintezelor, pictorul fiind însă sensibil la ceea ce vede. Concepția maestrului era că pictorul nu are voie să facă o compoziție, cu două sau mai multe personaje din imaginație, fără a așeza modelele în poză și în cadrul specific temei.

Ca profesor ne vorbea și despre culori: gama culorilor paletei este împărțită pe culori calde și reci; calde fiind galbenul închis, ocrul, portocaliul, roșul, teroasele, adică brunurile, natur și ars; reci sunt: galbenul deschis, verdele smarald, albastrurile de cobalt și ultramarin etc. Brunurile siena natur și siena brulé erau culori grave și des utilizate de maestru. În schimb ne atrăgea atenția asupra culorii numite umbra (terre d'hombre) care dădea opacitate. De asemenea, negrul nu-l întrebuința pe cel gata fabricat, ci îl combina din diverse culori.

Atrăgea atenția de asemenea la amestecul culorilor. Să nu se întrebuințeze multe culori în amestec. De fapt o pictură este cu atât mai bună cu cât se folosesc mai puține culori, doar cele al căror pigment este de folosință. O pictură bună se face și cu mai puține culori, și cu cât este mai transparentă culoarea, paleta este mai subtilă, mai rafinată.

De fapt, un fel de monotonie în studiu se datora și invariabilității temei de atelier, din primul până în ultimul an în cadrul Institutului. Tema era nudul. Nudul de femeie și uneori de bărbat. Modelele erau mai ales țigănci. Frumoase și tinere, lăsau să mai beneficieze printre ele de această meserie și câte una mai vârstnică, care rămânea și după ce-i trecuse epoca de glorie pe estrada de poză, pentru că la rândul ei își începuse de tânără cariera de model.

Una dintre acestea, cu un caracter asiatic al figurii, era Lenuța, foarte interesantă, cu ochii trasați spre tâmple, cu maxilare puternice, plantată pe un trup înalt, cu bazinul mai lat și forme mai mult plate, cu picioare lungi. Ar fi fost un model bun pentru Pallady, cu desenul său unghiular și nervos. Tinca, o tânără țigăncușă pe vremea aceea, cu oval frumos, nas cârn, gură senzuală și ochi negri, lucitori și șăgalnici, avea forme rotunjite, de talie mai scundă, însă frumos proporționată și excela prin prospețimea vârstei. Era modelul preferat al lui Ressu.

Ședința de poză era, îndeobște, a nudului în picioare, în stare de repaus, sprijinit fie pe piciorul stâng, fie pe dreptul, în consecință atrăgând schimbarea jocului de umbre și curbe ce se modificau doar prin poziția schimbată a picioarelor. Părerea maestrului era aceea că pictorul, dacă știe să deseneze bine un

nud şi să-l picteze va putea în viitor să picteze orice şi să deseneze de asemenea, deoarece arhitectura unui corp omenesc este cea mai grea probă de desen şi, din punct de vedere coloristic, nudul uman conţine o paletă de culoare completă.

Folosea firul cu plumb pentru controlul verticalităţii nudului; adică verticala trebuia să unească mijlocul bazei gâtului şi vârful gleznei interioare a piciorului pe care se sprijină corpul. Altfel, după spusele maestrului, nudul se dărâmă.

Elementul principal într-o pictură este desenul. Şi mai spunea ca o butadă: culoarea poţi să o arunci cu orice reflector vrei: galbenă, roşie, albastră, ocru, dar dacă desenul nu este construit şi valoraţia luminii şi umbrei nu este bine redată, opera de artă nu are osatură, schelet.

În mare parte avea dreptate. Coloriştii însă gândesc altfel. Armonia tonurilor de culoare este cel mai important lucru, deoarece se construieşte prin culoare. Se cunoştea că maestrul Ressu era la bază un mare desenator şi prin aceasta, mare pictor. Nutrea o profundă admiraţie pentru Dürer, Ingres mai ales, Leonardo da Vinci, a cărui pictură, mai târziu, a dus la tehnica clar-obscurului. Dintre moderni, Cézanne îi era predilect pentru desenul său viguros şi simţul compoziţiei în pictură.

Ressu concepea prin prisma studiului riguros al construcţiei operei de artă plastică, fie portretul, compoziţia şi chiar peisajul. Prin felul său de a gândi vorbea autorul unor portrete celebre, cum erau acelea ale lui Mihail Kogălniceanu, Al. Ioan Cuza, Luchian, Tudor Arghezi şi altele, şi al unor compoziţii, printre care se înscriu „O înmormântare la ţară", cortina fostului Teatru Naţional, „Terasa Oteteleşanu", cunoscut şi sub denumirea de „Academia Terasa", unde sunt reunite portretele mai multor personalităţi celebre din cultura epocii. Astfel, se remarcă: pictorul Iosif Iser, Tudor Arghezi, Alexandru Szathmary, Corneliu Moldovanu, Ion Minulescu, Alphonse Castaldi, Jean Steriadi.

Adevărul stă în faptul că, oricât de mare ar fi meritele coloristice ale unei opere de artă plastică, creată de o rafinată paletă, dacă nu prezintă o armonie a compoziţiei şi nici desen la

originea sa, rămâne nerealizată. Acest lucru se adresează în special artei figurative, aceleia care aparţine curentului realist.

Îmi amintesc de asemenea, dintre spusele maestrului, cu referire la ceea ce trebuie să mai cunoaştem, când avem de a

Camil Ressu, Portretul Rodicăi Ciocârdel
ulei pe carton, colecţia autoarei

face cu desenul unui portret sau al unor personaje îmbrăcate; trebuie să punem în evidență îmbrăcămintea astfel încât să se vadă că acoperă un corp uman, care are un schelet, acoperit de mușchi și de forme carnale, adică linia desenului să nu fie trasă pe dinafară, ca la revistele de modă spre exemplu, ci să îmbrace forma anatomic constituită, deci pleda și pentru buna cunoaștere a anatomiei, atât a corpului uman în repaus, cât și în mișcare.

O metodă de lucru pe care maestrul o practica și ne-a indicat-o ca folositoare, era aceea ca după ce terminăm desenul unei viitoare picturi, de exemplu un portret, să demarcăm zona de lumină de cea de umbră pe care să o umbrim cu pensula, cu o culoare transparentă în ulei diluat sau terebentină rectificată, o culoare pală verzui-albăstruie (verdaccio), în zemuri diluate, și, după uscare numai, să începem a construi cu o culoare locală atât lumina cât și umbra, modelând prin acest procedeu volumele și detașându-le în spațiu. Dar ne atrăgea atenția și asupra umbrei, să îi dăm transparență culorii, să nu capete opacitate.

Pictorul Camil Ressu când venea la corectură, trecea pe la fiecare șevalet în parte, schimba câteva cuvinte cu cel în dreptul căruia se afla, dar se așeza acolo unde se simțea nevoia să facă corectura.

Pornea cu o mână sigură să tragă conturul de curbe și unghiuri în afara sau înăuntrul desenului de pe șevalet, fie cu cărbunele, dacă era în stadiul de desen, fie cu pensula, la lucrările unde fusese începută pictura. Fără explicații inutile... Totul se petrecea în tăcere. Se auzea doar hârșâitul cărbunelui în mod continuu pe foaie, ca și cum acest cărbune ar fi tras mâna după el. Asta în cazul desenului pe hârtie; în aceeași tăcere lucra profesorul cu pensula pe cartonul preparat pentru pictură. La urmă ieșea un frumos desen de Ressu, unul din sutele de desene ale prodigiosului maestru, pe care studentul și-l rula fericit la sfârșit pentru a-l lua acasă. Poseda astfel un desen ce purta pecetea maestrului.

La lucrarea în ulei corectura se făcea cu pensula și apoi continua studentul până la sfârșit, când își lua de asemenea lucrarea acasă și uneori începea o altă lucrare pe un carton nou, preparat din timp.

De multe ori Ressu își îngăduia plăcerea de a sta de vorbă cu elevii săi în atelier; prezența maestrului, pe un scaun de atelier, dintre acelea cu picioarele înalte și cu bride de pânză drept șezut, cu brațele petrecute încrucișat unul peste altul, e de neuitat.

Cu pipa sau cu un trabuc în mână, povestea câte ceva, în care se amesteca uneori și hazul. La sfârșit, fața i se destindea într-un surâs larg, sau dădea drumul unui râs scurt, însoțit de râsetele pline de voie bună și simpatie ale studenților ce îi făceau roată, înconjurându-l. Era iubit și stimat de elevii săi.

Tot în convorbirile de atelier, Ressu își dăruia și secretele meseriei, de cum trebuie să fie aleasă pânza pentru pictură, pânză de sac, de grundul cu care se prepară pânza pentru a fi acoperită de pictură, de timpul de uscare, de cum trebuie aplicat grundul, ulterior, netezit cu glasspapier înainte de a pune culoarea, despre fabricația culorilor și metalele sau pământul ce intră în fabricația lor (teroasele), despre reacția fiecărei culori în timp, datorată componenților ei, de cele ce trebuiau să fie ocolite, pentru a ne servi de anumite culori înlocuitoare cu efecte bune, asemănătoare, aceasta dând rezultate excelente. Câte lucruri încântătoare, care uimeau, nu scotea Ressu din sacul de pânză și caseta cu minuni și culori, ce le purta pe cureaua de piele, prinsă de umăr.

Pe vremea aceea, aveam două secretare la cancelaria profesorilor: domnișoarele Vicol și Lucreția Ionescu. Amândouă făceau pictură. Lucreției Ionescu îi spuneam, simplu, Kätzy. Tânără, brunetă tare, cu niște ochi de păcură și cu o vioiciune de veveriță, Kätzy era simpatizată de toți colegii ei de breaslă. Amândouă au fost portretizate de Ressu. Lucreția Ionescu a lucrat și după aceea intens, astăzi deschizând expoziții personale, bucurându-se de un prestigiu binemeritat pentru seriozitatea artei sale, de sensibilitate și ținută.

Îmi amintesc, în legătură cu ea, cum o tachina uneori Ressu, în prezența noastră: „Știți de ce este atât de iute Kätzy? Fiindcă fiind așa micuță, sângele ei își termină mai repede circuitul, făcând mai multe ture, spre deosebire de cei înalți, la care tura se face mai lent."

Maestrului multor compoziții cu țărani la munca câmpului și a splendidelor studii de țărani cu coasa, pe care îi vroia autentici și nu îmbrăcați în atelier, îi plăcea atât de mult să se înconjure de elevii și de elevele sale, cărora le-a acordat și favoarea de a se fotografia alături de dânsul, în curtea Institutului vechi de Belle-Arte, de pe Calea Griviței, lângă statuia unui leu turnat în gips, culcat în iarbă. Fotografiile erau făcute de colega mea din clasa lui Ressu, Doina Iacob, căsătorită mai târziu cu Victor Schobel, profesorul nostru de perspectivă și mai apoi decan, ea devenind muzeografă a Galeriei Naționale de la Muzeul Național de Artă.

Au fost colegi de real talent în seria mea: Florentina Dumitrescu, pictorul Pandele Borină, Iadwiga Formagiu, muzeografă specialistă la Muzeul de Artă Populară, pictorii Radu Jora, mai târziu asistent în cadrul Institutului și pictorul Trestioreanu, amândoi pictori muraliști, au acoperit cu pictura lor mari suprafețe ale unor biserici, monumente reprezentative din țara noastră.

Alți elevi ai lui Ressu, din serii mai vechi decât a mea, au fost: pictorul și doctorul Ghițescu, pictorul Istrati, gravorul Ion Diaconescu, pictorul Alexandru Drăgoi, de care am mai vorbit, președintele cenaclului Ion Andreescu, membru al Uniunii Artiștilor Plastici, cu participări la numeroase expoziții și cu expoziții personale.

Astfel închei aceste amintiri, despre maestrul Camil Ressu, care a fost și un profesor remarcabil, știind să imprime în sufletul studenților săi dragostea pentru pictură și seriozitate în muncă. Mulți dintre ei i-au urmat pilda.

Actorul G. Storin
conté pe hârtie
Muzeul Național de Artă al României
Cabinetul de Stampe și Desene

G. Storin –
un colos al scenei româneşti

Cred că aveam în jur de douăzeci de ani, când, într-o seară, am fost invitată de o bună prietenă a mea, mare admiratoare de teatru, care locuia pe atunci, temporar, în mijlocul familiei noastre, să mergem împreună, însoţite şi de tatăl ei, la spectacolul cu piesa „Azilul de noapte" de Maxim Gorki, care se juca la Teatrul Naţional, într-o distribuţie de zile mari: G. Storin, D. Sireteanu, Ion Ulmeni, Nicolae Bălţăţeanu, George Ciprian.

Aşteptam cu nerăbdare seara spectacolului, ştiind că o să mă bucur de interpretări actoriceşti de mare valoare şi că am să-i admir precis pe Bălţăţeanu şi pe Storin, actori de înaltă clasă, într-o piesă cu roluri complexe şi grele.

Ţin minte că eram în rândul doi în apropierea scenei, la mijloc, când, în actul al II-lea, am avut o emoţie deosebită, în scena a doua, la desfăşurarea replicilor. G. Storin, interpretând rolul actorului care îşi pierduse memoria, declara printre altele, că „mă credeam un om pierdut". „Şi de ce?", completa tot el apoi: „Pentru că n-aveam credinţă în mine însumi".

Rolul baronului îl deţinea N. Bălţăţeanu în chip strălucit, dar eu îmi amintesc că toată seara nu l-am avut în faţa ochilor decât pe Storin, care cu masca expresivă a feţei, cu care şi-a compus personajul, s-a detaşat total de ceilalţi interpreţi şi m-a determinat să exclam cu profundă înflăcărare: „Ce portret i-aş face acestui actor care desfăşoară atât de convingător drama existenţei sale în rol! O singură dorinţă am: să îi fac portretul."

Şi l-am făcut, dar după patru ani, în anul 1952, chiar în anul debutului meu în expunere.

Maestrul juca în piesa „Două lagăre" de Iacobson, pusă în scenă la Teatrul Municipal. Marietta Anca, actriţa şi mătuşa mea, care îmi cunoştea dorinţa, mi-a propus ca după spectacol, într-o seară, să-i facem o vizită în culise şi să mă prezinte maestrului iceberg, cu părul alb coliliu, înveşmântat într-o haină din păr de cămilă. Îmi amintesc şi acum de flacăra ochilor săi când, întorcându-se spre noi, a dat de Marietta însoţită de mine.

Marietta i-a expus dorința mea vie de a-i imortaliza trăsăturile, la care el a răspuns cu deosebită amabilitate că nu ar putea să o refuze pe Marietta, primind cu plăcere să-mi pozeze. Eram atât de tânără și începătoare în pictură, îndrăznind să-mi urnesc cariera cu portretul unui om celebru și încărcat de glorie. Pe lângă bucuria nespusă am simțit însă și ghearele fricii. Singură îmi dădeam seama ce inconștientă puteam fi. Dar a învins marea mea dorință!...

Așa că foarte curând după aceea, în drumurile pe care le făcea pentru repetițiile la piesa „Două lagăre", se abătea pe la noi și-mi poza în fotoliul devenit celebru ulterior pentru câte personalități a îmbrățișat cu brațele sale, pentru ședința de poză. Un fotoliu de birou care se rotea pe un șurub. Există și azi în biroul meu.

Era iarnă și privirile de leu ale actorului alunecau sticlind, pe feerica înzăpezire a Cișmigiului pe care o desfășura fereastra apartamentului meu, unde aveam atelierul.

Am căutat să scot tot ce am putut din statura aceea masivă, cu mâinile împreunate, la care, uitându-te, vedeai gigantul, în clipa în care s-ar fi sculat în picioare, chipul cu pomeții proeminenți, ochii ușor oblici, buzele groase, umezite când și când, dându-i aspectul unui leu puternic, dar bătrân. Era el însuși un portret; trebuia numai să ai știința să îl descoperi vederii celorlalți. Mă pasiona. Toată ființa mea era animată de dorința de a realiza portretul.

Începutul a fost promițător, cu trăsături sugestive și tinzând direct spre caracterul persoanei.

Înaintând însă, din cauza unei prea mari emoții de care eram stăpânită, am avut o pierdere de forță și o împotmolire de scurtă durată, pentru că, printr-o opintire a voinței, am deschis niște arcuri care să sară peste frânele mele psihice ce se instaurau uneori neprevăzut.

Mărturisindu-i odată că iau picături de valeriană înainte de venirea sa, pentru a-mi potența calmul de care am nevoie, a fost deosebit de mișcat și m-a rugat să nu mai iau niciodată vreun sedativ împotriva inerentului trac, deoarece el va veni oricum, pe întreaga perioadă a travaliului meu artistic, adică până voi termina tabloul. M-am depășit, am reușit să mă stăpânesc, țin minte, și am dus lucrarea la bun sfârșit.

În pauzele de lucru, spre marea mea desfătare, discutam despre teatru, care constituia pentru mine una dintre cele două mari pasiuni – teatrul și muzica. Mi-a povestit cu o imensă plă-

cere rolul său preferat, și anume din piesa „Procurorul Hallers" de Paul Lindau, unde se trata tema dublei personalități.

În această piesă maestrul juca un rol dublu, pe acela al procurorului cinstit, om integru și intransigent în timpul zilei, iar noaptea pe acela al delicventului, un tânăr bandit temut. Interpreta așadar două personalități, două caractere situate la antipod, reunite straniu în aceeași persoană. În procurorul urmărinduși propria umbră, făcea un joc de mare virtuozitate și subtilitate.

A jucat mai în tinerețe în compania Bulandra – Maximilian – Manolescu – Storin în multe roluri din dramaturgia autohtonă, cum a fost memorabil în rolul lui Vulpașin din piesa „Domnișoara Nastasia" de G. Mihail Zamfirescu, mare autor dramatic și cronicar de teatru. Vulpașin i-a dat rolului o expresivitate puțin obișnuită, întrunind într-o persoană un caracter complex, ce părea a fi brutal, chiar animalic, un uriaș stăpânit de o forță oarbă, primitivă, când tot acesta avea gingășie, sensibilitate, duioșie în sentimentul iubirii. Vulpașin a fost un rol de mare creație teatrală a lui Storin, ce-i permisese șlefuirea unei game de întinsă și profundă vibrație.

Astfel, precum Gh. Calboreanu era maestru în rolurile istorice cu precădere, din literatura dramatică autohtonă, G. Storin, în afară de rolurile mari ale dramaturgiei naționale, strălucea în acelea grele și de mare anvergură ale teatrului universal, ca cele din „Magda" de Sudermann, „Hoții" de Schiller, „Simunul" de Lenormand, „În amurg" de Gerhardt Hauptmann, unde a avut un succes ieșit din comun. Mai trebuie menționate și rolurile din „Nunta de argint" de Paul Geraldy și „Heidelbergul de altădată" de Förster, ca tot atâtea realizări ale lui Storin, care rămâne însă tot mare tragedian ca actor. A jucat, de asemenea, și în „Frații Karamazov", roluri din teatrul lui Bataille și al lui Bernard Shaw, evantaiul rolurilor sale fiind generos deschis, cuprinzând și pe acela al lui Michelangelo, personalitatea de geniu a Renașterii italiene.

Dar, ca tragedian a strălucit mai ales în „Machbeth" și de asemeni în „Regele Lear", piesele lui Shakespeare, unde actorul și-a desfășurat toată gama disponibilităților sale de actor tragic.

Măreția rolului a îmbrăcat-o cu o ținută regală impecabilă și măreția suferinței umane, cu noblețea ce i-a dăruit-o din plin harul actoricesc. Cele trei actrițe care îi interpretau fiicele, Aura Buzescu – Gonerill, Marietta Anca – Regan și Marietta Deculescu – Cordelia, prin stilul jocului lor, defineau prin fină nuanțare întreaga atmosferă shakespeareană, plutind în jurul

copacului masiv, ce purta încă mult dorita coroană, simbol al puterii râvnite de fiice şi de gineri, mari ducese şi mari duci.

Bătrânul duce Gloster, interpretat de celebrul actor Ion Manolescu, îi dădea replicile, care căzdeau împrejurul bătrânului rege, lăsându-i imaginea maiestuoasă, pe tronul său înalt, liberă de a fi privită ca o icoană vie a puterii solemne a bătrâneţii şi suferinţei. Unul dintre desenele mele care fac parte din ciclul „Regele Lear", reprezentându-l astfel, ţin minte că l-a făcut pe criticul de artă Barbu Brezianu să se exprime, văzându-l: „Ce frumos e, parcă ar fi o icoană".

Semeţia trăsăturilor unui cap nobil, cu ochii pătrunşi de o tristeţe adâncă, chipul fiindu-i încadrat de plete albe, constituia o apariţie aparte, o mască nobilă a durerii însăşi. De asemenea, scena când legendarul rege rătăceşte nebun peste câmpii în toiul nopţii, sprijinit în toiagul noduros şi îndoit, părea că atrage toate fulgerele şi trăznetele furtunii dezlănţuite, asemănătoare aceleia din inima sa, trădată de înseşi două din fiicele sale, rămâne memorabilă ca o emblemă a suferinţei împinsă la paroxism. Storin a ştiut să creeze atmosferă atât din replici, cât şi din jocul scenic, pentru a fi în unanimă apreciere un mare tragedian shakespearian.

Odată, venind la şedinţa de poză, mi-a mărturisit că a alunecat şi a căzut în zăpadă. M-a speriat şi m-a impresionat atât de mult, încât l-am rugat să nu mai vină până la îmbunătăţirea vremii. Nici n-a vrut să audă şi marele „urs polar" a continuat să mă viziteze până am terminat lucrarea, care a însemnat debutul meu în expunere şi s-a bucurat de mare succes, atunci şi mai târziu. Tabloul a fost imediat achiziţionat de Muzeul Naţional de Artă, Cabinetul de stampe şi desene şi reproducerea lui a apărut în monografia „Storin" de Ileana Berlogea, de la Editura Meridiane, în anul 1965.

Mă gândesc uneori la sacrificiile şi suferinţele bătrânului actor, care suferea de glaucom la epoca aceea şi trebuia uneori să fie condus discret pe podiumul scenei de către colegi, fiind în prag de orbire.

Mă mai gândesc la fierbintea mea dorinţă de a-i fixa puterea dăruirii talentului său, printr-o suită de portrete în ciclul de scene din „Regele Lear", aflată azi în bună parte la Muzeul Teatrului Naţional din Bucureşti. Un lanţ miraculos care leagă dăruirea unui suflet de artist de a unui alt suflet, în misterul de nepătruns al eternităţii, unde se topesc pentru păstrare toate vibraţiile, la nesfârşit.

Marietta Anca în rolul Regan din Regele Lear
tuş pe hârtie
colecţia autoarei

Marietta Anca – o actriță cu rezonanță de mit a teatrului românesc

Incomparabilă în memoria scenei, Marietta Anca a fost una dintre marile actrițe de dramă ale teatrului românesc, care și-a îmbrăcat cu o maiestuoasă ținută interpretativă rolurile sale memorabile.

În afară de cele ce-au rămas dăltuite ca puncte de referință în istoria teatrului autohton, au fost rolurile din „A douăsprezecea noapte" și „Poveste de iarnă" de Shakespeare, din piesa „Paharul cu apă" de Scribe, unde a dat culoare și substanță personajului ducesei de Marlborough, cu toată subtilitatea și morga cerute de rol, a acoperit o paletă largă de interpretare, pentru spațiul destul de restrâns al timpului din viața ei teatrală.

Eram foarte tânără, încă abia ieșită din copilărie, cu imaginația avidă de basme, de legende și ulterior de teatru, pe care l-am iubit foarte mult, tinzând puternic a deveni o slujitoare a lui, când impactul cu spectacolul m-a determinat în momentul întâlnirii mele cu Marietta Anca să o intuiesc ca pe un mit, nu numai ca pe o mare tragediană ce își purta pașii ca un om obișnuit, în fiecare zi pe străzile Capitalei, respirând același aer cu noi toți ceilalți.

Această mare actriță de teatru se impunea ca o prezență cu totul deosebită pe scenă, atât prin frumusețea sa tulburătoare, maiestuoasă și stranie în același timp, cât și prin jocul său subtil, nuanțat pentru gama rolurilor sale, care cuprindeau de la acelea predilecte, ce-i veneau ca o mănușă, a marilor regine din literatura dramatică universală, până la cele care conturau de minune eternul feminin în intrigi de salon sau de alcov al unor femei de rang înalt, cum era cel al ducesei de Marlborough din piesa „Paharul cu apă" de Scribe sau al temperamentului pătimaș ca în „Patima roșie" de Mihail Sorbul. Vocea sa timbrată îi îngăduia după dorință să sublinieze viclenia de panteră a feminității, sau glaciala tăiere de bici a autorității regale.

Marietta Anca a fost o interpretă de excepție a versurilor și, după mărturia criticului de teatru Nicolae Carandino, a fost o actriță predilectă a lui Nicolae Iorga. Nici Marietta nu a refuzat niciodată vreun rol din dramaturgia marelui istoric, cu toate că piesele sale cădeau la scurt timp după premiere, fiind greoaie și puțin digerabile ca teatru „jucat". Era o greutate ca actor să-ți însușești rolul și după aceea aveai riscul de a-l juca un timp prea scurt, făcând inutil efortul actorilor, dezavantajați prin aceasta.

Marietta Anca a mai jucat și în „Despot Vodă", piesa lui Alecsandri, în „Năpasta" lui Caragiale, în „Arborele genealogic" de Lucia Demetrius și, cum am mai spus, în „Patima roșie". A interpretat deci roluri din teatrul autohton, în afara marilor piese din dramaturgia universală. A jucat magnific în teatrul shakespearian, scoțând în valoare toate accentele specifice marelui dramaturg englez și jocul său scenic se integra ca într-o frescă din perioada istorică elisabetană. A interpretat rolul lui Regan, fiica mijlocie, când Aura Buzescu îi dă replica din rolul Gonerill, fiica cea mare și Marietta Deculescu pe acela al Cordeliei, fiica cea mai mică din „Regele Lear". Îmi amintesc cât m-au impresionat anumite scene și tablouri din piesa sus citată a marelui Will, și că mi-au inspirat un ciclu de desene și acuarele, ilustrând acest spectacol deosebit de colorat în atmosfera epocii.

Sugerând cu pensula negrul-alb și cenușiul zidurilor din piatră ale castelului regelui Lear, apariția fiicelor legendarului rege, proiectate pe acest fundal cenușiu și tragic, constituiau tot atâtea sclipiri ca fațetele unor pietre prețioase, în care verdele de jad, încărcat cu otravă se asociază roșului regal de flacără pustiitoare, îmblânzită doar de negrul catifelat al hlamidelor, pe creștetul cărora coroanele de culoarea oțelului sting orice patimă declanșată de explozia culorilor sugestive pentru intriga shakespeariană. Astfel le-am jucat detașarea ca de pe niște cărți de joc filate, etalarea viciilor, dorința de a conduce, dorința de înavuțire, prin moștenirea stăpânirii, prin cruzime și perfidie a celor două fiice ale regelui Lear: Gonerill, interpretată de Aura Buzescu, crudă și dominatoare, și Regan, cea mijlocie, lacomă și perfidă, interpretată de Marietta Anca. Acestea în opoziție cu albul purității ce o caracterizează pe buna și duioasa Cordelia, fiica cea mică, sincer iubitoare de părintele său.

Marietta Anca în rolul Regan din Regele Lear
desen, colecția autoarei

Dominatoarea Regan, sub înfățișarea Mariettei Anca - la brațul figurii șterse, palide, a soțului ei, un duce lipsit de personalitate, existând doar în umbra soției - e învești mântată într-o rochie de un violet cardinal. Scăpărările de ametist ale acestei

rochii descoperă gestul poruncitor al braţului înmănuşat în negru, acuzând cu degetul arătător realitatea unei fiinţe avidă de putere şi dominare, aşa cum se manifestă această fiică mijlocie.

Astfel, fiicele regelui Lear i-au înfăşurat destinul şi bătrânul rege, nebun de durere, sprijinit într-un toiag, ca un copac desfrunzit, înfruntă fulgerele şi trăznetele sub o furtună asemănătoare aceleia din sufletul său.

Scenele realizate în tuş şi acuarelă, fixate ca într-o frescă, se află în patrimoniul Muzeului Teatrului Naţional din Bucureşti şi o reprezintă pe Marietta Anca în mai multe ipostaze, între care şi aceea în care apare asemeni unei torţe, unei flăcări ce se mistuie pe sine, cu aspect de cariatidă a durerii lumii, şi apoi scena prăbuşirii ei în moarte, ucisă prin otravă. Hieratismul caracteristic al gesturilor actriţei aparţin unui teatru străvechi, cu rădăcini înfipte în mituri.

Un alt rol celebru şi încărcat de tragism a fost şi acela al lady-ei Machbeth, din piesa cu acelaşi nume. A interpretat şi rolul reginei Elisabeta I a Angliei, din piesa „Maria Stuart" de Schiller şi s-a făcut admirată pentru subtilizarea jocului şi în rolul prinţesei Eboli, din piesa „Don Carlos".

Tragicul, din nefericire, i-a pătruns şi destinul. La o vârstă când alte colege ale ei abia urcau treptele maturităţii artistice şi, poate la fel de dăruite ca şi ea, încă tânără fiind, la vârsta de patruzeci şi cinci de ani Marietta Anca a fost scoasă din teatru, în plin regim comunist, pentru că s-a împotrivit să joace un rol împotriva credinţei şi a bisericii catolice. Fiind o credincioasă cu rădăcini adânc înfipte în conştiinţă, nu şi-a dezis ascendentul spiritual, cu toate că i s-a pus în vedere scoaterea din teatru. A acceptat acest rău profesional decât să se trădeze pe sine şi astfel Marietta Anca a fost total pusă în umbră de un zid ce îi claustra odată cu deosebitul său talent şi speranţa vreunei perspective în viitor. I s-a mai propus ulterior, după ani de zile, fiind o recitatoare de excepţie a versurilor, să recite versuri cu ocazii importante. A fost o stâncă de nezdruncinat această actriţă ce nu a acceptat să se preteze nici unui compromis artistic sau politic.

Orice artist îşi poate da seama ce putere sufletească îţi trebuie pentru a refuza manifestarea în artă. Sentimentul creator s-ar putea spune că nu adoarme niciodată. El dă un impuls artistului de a-l scoate la iveală cu orice preţ. Refularea acestui

Marietta Anca
desen, colecţia autoarei

sentiment, acumulată în timp poate deveni foarte primejdioasă. Pentru Marietta Anca, zidul cimentat al persecuţiei asupra cari-

erei sale, a sufocat-o până la urmă, erodându-i acut sănătatea. A murit de un cancer al ficatului după o îndelungă suferință.

Un artist plastic poate lucra, chiar dacă i se interzice exprimarea publică. Un compozitor sau un scriitor pot pune pe hârtie ceea ce concep artistic, chiar dacă li se interzice publicarea. Dar un actor nu are ca mijloc de manifestare, de exprimare, altceva decât scena.

Aici se înscrie suferința acceptată de marea artistă, ca la vârsta apogeului său scenic să fie determinată de îngrădiri ideologice comuniste să părăsească scena.

Îmi amintesc de unul dintre primele spectacole ale Marietta Anca. O întruchipa pe Isabela, regina Spaniei, cum se numea și spectacolul. Nu a fost niciodată atât de frumoasă ca în această piesă, dând viață reginei catolice a Spaniei, protectoarea lui Cristofor Columb. Nicolae Carandino spunea că fizicul ei „cere costum" și eu îmi permit a completa „și giuvaiere bizantine". Împărăteasa Teodora a Bizanțului a pierdut o ideală interpretă prin Marietta Anca. Își purta maiestuoasă profilul de efigie, cu fruntea înaltă și boltită, luminoasă, plantată pe capul și umerii grațioși, de-a lungul scenei, reînviind frumusețea Isabelei de Castilia, proiectată pe fundalul eroic și romantic al descoperirilor geografice cu secole în urmă ce au făcut din Spania o putere a vremii și a lumii.

Isabela de Castilia, regină dublată de o fervență catolică, așa rămâne Marietta Anca, legată de un mare rol, ca o neuitată protagonistă. Odată cu anihilarea talentului i s-a produs actriței un rău profund prin sufocarea talentului, încât Marietta Anca a trebuit să părăsească la puțină vreme după aceea și scena, și viața.

O trainică prietenie o lega de colega sa de teatru, Lilly Carandino, care a susținut-o până la sfârșit. Locuiau în același bloc și comunicau în majoritatea timpului. O prietenie dragă ce o lega de tinerețe a fost aceea a actorului și poetului Emil Botta, care venea tot din Mănăștur, ca și ea. Îi puteai vedea câteodată colindând străzile sau aleile parcurilor, profund cufundați în conversație, amândoi înalți, amândoi nespus de frumoși, cu ochii scăldați de azurul cerului, logodiți cu visul, alergând pe urmele lui, parcă să-l prindă undeva...

Primul soț i-a fost actorul A. Pop Marțian și al doilea Ion Marin Sadoveanu, amândoi bolnavi de gelozie, ca și ultimul ei

soț, inginerul Ion Constantinescu, unchiul meu. Singurul mare merit al acestuia din urmă, în raport cu mine, a fost că a luat-o în căsătorie pe Marietta Anca și astfel a devenit mătușa mea. Mama și cu mine am iubit-o foarte mult și ea pe noi de asemenea. Această „tigroaică regală" cum fusese numită de cineva, „tigresse royale", ascundea, în pofida rolurilor interpretate, un suflet foarte bun, milos, iubea copiii și bătrânii și avea cultul prieteniei adevărate.

Îi port o amintire de neșters. Cu mulți ani în urmă, după moartea unchiului meu, cunoscându-l pe sculptorul Anghel, și-l apropiase printr-o prietenie ca între doi mari artiști, care se admiră și se respectă reciproc. Nutrea pentru Anghel o deosebită admirație, prețuire și stimă. Au devenit buni prieteni. Marietta căuta să-l scoată pe marele artist din viața sa aspră, singuratică și amărâtă oarecum, pentru că și el a suferit mult în perioada comunistă.

Frecventau împreună sălile de concert și de spectacol și de asemeni sculptorul o vizita în frumosul ei apartament din blocul artiștilor de pe strada Spiru Haret, din apropierea Cișmigiului. Discutau despre artă. Ieșeau împreună. Sculptorul i-a portretizat chipul, lăsând artei noastre un foarte frumos portret al artistei. Trăiau amândoi drama marginalizării marelui lor talent. Prietenia lor a durat până la moartea lui Anghel, care în timpul din urmă, când se retrăsese la Mănăstirea Pasărea, era foarte des vizitat de artistă.

Anghel lucra la definitivarea sculpturii lui Eminescu. Ultima expoziție cu caracter retrospectiv a maestrului, sculptorul fiind încă în viață, s-a datorat în bună parte Mariettei Anca, ea fiind aceea care a alergat și a dinamizat întreaga acțiune, organizarea și redactarea catalogului, pentru ca sculptorul să mai poată avea bucuria acestei mari realizări și a avut-o...

Pe Marietta Anca a răscolit-o profund dispariția marelui prieten. A primit din partea sculptorului o mare parte a operei sale, pe care după un timp a trebuit să o cedeze Muzeului de Artă din Turnu Severin, cu excepția câtorva lucrări, printre care și portretul ei, pe care le-a păstrat. A fost un timp după aceea când actrița, confesându-mi-se, îmi spunea cu glasul înecat în lacrimi că e disperată și nu-și poate ierta că a fost capabilă să se despartă de opera marelui maestru.

Venise de tânără din Mănăşturul Transilvaniei, unde tatăl ei era medic, iar mama sa, o persoană visătoare care iubea călătoriile, ducându-se adeseori să stea pe o bancă în gară să vadă trecerea trenurilor, după câte îmi amintesc din povestirile artistei. Straniul acestui dor de ducă şi al neliniştii i l-a trecut cumva şi fiicei sale.

Familia sa era un leagăn de artişti ardeleni, legaţi de un puternic sentiment patriotic.Un frate al ei a devenit dirijor al operei din Cluj, cumnata sa era cântăreaţă de operă, iar nepoţii au ajuns talentaţi instrumentişti, unul dintre ei, o nepoată, mi se pare, care a urmat harpa la conservator, a plecat la Paris.

După ce a urmat conservatorul de artă dramatică, Marietta Anca a intrat într-o traiectorie meteorică luminând cu strălucire prima noastră scenă şi a dispărut în cele din urmă să se odihnească în liniştea Mănăşturului ei iubit

Dumnezeu să-i facă parte de multă odihnă şi lumină.

George Vraca în Richard al III-lea
tuş pe hârtie
colecţia autoarei

Amintiri despre George Vraca – o mare personalitate a teatrului românesc

Verificându-mi în memorie anii adolescenței și ai sfârșitului copilăriei, când devenisem o codană de luat în seamă, nu găsesc, oricât aș căuta, să fi avut slăbiciunea de a-mi crea idoli din actori de teatru sau de film, cum majoritatea dintre colegele mele o făceau la vârsta aceea a feminității precoce. Pe atunci, George Vraca, un actor considerat de o frumusețe tulburătoare, făcea victime cu duiumul. Nu țin minte să-mi fi ciupit coarda inimii, cu toate că eram conștientă de farmecul său scenic, prezența sa fizică în scenă dublată fiind de deosebitul timbru al vocii. În primul rând îl consideram într-adevăr frumos, dar neinteresant.

Aveam gusturi ciudate. Copilă fiind și văzând piesa „Înșir'te mărgărite" la Național, cu G. Demetru în rolul lui Făt-Frumos și N. Brancomir în acela al Zmeului Zmeilor, mie mi-a plăcut, găsindu-l interesant, pe Zmeul Zmeilor. Nu pricepeam gustul Ilenei Cosânzeana și de ce voia să fie salvată de Făt-Frumos.

Așa stând lucrurile, Vraca nu mi-a reținut prea mult atenția, cu toate că văzusem mai târziu câteva piese bune în interpretarea sa. Reține „Tinerețea unei regine" cu Leni Caler, în rolul reginei Victoria a Angliei. Tot cu Leni Caler, interpretează el rolul principal masculin în piesa „Rebecca" după romanul cu același nume de Daphné de Maurier. Parcurge un rol interesant, ca soț al unei moarte (Rebecca), personaj ce nu apare deloc în scenă, dar trăiește în amintirea tuturor, și partener al celei de a doua soții (Leni Caler), trăindu-și rolul complexată de umbra Rebeccăi.

Apoi l-am văzut în „Hamlet". A fost unul dintre cei trei interpreți care s-au întrecut în acest rol. I-am văzut pe toți trei:

Calboreanu, Vraca, Valentineanu. Dar cel mai mult mi-a plăcut Valentineanu care mi s-a părut a fi mai în rol.

Vraca a jucat magistral şi în „Vlaicu Vodă", piesa lui Davilla. L-am găsit foarte bun şi în piesa lui O'Neil, „Din jale se-ntrupează Electra", unde cu jocul său a acoperit cele trei roluri masculine, grele şi diferite. Îl apreciam, îmi plăcea, dar nu mă „dăduse gata".

La sfârşitul anului 1963, începuse să se vorbească despre aceea că teatrul „Nottara" va pune în scenă Shakespeare, şi anume spectacolul cu piesa „Richard al III-lea". În rolul titular – George Vraca. Se auzea că este suferind, ba chiar grav bolnav. Mă întrebam ce anume îl determinase să joace acest rol complex şi greu de interpretat, în starea în care se afla,. Vizionasem până atunci atât „Hamlet", cât şi „Richard al III-lea", amândouă cu Lawrence Olivier, Hamlet, de şapte ori, şi al doilea, „Richard al III-lea" de numai trei ori. Ecranul le prezenta şi ca lecţii de imagine, de artă plastică, într-un fel, în afară de regie şi de mare artă în general.

Îmi plăcuseră aceste filme mult prea mult ca să nu mă întreb ce ar mai putea adăuga Vraca sau ce ar putea aduce nou, cu tot talentul său, la aceste realizări de valoare internaţională. Îi admiram curajul şi pasiunea de artist care îi dădeau imboldul. Eram foarte curioasă şi dornică să văd spectacolul. Îl doream convingător; aş fi vrut ca Vraca să se depăşească pe sine în toate rolurile sale din trecut, cât şi în cele din teatrul bulevardier. Când mă întorc cu gândul cu atâţia ani în urmă, retrăiesc cu aceeaşi înfrigurare emoţiile de atunci.

Era sfârşit de iarnă, prin luna februarie, când publicul bucureştean iubitor de teatru, asalta casa de bilete a teatrului „Constantin Nottara". În reviste de cultură mai de seamă, cum era socotită „Contemporanul" din acea vreme, era anunţat spectacolul cu fotografii mari ale actorului în rolul lui Richard al III-lea. Intrasem într-o febră a nerăbdării. Premiera piesei de care vorbesc, cu Vraca în rolul principal, avusese loc în seara zilei de 8 ianuarie. Spectacolul se bucurase de un imens succes.

Au urmat un număr de reprezentaţii după premieră, la care n-am putut avea acces, din pricina bătăliei ce se dezlănţuise

pentru bilete. Eram obsedată de ideea că trebuie să văd spectacolul, cu atât mai mult cu cât admirasem pe ecran jocul lui Lawrence Olivier în rolul respectiv.

Cu dificultate şi multă stăruinţă, când pierdusem orice nădejde, mi-am putut procura până la urmă biletul mult dorit la reprezentaţia care, nimeni nu bănuia pe atunci, că va fi şi ultima. Biletul mi-a fost adus de un actor al Teatrului „Nottara", din apropierea maestrului Vraca, pe nume George Ţurcanu, prieten al familiei noastre şi sensibil la dorinţa mea de artist de a vedea spectacolul. Într-adevăr, mi-am dat seama că există ore astrale pentru anumite împliniri, cărora li se discerne rostul mai târziu.

La douăzeci februarie 1964 s-a anunţat un spectacol la Sala Palatului. Eram plină de nerăbdare în aşteptarea serii acesteia. M-am gândit că ar fi bine dacă aş lua cu mine şi caietul de schiţe. Cine ştie, îmi spuneam...

Încerc să retrăiesc acele clipe. Aşteptam în fotoliu, tăcută şi concentrată, ofranda marelui actor, despre care se aflase, cum am mai spus, că era şi foarte bolnav.

În toate interpretările sale, George Vraca îşi etala farmecul personal, conturându-şi cu oarecare morgă declamatorie replicile, simţind că îi stă bine să emită într-un anume fel sunetul vocii sale de neuitat, incomparabilă prin acea capacitate de sugestie cu care cucerea sala. Dar cum va fi în Richard, oare?...

Cu aceste gânduri, pot spune că abia mi-am dat seama cum se ridică cortina lăsând scena în semiobscuritate şi respiraţia mea întreruptă.

Dintr-un punct, sub reflectorul bătând într-o lumină uşor spectrală, se dezvălui mai întâi o voce, care pe măsură ce se înalţa, ocupa tot mai mult spaţiul sălii, cu vibraţia caldă a unui timbru profund şi tulburător. Asemeni sunetului unui clopot de bronz, părea a fi fost vestitoarea unei mari realizări scenice, a unei uriaşe victorii în bătălia unui artist cu propriile sale forţe.

Numai după ce vocea cu inflexiuni magistral dozate fixă în conştiinţa publicului prezenţa lui Richard, duce de Gloster, începu să se definească şi silueta din penumbră.

George Vraca în Richard al III-lea
ulei pe carton, colecția Muzeului Teatrului Național

Șchiopul ghebos și cu mâna schilodă se desfășura prevestind otrăviri și dolii într-o întunecime încărcată de toate păcatele, cu fulgere de culoare, sugrumate în verde și în violet.

Vrăjită, îmi părea că monologul, asemeni Șarpelui Fantastic, se descolăcea din forța tenebrelor, cuprinzând publicul din toate părțile, făcându-i-se stăpân. Asemeni unui păianjen care își țese plasa, marele actor român își construia rolul subtil și convingător, încă de la prima sa apariție în scenă. Știam de la început că va urca tot astfel treptele spre apogeul final al dramei, utilizând toată subtilitatea persuasivă pe care o cere rolul, șlefuindu-și cu măiestrie și rafinament toate fațetele perfidiei personajului.

Prin desenul în spațiu al jocului de scenă a creat sumbra mobilitate necesară portretului lui Richard al III-lea, în tulburătoarea-i complexitate. George Vraca a reușit să dea dimensiuni de o mare profunzime tragică rolului, dăltuind monumental coordonatele interioare personajului shakespearian. În interpretarea sa, drama engleză căpătase proporțiile tragediei antice.

La sfârșitul monologului, am apelat imediat la caietul de schițe, elaborând prin linii sumare și notații febrile diverse atitudini, studii de mișcare și expresie, cât și costumele cu mențiunările speciale pentru culoare.

Schițele posedau, în acel prim stadiu, amprenta prețioasă a ceea ce se numește „pe viu".

Astfel scenele se succedau, condeiul meu fixând esențialul, și cu o atenție distributivă, necesară pentru a nu pierde nimic din desfășurarea dramei, până când cortina coborî pe triada finală, în care vocea lui Vraca avea să sune pentru ultima dată în fața publicului, fără ca cineva să fi putut bănui acest lucru.

Mă simțeam copleșită de tumultul unei deosebite trăiri. Afară, la ieșire, mă întâmpină o noapte de februarie cu mult alb; aerul proaspăt, încărcat cu lacrimile zăpezii plângea parcă în nefireasca-i puritate pentru ceva neștiut de mine.

Acasă, chiar din acea seară, am început reconstituirea din memorie a scenelor din spectacol, direct, fără vreo schiță pregătitoare, mai întâi în tuș, cu pensule, apoi zi de zi, seară de seară, trecând la acuarelă și în urmă la ulei, în chip obsesiv,

încercând să recompun acea magnifică interpretare, care mi se părea un zbor în eternitate.

Tulburătorul cântec de lebădă al marelui artist, mărturia unei jertfe aduse artei, părea că începuse să prindă contur şi formă pentru neuitare.

Un catren dedicat de mine „Actorului" George Vraca, cu aceeaşi ocazie, sună astfel:

„O cupă de gândire, de intrigi, e fântână;
Şi Gloster o cuprinde cu schilodita-i mână
Când păianjen, captiv al propriului fir
De meditaţii-adânci re-nvie pe Shakespeare."

În aceeaşi dorinţă de a reînvia impalpabilul unei titanice creaţii teatrale, peste care s-a aşternut cortina timpului, am încercat să transcriu emoţiile trăite atunci, cu speranţa să fi putut contura, cât de cât, un irepetabil triumf, moment de apogeu al teatrului românesc.

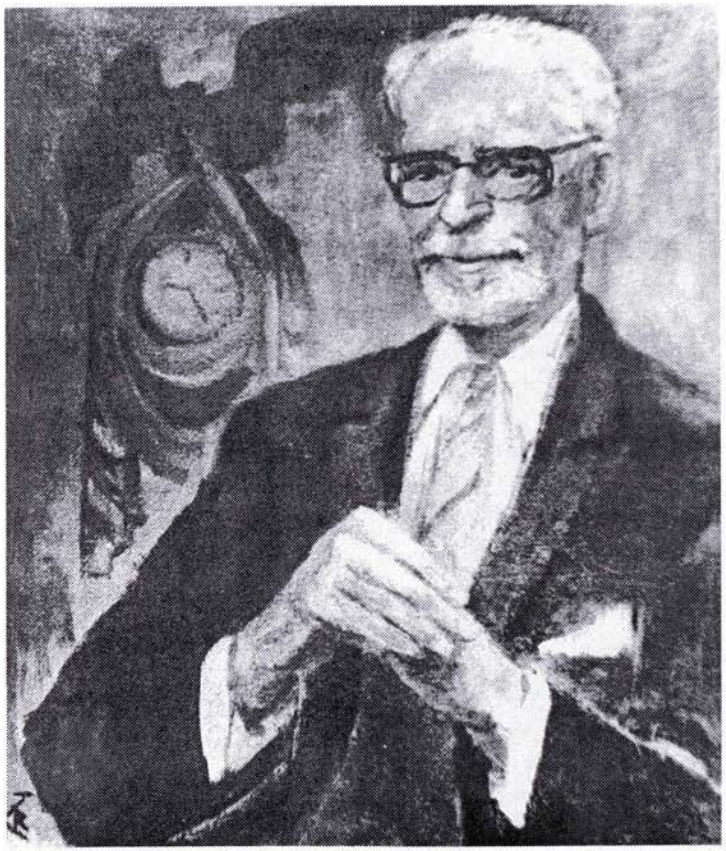

Constantin Bălăceanu Stolnici
ulei pe carton
colecţia familiei academicianului

Constantin Bălăceanu-Stolnici, aristocrat prin sânge şi spirit, personalitate de prim rang a neurologiei româneşti

Pe doctorul Constantin Bălăceanu-Stolnici l-am cunoscut în împrejurări speciale pentru sufletul meu, cu mulţi ani în urmă. Mama mea, la vârsta de optzeci şi ceva de ani, făcuse un spasm cerebral. Fusese în viaţă o persoană foarte capabilă şi activă, şi încă mai era pentru vârsta pe care o avea. La sfatul unor buni prieteni, care mi l-au recomandat pe acest medic cu multă căldură, ca fiind o somitate în materie de neurologie, i-am solicitat o vizită la domiciliu, pentru consultaţia mamei. A venit.

Încă de la intrare, mi-am dat seama că am în faţa mea un om deosebit. Cercetând cazul mamei, pe care a luat-o în tratamentul şi supravegherea sa medicală, am avut ocazia comunicării mai profunde cu acest distins medic, de la care am aflat despre marea sa sensibilitate şi receptivitate pentru artă, îndeosebi arta plastică, pe care o şi practica, făcând pictură în acuarelă, ca hobby. Aceasta, însă, am aflat-o ulterior.

Intrând în camera mamei la vizita medicală, a avut ocazia să mai vadă şi acolo câteva tablouri expuse pe pereţi şi a întrebat imediat, cine face pictură în casă, la care a adăugat simplu şi laconic: „Îmi place ce văd".

De aici, o conversaţie s-a axat bineînţeles în domeniul respectiv, aflând de exemplu şi din preferinţele sale, din punct de vedere al genurilor de lucru în această artă, doctorul nefiind tributar în gustul său academismului tradiţional sau naturalismului, apreciind libertatea expresivă şi dezinvoltura execuţiei tehnice, chiar în curentul realist. Prefera însă expresionismul.

I-am arătat la un moment dat portretul meu făcut de pictorul Camil Ressu, care i-a plăcut. L-a apreciat ca fiind un portret foarte bun, o pictură cu calități temeinice. După cât se știe, Ressu a fost un realist în pictură; nu picta decât ceea ce vedea, nedând frâu liber imaginativului.

După ce i-am prezentat câteva lucrări pictate de mine, printre care și portretul lui George Vraca în rolul lui Richard al III-lea, una dintre lucrările mele în manieră evident expresionistă, a ținut să-mi spună: „Vedeți, îmi place, apreciez foarte mult portretul pictat de Ressu, care vă reprezintă. Este executat într-o tehnică desăvârșită; dar îl prefer pe acela pictat de d-stră, care îl reprezintă pe George Vraca în rolul lui Richard al III-lea".

E drept că portretul respectiv este un studiu de expresie și în același timp de atmosferă shakespeariană, prin coloritul care caută să redea lumina specifică spectacolului de teatru ce-l caracterizează pe marele dramaturg englez.

A preferat deci, într-un cuvânt, expresionismul realismului, ceea ce subliniază o doză de îndrăzneală în viziunea sa artistică, pentru că ceea ce am vrut eu să exprim prin pictura subordonată de data acesta jocului grafic al desenului expresionist, redând trăsăturile actorului care își compune rolul, era de completare a luminii specifice reflectoarelor scenei, care își pun accentul pe atmosfera ce învăluie actul teatral.

După câteva conversații cu doctorul, privindu-l atent, mi-am dat luat inima în dinți și i-am propus să-mi accepte rugămintea de a-i face portretul. A primit.

Universul uman pe care-l aveam în față, m-a făcut să mă entuziasmez de darul pe care-l obținusem, acela de a-mi poza această personalitate complexă și foarte interesantă din punct de vedere tipologic.

Imaginativ, savantul îmi apărea sub diferite aspecte posibile cărora li se încadra de minune, fie descinzând dintr-o pictură spaniolă, reprezentându-l pe austerul Duce de Alba, ori, prin nobila suplețe, îmi amintea de personajul „Ghepardului", din romanul lui Lampedusa. Câteodată mă făcea să gândesc că ar fi putut face parte dintr-o congregație a medicilor într-un tablou

olandez. Tot așa de bine ar fi putut poza lui Rembrandt sau lui El Greco, sau Velasquez, ca model pentru una din picturile religioase sau de Curte. În Rembrandt ar fi putut întruchipa personajul unui profesor medic, predându-și cursul în fața studenților.

Cu alte cuvinte, doctorul Bălăceanu-Stolnici apărându-mi imaginar în atâtea ipostaze posibile, îmi crea impresia că este un portret gata realizat. Îl și vedeam pe șevalet. Urma să posed acea știință de a da perdeaua iluzorie ce-l învăluia, la o parte, și să-l prezint publicului, așa cum îmi dădeam seama că-i intuiesc complexitatea personalității sale. Era un subiect de lucru care mă pasiona.

Privise la un moment dat un album cu reproduceri după lucrările mele, în care figura și portretul actorului G. Storin. Îmi arătă cu degetul acea reproducere și îmi spuse cu un ton de autoritate oarecum: „Așa vreau să-mi faceți portretul, ca pe acesta".

L-am înțeles și am intuit ceea ce îi plăcuse în realizarea aceea. Profunda pătrundere a psihologiei talentatului și puternicului actor, am exprimat-o viguros prin expresivitatea privirii și prin intermediul clar-obscurului ce îi modelează trăsăturile cu forță dramatică. De asemenea, am făcut să cadă lumina atenției asupra mâinilor care trădau un soi de gigantism al personajului căruia îi aparțineau. Era firesc pentru mine să aleg o poză care să-i etaleze caracterul aristocratic și spiritualitatea ce o emană atât chipul, cât și gestica sa. Mâinile în construirea unui portret au avut întotdeauna pentru mine o importanță preponderentă, punând un accent principal în portretul compozițional pe caracterul subiectului.

Am ales locul de poză într-un fotoliu sub o veioză plasată pe un piedestal, care lăsa să cadă lumina împrăștiindu-se de sus, pe creștetul capului, pe frunte, coborând de-a lungul brațelor și pe mâinile care, în viziunea mea, le-am vrut împreunate prin palmele lungi, îndoite în apropierea bărbiei. Își sprijinea coatele în brațele fotoliului. O poză de gânditor într-o poziție relaxată.

Purta o amuletă la gât ca un pandantiv și ca accesoriu care să sublinieze vechimea familiei sale aristocrate. Am utilizat

ca decor, pe fundalul picturii, un vechi orologiu a cărui sculptură ornamentală deslușea un vultur deschizându-și aripile. Dădea un aspect emblematic întregului cadru, din care figura doctorului se detașa cu o rară distincție.

Astfel gândit și așezat, simțeam lucrând, cum interesul îmi crește progresiv. Prestanța sa mă fascina. Doctorul nu era pasiv în poză. Simțeam cum îmi urmărește cu privirea din când în când, travaliul, ca cineva care pricepe ce se întâmplă în interiorul lucrului. Aveam să aflu ceva mai târziu că și dânsul făcea pictură în acuarelă. Am tresărit auzind. Se știe că pictura în acuarelă este mai grea decât cea în ulei, fiindcă nu permite corectură prin revenire sau suprapunere.

După ce îi stabilisem desenul direct cu pensula în ulei, simțind emoții de câte ori se scula pentru o scurtă pauză și privire aruncată atent peste umărul meu la ce se întâmpla pe pânză, am început să mă liniștesc căpătându-mi siguranța obișnuită, înțelegând că era de acord cu ceea ce vedea. Portretul creștea în adâncirea interpretării și începusem să comunicăm într-o conversație, cu întreruperi doar când atenția mea era foarte solicitată. În felul acesta, se rotunjea imaginea interioară a prețiosului model pe care îl aveam în față. Aflam lucruri foarte interesante ca răspuns la unele întrebări puse de mine, iar portretul viu interior creștea în expresivitate.

La un moment dat, medicul, care poseda și un umor fin puțin ironic, la anumite spuse, lăsa să i se aștearnă un zâmbet discret pe figură, înflorindu-i ușor trăsăturile sub aerul de austeritate ce le ținea încă în stăpânire. Ce aveam să mă fac? Îmi reușise prea bine până în acel moment portretul și un zâmbet poate schimba uneori nu numai mecanismul trăsăturilor pe care le antrenează, ci și caracterul personalității modelului, chiar și atmosfera pe care o degajă. Imediat am gândit să întrerup lucrul și să amân poza cu două zile, pentru a avea astfel un interval de timp la îndemână spre a-i putea face o reproducere fotografică lucrării, în stadiul în care ajunsese. Despovărată după aceea de grija de a nu strica ceva și având și posibilitatea de control în lucru, mă puteam avânta în construirea ei.

Surâsul și-a găsit rezolvarea potrivită. Astfel s-a terminat portretul, urmând să-l mai țin în supraveghere pentru a-l revedea și hotărî care să fie forma definitivă. Medicul a fost mulțumit, mi l-a achiziționat și l-a ridicat spre a-l duce la domiciliul său, pentru a completa șirul de portrete de familie ce constituie o colecție deosebită.

Îmi amintesc câte ceva din conversațiile purtate cu ocazia elaborării portretului și mult după aceea, cu altă ocazie, după 1989. Trebuie să mai menționez că, vizionând emisiunile TV la care doctorul Bălăceanu-Stolnici apărea în cursul anilor '90 dând conținut și substanță celor spuse în emisiune, am avut prilejul de a-i fixa trăsăturile și în diverse desene inedite. Acestea, de prin anii '95, '96, '97, asemenea unor sateliți pe orbita portretului său în pictură, aduc o contribuție din punct de vedere al cunoașterii mai profunde a ilustrului model. Genul expresionist în stilul de lucru ajuta, prin unele mici exagerări ale liniei, la completarea imaginii în redarea subiectului.

La întrebarea mea dacă arta constituie pentru dânsul o relaxare intelectuală sau un stimulent, mi-a răspuns prompt, fără ezitare, că ea constituie un stimulent pentru activitatea sa creatoare. Doctorul Bălăceanu-Stolnici, în afara preocupărilor științifice, o are și pe aceea de creație literară, care se împletește uneori și cu cea științifică.

Am reluat dialogul cu dânsul și mi-a făcut unele completări după 1989, prin anul 1997. După cartea sa intitulată „Anatomiștii în căutarea sufletului", care apăruse când lucram la portret prin anii 1986-1987 - despre care nu putea discuta în timpul acela în largul său, deoarece trăiam în perioada întunericului comunist din epoca ceaușistă și ea constituia un subiect „tabu" ale epocii respective – a urmat apariția cărții „Dialoguri despre cele văzute și nevăzute" (1994).

O altă lucrare s-a adaugat în timp, intitulată „Dialoguri fictive între oamenii de știință și oamenii de biserică", înțelegându-se prin aceștia oamenii cu orientare religioasă. Au apărut și „Studii despre Kabbala iudaică și creștină" în 1997. Are sub tipar volumul „Cunoaștere și știință". Actualmente este și profesor de geriatrie la Universitatea Ecologică.

Medicul Constantin Bălăceanu-Stolnici se trage, prin bunica sa Elena Cantacuzino, din familia princiară a Cantacuzinilor, care s-au numărat printre vestiții împărați ai Bizanțului. I-am pus întrebarea dacă această origine înaltă de credincioși ai ortodoxiei este cauza adâncului sentiment religios pe care îl posedă, prin educație, sau este un sentiment, la care doctorul a convenit că educația și-a avut rolul important, însă sentimentul l-a dobândit și nativ, ca un avut sufletesc pe care fiecare om îl aduce mai mult sau mai puțin cu sine pe lume.

Între timp, medicul scriitor a scris și două cărți de istorie: una dintre ele intitulată „Cele trei săgeți" („Saga Bălăcenilor") și a doua, „Saga baronilor Du Mont", o istorie princiară europeană, de la cruciade până la primul război mondial.

În conversație, interlocutorul, un aristocrat de fină erudiție, creează o atmosferă îmbietoare prin comunicativitatea de aproape sportivă degajare, cu toate că îi simți arcul de argint al minții sale, care îi ține permanent treaz hieratismul stilului său aristocratic.

Cu același har cu care strămunii săi au ctitorit o seamă de lăcașuri de cult, biserici sau curți domnești și conace, Constantin Bălăceanu-Stolnici își îndeplinește de ani de zile cu multă dăruire și elan, datoria sa de credincios față de Dumnezeu și Biserică, ca epitrop al bisericii Domnița Bălașa din București.

La un moment dat am simțit nevoia să știu mai multe despre trecutul care a lăsat urme bogate și de neșters pe pământul țării noastre, din partea familiei ilustrului personaj pe care îl avusesem ca model și devenise în timp un fel de obsesie portretistică a mea, urmărindu-i cu interes aparițiile în diverse emisiuni la televizor, printre care cele de la „Viața Spirituală".

Apariția și cuvântul său au harul de a atrage atenția publicului spectator asupra realității fierbinți a problemelor credinței pe pragul sfârșitului de mileniu și savantul posedă „atuul", aș spune, de a penetra și în sufletul acelor intelectuali pasivi la sentimentul religios și de a ajuta la convingerea lor. Prin faptul că este cunoscut ca om de știință, demonstrează cu atât mai mult prin aceasta, că nu e nici un dezacord între gândirea științifică asupra lumii și sentimentul adânc religios, care prin

puterea inimii, o poate completa în enunțarea unicului adevăr care le cuprinde pe amândouă, acela al credinței.

A mai scris, și scrie încă, eseuri și articole prin diverse reviste, printre care și „Dilema", interviuri, care atestă o activitate spirituală de asemenea prodigioasă.

Revenind la vechea sa familie, a pomenit-o și pe bunica sa, Elena Cantacuzino, desfășurând apoi ca dintr-un sul, denumirile numai ale unora, neputând a le reda chiar pe toate, ctitoriile acestui neam viguros de prinți bizantini care au ajuns până în actualitate cu prezența unuia dintre vlăstarele sale, și acesta ilustru, la sfârșitul veacului în care trăiește.

Mi-a vorbit despre biserica Sf. Dumitru din București, Sf. Gheorghe Vechi, de asemenea din București, despre biserica de la Glina, de lângă Spitalul Bălăceanca sau despre bisericile de la Sinteşti și Cătrunești, de pe lângă Urziceni. Cu o ușoară mândrie admirativă a pomenit-o și pe aceea de la Coșlegi, ca fiind una din cele mai frumoase, dacă nu chiar cea mai frumoasă. A fost refăcută după cutremur biserica de la Balaci, unde se află și ruinele unui palat bălăcenesc. Pomenea, de asemenea, biserica de la Stolnici, biserica de la Bungard de lângă Sibiu și Biserica Brezoianu din București, care a fost dărâmată și care se afla pe strada cu același nume, colțul ce dădea spre strada Câmpineanu, pentru ca pe locul ei să se clădească un bloc ce continuă pe strada Brezoianu. O particularitate ce o prezenta această Biserică Brezoianu era că a fost ctitorită, jumătate de boierii Brezoieni, înrudiți și ei cu familia Bălăceanu, și jumătate de Bălăceni. Pictura ctitorilor nu reprezenta însă și figurile Brezoienilor. Motivul era că Brezoienii nu plătiseră toată partea lor, iar Bălăcenii au dus la bun sfârșit plățile.

La aceste ctitoriri se mai adăugaseră și cele ale curților domnești, ruinate, la Tătărești de Sus – Teleorman. Sunt foarte frumoase și interesante, însă ar trebui reparate și întreținute.

Știam că și soția medicului se trage dintr-o veche familie și mi-a confirmat că aparținea aristocratei familii a Brâncovenilor. De asemenea, și dânsa a lucrat în cadrul medical.

Profesorul doctor Bălăceanu-Stolnici iubește cartea în general, în afară de cea științifică, necesară spiritului său. Spu-

nea că în ultima vreme s-a concentrat cu predilecție asupra esteticii. Mi-a mărturisit, de asemenea, cu un zâmbet de complicitate, întru a-l înțelege, că îi plac și romanele polițiste, dar numai atunci când sunt bune. Nu îl interesează cărțile cu subiect științifico-fantastic. Nu le agreează.

La întrebarea mea privind muzica și ce loc i-ar ocupa în viață, mi-a confirmat că este amator de concerte și muzică simfonică, îi place să asculte muzica bună. Dintre instrumente, pianul este instrumentul favorit, solo, dar și când este în formație de cameră, în acompaniament de vioară sau violoncel.

Bineînțeles că Mircea Eliade îi place și-l interesează ca scriitor. În legătură cu acesta i-am vorbit și despre compozitorul Șerban Nichifor, care este autorul unei opere scrise pe text de Mircea Eliade, și anume după nuvela „Domnișoara Cristina". A adăugat că îi cunoaște părinții, ambii medici, pe mama Livia Balint, cum se numea la facultate, și tatăl, medicul dirijor Ermil Nichifor, muzician ca și fiul său. A fost chiar coleg cu mama compozitorului, după câte îmi amintesc.

Încetul cu încetul, cu părere de rău din partea mea, simt cum distinsul meu interlocutor alunecă ușor spre ieșirea din sfera obiectului preocupării mele imediate, acela al portretului memorialistic de astă dată, dar prestanța sa fizică și spirituală va rămâne să coloreze viața noastră științifică, culturală și sufletească, cu necesitate.

Ceva mă face să-mi amintesc de imaginea ce-l înfățișează pe „Uriașul" pictat de Goya, așezat pe un dâmb, profilat pe zare, imaginea unei forțe ce se impune. Tot astfel, acest medic - nicidecum prin vreo asemănare imagistică, pentru că stă la antipod, este exact opusul fizic al forței brute a uriașului - prin puterea binelui, a credinței, a științei sale și a conștiinței de neamul din care face cu vrednicie parte, prin prezența sa, stă înfipt în pragul ce desparte mileniile, îndreptat spre mileniul trei, cu darurile sale sufletești împărțite generos omenirii, pentru a-și adăpa structura conștiinței și a o adapta noului mileniu, purtat de la spate de valul puternic al ctitoriilor vechii sale familii. Finalitatea unui destin, poate...

Compozitorul Șerban Nichifor
ulei pe carton
colecția familiei compozitorului

Şerban Nichifor
sau despre poemul sunetului

Apare de undeva o înlănţuire de sunete de flaut în jurul unor tulpini mobile, fragile, şerpuinde, în lumini subacvatice... Din întunericul misterios în care dansul fibrelor verzi de lumină străbate zone necunoscute, pătrunde prin nevăzute oglinzi, departe, departe, în cosmos, unde văluri prinse de stele se zbat până la deşirare... Un şarpe de argint descrie volute sinuoase pe violetul uitării... Se ridică în curbe şi iarăşi se întinde sub nisipul stelelor din adâncuri... adâncurile nevăzutelor... adâncurile sonore ale mângâierilor sunetelor de flaut... Volutele netezi sunt lunecoase şi revin şi se pierd într-un dans delirant, magic, ce vrea să adoarmă, să doarmă... Vrajă... Pură fascinaţie...

Compozitorul Şerban Nichifor trăieşte deplin muzica ce îl pătrunde prin toate fibrele realului şi imaginarului şi ne face părtaşi acestei bucurii ce îşi desfăşoară melosul pentru a cuceri înălţimi de cuget, sihăstrii de suflet, şi acoperă cu mătase de lumină prăpăstii de mister. Lasă adâncimilor să-şi destăinuie mirajul prin raze de fosforescenţe pale şi suspine lungi ca ierburile necosite, care se subţiază până devin nimic... nimic... se pierd fără urmă, ocrotind neantul printr-o sonoritate străvezie de borangic. Apoi, chemări obsesive vibrează jeluindu-se sub povara nefiinţei, încolăcindu-şi zborurile undeva, în nevăzut.

Flautele reîncep dansul promisiunilor depărtate... Zările îmbracă mănuşi lungi din argint de mătase, când mângâie creştetul apelor nevăzutului, ce oftează, respiră din plămânii tenebrelor, cu izbucniri violete de ametist.

Eram la un cenaclu de muzică şi poezie, în sala de audiţie a Muzeului de Artă al Municipiului Bucureşti din strada Obedenaru. Ascultam vrăjită traiectoria sinuoasă a muzicii ce se năştea parcă din noi, din fiecare, şi ne trăgea undeva, undeva unde nu puteam pătrunde nici cu închipuirea subţiată la maximum. Lângă mine, prietena mea Ileana Minculescu, pictoriţă şi ea, o personalitate aparte, de rară cultură plastică, muzicală şi literară. Nu îndrăzneam nici să ne uităm una la alta... Aceeaşi întrebare ţâşnea de pe buzele fiecăreia dintre noi, repetată din când în când, obsesiv:

„- Cine este?... Cine o fi?...
- E al nostru de-aici? E român?
- E din străinătate?
- Tu n-auzi? Ce mister! magie a sunetului... Nu ştiu cine e, dar e mare!...
- Cum de au dat muzica asta, de factură ireală, grozavă?
- E fascinantă!
- Dar ce străin poate fi? Ai habar?
- Nu."

Deodată ne dădurăm seama că muzica încetase. Îşi retrăgea încet tentaculele de uriaşă stea de mare, din spaţiul pe care îl cucerise, îl umpluse până atunci şi îl fermecase.

În timp ce ne uitam una la alta, sub ropotul de aplauze, observăm, prietena mea şi cu mine, o siluetă ce îşi cucerea în spaţiu o înălţime puţin obişnuită, ridicându-se de pe un scaun din fundul sălii. Saluta timid, de parcă n-ar fi fost el, căruia i se datora vraja ţesută.

Impactul trecuse.

„- Uite-l! E-aici! E român de-al nostru, de-aici!" m-am auzit spunând.

Din sală o voce menţiona:

„- Aţi ascultat un fragment din opera „Domnişoara Cristina", pe text de Mircea Eliade, de Şerban Nichifor."

Am rămas uluite... Lumea s-a strâns în jurul lui, pentru a-l felicita. Ne-am apropiat şi noi de compozitor, căruia i-am înmânat felicitări printr-un buchet de cuvinte stângace, îmi părea mie atunci, dar pline de entuziasm, la care compozitorul răspundea mulţumind cu modestie şi timiditate, dar conştient de ceea ce ne oferise, mod caracteristic marilor artişti, şi răspunzând prietenei mele, care şi-a găsit îndrăzneala, cum comenta ea după aceea, să-l roage dacă mai are discuri să ne ofere şi nouă pentru a le cumpăra. Nu mai avea, din păcate, decât unul, acasă, dar s-a oferit să-l aducă. Prietena mea, care a fost norocoasă şi căreia de drept i se cuvenea, l-a primit. Eu am obţinut o promisiune, din partea lui Şerban Nichifor, de a-mi poza. Şi-a ţinut cuvântul în ambele cazuri.

La invitaţia mea şi a soţului meu ne-a făcut vizite acasă, mi-a pozat, eu făcându-i câteva portrete, studii în desen şi unul în ulei, pe care l-a achiziţionat şi pe care îl are acasă, în familie.

I-am cunoscut ulterior şi părinţii: tatăl, un cunoscut muzician, dirijor mai întâi al orchestrei medicilor, Ermil Nichifor, doctor în medicină, care a dirijat şi dirijează şi orchestra filarmonică radio în anumite ocazii, şi mama, o distinsă doctoriţă pediatră, originară din Munţii Apuseni. O mamă ideală pentru epoca de formare a tânărului mare muzician. Având rude apropiate în Germania, părea că împrumutase harul de a crea acea atmosferă de „gemütlich", cum se spune în germană, în mod intraductibil, pentru atmosfera caldă şi confortabilă din punct de vedere sufletesc. Este o fiinţă cu totul deosebită şi plăcută cu care am legat o prietenie de familie, o persoană de-a dreptul fermecătoare, după cum am mai spus, directă, sinceră, comunicativă, caldă ca o azimă scoasă din cuptor, care a transmis şi compozitorului din aceste daruri şi pe deasupra ochii mari, expresivi, încadraţi de gene şi sprâncene stufoase (marcate), din care s-au rupt cei ai lui Şerban.

În timpul cât a venit să pozeze, Şerban Nichifor îmi povestea despre anumite evenimente şi trăiri din viaţa sa de muzician, fapt care mă făcea să cunosc şi mai bine sufletul şi portretul interior al acestui mare artist.

Spuneam că s-a legat o prietenie între familiile noastre. Îi vizitam şi noi. Erau gazde foarte calde şi primitoare, iar mama lui Şerban avea un talent excepţional de a primi şi de a ţese o atmosferă prietenească adevărată. Să-i dau deci cuvântul prim, pentru a transmite câteva date importante din viaţa compozitorului. Şerban Nichifor a fost şef de promoţie pe ţară la terminarea conservatorului, la cursurile de interpretare muzicianul alegându-şi ca instrument violoncelul. A urmat cariera profesională ca solist de mare succes. Concomitent, tânărul muzician compunea, tot cu succes deosebit, pentru că prin compoziţiile sale a ajuns să fie cunoscut pe plan internaţional şi apreciat prin numeroase premii.

La un moment dat, părinţii şi-au dat seama că muzicianul slăbea văzând cu ochii. Mama, care observă cel mai mic amănunt în legătură cu copilul ei, chiar dacă e de acum om matur, nu se dumirea care să fie cauza slăbirii muzicianului; în plus, fiind şi o gospodină foarte bună, îl îngrijea ca la carte şi îl răsfăţa din punct de vedere culinar. Îmi spunea că uneori îl găseau dimineaţa devreme scriind în birou. Îşi închipuiau că se trezeşte de dimineaţă ca să compună. Când slăbiciunea fizică ajunsese la un aşa grad, încât îi apărură nişte ganglioni măriţi, mama sa, îngrijorată, a consultat un medic specialist. Acesta i-a lămurit faptul că din cauza slăbiciunii ajunsă la un asemenea grad, apăruseră ganglionii aşa de pronunţaţi şi că nu au alt motiv de creştere.

Ce au constatat ulterior părinţii? Tânărul compozitor nu dormea nopţi în şir, ca să poată compune, deoarece nu avea răgazul cuvenit ziua, din cauza lipsei de timp, datorată repetiţiilor cu filarmonica şi a studiului permanent ce-l impunea un instrument, ca

solist – în cazul său, violoncelul, pe care îl iubea şi prin care se exprima minunat. Atunci, compozitorul s-a hotărât să renunţe la solistică şi la concerte, pentru că nu putea să sacrifice marea sa chemare şi pasiune pentru compoziţie. Suferea într-adevăr de o mare febră creatoare. Una dintre povestiri, ce mi-a relatat-o cu mult haz Şerban, în vremea în care îmi poza, a fost aceea a împrejurărilor în care s-a petrecut întâlnirea sa primă cu Mircea Eliade.

Era sosit în America cu o bursă, pentru un timp relativ scurt, pe o lună de zile, şi, bineînţeles, printre multele sale obiective urmărite în vizita aceasta pe continentul Nord American, era şi să-l cunoască personal pe scriitorul nostru de renume mondial, Mircea Eliade. Dorea aceasta, mai cu seamă că muzicianul scrisese o operă pe textul scriitorului, intitulată „Domnişoara Cristina" şi opera sa se remarca printr-o muzică de o calitate deosebită. Şerban Nichifor ţinuse o corespondenţă cu Mircea Eliade, cu doi ani înainte încă. Dăduse un telefon la locuinţa scriitorului, pentru a obţine o audienţă, ştiind că scriitorul este foarte ocupat şi trăieşte mai retras. Nu obţinuse însă legătura.

„Într-o zi, povestea Şerban, plimbându-mă prin Manhattan, în mijlocul New York-ului, văd la o oarecare distanţă o pereche de oameni în vârstă mergând la braţ". Nici compozitorul nu-şi explică prea bine ce gând l-a dus la presupunerea că ar putea fi Mircea Eliade şi soţia sa, Cristinel. Au intrat într-un magazin. Şerban şi-a încercat norocul, s-a apropiat şi s-a adresat doamnei, intrând în subiect, prezentându-se a fi compozitorul care a scris muzica pe textul scriitorului. Auzind că se exprimă în limba română, Mircea Eliade s-a apropiat, s-au făcut recomandările şi, bineînţeles, şi-au exprimat plăcerea de a-l cunoaşte mai bine pe compozitor, scriitorul cunoscându-i şi preţuindu-i mult compoziţia. Au stabilit un loc în casa familiei dirijorului Ionel Perlea, care, cum se ştie, a fost cumnatul scriitorului Mircea Eliade, soţiile fiind surori.

Această vizită a avut loc pe data de 3 octombrie 1982, dată memorabilă pentru întâlnirea unor mari artişti români. Şerban era uimit că în lumea asta mare, tocmai în New York-ul arhiplin, s-au putut întâlni, aşa, din întâmplare... un episod ciudat, născut parcă din scrierile lui Mircea Eliade, ce apare sub impulsuri stranii, venite de undeva, din necunoscut. Compozitorul, ca urmare a voiajului pe continentul american, pe care l-a străbătut în câteva direcţii, la întoarcere a compus muzica a două simfonii, a 3-a şi a 4-a, sub denumirea de „Simfonia americană", considerată de autor a fi un jurnal al călătoriei respective: Simfonia a 3-a („De la Est la Vest" – 1986) şi Simfonia a 4-a („De la Vest la Est" – 1987).

Redau câteva titluri care marchează motivele de inspiraţie pe care compozitorul le-a pus pe note.

Astfel: Echo, Intrada (New York), Canto (Grand Canyon), Aria (San Francisco), Fantasia (Disneyland, Los Angeles), Rapsodia (New Mexico, Washington D.C.), Divertismento (Las Vegas), Fanfara (Michigan), Cassagione (New York), pasaje redate muzical cu un colorit local pregnant, îmbinate cu ritmuri moderne şi străvechi, cu ecouri din istoria şi folclorul populaţiei băştinaşe, ca o rapsodie fermecătoare prin exoticul ce-l conţine şi prin talentul cu care Şerban Nichifor include ritmuri de jazz în poezia languroasă şi magică a sunetelor străvechi, care reapar într-un buchet de arome tari, îmbietoare. O călătorie prin muzică şi în miezul muzicii înseşi.

Ceea ce caracterizează muzica acestui compozitor este vraja ce o emană şi cuprinde pe acel ce o ascultă, redându-l bucuriei vieţii şi sentimentului aproape senzual al armoniei acordurilor ce plutesc între frumuseţe şi mister.

Şerban Nichifor deţine numeroase premii, douăsprezece la număr, cu aproximaţie, între care şi premii I. Premiile au fost obţinute cu strălucire şi gravitate, în acelaşi timp, marcând momente solemne în activitatea compozitorului. Menţionez câteva, frunzărind numele locurilor de unde au fost conferite muzicianului: Olanda (Amsterdam) – premiul Gaudeamus 1977, Franţa (Tours, Evian), Grecia (Atena), Spania (Toledo), Polonia (Bydgoszcz), America (Urbana), Germania (Karlsruhe), Italia (Roma, Trento). În România a luat premiul Enescu al Academiei Române.

În activitatea sa prodigioasă a înscris numeroase lucrări pentru vârsta care o are, fiind încă foarte tânăr şi având încă multe de spus. Astfel: şase simfonii, dintre care: Simfonia I-a (Shadows) sau „Umbre", Simfonia a II-a (Via Lucis) dedicată mamei sale, Simfoniile americane, III şi IV (Jurnalul american), Simfoniile a V-a şi a VI-a, fără titlu propriu-zis. A scris şi un requiem pentru tinerii martiri. Apoi muzică de cameră, muzică corală, muzică electronică.

Opera „Domnişoara Cristina", pe text de Mircea Eliade a fost prezentată în premieră la Timişoara, unde eroina principală a fost interpretată de o primă balerină în rolul fantomei.

Şerban Nichifor fiind un om religios, a fost înclinat să scrie şi a scris şi muzică religioasă. Fiind sufleteşte ancorat pe o structură solidă, ardelenească, prin mama sa descinzând din Ţara Moţilor, a simţit nevoia de a studia serios Biblia şi de a urma chiar cursuri teologice, ceea ce îl aminteşte pe Johannes Brahms şi muzica sa transparentă înălţimilor şi patetismului spiritual, care i-a dat grandoarea simfoniei sale şi a concertelor pentru pian şi orchestră.

Datorită imboldului religios, pentru a scrie o muzică autentică în această sferă, Şerban Nichifor s-a înscris la Facultatea de Teologie din Bucureşti şi a absolvit-o, însuşindu-şi în acest timp şi limbile vechi, ebraica, greaca... şi cursuri dificile precum dogmatica şi altele, dintre care l-a atras un curs de filosofia religiei. După cum ştie să îmbrace fantasticul într-o construcţie muzicală care frizează abstractul, asociind sunete ce atrag misterul prin zborul lor inefabil în orbita imaginarului, tot astfel foloseşte interferenţa abstractului cu ezotericul şi adâncimile fântânilor neforate ale sentimentelor umane în muzica religioasă, creând armoniile unei picturi murale sonore, cu rezonanţe bizantine şi gregoriene.

Şerban Nichifor este căsătorit cu talentata compozitoare Liana Alexandra, care a scris printre altele şi o operă intitulată „Intrarea în Labirint", distinsă în cadrul unui festival George Enescu şi care s-a bucurat de succes.

Personalitatea artistică a lui Şerban Nichifor este dublată de aceea a unui om plin de disponibilitate în faţa binelui, binevoitor, sociabil, veşnic în postura de parcă ţi-ar datora el ceva şi nu tu, cel care primeşti din partea lui muzica sa, un dar nepreţuit, dar sufletesc, darul ce îţi relaxează şi purifică gândirea îndreptând-o spre zone de lumină şi visare şi-ţi dă bucurie, o bucurie adevărată a farmecului şi armoniei universale, în care te plantează ca receptacul al undelor benefice.

Muzicianul este şi profesor de muzică la conservatorul de muzică din Bucureşti, la catedra de muzică de cameră.

De foarte curând a primit un mare premiu în Germania, ţară de puternică tradiţie a muzicii clasice şi patrie a marilor compozitori ai lumii, prezentându-se la un concurs de muzică religioasă pentru orgă, unde prezidiul a fost format din mari somităţi muzicale şi personalităţi marcante ale oraşului Köln. Un premiu de mare prestigiu, urmând şi o imprimare pe CD.

Acest compozitor, al cărui talent este dublat şi de o deosebită puritate şi noblețe sufletească, este o mare promisiune pentru viitorul muzical al ţării noastre şi o certă valoare actuală, recunoscută pe plan internaţional. Toţi cei ce îi iubesc muzica şi tineretul elevat, entuziast, recunosc în inspiraţia lui Şerban Nichifor sursa harului divin.

Pianista Silvia Şerbescu
tuş pe hârtie
colecţia pianistei Liana Şerbescu

Silvia Şerbescu – una dintre marile doamne ale pianului românesc

Am mai scris odată despre unele case ale Bucureştiului, ai căror pereţi ar putea, datorită unui anume procedeu tehnic, aparţinând descoperirilor viitorului, să redea întregi pasaje din literatura muzicală pe care au înmagazinat-o, adăpostind viețile unor mari muzicieni care au exersat zi de zi în încăperile acestor case. Am vorbit astfel despre imobilul unde se află apartamentul muzicienilor Valentin şi Ştefan Gheorghiu, din Bulevardul Dacia, în perioada anilor '50.

O altă astfel de locuință se află pe strada Sf. Constantin, în apropiere de B-dul Schitu-Măgureanu, de lângă Cişmigiu, unde a locuit vreme îndelungată pianista Silvia Şerbescu, împreună cu soțul său, inginer, şi cu fiica sa, pianista Liana Şerbescu.

Silvia făcea parte dintr-o constelație a unor celebre nume de pianiste, soliste de vârf, cum au fost: Cella Delavrancea, Aurelia Cionca, Magda Nicolau, Lisette Georgescu şi altele. La un moment dat s-a detaşat prin personalitatea sa muzicală, rămânând o stea de primă mărime printre concertistele vremii, după Cella Delavrancea.

Pe Silvia Şerbescu am cunoscut-o datorită unei mătuşi care în tinerețea ei fusese prietenă cu mama pianistei, pe care, când eram mică, nu de puține ori a ținut-o în brațe în diverse ocazii. Auzeam des în casă când mama o întreba pe mătuşa mea, fostă institutoare, Maria Dr. Roşescu, despre Silvia, în legătură cu cariera ei de pianistă. Ea urmase şi matematicile, în care şi-a luat licența, după cum îmi amintesc că aveam să aflu mai târziu, din spusele pianistei. Într-o zi am rugat-o chiar eu pe mătuşa mea să mă recomande marii concertiste. O ascultasem în nenumărate rânduri, am rămas impresionată de execuțiile ei muzicale ce purtau o marcă specială, aparte.

Am cunoscut-o, nu-mi mai amintesc bine împrejurarea, decât că la rugămintea mea de a-mi poza, răspunsul a fost plăcut, favorabil.

Dacă nu s-ar fi bucurat de o înălțime peste aceea medie a staturii, mai mult înaltă, după figură ai fi considerat-o japoneză.

Ochii negri, de un luciu strălucitor, puțin șăgalnici, trasați spre tâmple, tenul palid și frumos, gura de asemenea, schițând un zâmbet ușor și permanent, în afara momentelor interpretărilor la pian, îi dădeau o noblețe accentuată, aceea a spiritului, într-un cuvânt, o expresie ce trăda inteligența.

Locuia, cum am mai amintit, împreună cu familia, soțul, un distins inginer și fiica, Liana, de asemenea pianistă, pe strada Sf. Constantin, dincolo de Cișmigiu, undeva către sfârșitul străzii. Și acolo te întâmpinau acordurile sonore ale pianului, de la intrare, la ora când marea pianistă repeta. Desăvârșită ca tehnică, cu o finețe a tușeului și strălucire în interpretare, poseda atu-urile unei artiste de rasă.

Ca profesoară la conservator, în clasa Silvia Șerbescu, ea se detașa ca o ființă cu totul superioară, deschisă, posedând un ritm poetic interior, ceea ce o făcea permeabilă la sensibilitatea unui artist. De aceea a și fost o foarte bună profesoară, cu un discernământ fin în îndrumarea elevilor săi. A și avut elevi care s-au evidențiat în cariera lor și au evoluat minunat urmându-i sfaturile. Știa ce drum i s-ar fi potrivit fiecăruia.

Organistului Helmut Plattner i-a dat sfatul prețios de a se specializa la orgă. Îmi spunea că este un foarte bun muzician și că în orgă excelează, fiind primul pe vremea aceea, pe când la pian ar fi avut câțiva rivali serioși.

De asemenea, era o tânără pianistă, elevă a Silviei Șerbescu, cu care studia, foarte talentată, și pe care am întâlnit-o în casa ei; se numea Marta Robacek și venise odată foarte fericită să o informeze pe muziciană că primise un post de pianistă corepetitoare, la repartiție, după obținerea diplomei de conservator.

Cu ce bucurie îmi mărturisea Silvia Șerbescu că i se lua totdeauna o piatră de pe inimă când un tânăr absolvent reușea să intre în profesie imediat după terminarea studiilor, și încă în condiții atât de bune. Nu toți reușesc să devină imediat soliști, chiar foarte talentați fiind, fiindcă a fi solist adevărat înseamnă a purta o mare luptă și a fi într-o permanentă competiție. În

Pianista Silvia Șerbescu
conté pe hârtie, colecția pianistei Liana Șerbescu

schimb, fiind corepetitor, ai și satisfacția artistică a realizării actului profesional, cât și siguranța materială a vieții.

Aceeași grijă și veghe neobosită o nutrea și pentru fiica sa, Liana.

Mă apropiasem sufletește și simțeam că se stabilise cumva o comuniune sufletească între marea muziciană și mine. În pauzele de lucru schimbam păreri, discutam despre muzică, îmi spuneam preferințele. Liana, fiica sa, era o foarte bună pianistă,

cu un temperament năvalnic, pe care trebuia să şi-l domine, să şi-l tempereze conştient.

Silvia îmi mărturisise cu oarecare tristeţe că deseori regreta faptul că o lăsase să urmeze pianul şi, mai ales, să îşi îndrume cariera spre solistică, fiindcă aceasta înseamnă o sclavie, frumoasă, ce-i drept, şi pentru care avea vocaţie puternică, dar care rămâne o dură robie; mai ales pentru că ar fi avut şi alternativa artelor plastice la alegere.

I-am văzut desenele, cu precădere umoristice, pentru care avea o predilecţie şi înclinaţie deosebite şi care atestau într-adevăr o vocaţie incontestabilă. Firea Lianei, robustă şi plină de simţul umorului, o îndrituia pe mama sa să se fi gândit în direcţia aceea. Cert era că Liana, fiind de acum într-un stadiu ce depăşise finalul Conservatorului, începea să urce podiumul concertelor, aşa că problema se închisese de la sine.

Cu aceiaşi ochi negri, vioi şi şăgalnici, ca şi mama sa, însă care nu mai aminteau trăsătura lor japoneză, cu părul negru şi bogat în continuă mişcare, Liana avea o robusteţe de fată sănătoasă, inteligentă, voluntară şi personală, căreia râsul spontan îi deschidea deseori zăgazul unei stări de voioşie aproape permanentă. Nu poseda însă acel aer maiestuos şi ţinuta de doamnă a pianului, ca mama sa, şi nici acea calitate particulară de interpretare, care dădeau o strălucire deosebită stilului Silviei Şerbescu, pentru că aceasta avea un stil al ei, foarte aparte. Pianista se bucura de o fire veselă sau cel puţin aşa lăsa să se vadă, fiindcă deseori râdea cu poftă şi gusta umorul fin.

E drept că interpreta ideală a lui Debussy avea uneori o umbră de melancolie, care se aşternea ca o brumă viorie pe cearcănele ce trădau oboseala muncii, a efortului continuu care îi aduceau ca rezultat marile ei succese. Dar sclipirea de diamante negre a ochilor săi triumfau, dominând cu un pas înainte stările uşor depresive, nelăsând ca acestea să-i cresteze caracterul. Îmi mărturisise cu ce preţ se obţine răsplata marilor realizări, eforturile lăsându-şi urme adânci chiar şi în sănătate.

De acolo pornea grija maternă şi regretul pentru faptul că fiica sa i-a preluat profesia; dar iarăşi câştiga bătălia lăuntrică pasiunea muzicală şi conştiinţa artistică a muzicienei de excepţie, fiindcă atât ea, cât şi Liana, se dăruiau cu frenezie instrumentului care le subjugase pe viaţă şi le răsplătea cu cea mai

mare dărnicie după aceea. Şi bucuriile acestea i se citeau pe chip.

Am întrebat-o odată dacă măcar noaptea de poate odihni, găsindu-şi relaxarea necesară. Mi-a răspuns cu un zâmbet că uneori, în cursul somnului i se zbat degetele şi mâinile, datorită unor vibraţii nervoase.

Tot de la muziciană am aflat că paralel cu Conservatorul, absolvise şi facultatea de matematici, aşadar era licenţiată şi în matematici. Îmi explică ce legătură strânsă este între ecuaţiile algebrice şi construcţia armoniei muzicale. Acest echilibru armonic îi domina personalitatea interpretativă, punându-şi astfel accentul pe dozajul fin în nuanţarea complexă a pieselor muzicale interpretate.

Fiindcă vorbea odată de emotivitate şi de tracul specific artiştilor care se produc pe scenă, bineînţeles incluzând în sfera aceasta şi pe muzicienii interpreţi, mi-a mărturisit că în privinţa emoţiei şi a marii sensibilităţi în interpretare, aceste virtuţi pot aluneca uşor pe panta de a deveni defecte, dacă artistul nu se domină şi nu le struneşte în dozajul potrivit, astfel ca părţile să nu se dezintegreze, dăunând unităţii operei; iar în privinţa tracului scenic, îmi mărturisea că era adesea stăpânită de acest sentiment.

Mi se părea incredibil, pentru faptul că de câte ori am văzut-o intrând pe podiumul de concert, arbora o stăpânire şi o siguranţă de sine de-a dreptul admirabile. Te făcea să simţi că ai în faţă un instrument de precizie ca acela al diamantului şlefuit.

Contemporana ei, pianista Magda Nicolau, o bună profesionistă, avea o graţie feminină deosebită şi îţi atrăgea mai mult atenţia asupra mâinilor sale frumoase, care descriau în spaţiu unduiri şi curbe deasupra claviaturii, asemeni unor gâturi de lebădă.

Mâinile Silvia Şerbescu, prelungi însă puternice, aveau şi ele o frumuseţe a lor, dar le intuiai ca pe nişte instrumente de rară precizie şi sensibilitate, şi nu le receptai numai frumuseţea plastică în sine.

Revenind la tracul scenic, mi se confesă într-o zi amintindu-şi de o ocazie în care a fost solicitată să interpreteze, cu ocazia unei festivităţi, sonata pentru pian, „Apassionata" de Beethowen.

Sala era plină până la refuz şi publicul audient era constituit din personalităţi marcante. Atunci a fost stăpânită de un trac neobişnuit, însă pătrunzând în scenă, i-a venit în ajutor specificul construcţiei sălii, nu-mi mai amintesc care anume, căci concertul acesta nu se dădea la Ateneu, ci într-o altă sală imensă şi importantă; dar sala respectivă era astfel construită faţă de scenă, încât atunci când păşeai pe podium şi reflectoarele erau aprinse, bătaia luminii te împiedica să mai zăreşti chipul vreunui spectator. Totul părea cufundat în beznă, şters vederii.

Acest fapt a fost salutar pentru concertistă, care la început era stăpânită de o senzaţie stranie, că nu se află nimeni dincolo de rampă să o asculte, dar după aceea, imediat, a avut sentimentul reconfortant al interiorizării în intimitate şi, aşezându-se la pian, şi-a dat drumul cu toată forţa trăirii unei spontaneităţi şi fluidităţi care a emanat până la sfârşit din teribila sonată.

Cine, ascultând „Apassionata", nu rămâne copleşit de revărsarea acordurilor de sunete ce se aleargă şi se aruncă în spaţiul auditiv asemenea cataractei unui mare fluviu? Sclipiri de lumină, născute dintr-un temperament vulcanic le mână năvalnic, fără ca vreo împotrivire să mai fie cu putinţă, şi par a trage şi pe interpretul lor în această revărsare, transfigurându-l, dacă se poate spune aşa, într-un izvor de muzică pură. Când ultimul sunet din celebra sonată a lui Beethowen s-a stins, un ropot de aplauze s-a ridicat din sala până atunci invizibilă şi a acoperit-o pe interpretă cu ovaţii furtunoase şi nesfârşite de mulţumire.

Silvia Şerbescu îşi trăise atunci unul dintre marile succese ale carierei sale.

Îmi amintesc cu cât haz mi-a povestit odată o întâmplare care se datora unei lipse de atenţie, ce se defineşte frecvent „a fi cu capul în nori", caracteristică obişnuită artiştilor.

Distinsa pianistă avea invitaţi la masă într-o seară. Întorcându-se acasă de la concert, îi găsi pe toţi în jurul mesei, prezidată de soţul artistei şi de fiică, cea desemnată să se ocupe de gospodărie şi să ţină locul de amfitrioană până la apariţia pianistei. Care nu-i fu consternarea când văzu pe masa aşezată la loc de cinste, în calitate de unt, crema ei de faţă, ce o păstra de obicei în frigider. Se pare chiar că unii dintre comeseni se serviseră din ea, constatând cu mirare că untul acela aducea la

gust cu lanolina şi nu-şi explicau de ce. Desigur că vitaminele folosite în cremă i-au consolat întrucâtva.

Silvia Şerbescu râdea însă cu atâta poftă când povestea, încât era uşor să-ţi fi dat seama că nu considerase necesar să-i facă observaţii dure fiicei sale, ci dimpotrivă, să-i acorde înţelegere.

De câte ori mă duceam la muziciană pentru şedinţele de poză, o găseam îmbrăcată în rochia de concert pe care o arbora în perioada aceea, o rochie din tul negru, bogat evazată, montat pe o mătase lucioasă de aceeaşi culoare. Era într-adevăr o toaletă somptuoasă şi simplă în acelaşi timp, care îi sublinia cu eleganţă personalitatea. Părea o orhidee neagră şi în locul oricărei podoabe străluceau ca antracitul ochii săi negri.

Portretul executat în conté, în gama alb-negrului de cărbune catifelat, încearcă să redea momentul de concentrare inspirată a artistei care descifrează o partitură, sensibil trecută în mişcarea mâinilor ce par pregătite a se aşeza pe clapele pianului în secunda imediat următoare. Nu-i uit această deosebită atenţie pe care o avusese faţă de mine, o tânără şi încă începătoare în artă, consacrându-mi din atât de preţiosul timp de care dispunea şi acordându-mi cu toată seriozitatea încrederea faţă de actul meu artistic. Onora acestea, îmbrăcând şi rochia de gală în vederea acestui scop. Considera astfel să-mi răsplătească efortul şi emoţia, pe care marea sa sensibilitate le receptaseră din parte mea; încă o dovadă de aleasă fineţe sufletească pe care ţin să o menţionez.

Mi-a rămas în amintire ca o oază de lumină, faptul că aproape de câte ori se terminau şedinţele de poză, cu rare excepţii, interpreta se ridica şi apoi se reaşeza la pian, pentru ca, fără vreo explicaţie, să înceapă discret, ca o spovedanie, primele acorduri ale piesei pentru pian de Debussy, „Catedrala scufundată". Aceasta o făcea de când aflase cât mă emoţiona de puternic. Distinsa artistă avea o subtilă înţelegere pentru paleta coloristică a pieselor lui Debussy şi sublinia cu virtuozitate efectele sonore ce se degajează din opera marelui compozitor impresionist. Am mai spus-o, „Catedrala scufundată" avea asupra mea o mare putere de fascinaţie.

Atât Valentin Gheorghiu, cât şi Silvia Şerbescu erau întotdeauna generoşi cu publicul, după concertele în care se produceau, şi ofereau multe „bisuri" cu piese de celebritate din

literatura pianului, încântând auditoriul. „Catedrala scufundată" era una dintre piesele predilecte ale pianistei.

Sunt momente care nu se pot uita niciodată şi amintirea aducându-le în prezent, le face să fie retrăite la aceeaşi intensitate sub strălucirea cupolei ce adăposteşte muzica.

Drept mulţumire i-am închinat atunci câteva versuri, care mai târziu au apărut în primul meu volum de poezie, intitulat „Cântecul nisipului". Cu dedicaţia „Pianistei Silvia Şerbescu" i le-am dăruit şi ei, într-o variantă foarte apropiată celei tipărite.

Pianistei Silvia Şerbescu

CATEDRALA SCUFUNDATĂ
(După piesa muzicală de Claude Debussy)

Coloanele-au crescut în adânc...
Ogivele, înălţate în durere,
Deplâng în murmur şi şoapte
Mormântul pietrei sure,
Sub valuri încremenită pădure...
Tăcerea se înfăşoară în gol,
Golul se umple de tăcere
Şi între porticuri şi bolţi
Se zbate un dans al peştilor învolţi,
Norod păgân în nepăsare,
Ai cărui solzi mai amintesc
Vitraliile lucind în soare.

Fiorul apei zbuciumate
Îşi plânge surd, până departe
Un vis de piatră adormită,
Unde Credinţa, clopot amintirii
În somnul algelor e-ncolăcită.

Scriitorul Pan M. Vizirescu
flaumaster pe hârtie
colecţia Dan Coşmulescu

Scriitorul gândirist
Pan M. Vizirescu

Prin anii '80, ceva mai înainte chiar, frecventam cenaclul literar Tudor Vianu, de pe strada Slătineanu, unde, primăverile, un tei înflorit, bătrân, îmbrăca în parfum toată strada.

Alături de mine frecventa cenaclul şi soţul meu, Alexandru Teodorescu Schei, jurist, şi el literat şi împătimit de epigramă.

Cenaclul, la vremea aceea, cum este şi acum, era condus de scriitorul Dinu Rocco, de asemenea jurist. Erau câteva figuri proeminente acolo ca: Iosif Kirmayer, Ileana Minculescu, Monica Aslan, Elena Cerchez, Doamna Văleanu şi alţii. Mai erau şi soţii Sanda Diamantescu şi Radu Hâncu, oameni de talent şi de cultură, care se angajau şi în critică, după ce se da citire materialelor aduse de membrii mai tineri sau mai vârstnici.

Dinu Rocco a căutat să înmănuncheze prin selecţie un grup reprezentativ care s-a format acolo şi s-a manifestat în timp prin lucrări tipărite sau participări la reviste importante ca „Manuscriptum" unde era colaboratoare ca memorialistă talentată, de o deosebită ţinută, Elena Cerchez.

Din când în când poposea la cenaclu un invitat de seamă, pentru care scriitorul Dinu Rocco făcea o aleasă prezentare. Era poetul şi scriitorul Pan M. Vizirescu, o personalitate a literaturii noastre, a cărei istorie „pe viu" şeful cenaclului o ştia, cunoscând o seamă de mari scriitori ai noştri din trecut, mai ales din perioada interbelică. Scriitorul avea şi o vârstă frumoasă pe vremea aceea, şi, mai ales, o purta frumos, cu un dar al vorbirii şi o memorie de invidiat, ceea ce contribuia ca şedinţele noastre la care participa să se bucure de o înaltă ţinută şi o atmosferă cu adevărat elevată.

Printre marile voci care luau cuvântul în competente comentarii era în primul rând cea a pictoriţei şi criticului literar

Ileana Minculescu, personalitate de talent şi aleasă cultură, care domina întotdeauna atenţia şi interesul sălii.

L-am revăzut după aceea pe Pan M. Vizirescu la „Mărţişor" unde, aducând o notă de romantism, a fost invitat să vorbească în cadrul unei reuniuni festive închinată lui Tudor Arghezi. A fost ca întotdeauna strălucitor în evocarea figurii marelui poet şi în redarea atmosferei literare care îi învăluia opera.

Atunci şi mai târziu, când Pan Vizirescu ne făcea vizite acasă, am aflat din multele lui relatări ale amintirilor de o viaţă, aspectul neobişnuit al marelui episod din viaţa sa, când scriitorul a fost lipsit de libertate, printr-o claustrare de bună voie la domiciliul unde locuia împreună cu părinţii, fraţii şi sora sa.

A trăit ascuns de prigoana închisorilor comuniste timp de douăzeci şi trei de ani, din 1945 până în anul 1967, la Slatina.

Conştient că nu va rezista, şi viaţa îi va fi pusă în mare pericol dacă ar fi încercat, toată familia l-a adăpostit şi a trăit toată spaima riscurilor ce îl pândeau la tot pasul. Datorită acestei recluziuni a putut să-şi continue opera sa de scriitor, care îi era sensul unic al vieţii. Închisoarea cu mulţi şi grei ani, poate şi cu posibila expiere, ar fi făcut-o datorită faptului că în perioada războiului a ocupat la radio un post la propagandă, fiind şef al emisiunilor de radio-jurnale.

S-a născut în anul 1903 în comuna Brăneţ Olt, fost Romanaţi. Tatăl său a fost agricultor şi datorită calităţilor sale, inteligenţa şi perseverenţa, a devenit un mare negustor şi s-a mutat apoi cu familia la Slatina unde a zidit o casă frumoasă.

Cu alese aptitudini intelectuale, Pan M. Vizirescu, după terminarea studiilor liceale a devenit student la Universitate pe care a absolvit-o cu „Magna cum Laude". Preşedintele comisiei de doctorat a fost C. Rădulescu Motru, iar toţi membrii juriului, academicieni. A urmat cariera pedagogică fiind numit profesor de limba română la Liceul Militar „Ştefan cel Mare" din Cernăuţi şi apoi la Bucureşti. A cucerit aprecieri elogioase atât din partea superiorilor, a colegilor de breaslă, cât şi a elevilor, care şi astăzi îşi amintesc de profesorul lor pe care l-au înconjurat cu căldură şi dragoste neobişnuită ori de câte ori l-au revăzut.

Pan M. Vizirescu şi-a îndeplinit cu cinste misiunea de profesor.

La o vreme ne-am împrietenit cu distinsa memorialistă Elena Cerchez, cu care aveam o comuniune deosebită, această personalitate dăruindu-ne prietenie şi o mare înţelegere în artă. Deseori vorbeam cu dânsa şi despre Pan Vizirescu, deoarece îl cunoştea foarte bine datorită tatălui ei, marele profesor universitar Mihail Dragomirescu, care îl avusese student şi îl aprecia foarte mult.

Din păcate, marea şi buna mea prietenă Elena Cerchez s-a stins din viaţă cu câţiva ani în urmă, lăsând mari regrete şi un gol în memorialistica ce o scria cu deosebită pasiune şi talent.

Poetul Pan M. Vizirescu nu a fost copil unic la părinţi. A avut trei fraţi şi o soră. Fraţii săi - Smarand, scriitor de mare talent, autorul cărţii „Geapanale" sau Mândel, cum îl alinta familia, apoi Ionel, avocat şi magistrat, Marian, avocat, şi sora sa Zoica, căsătorită Cosmulescu - l-au ajutat împreună cu părinţii să supravieţuiască, în perioada de claustrare forţată prin ascunzătoare. Dacă nu ar fi fost ei şi cu ajutorul lui Dumnezeu, acest însemnat scriitor al nostru, care a atins venerabila vârstă de nouăzeci şi şapte de ani, poate n-ar mai fi fost în viaţă. Zoica, îndeosebi, era de o credinţă neclintită în Dumnezeu şi îl îmbărbăta pe fratele ei, ori de câte ori era nevoie.

Eugen Ionescu, marele dramaturg, care şi-a făcut faima mai târziu la Paris, s-a născut la Slatina şi Pan Vizirescu l-a cunoscut bine, fiind şi colegi la Universitate. Mai târziu au colaborat amândoi la revista „Bilete de Papagal".

În plină ascensiune, a avut nenorocul să fie numit în timpul războiului la radio, unde, fiind directorul Radiojurnalului, a căzut în 1945 în dizgraţie, fiind în pericolul condamnării la detenţie pe viaţă. Ar fi avut altfel o carieră ascendentă ca diplomat sau, plecând peste hotare, o perspectivă de realizare excepţională. Astfel, fiind lipsit de douăzeci şi trei de ani, poate cei mai frumoşi şi rodnici din viaţă, a fost lipsit şi de posibilitatea unei afirmări complete şi categorice pe atunci.

Dumnezeu i-a ajutat însă, şi Sfânta Fecioară Maria, căreia îi înălţa rugile cele mai fierbinţi, şi el, şi Zoica, sora sa, şi calvarul luă sfârşit odată cu anul 1967, când s-a eliberat de grija tuturor riscurilor şi a ieşit oficial la lumină.

Drept recunoştinţă, poetul i-a încheiat Maicii Domnului o culegere de versuri religioase de mare frumuseţe.

Reintrând în viaţa normală, şi-a continuat febril activitatea de scriitor, fericit că avea atâtea de spus, îmbogăţit de o experienţă pe care arareori o poate avea cineva.

Când ne făcea vizite, familia mea şi cu mine îl aşteptam cu mare plăcere şi bucurie. Îl ascultam toţi, cum, cu talentul său de povestitor ne împărtăşea momente de neuitat, trăite în umbra vieţii, şi dădea atmosferei ce o creau povestirile sale, un aer patriarhal de icoane ferecate în argint, de scoarţe vechi oltenesti, de mere şi gutui păstrate prin poduri, asemănătoare şi aceluia unde şi-a trăit înfrigurate clipe de spaimă şi nesiguranţă.

Dar au mai fost gutui şi mere, pe care amintirea sa le-a păstrat ca fiind expuse pe policioare în camera de oaspeţi, când a ieşit după mulţi ani de întuneric la lumină şi ne-a împărtăşit şi nouă, celor ce îl ascultam, aroma acestor roade dumnezeieşti, ca şi vibraţia şi fiorul transmis de sub geamul icoanelor, cu zvonul misterului de pace sfântă.

Aş dori să am forţa de a descrie prin cuvinte ceea ce în portretul în ulei pe care i l-am făcut, mă face să văd dincolo de lentilele ochelarilor ce îi măresc pupilele ochilor cu privirea înţeleaptă şi rece ca de vultur, scrutând din afară viaţa, dar încărcată totuşi de ea, de acea flacără ce nu se va mistui nicicând din sufletul scrierilor ce le-a dăruit.

Pan Vizirescu a luat viaţa în continuare în modul cel mai natural, cu vibraţii şi emoţii, încă tinereşti, cu elan de a-şi da tot ce are mai bun credinţei în Dumnezeu şi scrisului său. Nu lipsea nici o duminică din strana de la biserica Boteanu din Bucureşti, acest lucru fiindu-i sursa de energie şi de creaţie.

A frecventat mult, dinainte de anii '80 încoace, biserica Precupeţii Noi din strada General Broşteanu, unde preotul paroh era Nicolae Cosma, acum decedat, un nepot al scriitorului Ion Creangă din Humuleşti. De asemenea, preoteasa, prezbitera Veronica, este şi dânsa nepoată a scriitorului humuleştean, dintr-o altă ramură. A fost profesoară de matematici şi şi-a secondat soţul, pe preotul Cosma, în toate acţiunile sale în legătură cu biserica.

Preotul Cosma obişnuia, cât a trăit, să facă mari slujbe de parastas şi pomenire pentru oameni iluştri, mari personalităţi

ale neamului românesc. Aşa, de exemplu, pentru Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic, Radu Gyr etc. şi mari somităţi, doctori, scriitori mai recenţi, profesori universitari şi alţii. Preoteasa aşternea mesele de praznic în casa parohială, patriarhală ca şi grădina bisericii.

Am fost invitaţii familiei preotului Cosma, soţul meu şi cu mine, în câteva rânduri, unde ne întâlneam şi cu Pan Vizirescu, un obişnuit al casei, ca şi profesoara „Mama Sica" – Anastasia Popescu, personalitate cunoscută în lumea bisericii. Pan Vizirescu era renumit la aceste sfinte slujbe de pomenire, fiindcă deseori lua cuvântul, căruia cu marele său dar oratoric îi dădea strălucire.

Aici se întâlnea totdeauna şi cu bunii săi prieteni, colonelul Gheorghe Eminescu, profesorul şi scriitorul Ion Chiţimia, Maria Luiza Ungureanu, poetul şi doctorul Vasile Dima, profesorul Gheorghe Vulpescu – profesor emerit de geografie – care i-a fost coleg de liceu şi prieten devotat până la sfârşitul vieţii.

Pan M. Vizirescu a făcut parte din gruparea şi redacţia, alături de Nichifor Crainic, a prestigioasei reviste „Gândirea", revistă care a atras cele mai ilustre condeie ale epocii dinaintea celui de al doilea război mondial: Lucian Blaga, Vasile Voiculescu, Radu Gyr, Ovidiu Papadima, Ion Pillat şi mulţi alţii cu nume de notorietate.

După sfârşitul războiului revista şi-a întrerupt activitatea şi o mare parte a scriitorilor importanţi au luat drumul închisorilor comuniste, printre care Nichifor Crainic şi Radu Gyr. Unii şi-au pierdut viaţa în închisoare, alţii au scăpat uzaţi, sfârşiţi de suferinţe şi umilinţe.

Pan M. Vizirescu a reluat de câţiva ani conducerea revistei „Gândirea", ca preşedinte de onoare, adunând noi colaboratori şi păstrând cu grijă ţinuta de înaltă spiritualitate şi tradiţie pe care o avea înainte.

Din opera sa întinsă, reţinem, din păcate, mai puţine titluri de volume tipărite, acestea din perioada de după ieşirea sa la lumină şi stabilirea în Bucureşti.

Au apărut, mai întâi, un volum de „Poeme", apoi un alt volum de poezii intitulat „Sunet peste culmi", urmând al treilea volum de versuri inspirate de dragoste intitulat „Călătorie de

tainã", al patrulea volum de poeme religioase intitulat „Prinos de lumină şi har", şi al cincilea volum care a primit titlul „Mi se oprise timpul".

O piesă de teatru scrisă în anii 1931-1934, tipărită, a cunoscut o apreciere strălucită din partea scriitorului Liviu Rebreanu, pe atunci directorul Teatrului Naţional. Piesa, intitulată „Liga oamenilor cinstiţi", nu a fost pusă în scenă, din păcate, din cauza războiului şi a perioadei ce i-a succedat.

Pan Vizirescu a avut printre prietenii buni personalităţi renumite, plecate peste hotare, ca: Ştefan Baciu, profesor universitar în Hawaii, Vintilă Horia, profesor universitar la Madrid, sau pictorul Ion Mirea, care îi purta recunoştinţă pentru că îl încurajase în perioada când nu era destul de înţeles ca artist. Pictorul Ion Mirea a murit la Paris, unde locuia cu soţia şi întreaga sa familie. Pan Vizirescu a întreţinut legături epistolare calde şi prieteneşti cu toţi aceştia până la stingerea lor din viaţă.

Ileana Minculescu, care plecase în Suedia de răul regimului comunist şi unde câţiva ani a putut să lucreze liber şi să se realizeze din punct de vedere artistic, a întreţinut cu poetul legături epistolare, ca şi cu mine, uneori chiar telefonic, fapt care inocula scriitorului curaj şi o stare sufletească plăcută.

Îl văd pe Pan ca pe o plută care îşi păstrează echilibrul şi deasupra apelor liniştite şi a celor repezi şi furioase. Are o structură sufletească miraculoasă.

Scriitorul, fascinant prin prezenţa sa, în vârstă de nouăzeci şi şapte de ani, a avut un intelect de diamant. Vorbirea sa era colorată şi impregnată de parfumul amintirilor trăite la înalt diapazon. Un adevărat farmec romantic se degaja din personalitatea sa, care va rămâne veşnic un reper al istoriei noastre.

Din păcate, datorită distrugerii în timp a unor manuscrise vechi ale lui Pan Vizirescu, ceea ce ne-a rămas tipărit a fost redus, dar şi din cauza perioadei comuniste, care i-a refuzat în mare parte tiparul.

Totuşi vor rămâne posterităţii volumele citate mai înainte, ca şi volumul de eseuri intitulat „Coloane care cresc necontenit".

Sper ca piesa sa de teatru, „Liga oamenilor cinstiţi", să fie reluată, mai ales că a fost prezentată la emisiunea teatrului

radiofonic, pe postul România Cultural, în interpretarea unor actori talentaţi, în frunte cu Constantin Codrescu.

În casa din strada Pitar Moş nr. 8, în care a locuit Pan Vizirescu de când s-a stabilit în Bucureşti, îşi depăna toate amintirile vieţii sale, pe care le împletea cu inspiraţia ce nu l-a părăsit niciodată, continuând să scrie şi să fie activ, ca o compensare a anilor ce i-au fost răpiţi din tinereţe.

Se pătrundea în casă pe scara principală într-un hol boieresc de unde o monumentală scară interioară ducea la etaj, la încăperile locuite de scriitor.

Casa aceasta este una din clădirile vechiului Bucureşti, menţionată şi în volumul „Povestea Caselor" apărută în anul 1999 în Bucureşti, la editura „Simetria" a Uniunii Arhitecţilor (pag. 22).

Aici ne primea pe toţi cei care îl vizitam, printre care şi subsemnata, care păstram cu el o legătură telefonică de seară, cu regularitate, pentru schimburi de idei, conversaţii despre actualităţi literare, materiale citite în „România Literară", „Gândirea" etc.

Prietenii care l-au vizitat cu consecvenţă au fost marele său prieten de o viaţă, poetul doctor Vasile Dima, scriitorul, medic şi dânsul, Pan Izverna, criticul de artă de la radio internaţional Paul Dudea, poetul şi fizicianul Fronea Bădulescu, preşedintele Asociaţiei Culturale şi de Creaţie „Lucian Blaga".

Personalităţi din străinătate, precum scriitorul şi editorul Sergiu Grossu, îl vizitau când erau în ţară.

Scriitorul Pan Vizirescu a fost prieten bun cu soţul meu şi cu mama mea care îl admira, iar cu mine a avut o caldă şi puternică comuniune. A fost un mare prieten al meu şi al familiei mele de care se simţea foarte legat sufleteşte.

În preajma Sfintelor Sărbători de Crăciun 1999, nepotul său, juristul Dan Cosmulescu, fiul surorii sale Zoica, împreună cu soţia sa Nina, l-au luat la Slatina pentru a-şi petrece sărbătorile, urmând să se întoarcă cu dânsul în ianuarie, februarie, cel mai târziu, deoarece lui Pan, oricât de bine se simţea îngrijit şi răsfăţat de nepoţi, îi lipsea Bucureştiul cu contactele prietenilor săi, cu solicitările radioului şi televiziunii pentru eventuale emisiuni care îl aduceau în centrul atenţiei, stimulându-i energia.

Am avut convorbiri telefonice cu dânsul şi cât a stat la Slatina. Am înţeles că se pregătea de marea despărţire de tot ce e lumesc şi de apropierea de Dumnezeu.

Cu o luciditate perfectă ne explica cum organismul său, uzat şi obosit, nu mai are nevoie de hrană. Ne ruga pe toţi să-l înţelegem că el este pregătit pentru drumul către Dumnezeu cu care este împăcat, ca şi cu el însuşi.

Pe pământ a făcut tot ce a avut de împlinit şi nu voia să-l supere pe Dumnezeu. Lăsându-se deci în voia soartei, fără a se opune, s-a stins ca o lumânare cu un chip senin şi luminos pe care s-a aşternut o creştinească împăcare.

Ne-a părăsit în ziua de 27 ianuarie 2000, ora 21:45.

Înmormântarea a avut loc Duminică, 30 ianuarie, în cimitirul din Slatina, unde întreaga sa familie, părinţi, fraţi şi soră, odihnesc pentru veşnicie. A fost voinţa sa.

Dumnezeu să-i facă parte de viaţă veşnică şi lumină eternă.

Cu gândul trec adesea prin faţa grilajului şi a porţii de fier din strada Pitar Moş nr. 8.

Ce pustiu îmi pare peisajul atât de familiar altădată!

Revăd locuinţa sa de la etaj, unde un copac străjuieşte fereastra, trecând prin toate anotimpurile...

Treptele şi strana bisericii Boteanu, cât şi credincioşii, vor păstra amintirea prezenţei sale, duminică de duminică, la slujba divină, neatinsul său izvor de viaţă.

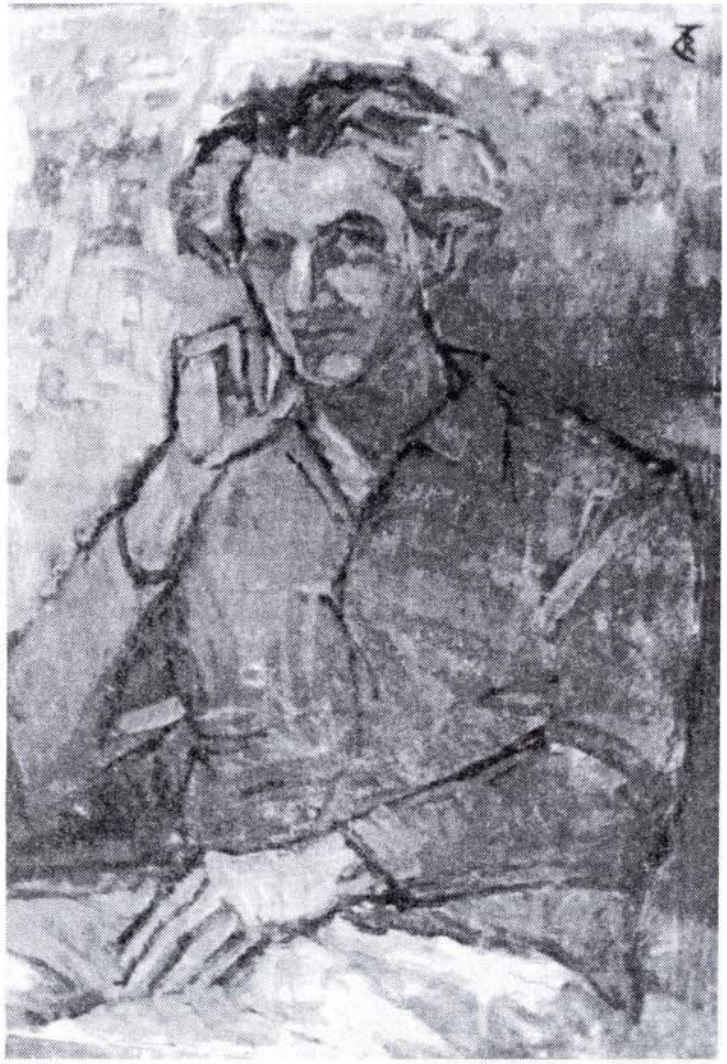

Compozitorul Radu Căplescu
ulei pe carton
colecţia autoarei

Compozitorul Radu Căplescu

Când ne-am mutat în blocul de lângă Cişmigiu aveam opt ani şi jumătate. Eram orfană de tată de la vârsta aceea. Locuiam cu mama şi bunica, ambele fiind văduve. Stăteam unde stau şi astăzi, într-un apartament de la etajul I, cu fereastrele spre parc.

La etajul al II-lea în acelaşi bloc locuia familia inginerului Constantin Burghele, familie de moşieri, frate cu doctorul Theodor Burghele. Când am început să mă înalţ în vârstă, pe la 14-15 ani, am cunoscut mai bine familia Burghele, unde erau două fetiţe şi un băiat apropiaţi ca vârstă, fetele ceva mai mici decât mine. Pe cea mare o chema Dina şi pe cea mică Anca, Ancuţa cum o numeau toţi ai ei.

Timpul a trecut, şi în timp ce eu deveneam din ce în ce mai mare, la fel creşteau şi copiii familiei Burghele. Dina era cea mai mare dintre fraţi, frumoasă, instruită şi inteligentă, şi a urmat filologia. Neculaie era al doilea ca vârstă şi Ancuţa, cea mai mică. Anca nu avea o frumuseţe clasică cum o avea sora ei, dar poseda un farmec aparte, un exotism în stilul şi caracterul fizic. Seamănă şi astăzi cu portretele lui Paul Gaugain făcute femeilor din Tahiti. A studiat biologia şi speologia.

Niculaie, care mai târziu a devenit inginer, când s-a apropiat de sfârşitul liceului, devenise un adolescent cu farmecul pe care îl avea şi Ancuţa. Toţi trei adolescenţii formau un grup reuşit.

Tot în perioada anilor tineri, acestei familii a inginerului Constantin Burghele - „Titi", cum îi spuneau ai săi, şi care era un foarte talentat pictor în acuarelă, pictor amator, dar cu tablouri cu adevărat profesioniste - i s-a ataşat un tânăr muzician, compozitor, pe numele Radu Căplescu.

Familia îi era de prin părţile Ploieştiului şi acest tânăr foarte dotat, pe lângă conservator, unde a studiat atât compoziţia cât şi pianul, a urmat şi cursuri la facultatea de Filosofie şi Filologie. Era un distins intelectual, deosebit de inteligent şi, când a cunoscut-o, se înţelege, a simţit o profundă atracţie pen-

tru Dina Burghele. Atracția fiind reciprocă și foarte puternică, acești doi tineri au sfârșit prin a se căsători.

Fericirea ar fi fost deplină, dacă un destin tragic nu ar fi cauzat Dinei încă din perioada liceului descoperirea unei tumori dermice pe brațul drept, care o determina pe tânăra și frumoasa fată să scrie cu stânga purtând în jurul brațului drept, un bandaj cu care îl ținea imobilizat de gât. O vedeam deseori pe Dina trecând cu trusa medicală, fie pentru pansamente, fie pentru cauterizări, care au fost numeroase. Această sublimă ființă brava situația sa dramatică cu un curaj deosebit și cu mult calm, lăsând foarte rar să se întrevadă o umbră de tristețe pe trăsăturile ei frumoase. Avea un zâmbet care uneori purta o palidă ironie parcă, dezvăluind un demn stoicism cu care înfrunta eventualele compătimiri ce le ghicea mai mult în privirile celor ce o admirau în trecere.

Cu o bogată viață sufletească, alimentată de o profundă și serioasă lectură din timpul studenției, s-a făcut remarcată de foarte timpuriu. Frazele ei erau pline de spirit și esență superioară. Uneori aveau o încărcătură sarcastică, care nu știai de unde provine, din situația ei specială sau din inteligența ei ascuțită ca un tăiș de brici, care se confrunta cu realitatea dură. A suferit enorm, a trecut prin dese cauterizări și amputări parțiale, deoarece tumoarea se adeverise canceroasă.

Ca soție a compozitorului Radu Căplescu a contribuit din belșug cu scrisul ei să coopereze pentru ca Radu să poată beneficia de liniște pentru compunerile sale și a se putea dărui ca muzician. Radu însă a stat alături cu toată dragostea lui și a suferit enorm de-a lungul etapelor succesive prin care a trecut Dina. La un moment dat au fost nevoiți să plece la Praga împreună, unde Dinei i s-a amputat antebrațul drept. Aceste momente deosebit de grele, Radu le-a trăit pe viu.

Întorși în țară, au urmat reamputări ale brațului până la umăr. Curând a apărut o metastază, timp în care Radu era în neliniștită căutare, alergând ziua și noaptea după buteliile de oxigen necesare pentru respirația continuă a Dinei. Radu albise la păr și la înmormântarea Dinei nu putea merge nesusținut.

A fost o trăire eroică și tragică în același timp, în care două suflete ce se iubeau pasionant, se contorsionau între culmi de speranță și prăbușiri în prăpăstii neconceput de adânci. Radu

a rămas în singurătatea ce i-a fost ursită și a murit după o perioadă de timp, arzând aprins în așternutul său de la o țigară.

Academia a pomenit de aportul Dinei prin lucrările ei filologice și dicționarul francez-român la care a lucrat. Radu a lăsat de asemenea compoziții apreciate în timp. A obținut în perioada comunistă, atât de vitregă, un premiu pentru muzica filmului „Duminică la ora șase".

În portretul pe care i l-am făcut, am căutat să pun accentul pe tristețea privirii sale, goală parcă de orice bucurie, și pe mișcarea în dezordine aproape permanentă a părului său. Au fost iubiți de prietenii lor și prețuiți. Dintre ei îmi mai amintesc de scriitorul Costache Olăreanu, care a scris despre Dina într-o carte, de Monica și Puiu Horga, de scriitorul medievist Pavel Chihaia, pe care l-am cunoscut la ei, de sculptorul Demu, apoi de Tudor Țopa, violonistul Mihai Constantinescu și de alții.

Dumnezeu să le facă parte celor plecați dintre noi de viață veșnică și lumină eternă.

Organistul Helmut Plattner
ulei pe carton
colecția autoarei

Organistul Helmut Plattner

În perioada anilor '50-'60 frecventam des concertele de la Ateneu, fiind împătimită de muzica clasică, mai ales simfonică. Muzica de cameră în perioada aceea nu mă atrăgea însă atât de mult.

Terminasem Institutul de arte plastice (Belle-Artele), şi mă înscrisesem ca membră a Uniunii Artiştilor Plastici şi a Fondului Plastic. Lucrasem deja câteva portrete însemnate din punct de vedere al personalităţilor care mi-au pozat şi care se făcuseră remarcate prin reuşita elaborării lor. Figuram din când în când în Expoziţiile de Stat, Saloane Oficiale, deci, se putea considera, că intrasem în viaţa artistică.

Pasiunea mea cea mare însă o constituia muzica. La concerte eram văzută în majoritatea cazurilor alături de mama mea, care era şi ea o iubitoare de artă şi de muzică.

Primul meu soţ era de profesie inginer şi, ca şef de şantiere mari pe atunci, era foarte ocupat, lipsind mult din Bucureşti, deoarece marile şantiere erau în provincie. Aşa că sâmbăta seara, joi seara sau uneori duminica dimineaţa, eram însoţită de mama aproape întotdeauna la concerte. Mama fiind de origine germană şi în consecinţă având şi o pregătire în educaţie şi cultură germană, avea o predilecţie pentru concertele de orgă, lucru ce mi l-a transmis şi mie. Astfel că, atât la Ateneu, cât şi la Catedrala Sf. Iosif, când erau concerte de orgă, chiar în afara slujbelor religioase, eram fascinată de spiritualitatea ce o degaja atmosfera mistică a acestui instrument complex.

Helmut Plattner, ca prim organist, era un nume ce se făcuse cunoscut şi în cercul artiştilor plastici ca şi al marelui public. Mai era cunoscut în viaţa muzicală din acea vreme şi organistul Horst Gehann, însă fiecare îşi avea publicul său.

Preferinţa mea şi a majorităţii era însă îndreptată către muzicianul Helmut Plattner şi stilul său de interpretare. Aveam o bună prietenă, pictoriţă de talent, studentă pe atunci, Ileana Minculescu, care îl cunoscuse şi ea pe organist, deci eram ca

într-o familie spirituală în care ne regăseam în preocupările noastre de artă.

L-am cunoscut personal şi mi-am exprimat dorinţa de a-i face portretul. A acceptat să-mi pozeze.

Pentru un portret însă, trebuia să fac multe studii şi schiţe de pregătire. A fost foarte înţelegător şi mi-a procurat ocaziile pentru travaliul meu de studiu, dându-mi posibilitatea de a participa la repetiţiile pe care le făcea fie la Ateneu, fie la biserica luterană, unde avea orga la dispoziţie la anumite ore de după-amiază spre seară. Astfel, studierea mea se făcea şi în atmosfera propice a muzicii de concert.

Foarte interesante erau şi orele de concert, seara la Ateneu, când i se rezervase dreptul de spaţiu pentru repetiţii.

Când se stingeau toate becurile candelabrului, rămânea doar fascicolul de lumină pentru orgă, care lumina şi pedalele de lângă taburetul organistului. Am făcut ulterior o acuarelă cu organistul văzut din spate cântând cu toate emiţătoarele de sunet, butoanele şi pedalele orgii, pe care muzicianul le dirija ca un adevărat regizor al sunetului.

Prin ferestrele rotunde de sus, de la circumferinţa de bază a plafonului, se strecura o palidă rază de lumină a oraşului spre seară; o viziune romantică, ce mă stimula pentru a definitiva în mintea mea, portretul.

Înaintea şevaletului, acasă, când modelul era în faţa mea, le-am dat drumul la pensule, şi a rezultat după o muncă încordată, redat însă cu spontaneitate, portretul maestrului muzician Helmut Plattner, asemeni unei „trestii gânditoare", aplecată asupra muzicii purtată în interiorul său.

Mi-au folosit şi participările pentru repetiţii, la care am asistat şi în interiorul bisericii luterane, de pe strada Luterană. Acolo urcam treptele unei scări laterale, în interior, până la etajul unde era instalată orga pe podiumul ei, şi organistul cânta alături de mine.

Puterea emisiei sunetelor din tuburile ce le conducea în înălţimea catedralei, făcea ca întreaga navă a bisericii să se umple de muzică în valuri puternice şi construcţii muzicale coplesitoare.

Aveam impresia că trunchiuri de arbori sonori îşi înălţau ramurile spre cer, revărsând de sub plafonul bisericii ploaia unor sunete binefăcătoare, care spălau sufletele ascultătorilor dornici de treptele înălţimilor.

Astfel am ascultat o bogată literatură muzicală pornind de la Bach, trecând după aceea prin César Franck, Max Reger şi alţi compozitori cunoscuţi.

Mă simţeam vrăjită şi acest lucru constituia pentru mine un îndemn la travaliul necesar desăvârşirii portretului.

În cadrul repetiţiilor de la Ateneu îmi amintesc cu multă plăcere şi de întâlnirea mea cu soprana Emilia Petrescu Cironeanu a cărei voce de mare puritate şi stil de a cânta mă fermecau de câte ori o ascultam. Făcea parte din cvartetul vocal al filarmonicii, alături de Elena Cernei, o mare voce de mezzo-soprană, bună şi pentru operă mai târziu, şi Martha Kessler, mezzo-soprană de asemenea. Pe Emilia Petrescu am cunoscut-o personal.

După studii serioase au rezultat două portrete consacrate lui Plattner, unul compoziţional, cu mâinile compuse într-o stare de repaus meditativ, în ulei mărime naturală, unde accentele cad pe privire şi în egală măsură pe mâinile a căror expresivitate se leagă de aceea a privirii muzicianului. Al doilea portret de dimensiuni mai reduse, este executat în tempera, capul şi expresia feţei fiind elementele importante. Ambele portrete subliniază caracterul personalităţii sale. Înalt, blond, cu ochi albaştri, senini, degajând un aer de puritate, poartă marca poporului german de pe plaiurile transilvănene ale Sibiului, din care descinde.

Îmi amintesc de cuvintele marii noastre pianiste Silvia Şerbescu, excelentă profesoară la conservator unde tânărul organist trecând prin clasa ei la studii, i-a prevăzut o frumoasă ascensiune în cariera muzicală şi în perfecţionarea sa la instrumentul la care lucra, orga. Ea i-a îndrumat paşii spre orgă, spunând că era un foarte bun muzician şi prin alegerea aceasta îşi punea în valoare talentul în mod deplin, ocolind rivalităţile numeroşilor pianişti, construindu-şi astfel o carieră, prin personalitatea sa muzicală de o remarcabilă calitate.

La începutul primăverii anului acesta, 2000, când muzicianul a fost în România şi la Bucureşti, în cadrul concertelor sale a demonstrat că este un muzician complet, interpretând şi din compoziţiile sale pentru orgă.

Împreună cu soţia sa, Helga, muzicianul locuieşte la Bayreuth, celebrul oraş muzical, legat de numele lui Wagner. Vine din când în când şi în România, unde toţi iubitorii de muzică îl aşteaptă întotdeauna cu mare plăcere şi bucurie.

Călătorii inspirate

Focul viu

Soţului meu, Alexandru

Auzisem în repetate rânduri de „Focul viu", ca denumire a unui straniu fenomen ce se petrece în mijlocul frumoşilor şi paşnicilor Munţi Apuseni. Acest lanţ muntos este atât de diferit din punct de vedere al impresiei ce o stârneşte în sufletul iubitorilor de drumeţie faţă de cel al Bucegilor, măreţ prin masivitate, dar şi prin pleşuvia frunţilor lor încoronate cu zimţi puternici agăţaţi de boltă şi adeseori purtători de zăpezi sclipitoare. Primii, dimpotrivă, sunt domoli, blânzi în curbele sinuoase ale poienilor înverzite, ici, colo, presărate de bolovăniş stâncos, ce îşi scoate capul din iarbă ca nişte frunţi de bivoli, de culoarea violacee a ametistului.

Ai spune câteodată, aflându-te în mijlocul unei poieni, că în depărtare pasc cirezi împietrite de bivoli, adăstând sub o vrajă magică, dezlegarea ei miraculoasă.

Acest peisaj l-am văzut. În realitate, turmele de bivoli şi de cai păscând în herghelii sunt obişnuiţi acestor locuri. Le-am întâlnit când am străbătut urcând şi coborând prin pădurile şi plaiurile muntoase presărate de brazi, ce leagă Scărişoara de Padiş.

La Scărişoara se află peştera cu gheţarul ale cărui stalactite şi stalagmite ascund o adevărată lume de basm subteran. Până la Padiş se descinde un drum de aproape şapte ore de mers cu piciorul, adică de vreo douăzeci de kilometri. În traversarea munţilor, parcurgi locuri de mari frumuseţi, regretând că nu te poţi opri săţi desfeţi ochii un timp mai îndelungat pe aceste meleaguri.

Am ascultat pe un drum timbrul atât de plăcut al liniştii montane, presărată ici, colo, de chemarea vreunei păsări, ori de vreo cracă slobozită în urma unui zbor precipitat pleznind tufărişul cu lopeţile frunzelor, sau pur şi simplu vocile grupului nostru, care eliberau uneori râsete în trepte, umplând cupa văilor de mici cascade sonore.

Razele soarelui tropăiau jur împrejur şi apoi se tolăneau pe poienile acoperite de blana mătăsoasă a ierbii, din care brazii în mici pâlcuri sau unul câte unul, ori bolovănişul ce apărea la suprafaţă uneori, pentru a dezvălui pardoseala stâncoasă, spărgeau monotonia.

În scandarea regulată a copitelor calului de povară care ne ducea sacii de călătorie, ţinut de căpăstru de femeia munteancă ce ne însoţea, mi-am lăsat frâu liber gândurilor, depănând fuiorul zilelor trecute, până a ajunge la gheţarul Scărişoara cu lumea lui de basm, de unde am pornit în zorii zilei spre adăpostul ce-l oferea cabana Padiş.

Muntele nu trebuie numai să-l vezi, ci să-l simţi, tot aşa cum simţi calul pe care-l călăreşti: trăind laolaltă respiraţia, pendularea interioară a timpului comun, căldura înglobării în spaţiul pe care-l împarţi deopotrivă sub şeaua înaltă a cerului.

Astfel, pe gânduri, am pătruns a doua oară pe sub amintirea masivei Porţi din Alba Iulia, marcând în piatră un moment al gloriei trecute şi permanente în acelaşi timp, am ascultat ţipătul înalt al pietrei unui monument izolat pe o colină, acela al lui Horia, Cloşca şi Crişan, care, prin simplitatea verticală a ţinutei obeliscului, sporeşte tăcerea, dându-i în acelaşi timp imboldul să vorbească, zăvorând în el suferinţa martiriului acestor neasemuiţi eroi ai neamului nostru.

Acest oraş este al memoriei pietrei sculptate de o daltă de amintire romană, barocă sau modernă, pavajul lui închide un limbaj propriu trecutului, purtându-te pe creste de vis spre fântâni spirituale ale cetăţii, care nu vor seca niciodată, ca biserica episcopiei, catedrala ortodoxă, cea catolică, muzeul, lapidarium şi atâtea altele.

Aud şi acum, ţăcănitul roţilor „mocăniţei", trenul special care ne-a transportat de la Zlatna, oraşul aurifer al Apusenilor, care împreună cu Roşia Montana, alt punct important din regiunea de extragere a aurului, constituie specificul marii avuţii a acestor munţi, unde soarele când apune, parcă şi-ar scălda razele în luciul metalului, aurind legende cu iz străvechi.

Abrudul şi Detunata s-au înşirat pe colanul ce leagă drumurile în Apuseni, între Zlatna şi Roşia; coloanele de bazalt ale

Detunatei seamănă unor tuburi de orgă şi înălţate spre cer, parcă aşteaptă pe Gigantul organist care le-a părăsit cândva, să revină şi să apese pedala scoţând sunete care să reamintească forţa genezei acestor munţi.

Ca să ajungem la Detunata plecând din Abrud, am trecut prin Jurcueşti sau Bucium Şasa. Sunt şapte comune Bucium, printre care Bucium Izbita, Bucium Şasa etc. La o familie de ţărani moţi din comuna Jurcueşti am mâncat un preparat special al locului, numit „Balmuş", constând din mămăligă amestecată cu smântână fiartă şi unt.

Totul poartă aici o amprentă arhaică, amintindu-ţi prin cutia de rezonanţă amplă a sufletului românesc, spiritualitatea dacică. Acestea toate le gândeam înşirându-le ca mătăniile pe şnurul amintirilor, mergând la pasul cadenţat al calului, ale cărui copite se înfundau tăcut în iarba ce catifela povârnişurile unduioase dintre Scărişoara şi Padiş. Imaginea lui Avram Iancu îmi apărea în faţa ochilor, vie de parcă l-aş fi zărit atunci galopând, coborând de pe costişe înconjurat de ceata moţilor săi viteji, atât de puternică mi-a fost săpată emoţia trecând prin Câmpeni şi comuna Avram Iancu, unde îşi are casa memorială, mică, curată, adevărată casă de munte, adăpostitoare de fapte mari.

Reflectam în timp ce admiram frumoasa încastrare a cochiliilor uriaşe de melci, în masivul deluros denumit „Dealul Melcilor", îngemănate în rocă în străvechea eră când aceste locuri fuseseră fund de mare, anume că faptele mari ale oamenilor rămân sigur undeva prinse într-un masiv cimentat al memoriei universului, desenând frumoase volute şi arabescuri.

La vremea prânzului, când soarele trimite raze ce pivotează în creştetul capului drumeţilor, ne-am oprit, cam la jumătate drum distanţă de Padiş, pentru a prânzi. Întinşi pe iarbă, neam desfăcut pachetele cu reconfortante şi după sfârşitul acestui ritual binevenit, ne-am prins a vorbi despre una sau alta, odihnindu-ne sub umbra unui brad cu ramuri generoase.

După puţin timp eu m-am întins cu braţele sub creştet la rădăcina copacului urmărind norii albi zburând cu mare viteză pe cerul de un albastru profund, pe care îi asemănam cu icebergurile de pe oceane, asemănare ce mă trimitea înapoi la frumosul gheţar

al Scărişoarei, pe care îl părăsisem în zori. Diversele forme fabuloase ale norilor, sculptate de dalta vântului, aduceau cu interesantele sculpturi subterane în gheaţă al căror autor era apa.

Scărişoara prezintă în întunericul subtectonic o lume de miraj a gheţii; diversele forme bizare populează grotele în interior, creând imagini de vis, unde realitatea se ascunde sub un travesti de feerie.

Tot privind vrăjită la defilarea norişorilor m-am pomenit că trec pe nesimţite în starea de somn şi de vis, care nu dură după spusele celorlalţi, mai mult de un sfert de oră, dar, care mă purtă foarte ciudat pe urma Focului Viu, într-un basm fantastic:

„Se făcea că multă vreme în urmă, trăia prin părţile acestea ale moţilor, o fată tare frumoasă, pe nume Zâna. Numele i se potrivea cum se potriveşte blana de hermină pe purpura împărătească.

Zâna nu era însă vreo fată de oameni foarte avuţi sau de Crai de prin părţile locului, ci era singurul copil al unor săteni cu oarecare stare dobândită prin hărnicie şi muncă. Harnică era deopotrivă pe cât era de frumoasă. Toată ziua trebăluia în gospodărie ori ţesea la gherghef şi la război. Uneori se ducea şi pe poiană să preia vitele la păşunat, când era nevoie.

Într-o astfel de ocazie, fata obosită de căldura soarelui, fiindcă ce urmează se petrece în plină vară, aţipi lângă un copac. Observă după câteva clipe că soarele se ascunse îndărătul unor nori deşi, şi cu toate că se întunecase, văzu de departe venind pe drum, un călăreţ în zale strălucitoare ca şi razele soarelui, pe un cal alb, care emana raze la fel de orbitoare. Când se apropie călăreţul găsi fata oarecum speriată, vrând să fugă. I se adresă pe un ton din cale afară de blând:

- De ce vrei să fugi, când eu am pornit la drum spre tine tocmai de acolo, de sus, şi arătă locul unde trebuia să fie soarele ascuns după nor. Te-am zărit şi mi-ai plăcut în aşa măsură încât am coborât tocmai de acolo să te întâlnesc.

Fata trebui să-şi ferească ochii, într-atât îi jucau călăreţului razele ce fulgerau ca nişte oglinzi dimprejurul său.

- Şi cu ce-ţi pot fi eu de folos pentru oboseala ce ţi-am pricinuit-o, bădiţă Soare, întrebă fata nevinovată şi neştiutoare într-ale ştiinţelor înalte sau astronomiei.

- Să mă laşi să te sărut de aici, de aproape, că tare eşti frumoasă şi să mă primeşti să-ţi fiu soţ, să te iau sus pe cer; o să te fac cea mai frumoasă din stele şi să stai pe un tron de aur alături de mine. Singurul lucru, că tu nu vei fi văzută decât noaptea de toţi cei de pe pământ şi de părinţii tăi.

Fata căzu pe gânduri şi un văl de tristeţe îi înfăşură pleoapele

- Dar ce vor zice mămiţa şi tătuţul, care nu pot trăi fără să mă vadă lângă ei toată ziua?

- Dar te vor vedea noaptea, mai strălucitoare şi mai fericită decât şi-ar fi putut ei închipui şi decât orice regină sau împărătească de pe pământ.

- Bădiţă Soare, dar eu mă voi simţi nelalocul meu acolo şi mi se va urî. Aici, pe pământ, nu mi se urăşte niciodată, ţes la gherghef, păstoresc vitele şi mioarele.

Soarele îi luă vorba din gură cu nerăbdare.

- Şi pe cer vei putea păstori micile steluţe şi meteoriţi din imperiul meu planetar, iar de ţesut mai ales, vei avea de ţesut nu ţesături din acelea cu flori, cum ţeseţi voi oamenii, ci vei ţese destine, în care locul florilor îl vor ţine oamenii.

- Bădiţă, bădiţă, nici n-am visat vreodată ca un Făt-Frumos ca tine că vrea să mă ia de soţie, dar...

- Nu ţi-s drag destul? Iubeşti pe alt voinic al plaiurilor acestea? întrebă, cu îndoială în glas, Soarele.

- Nu, nu, nu... de drag, mi-eşti tare drag, să ştii, dar de ce, te întreb, de ce ai venit să-mi surpi liniştea? Aşa, te vedeam, dar erai atât de departe, că nici o cutezanţă nu-mi îngăduia să te prind în gândul meu alături de floarea iubirii. Mai bine pleacă, bădiţă, şi te du acolo unde este atâta nevoie de tine; nu mai întârzia, nu vezi cum se veştejesc florile şi iarba lipsite de lumina ta, cum vitele mugesc a spaimă... du-te, rogu-te, lasă-ţi înfăţişarea asta lumească şi salvează firea întreagă, care moare fără viaţa ta cerească...

- Bine, frumoasă muritoare, dar să ştii că voi veni după un timp să te iau, fiindcă voi păli încet de dorul tău acolo sus, iar lumea şi aerul vor îngheța fără întreagă lumina mea.

Până să-i mai răspundă fata, soarele se mistui de pe drum, cu calul său alb cu tot, norii dispărură şi el se afla din nou sus la chindie, ba parcă mai înflăcărat ca înainte. Fata simți muşcătura razelor lui cum îi încinse buzele şi obrajii, dar se întoarse acasă, amețită ca de o boală.

Zile trecură, apoi săptămâni, fata slăbea de dor şi de grijă, căci ştia că într-o zi va veni sorocul să apară soarele şi să o răpească de pe pământ, căci de nu, va îngheța pământul cu oameni, animale, copaci, şi flori, din lipsa căldurii şi luminii solare, ce se vor micşora treptat din cauza ei.

Într-o anume zi, maică-sa o întrebă: „Ce ai tu, Zână dragă, de te topeşti pe picioare? Ți-i drag careva şi ți-e ruşine să-mi spui?"

Zâna se feri la început, dar mai pe urmă îi mărturisi mamei sale totul, cu ochii în lacrimi şi nodul în gât. Mamă-sa se sperie, îi spuse în pragul nopții şi tatălui Zânei, care, în locul mirosului de sulfină şi busuioc ce-i sta în casă, parc-ar fi înghițit mătrăgună.

- Ce ne facem, ce ne facem?... era singura lor întrebare slobozită de pe buze pe întreg parcursul zilei, ba până şi al nopții, căci somnul încetase de mult să se mai atingă de ei.

Într-o bună zi, mama Zânei îi spuse fetei:

- Uite ce e, fată iubită... noi, taică-tău şi cu mine, nu mai putem trăi de grijă că soarele te va răpi de lângă noi şi am hotărât să trăieşti câtva timp ascunsă, undeva unde razele lui să nu dea de tine. Am şi găsit... este o peşteră pe aici prin apropiere unde vei locui şi eu îți voi aduce zilnic de mâncare, iar tata la fel. Până ce vom vedea că soarele uită de tine.

Cu mare mâhnire fata consimți, dar în timpul acesta şi pe ea o mistuia dorul de călărețul ce venise într-o zi pe calul bălan, să-i propună a-i fi mireasă. Se învoi până la urmă şi îşi începu sihăstria. Toate ar fi mers altfel, nu se ştie cât şi cum, dacă Zâna nu începea după un timp să-şi jelească inima, care începuse să o ardă crunt de tot.

- Mămucă, mămucă, mai bine mi-ai aduce zece cofe de apă rece de izvor decât atâta mâncare, că mă arde aici, şi arăta în dreptul inimii, de parcă aş avea un bulz de jar.

- Bine, fată dragă, dar cum nu ți-oi aduce de mâncare, că văd că slăbeşti cu ochii, pe zi ce trece. Ai să te topeşti aici în subpământul ăsta, fără aer, fără soare...

- Fără soare, mamă, îi luă fata vorba din gură mamă-si, că eu de dorul lui mă prăpădesc. Uite, simt cum mă mistuie ca o roată de foc în jurul inimii...

Mamă-sa începu să plângă încetişor şi să se tânguie:

- Fata mamei dragă, lasă soarele şi vezi de îndrăgeşte un alt voinic de prin părțile noastre, că sunt atâția care tânjesc după tine şi mă întreabă ce faci şi unde eşti...

- Şi tu ce le spui?

- Ia, aşa, că ți-a venit să pleci la oraş... Dar dacă te-ar vedea soarele cu un mândru flăcău lângă tine şi-ar lua până la urmă gândul de a-i mai fi de soție. Ascultă-mă, fata mea, ascultă de glasul unei mame îndurerate.

- Bine, mamă, bine, să încerc.

Dar timpul trecea şi fata nu se mai înzdrăvenea. Ba dimpotrivă, se văita cum îşi vedea mama:

- Mamă, mamă, nu ştii cum mă arde... este un foc, uite aici, şi arăta în dreptul inimii, un bulgăre de foc viu, care creşte, creşte cu fiecare zi. Până la o vreme când mamă-sa, cu obidă nespusă, zise cu voce tremurătoare:

- Dacă te arde aşa de tare, fată, să se facă inima ta un sloi de gheață, să te uşurezi odată. Până să se uite bine femeia, auzi în peşteră un vaiet lung şi văzu cum se înalță o limbă de gheață până la deschizătura de sus a muntelui, care se formă atunci, pe loc, cu un bubuit asurzitor, iar pe fată ia-o de unde nu-i. Se topise. Mama îngrozită începu să o strige, încât ecoul ajunse la urechile tatălui ei, care zori prin pădure către peşteră, să vadă ce se întâmplase. Aici îşi găsi nevasta tăvălindu-se pe pământ şi jeluind cât putea pe fiică-sa pierdută pentru totdeauna.

După ce îşi veni cât de cât în fire şi începu să-i povestească bărbatului ce se întâmplase uitându-se amândoi pe gura peşterii, blocul, limba uriaşă de gheață se transformă într-o

imensă flacără roşie, ca o limbă de foc. Privind speriaţi şi uluiţi împrejur, îşi dădură imediat seama că soarele se afla chiar atunci deasupra deschizăturii peşterii, la amiază, şi dragostea sa arzătoare se unea în sfârşit cu inima de gheaţă a preafrumoasei Zâne, într-o flacără neasemuită, pricepând cât poate fi pe înţelesul unui muritor, o contopire a iubirii dintre o pământeancă şi un astru."

Mă trezisem când soarele îmi gâdilă uşor pleoapele şi genele începuseră să reacţioneze la prezenţa razelor care pătrundeau printre crengi. Am pornit din nou la drum şi la capătul a şapte ore de mers, am atins în sfârşit ţelul zilei respective, cabana Padiş.

Mă gândeam dacă visul meu n-a fost o prefigurare a unei vechi posibile legende ce s-ar fi născut pe aceste locuri despre gheţarul Focului Viu, pe care urma să-l vizităm într-una din zilele ce urmau să le petrecem la Padiş, pe mine preocupându-mă în mod deosebit, fiind curioasă să văd ce voi găsi în realitate în legătură cu gheţarul.

În decurs de trei zile am pornit în direcţia unor raze, al căror centru îl constituia Padişul, pentru a vizita cele mai interesante locuri din împrejurimi. Una dintre aceste plimbări, pe un drum de şase ore de mers dus şi întors, a fost destinată pentru a vedea Cetăţile Ponorului, renumite pentru frumuseţea lor. În urcuşul printre copacii pădurii, se vede desfăcându-se la un moment dato mică vâlcea, unde se înalţă un impresionant masiv stâncos, pe povârnişul din faţă, care îşi deschise o uriaşă gură de piatră, asemănătoare intrării unei catedrale.

În interior, semiobscuritatea de la intrare se preschimbă în întuneric deplin, pe măsură ce înaintezi într-o sală vastă, săpată de ape în stâncă, care au lăsat pardoseala presărată de pietre şi bolovani. Spaţiul este uriaş, iar înălţimea o ghiceşti, de asemenea, ca fiind copleşitoare. Totul concurează pentru a te simţi strivit de măreţia stâncii, înnegrită de muşchi şi de vreme, dăltuită ca şi la intrare, cu neregularităţi de trepte şi ace, adăpostind uneori vegetaţie, mici brazi ca nişte sculpturi aşezate în faţada intrării pe socluri, la diverse înălţimi.

Această construcţie naturală, pare a fi servit de locuinţă unor giganţi, încât inima ţi se strânge cât un purice, să nu se

ivească cumva vreunul de după o stâncă sau cotitură din interior. Sunetele devin amplificate, spărgându-se înalt şi revărsându-se asupra ta cu o ploaie de fiori. Odată pătruns în întuneric, zăreşti însă în fund, la o distanţă apreciabilă, decupându-se în lumină o altă intrare a peşterii, ce serveşte de ieşire spre celălalt versant al muntelui. Panta ce se dezvăluie afară, în lumină, cu siluetele brazilor, îţi trezeşte un sentiment de reconfortare, de linişte, de parcă te-ai fi reintegrat vieţii, venit de pe un alt tărâm.

La două ore distanţă, în urcuş faţă de complexul adăpostului, se află punctul numit Biserica Moţului, cea mai înaltă creastă deasupra Padişului, dominând regiunea ce se dezvăluie panoramic la picioarele înălţimilor, cu drumurile şerpuind şi şoselele ce converg către cabană. Biserica Moţului este construită dintr-un mic careu cu balustradă de bârne de jur împrejur, acoperiş de şindrilă, purtând o cruce de lemn în vârf.

În sfârşit, ultima zi de şedere la Padiş era rezervată vizitării gheţarului Focului Viu. Tot la o distanţă de şase ore de mers pe jos, suiş şi coborâş prin pădure. Prânzul l-am luat în mijlocul pădurii, la o răscruce prevăzută cu mese şi bănci. Mâncarea pregătită, am încălzit-o pe un foc de vreascuri, adunate de noi cu o grabă de oameni înfometaţi.

Farmecul de a auzi pădurea cu toate zvonurile ei, cu foşnetele multiple şi troznet de ramuri uneori, ce îţi dau fiori de teamă pentru neprevăzutul ce pândeşte, contribuia parcă să dea o nuanţă de vrajă locului pe care urma să-l cunoaştem, a gheţarului Focului Viu, accentuând emoţia momentului de impact.

Într-adevăr, realitatea s-a arătat demnă de visul cu urzeli de legendă. Limba gheţarului ţâşnind în grotă către deschiderea ei de sus, este de un alb prezentând efecte coloristice ciudate, în verde albăstrui, irizat de lumina care pătrunde de sus. Dar partea cea mai interesantă este, după spusele oamenilor, faptul că, o dată pe an, între orele douăsprezece şi jumătate şi unu jumătate la prânz, soarele filtrându-şi lumina, creează o incendiere de un roşu aprins cristalelor de gheaţă, încât gheţarul pare un foc viu. Impresionant acest fenomen rar, care şi-a ales locul între stâncile Apusenilor.

Am plecat apoi la Padiş, continuându-ne drumul spre Moneasa, şi de acolo, prin Oradea, cu avionul spre casă.

Purtăm în ochi şi în suflet amintirea acestei pure şi fermecătoare zămisliri a gheţarului, care, odată pe an se îmbujorează până la incendiere, sub sărutul pătimaş al soarelui.

Tărâm de legendă - o zi prin Bisoca

Scriitorului Pan Izverna

Soarele dimineţii se ridică din hamacul zării plin de promisiuni. De la Bucureşti la Buzău, cu trenul. La Buzău, un antrenament scurt, mai bine zis o dezmorţire a mijloacelor proprii de locomoţie pe care ne vom baza începând de a doua zi, desfăşurând sub pasul nostru panglica drumurilor bisocene. Suntem cinci: două femei în puterea vârstei şi a forţei propriilor hotărâri în materie de drumeţie, o codană căreia oboseala nu-i pune stavilă la drumuri lungi, cultivând din plin muntele şi tăcerea, şi doi bărbaţi trecuţi de nămiezi şi lunecând voios şi cu spor spre soare-apune. Aşa am pornit-o, fiecare cu zestrea şi harurile sale de excursionist, plin de receptivitate la frumos, la cer nepoluat şi la linişte.

Dezmorţiea cea mai bună, având în vedere că primul popas îl facem în oraşul Buzău, nu-şi poate avea locul decât pe aleile Crângului, unde privirile ţi se odihnesc fie pe câte o floare, ori pe câte un boschet sau pe vreo clipire a lacului adormit sub sălcii, dar rămân animate de trunchiurile statuare ale copacilor maiestuoşi. Între nervurile adânci ce brăzdează coaja acestor coloşi vegetali, aidoma unor cilindri de fonograf, s-au imprimat, încastrându-se odată cu secolele, ecourile îndepărtate ale epocii lui Mihai Viteazul. Le trăim, risipindu-ne fiinţa prin crângul altor veacuri, trăgând de zăbalele gândurilor înapoi, ca de nişte cai nărăvaşi pentru a intra în matca prezentului şi a excursiei proiectate de noi cu atâta sârg la Bucureşti.

Am părăsit Crângul cu o părere de rău, şi anume că bronzurile ce împodobesc aleile, în pofida unei înţelegeri depline a sculpturii animaliere de către artistul creator, vădind o cunoaştere temeinică a mişcării şi anatomiei, poartă un fior de cruzime ce contrastează cu florile, luminile şi umbrele peluzelor şi ale gândurilor ce-ţi poposesc în minte pe aceste locuri. Astfel, leul

atacând un mistreț sau leoaica trufașă ce ține sub laba nemiloasă o căprioară învinsă, te fac să cugeți cu amărăciune asupra antagonismelor, ce și în viață le întâlnești atât de aproape, uneori chiar împletite și pe care le accepți până la urmă filozofic, ca pe o realitate categorică ce ți-o impune covârșitoarea existență.

Pornim, deci, mai departe, de la Buzău la Bisocuța, cu o cursă locală, un autobuz, ce ne poartă pe nesimțite prin toate profilurile de relief, de la câmpie prin zona submontană până la muntele ce se conturează ca o reconfortantă promisiune. De la Bisocuța la Bisoca folosim un camion de ocazie, căutând printre muncitori și saci, să ne strecurăm palidele noastre înfățișări orășene. Am răspuns invitației muntenilor voioși care se întorceau de la muncă cu neveste, copii mici în brațe și alți câțiva localnici. Vocea oamenilor de prin aceste locuri, binevoitoare, părea a fi dăltuită din amnar și cremene, gata să scoată scântei în cazul unei ciocniri neprevăzute.

Surprinzător de plăcut este însă că aici, ca și aiurea, pe toate drumurile puțin umblate ale munților noștri, crește nealterat sentimentul apropierii dintre oameni, începând cu acel simplu salut de bună-ziua, până la gestul de ospitalitate al românului de a-ți întinde o cană cu lapte, mămăligă sau caș de prispă sau de a te invita în casa mirosind a sulfină și busuioc. Ușile ți se deschid primitoare, la fel cu invitația discretă ce ți-o face peste tot explozia de culori a florilor din ferestre sau pridvoare.

Noaptea o petreceam la internatul din Bisoca, cu dormitoarele goale în această perioadă a verii, deși în plină construcție pentru noi amenajări și amplificare de confort, atât pentru școlari, cât și pentru profesori, cărora li s-a asigurat un mic bloc de patru apartamente, amplasat în complexul clădirilor.

Internatul a fost construit pentru a adăposti marea parte a copiilor bisoceni, ce primesc aici primele noțiuni de învățătură dar locuiesc la depărtări apreciabile, pe diferite raze ce le adună circumferința munților încingând cu un brâu zimțat de vârfurile împădurite, orizontul.

Pornim tare a doua zi dimineața, mânați de razele soarelui ce ne împunge din spate cu primele sulițe și de vântul ce ne face aripi din baticuri, pentru mult așteptata întâlnire cu nemai-

pomenit de frumoasele plaiuri ale acestor regiuni, pe care dacă le-ai străbătut cândva, niciodată uitarea nu le va putea smulge. Aceste locuri aparțin ținuturilor Vrancei. Numele aspru de Vrancea, Vrâncioaia, vrâncean ce izbește auzul ca zgomotul unui copac doborât de secure, este însoțit aproape întotdeauna de amintirea epicentrului amenințător ce zguduie la mari intervale întreaga țară; dar, ca și cum aceste pământuri, preludii ale Vrancei propriu-zise, paradisiac de frumoase, imploră iertare pentru furiile înfricoșătoarei forțe subterane, ale căror mugete și scrâșniri dezlănțuite la zeci de ani, creează ecouri sinistre pe întreaga planetă, aerul înmiresmat al milioanelor de flori ce acoperă batista catifelată a coastelor unduioase, își împrăștie în adierea vântului mângâierea, tinzând parcă să usuce toate lacrimile lumii.

Pe cerul albastru coborât printre flori, tijele fragile înmuiate în toată gama culorilor curcubeului, plecându-și cu periodicitatea ritmică a valurilor, frunțile la pământ, se alătură gândurilor noastre, îngenuncheate în fața armoniei copleșitoare a naturii, în fața echilibrului universal și a incomparabilei de adânci suferințe umane, în care însă florile mai pot prinde rădăcini.

Atunci mi s-a înfiripat în suflet un cântec pentru Bisoca:

„Lungi sunt căile-n Bisoca
Tica-toca, taca-toca
Zvonul copitei de cal
Când sub munte, când pe deal;
Buestraș cu coama sură
Mușcându-și zăbala-n gură,
Mușcând piatra din copită
Și-n desagi purtând ursită.
Ursită țesută-n flori
Și-n a vântului fiori.
Se destramă și se cheamă
În a ielelor poiană,
În a ielelor pădure,
Cu trup nalt și ochi de mure,
Negri ca miezul pământului,
Grei sub scrâșnetul vântului.

Când te-ntorci cu ochii roată,
Bisoca e zarea toată;
Când s-aştern umbre pe frunți,
Toată Vrancea-i pe sub munți.
Nu e geamăt în Bisoca
Să n-o destăinuie roca.
Bat călcâiul în pământ
Şi-i cer aspru jurământ
Jurământ sub foc şi lavă
Împietrind fără zăbavă
Suferințe, lacrimi, dor
Sub al stelelor pridvor.

De ce strângi tu, Bisocuță,
Lacrimi nod în băsmăluță,
De ce, când tremuri sub lună,
Surpi zidirea, ca nebună?
Ce durere te răstoarnă,
Mersul vieții de-l întoarnă
Şi-ți pui hlamidă de flori
Peste oameni şi-al lor dor.
Lungi sunt căile-n Bisoca,
Tica-toca, taca-toca,
Zvonul copitei de cal
Jos în vale, sus pe deal
Bat pământul în Bisoca
Tica-toca, taca-toca
Bat cu pumnii în pământ
Şi îl rog cu glas plângând:
Dă-ne basmaua cu flori
Iar prin vânt să ne strecori
Mângâierile sub gene,
Cu-ale visului poiene...
Vine răspuns din Bisoca
Tica-toca, taca-toca:
„Azi nu mai gândiți la ieri,
Când urcați, priviți la cer."

Aşa după cum pământul aparține oamenilor, tot astfel oamenii aparțin pământului unde s-au născut, unde locuiesc şi care le hrăneşte trupul şi visele ce îi poartă adesea deasupra locurilor pe care le calcă.

Am vorbit despre frumusețea rară şi sălbatică a regiunii bisocene a Vrancei şi se cade să spun câteva cuvinte pentru cunoaşterea unor tipuri bisocene.

Aş începe cu tipul de legendă care s-a născut prin partea locului, şi anume cu acela căruia i se datorează numele blocului de stâncă aşezat de natură în chip de masă, desprinsă din masivul muntelui şi pe care suindu-te, ai senzația că pluteşti pe o aripă de avion. Această formă bizară ce se profilează pe panta muntelui, poartă numele de „masa lui Bucur". Bucur fiind, după spusele localnicilor, un haiduc de prin partea locului, care mai pe urmă şi-a schimbat veşmintele cu straie ciobăneşti, îmbrăcând şi forma de viață a ciobanului, păscându-şi oile prin văile împădurite şi poienile cu fânețe înmiresmate de puzderia de flori. Nu ştie nimeni sigur, dar se prea poate ca acest cioban să fie unul şi acelaşi cu cel care şi-a adăpat oile în apa Dâmboviței şi a lăsat numele său mai târziu, aşezării ce avea să se întemeieze pe malurile acestui râu.

Ca să-ți închipui însă că un cioban din Vrancea îi părăseşte ținuturile minunat de frumoase, cu ape cristaline de munte, pentru a-şi duce turmele într-o câmpie ca Bărăganul, bătută de soare şi de vânturi, pentru apă de şes, trebuie să faci mari eforturi de imaginație. Dar, fie că cei doi Bucuri nu sunt unul şi acelaşi, fie că acel Bucur din Vrancea, fiind chemat de destin să lase numele său viitoarei capitale a Țării Româneşti, a considerat acesta un imperativ prea puternic pentru a i se putea împotrivi, este că şi unul şi celălalt, împreună sau separat, au creat tipuri de legendă ce s-au păstrat şi curg în povestirea oamenilor de când veacul, precum curge izvorul țâşnit odată din stâncă, permanentizându-şi existența în peisajul ce-l înconjoară.

De fapt nu mai interesează dacă am atins sau nu obiectivul acesta al primei zile de excursie, fapt este că, greşind drumul, ne-am înfundat picioarele în apa Râmnicului, şi în loc să ajungem pe drumul ce ducea deasupra mesei, pentru a avea satisfacția de a domina o privelişte minunată, zburând pe loc pe o aripă de avion imaginară, am ajuns dedesubtul mesei, pe un drum care ne-a creat sentimentul unei dorințe neîmplinite, ce va fâlfâi

în viitor înaintea noastră ca o continuă promisiune a unei frumuseți ce va trebui să o atingem în chiar sediul miracolului său.

Așa am putut face cunoștință îndeaproape cu albia Râmnicului, cu stâncile ce-o înconjoară și grohotișul ce îi pardosește prundul. Am călcat liniștea grăitoare a pietrelor și bolnavilor spălați de ape și uscați de soare, vorbind prin culorile mineralelor ce le compun. Roșul fierului se combină aici cu galbenul, negrul și albul, în proporții și semnificații ce numai natura poate să le dozeze. Ea singură își permite, ca mare artistă, de a fi și clasică și modernă în armonii, iar în ceea ce privește modernismul, tot ei îi va reveni dreptul întotdeauna de a-și spune ultimul cuvânt, deoarece artiștii tot de la ea învață și extrag totul, din materialul supra-îmbelșugat pe care îl oferă. Astfel, cu ochii am desprins limbajul pietrelor rotunjite de apele Râmnicului și de dalta vântului, învățând de la ele că șlefuirea provine și din condițiile exterioare, fiind efectul acțiunii unor forțe dinamice, dar și din răbdarea subiectului ce se vrea șlefuit, fie că e piatră, fie că e suflet, ori minte omenească.

Al doilea tip de bisocean este Gheorghe Mănoiu, întâlnit de noi cu adresă precisă, deoarece tovarășul meu, în ale vieții și drumeției, l-a cunoscut cu mulți ani în urmă, când „nea" Gheorghe Mănoiu, așa cum este el cunoscut pe întinsele plaiuri bisocene, dobora urși cu neînfricată ușurință și ațintea calea tuturor stihiilor pădurilor ce unduiau în valuri coastele din jurul căsuței sale. Îi mergea zvonul că a doborât în viața sa douăzeci și cinci de urși, coloși ai munților noștri.

Nici astăzi, trecut bine de șaptezeci de ani, nea Gheorghe Mănoiu nu se dă bătut și zâmbește la auzul zvonului că a fost dat și la ziar pentru aceste isprăvi pădurenești. Trebuie să se știe, nea Gheorghe Mănoiu, dacă este mândru de ceva, este de faptul că a fost pădurarul tuturor codrilor, ce se întind de pe coastele unde se vede soarele răsărind, până pe coastele unde soarele dă înspre apus. Nu numai atât, dar lui nea Gheorghe Mănoiu i se umple inima și gura când ne arată, făcând circumferință cu mâna, pădurile ce ne înconjoară din toate părțile, zicând: „Le vedeți cât se întind? Acestea toate au fost puse cu mâna mea".

Astăzi sunt păduri în toată legea, adăpostind sigur urșii către care gândul lui alunecă cu nostalgie. Dar printre numeroasele performanțe pe care Gheorghe Mănoiu le realizează zi de zi fără a-și da seama prea mult de acest lucru, mai este și urcatul și coborâtul unei costișe de vreo 400 m în pantă abruptă, ce se lasă

în spatele casei sale. Aceasta o face numai de patru, cinci ori pe zi în fugă mare, căci, după spusele sale, acest bătrân pădurar are multe și diverse îndatoriri de la care nu vrea să abdice nici în numele frumoasei sale vârste, pe care, în fugă spus, nici nu o arată.

Drumurile sale țes acum cu suveica distanța ce desparte casa sa de o ctitorie a consătenilor săi, la care el a pus lemnul; construcția poartă numele de „casă mortuară", deși e o casă de reculegere. Are înfățișarea unei mici biserici de țară și este făcută din lemn. Lemnul este al pădurilor plantate de nea Gheorghe Mănoiu, iar el descrie cu verb colorat acest ciclu închis al destinului vieții, fie și numai al vieții unui lemn, pe a cărui coardă el și-a strunit sufletul întreaga sa viață.

Așa cum privești construcția modestă de pe înaltul platou, proiectată pe cer, îmbrățișez imaginea tradiției unui neam de ctitori, care așa cum și-a iubit pământul, cum și-a îndrăgit codrii seculari frați la vremuri de bejenie, tot astfel și-a păstrat nealterat sentimentul față de morții săi, față de străbuni, ca și de aceia care părăsesc în decursul vieții prezente lumea aceasta; oamenii aceștia, bravi munteni, vor să făurească expresia vie a sentimentului lor în materialul care cântă în permanență acest pământ, lemnul sau piatra.

Privesc de departe în urmă, după ce am fost cinstiți după toată datina în casa pădurarului și a băbuței sale sprintene, pădurile ce se revarsă în talazuri de pe coastele învecinate, stând parcă să înghită între ele platoul cu mica construcție din lemn, asemănătoare unui chivot, topindu-se în zarea depărtării. Îmi dau seama că mica construcție va rezista asediului vegetal în timp, prin faptul că atât pădurile, cât și mica bisericuță de proporțiile unui chivot sunt cele două mari iubiri ale lui Gheorghe Mănoiu și, ca atare, pendula sufletului său.

Îmi stăruie încă pe retină imaginea mămăliguței aburinde care a luminat masa țărănească precum un soare, a cașului și a ulcelelor cu țuica de Bisoca, concurându-le cu succes și pe aceea de Văleni și pe aceea de Pitești. Acest fel de a omeni pe cel aflat în drumeție, este iarăși specificul țăranului român și ne-a încălzit sufletele pe cale întoarsă.

Pe acest drum aud pentru a câta oară în cursul zilei de astăzi, pe unul dintre tovarășii mei de drum și anume acela ce îmi este tovarăș de viață, întrebând niște drumeți, ultimii iviți după o cotitură, un bărbat și o femeie, de această dată, unde poate fi găsit Moș Mărgărit. Răspunsul este același, de fiecare

dată: „Ştiţi, nu este acasă. Nu ştiu unde o fi acum. Da, într-adevăr şedea mai mult la frate-său în ultimul timp, în casa aceea, o vedeţi, hăt, pe deal încolo... Dar nu l-am mai văzut de multă vreme... Merge de colo, colo... cu plantele lui medicinale..."

Moş Mărgărit... Nume de floare şi argint, ceva între perlă şi filigran. O lacrimă îngheţată, prinsă pe gene albite de vreme. De această dată, personajul real, care nu se ştie unde poate fi găsit însă, poartă încă de pe acum izul proaspăt de legendă, în care cu siguranţă va intra într-o bună zi. Legenda îl atrage pentru a se cufunda în adâncul ei luminos. Moş Mărgărit, bătrânul de nouăzeci şi trei de ani, albit de neaua purităţii tuturor ninsorilor, personaj ce luminează ca o steluţă îndepărtată, de neatins, bătrânul veşnicului basm de iarnă, purtător al sănătăţii prin plantele medicinale pe care le culege cu o îndemânare şi sârg de sihastru, colindă ca vântul, bântuite fără oprire pe meleagurile Bisocăi sau mai departe, în necunoscut...

Într-o bună zi, cu siguranţă, acolo, sau aiurea, pe întinsele plaiuri ale Bisocăi, Moş Mărgărit se va opri ca vântul, undeva unde nimeni nu-l va mai vedea, cum nu vezi vântul, nu îl va mai întâlni... Şi în acea zi, Moş Mărgărit, acel umblător neobosit va începe să vorbească cu rădăcinile florilor atât de iubite de el, sub podeaua turnată în smalţ de ametist a Bisocăi; şi duhul rădăcinilor îi va şopti la urechea ce nu va mai auzi nimic altceva lumesc, decât: „Mărgărit, ai fost întotdeauna al nostru, acum dă-ne numele tău înapoi".

Ne uităm la soare. Mai are atât de puţin şi va dispărea în zare, după lăncile unor brazi, ce îi vor da onorul pentru sfârşitul zilei. Mai avem foarte puţin şi vom ajunge la internat.

Pe drum, după un colţ de deal, apare un cal buestraş, al cărui călăreţ pare înmuiat în za de aur. „Uite, zic în gând, soarele trece călare prin Bisoca..."

De când soarele a devenit călăreţ pe drumuri de ţară, în pragul nopţii? Ne uităm cu toţii spre soarele din zare... A dispărut cu ultimele sale raze. Dar sunt sigură că nimeni nu s-a gândit nici măcar o clipă că soarele ar fi putut deveni călăreţ pentru o seară prin Bisoca... Îmi aruncai privirile în urmă, şi dispărură şi cal, şi călăreţ, în lumina viorie a serii.

Pe această cale am cuprins un tărâm de legendă.

Cuprins

Gheorghe D. Anghel, un aristocrat al sculpturii româneşti. Despre omul şi opera sa. 9

Pictorul Ion Mirea, un artist român ce se bucură de celebritate europeană 19

Valentin Gheorghiu – un muzician romantic al timpului nostru 29

Pictorul Camil Ressu. Amintiri despre fostul meu profesor, pedagog desăvârşit şi artist de atelier 41

G. Storin – un colos al scenei româneşti 51

Marietta Anca – o actriţă cu rezonanţă de mit a teatrului românesc 57

Amintiri despre George Vraca – o mare personalitate a teatrului românesc 67

Constantin Bălăceanu-Stolnici, aristocrat prin sânge şi spirit, personalitate de prim rang a neurologiei româneşti 75

Şerban Nichifor sau despre poemul sunetului 85

Silvia Şerbescu – una dintre marile doamne ale pianului românesc 93

Scriitorul gândirist Pan M. Vizirescu 103

Compozitorul Radu Căplescu 113

Organistul Helmut Plattner 119

Călătorii inspirate *123*

Focul viu 125

Tărâm de legendă - o zi prin Bisoca 135

Editor: Iosif Varga
Redactare, tehnoredactare şi grafică: Mihaela Varga
Procesare imagini: Flavian Stokker Cheregi
Responsabili tipografi: Silvia şi Mihai Ciobanu
Tipar: SC MAIKO IMEX SRL
Bucureşti, str. Someşul Rece nr. 23

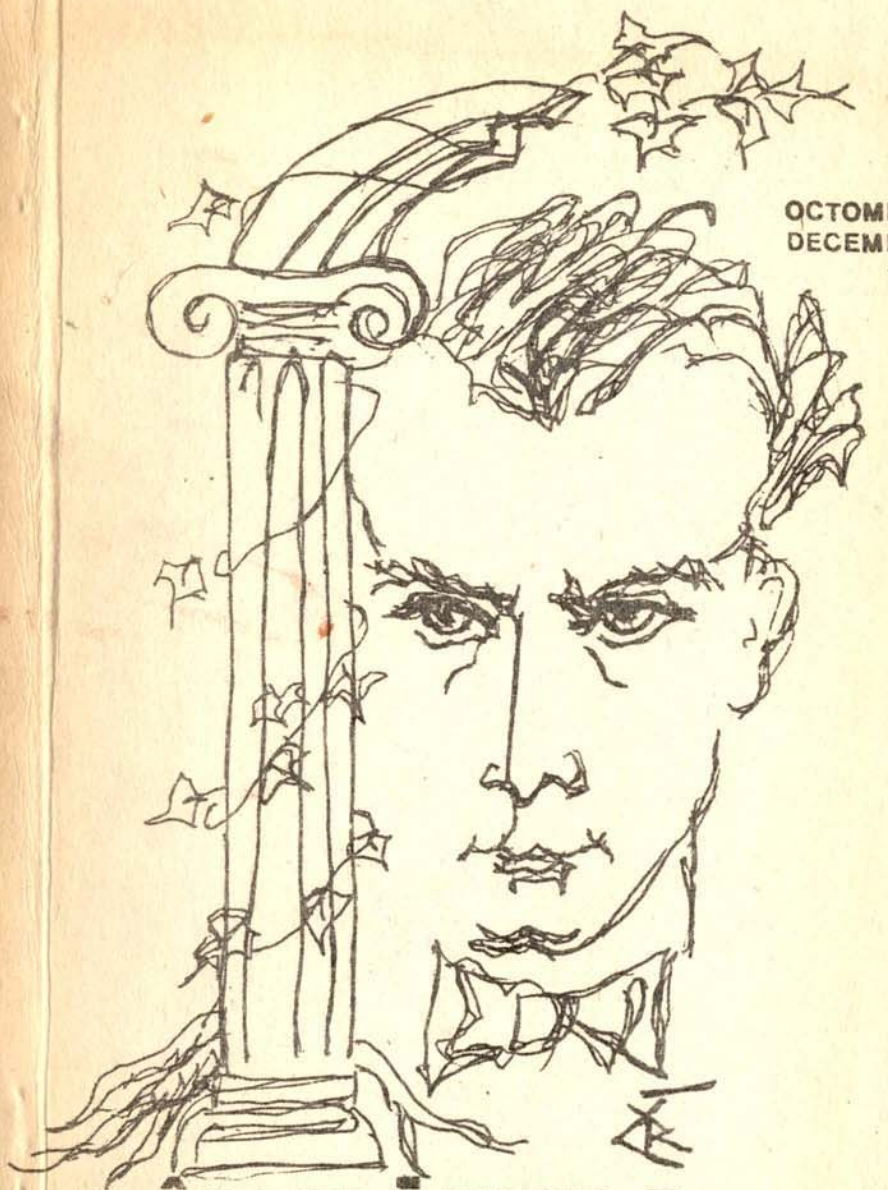

4
OCTOMBRIE
DECEMBRIE
1990

GÎNDIREA NOUĂ

La nouvelle pensée

GÎNDIREA NOUĂ

Muzicianului și compozitorului de excepție Șerban Vichifor, al cărui har conferă sunetelor ce îi creiază muzica aură de eternitate și elevat mister, fascinantă transpunere în spațiul de vrajă al marei arte, toată prețuirea și admirația. Codicalicărdulescu mai 1991. —

4
OCTOMBRIE
DECEMBRIE
1990

REVISTA

GINDIREA NOUA

REDACTOR SEF, COSTIN MONEA

REDACTOR SEF ADJ. DINU GIURCANEANU,

MEMBRII : RODICA CIOCARDEL TEODORESCU,

C.A. DRAGODAN, FRONEA

BADULESCU, MIHAI RADU PAPAE,

OVIDIU CONSTANTINESCU,

SORIN ENESCU SI ION MARACINEANU

SEDIUL REDACTIEI : BUCURESTI

STR. ION MAIORESCU, Nr. 11, Bl. 44, Sc. B,

Ap. 60, sector II, Cod 73256

COPERTA :

GRAFICA :

RODICA CIOCARDEL TEODORESCU

SCRISUL :

ARHITECT CONSTANTIN RADULESCU

CUPRINS

	Pag.
Pentru un concurs internaţional ION CREANGA	4-5
Gînduri despre artă - Costin Monea	6-13
Costin Monea	
Cînd ploaia	13
Sufletul	14
Scrutînd în cenuşe	14-15
Prof. Dr. Docent Victor-Corvin-Papiu	16-18
Evocare de Raira Nacu-Zilotti	
Raira Nacu-Zilotti	
Reverie	18
Inscripţie pe un portret	19
Stări discordante	19
Amor transcedental	19
Corespondenţe spirituale - Comp. Doru Popovici	20-22
Feerie olandeză - Nicolae Cordoneanu	23-31
Farsa de Elena Cerchez	31-41
Zorii - Viorel Martin	41
Sublocotenentul - Lydia Lowental-Papae	42-46
Ultimul act - Constanţa Popovici	47-49
Valurile ... Monica Ursu-Petrovici	42
Plantele - Ion Florescu	50
Rătăciri în vis - Paul Măntulescu	51-52
Sete de linişte - Mihai Dragodan	52
Rodica Ciocârdel-Teodorescu	53
Va naşte iar flori	53
Solstiţiul	53-55
Pasul împietrit	56
Umbra	57
Silvia Acojocăriţei	58
Ochiul de noroi	58
Infinit	59
Rugăciune I şi II	60
Beneficiul rău	61
Mihai Radu Papae	
Glosa dragostei	62-65
Triptic	65

Dis-de-dimineaţă - Petre Paulescu 66
Dinu Giurcăneanu
Dacă (traducere) 67-68
Inserare 68
Nicolae Cordoneanu
Paradisul pierdut 69
Cina cea de taină 69
Marie Fronea Bădulescu
Era tîrziu - Nicolae Cordoneanu 70
Tîrg de demult - Constantin Zarifopol 71
Unde este el ? - Eleonora Frugină 72
Intrebări şi răspuns - Viorica Boeru 73
Ion Constantinescu- Mărăcineanu
Mă-ntorc spre nicăieri 74-75
Bobul de speranţă 75
Triptic - Ovidiu Constantinescu 78
Monica Ursu-Popovici
Vatră de vis 79
Coborîşul 79
Treceri 79
Aud plînsul 80
Vecernii 80
Intoarcerea plugarului - Mihai Chiriţă 81
O noapte adîncă Nicolae Cordoneanu 81
Aurel Constantin Dragodan
Interior 82
Celule negre 82
Vorbitor 83
Lada 83
Peisaj nocturn 83
Strigoii 84
Remember - Constanţa Popovici 85
Lui Ana-Maria Alex. Teodorescu Schei 86-87
Costin Monea
Cartea 87
Melancolie 88
Eternitate - Toma Istratti 89
Lui Eminescu - Didi Carpovici 90-91
Constantin Ottescu
Scoica traducere după José Maria de Heredia 92-93

La gura sobei - Sorin Enescu 94
Radu Mihai-Papae
Cu şi fără zîmbet 95
Antropologică 95
Perpetuum mobile 95
Regret la despărţire 95
Optică 5
Relativitate 96
Pe crucea subalternului 96
Pe crucea taximetristului 96
Pe crucea ceferistului 96
Teama de cutremur la Pătrunjelu 96
Spinul şi bradul Ion Barbu-Văleni 97
Marşalier Col.Ing. G.Nicolaescu 98-99
Presa Românească Activă (Diaspora) 100
COMPOZITII MUZICALE
Nu vom plecat - muzica Serban Nichifor 101-105
Versuri - Rodica Ciocârdel Teodorescu 106
Raira Nacu-Zilotti compoziţie Timpul 107-108
Versuri Solveig Argeşeanu 109
Raira Nacu Zilotti Cuvintele de dor, muzica 110-111
Versuri Costin Monea 112
Viorica Boeru - Petala, muzică şi versurile 113-114
TEXTES FRANCAIS
Feerie Hollandaise Nicolae Cordoneanu 116-124
L'instant d'option Rodica Teodorescu 125
Benefice du mal Silvia Acojocăriţei 126
L'infini Silvia Acojocăriţei 127
Radu Constantin Zarifopol
Spleen exotique 128
Le chandelier 129
La neige Costin Monea 130
Chanson d'après-midi - Raira Nacu-Zilotti 131
muzica
Versuri Charles Baudelaire 132

PENTRU UN CONCURS INTERNATIONAL ION CREANGA

Stim, sau putem şti cu precizie electronică unde se află o ţară sau alta, care-i este profilul geologic şi leagănul istoric, dar nu ştim, sau uităm adesea, ceea ce copiii de pe meleagurile noastre - români, maghiari, germani etc. ne-au spus prin mesajul lor însîngerat din decembrie 1989. Imbrăţişîndu-se, în zborul lor spre veşnicie, ei ne-au spus amintindu-ne parcă de Termopile: " "trecătorule, dute şi spune lumii că noi am căzut aici pentru a sfinţi legile omeniei."

Pentru ca acest mesaj să fie transmis generaţiilor viitoare, să stăm de vorbă cu copiii, să le vorbim în graiul lor, în cel al povestirilor. Să reţinem din manuale şi enciclopedii - în mod inevitabil aride şi nu rare ori instigatoare la ură - să reţinem esenţa umană a lucrurilor, care, prin ea însăşi oferă farmecul şi dimensiunea fabuloasă a mitului.

Preluînd acest mesaj, propunem înfiinţarea unui Premiu Internaţional ION CREANGA, pentru ca, în graiul marelui povestitor, să asigurăm un fel de întîlnire, un fel de dialog între copiii lumii, prin mijlocirea unor povestiri care să-i reprezinte pe ei şi ţările lor. Copiii, lipsiţi de prejudecăţi, sînt cei mai buni ambasadori ai prieteniei.

Lucrările astfel selectate de către juriu ar urma să facă obiectul unor filme de desen animat, care să asigure o mai largă difuzare a mesajului transmis prin povestirile respective, asigurînd totodată baza materială necesară pentru onorarea premiilor, pentru editarea şi difuzarea povestirilor în cauză.

Informaţii suplimentare pot fi obţinute la următoarele numere de telefon din Bucureşti : 19.01.24 (C. Monea) sau 15.54.38 (N. Cordoneanu); corespondenţa urmează a fi primită la Redacţia Revistei GANDIREA NOUA, Bucureşti, Sectorul II, Str. Ion Maiorescu, Bloc 44, Etaj 6, Apartament 60.

COSTIN MONEA

GINDURI DESPRE ARTA

Scînteieri de luceferi, cristaline izvoare, tăinuite curgeri prin desişul pădurilor ferecate în taine, sau prin luminoase poeni acoperite cu cer limpede ca surîsul de rouă al florilor sărutate de soare, simţirile vii, sînt parcă menite să adaoge la plinirea tragică a destinului întru iluminarea lutului, ceva din frumuseţea cu adînci încrustări şi farmecul zămislit din lumină şi umbră-Sublimul - nestemată cu sclipiri de miraj, tîlc de basm şi chinirile domoale ale extazului.

Printr-o bizară lege a firii se adună laolaltă ca-ntr-un mănunchi de flori cîmpeneşti, osebite simţiri : seninuri odihnitoare, torente năvalnice, distrugătoare, stînci mîndre şi răbdătoare în calea vînturărilor aspre, însorite plaiuri cu îndemnuri calde la odihnă şi la visare, şi cîte alte minunate împletiri de zîmbete şi încruntare ce consumă lacome huma pe cît dăruiesc cu rară mărinimie clipe de desprindere şi de înălţare sufletului.

Frumuseţea acestor flori gingaşe care cresc la întîmplare în sărăcia nisipului rezultat din rănirea stîncilor sau în straturile bogate ale grădinilor îngrijire de mîini meştere, este unică precum a naturii.

Intr-un destin minunat, într-o predestinare dumnezeiască, stă toată explicaţia îmbelşugată în uimire, a

unei stranii îngemănări pasagere între veşnicia nepăsătoare şi curgerea neliniştită a clipei care smulge într-o eterică străfulgerare, eternitatea unicului, prospeţimea fără de ofilire a autenticului şi tălmăcirea semnificaţiilor desprinse din adîncime.

Spiritul care animă materia nu este ceva uscat, o arhitectonică bazată exclusiv pe simetrie, ci o armonie ieşită din zbuciumul îmbinării contrastelor. O judecată lucidă construită după toate regulile clasice ale logicii nu exprimă întotdeauna un adevăr adecvat pentru viaţă. Adevărurile mari, ideile care revoluţionează, sînt uneori produsul unor intuiri fericite pe urma unor trăiri intense şi contopiri cu esenţa intimă a lucrurilor. Luciditatea criticii clarifică numai unele orizonturi deschise dar străbătute de umbre şi în ciuda capriciului vădeşte toată temeinicia îndoielilor vii.

Pe seninul odihnitor al unor depărtări atinse cu zimţii de azur ai sufletului întărit de cea mai pură credinţă, se răsfaţă monumentala zidire a unui iremediabil visător cu asperităţile stîngăciilor vremii netezite cu iscusinţă de îndemînarea cîştigată a meşterului pe urma acuităţii scrutării şi cumulării de deveniri a plăsmuirilor.

Oare luciditatea meşteşugarului cu bunul ei simţ care ştie să aleagă capriciile uneori nefericite ale fanteziei de revelaţiile unei autentice inspiraţii au purces să poarte

spiritul pe meleaguri de basm şi au urzit vălul cu unduiri de ape al frumosului artistic care întocmai unei minunate simfonii animă şi transfigurează realitatea ? Sau înfrigurarea visului de zămislire din noaptea încordărilor istovitoare a revărsat peste faptul banal al zilei splendoarea neîndeajus preţuită a unui nou răsărit de soare ?

Da. Arta nu este un lucru cu totul simplu. Un meşteşug şi nimic altceva. Meşteşugul, oricît de greu se poate deprinde iar ucenicul zelos îl poate fura uşor maestrului său. Ceea ce nu se poate avea însă, oricîtă rîvnă, s-ar pune, este flacăra tainică ce-l animă şi care-i pune pecetea specificului artistic, un fel de nimb, o aureolă de sfînt martir în faţa căreia culmile înalte ale gloriei devin deopotrivă iar dispreţul profanilor se schimbă într-o smerită adeziune, un fel de respect amestecat cu teama de a nu-şi vădi lipsa congenitală a aderenţei de care înţelegerea lor îi lipseşte pentru totdeauna.

Arta este o taină în felul aceleia creştineşti a împărtăşaniei.

Artistul, preotul dăruit cu har ceresc care oficiază un cult sacru.

Cei ce-l înţeleg cu adevărat, credincioşii ce se mîntuiesc de pustiitoarea uscăciune a materialismului. Arta e poezia sufletului revărsată în afară; o ploaie de stele ce cade din înălţime peste prozaicul sterp al vieţii iluminîndu-l

şi fecundînd-o cu simţiri altoite pe suferinţe înrourate de argintul lacrimilor reţinute din care creşte bogat în arome şi sevă fructul înţelegerii ce se vrea neîncercuită: pentru toţi, pentru toate, şi uită în totală dezinteresare, de sine.

Din această taină nu se pot împărtăşi decît acei ce şi-au purificat sufletul în extazul credinţei întru frumos şi puţini sînt aceştia. De aceia arta are ateii săi întocmai cum credinţa şi-i are pe ai dînsei. Ea se loveşte de inima împietrită a unei neînţelegeri fără putinţă de convertire. Artistul sîngeră ades ca şi Crist purtînd cununa de spini a nerecunoştinţei pe frunte şi irosindu-şi harul nobil ca să împodobească şi să lumineze cu rubinele harului tainic existenţa hîdă a celor care-l hulesc spre a-l preţui prea tîrziu.

Poeticul, indestructibil legat de artistic, sufletul, permanenţele artei am spune, întrupat în sonuri, imagini, culoare, este apanagiul artiştilor autentici. El demască, prin lipsa prezenţei sale, inaderenţa concepţiei, împrumutul, artificialitatea şi nesinceritatea, estompate într-un simulacru artistic.

Arta este un har ceresc izvorît din nelinştea îndoielilor vii, un ideal plămădit din lumină şi umbră, din bucurie şi speranţă ce înfioară cu atingerea sfioasă a plăpînzilor fulgi de nea puritatea adîncurilor. O căutare plină de ardoare, un suflet de Don Juan pur ca acela al lui Mozart, un ecou ca o sfîşiere si o întrupare ce se dobîn-

deşte cu preţ scump - Sacrificiul. Pentru alţii totul, pentru tine suferinţa veninoasă a luptei pentru înăbuşirea hidosului egoism.

Artist ! Ce tragică ironie ! E ciudat destinul clipelor tale smulse din veşnicie. Te înfrăţeşti cu umbra îngîndurată, te cufunzi în moarte pentru ca apoi darnic să răsfrîngi seninul în sufletele semenilor obosite de monotonia cîmpului de statornicie în care singura urmă slabă de viaţă o mai dă hîrţuiala vîtregă a măruntelor griji. Si nu eşti deloc trufaş. Cerbicia lutului - haină plămadă - ai ştiut s-o înfrîngi din întîia noapte a înfrigurărilor tainice ce ţi-au săgetat sufletul cu vraja misterului. Sub fruntea uşor vălurită a încruntare, reflexul gîndurilor, ce o frămîntă, ochii privesc blînd departe cuprinsul care nu este al unei singure inimi ci umanitatea întreagă. Cîte virtuţi înmănunchiate într-un suflet mare, ce bogată personalitate are artistul şi cît de nejustificat apare dispreţul acelora care-i socot darurile drept un lest ce-i împiedică ascensiunea pe scara răspunderilor eterizate pînă în neant de o ambiţie ce trage mai mult decît toate în cumpăna ascultării. Si totuşi istoria ne arată că adevăratul bine hărăzit popoarelor ce s-a transmis posterităţii n-au făst vijelioasele capricii cu sclipiri de miraj ale cuceritorului ci urzirile unduioase de basm închinate plinirii de acele suflete de regi şi conducători în care poezia şi bunele intenţii se

îmbinau geamăne cu voinţa de fier şi îndărătnicia credinţei în menirea pămînteană transfigurată în înaltă semnificaţie de grăunţele artisticului strecurat într-însa. Si e firesc să fie aşa. Sufletul poporului e mai complex decît al individului. Aspiraţii vagi, frămîntări surde, îşi cer tot mai insistent tălmăcirea, dar fluenţa acestor stări ce afirmă viaţa cu bogatul ei colorit e nespus de mare. Cine e mai îndreptăţit să cunoască această apă năvalnică, specificul unduirilor sale, aromele malurilor, bogăţia ascunsă a revărsărilor, decît cel ce o poartă în suflet, se scaldă în luciul de oglindă al apelor sale, o cîntă şi e îndrăgostit de dînsa cum sînt arborii îndrăgostiţi de primăvară fiindcă dintr-însa se trage însăşi seva care musteşte în tainica înmugurire a ramului şi dă aripi cîntărilor ?

De aceea, moartea artistului, rege sau sărac boem, are în tălmăcirea simţirii amare a regretului, - reîntoarcere tîrzie - ca şi în depănarea amintirilor - bucurii moarte - o tristeţe vecină cu infinitul faţă de obişnuita părere de rău care însoţeşte întotdeauna stingerea unei luminiţe.

Popoarele îşi au artiştii lor pe care-i preţuiesc în măsura dezvoltării spirituale la care au ajuns iar aceasta nu înseamnă numai ştiinţă, inteligenţă născocitoare, valori întrupate în varietatea bunurilor culturale ci mai mult, conştiinţa misiunii unificatoare ce constituie singura

forţă ce justifică pretenţia de universalitate.

Umanitatea are şi ea exponenţii ei care sînt artiştii şi oamenii mari ai tuturor neamurilor. Suflete neliniştite, minţi chinuite de frămîntare şi îndoială, străfulgerate de lumina geniului, aceşti pionieri ai unui nou creştinism umplu cu orizontul larg al înţelegerilor apropiate de suflet vidul lăuntric al acestei idei pure. Ei dau întrupare visului şi se retrag modeşti în umbră pentru ca să lase locul zorilor cu fericirea formelor albe aureolate de zîmbetul soarelui.

Si oamenii se desfată cucernic regăsindu-şi înlăcrimaţi sufletul în artă. Se înfrăţesc prin avînturile nobile pe care ea le inspiră, depăşind limitele.

Contagiunea specifică care prinde sufletele în reţeaua fină a unei sincere emotivităţi şi le înalţă printr-o adeziune totală în extaz spre Dumnezeire, îşi trage obîrşia din tumultul sentimentelor, din armonia lăuntrică şi intensitatea trăirilor la care se mai adaogă şi stăpînirea expresiei care impresionează îndeosebi pe specialist.

Stingăciile meşteşugarului n-au putut împiedica niciodată recunoaşterea geniului atunci cînd creaţia artistului a dovedit-o cu prisosinţă.

Arta, atîta timp cît are într-însa o picătură din parfumul suav al poeziei adîncurilor, se adresează în primul rînd înţelegerii sufletului şi numai în al doilea

rînd suficienţelor cerebrale.

Intrupările care n-au într-însele niciun germen din fecunda sămînţă a artisticului sînt sortite să rămînă fără ecou ca unele ce nu-şi justifică sonora pretenţiune ele fiind mai mult nişte concretizări ale îndemînării şi înteligenţei, un joc de cuvinte cu cheie care nu oferă altă satisfacţie decît una exclusiv cerebrală. In părerea noastră adevărata artă este aceea care se descătuşează parţial de materie în afirmarea divină a spiritualismului, iar a alege pentru împlinirea acestui vis scump calea cerebrală este a ne opri la mijloc de drum.

COSTIN MONEA

CIND PLOAIA...

E viaţa cenuşie uneori
Si monotonă ca o ploaie
Care te ţine în odaie
Si-aştepţi să se opreascâ-n zori.

Dar dimineaţa înc-odată mori
De ciuda ce te umple de văpaie
Cînd vîntul rece crengile îndoaie,
Iar din pămîntul ars ţişnesc vapori.

Simţi parcă toată apăsarea
Atîtor amintiri şi chipuri triste
Si-ai vrea cu incantaţii alchimiste

De vrăjitor să le preschimbi în soare
Cînd ploaia cade binefăcătoare
Pe-un sol ce-aşteaptă binecuvîntarea.

COSTIN MONEA

SUFLETUL

Mă înfrăţesc, cucernic îngîndurat, cu umbra
Si-nchid în tainiţi grele tumultul alb de ape.
La mine păsărele se-opresc să se adape,
Iar cîntul lor adoarme pe veninosul cobra.

Cu ceru-nalt şi tainic mă-mbin într-o lumină
Si forme diafane ating a mele raze:
Misterul mă frămîntă iar vraja-mi e cunună
Cînd lutul prin smerenii mă află în extaze.

Cu veşnicia-s geamăn şi rupt dintr-o tulpină,
Din stropi de rouă, meşter, eu fac mărgăritare,
Presar întreg cuprinsul teluric cu odoare,
Iar lumea, cu ardoare de mag, mi se închină.

Cu măestrie rară ursit mi-a fost Destinul,
Iar harul, să mi-l ieie, nu poate nici Prea-Sfîntul;
Eu am doar o menire, ce singură-i Stăpînul :
Să ţin scînteia trează, să încălzesc pămîntul.

SCRUTIND IN CENUSA

Jarul visului-păr blond-
Arde-n vatra amintirii :
Un luceafăr vagabond
Pe cărările simţirii.

Melodii, tumult bizar,
Psalmi duioşi, litănii triste,
Boabe de mărgăritar, lacrimi,
Varsă în batiste.

Viul clipelor trăite
Insetat de infinit,
Suflet mîndru chinuit
De dorinţe ne-mplinite,

Iar tîrziu, cînd obosite
De scrutat în jarul stins,
Gîndurile împînzite
In somn calme s-au destins,

Cu amurgul în popas
Pînă-n zori, la crîşma serii,
Un refren - al depărtării -
Vîntură ce-a mai rămas :

Basme vechi, blajini bunici,
Mari palate de cristal ...
Trupuri vii dintr-un portal
Incrustat cu licurici.

RAIRA NACU ZILOTTI

EVOCARE

Profesor Dr. Doc. VICTOR CORVIN - PAPIU
(1916-1986)

CREATIA POETICA

"Viaţa este ea însăşi, plus
contrariul ei"

Lucian Blaga - "Discobolul"

Expresie a unui tragic destin, poezia eminentului om de ştiinţă, Victor Corvin Papiu, s-a născut din conjugarea a trei factori psihici determinanţi : drama personală, dispariţia din viaţă a mamei, şi o imensă dragoste neîmplinită.

Paralizia infantilă contractată la vîrsta de treizeci şi trei de ani îl condamnă la o dramatică infirmitate pentru tot restul vieţii. Unicul suport moral, unica profundă iubire care nu-l părăseşte o clipă, încercînd cu disperare să-i aline suferinţa fizică şi morală, este mama. Fiinţă frumoasă, sensibilă, devotată familiei, a cultivat artele, crescîndu-şi unicul fiu în acordurile melodioase ale pianului, făcîndu-l astfel să creadă că existenţa terestră este o permanentă încîntare.

In contrast cu această credinţă, rezultanta celor trei factori psihici acutizaţi paroxistic în momentul în care îşi pierde mama, se materializează printr-un permanent dialog versificat cu domeniul spiritual a lui Thanatos.

DE CE NU POT SA FIU CUM SINT ATITI

. . . . . .

Si-aşteaptă noaptea-albastră şi nomadă
Să-nvăluiască chipuri şi morminte
Dar stropii cad, şi-i toarnă înainte,
Iar primii fulgi minusculi, de zăpadă,

Au decedat pe patul de noroi
Si-au dispărut în negrele şuvoaie,
Copii dementi ai înghetatei ploi
Si-ai vîntului ce frunza o despoaie.

Creaţia poetică, marcată de profundul său intelectualism, însumează aproximativ o mie de titluri, din care am selecţionat în mod subiectiv, poeziile care îmbină muzicalitatea cu exigenţa expresiei poetice.

SINGURATATE

. . . . . .

Un glas de clopot trist răzbate :
De unde vine şi ce vrea ?
Chemarea lui, chemarea mea,
Chemarea morţilor, şi poate,
Un ultim licărit de stea.

Perioada de creaţie declanşată de angoasele vidului cotidian, de nostalgia reveriilor, de tragicul sentiment al singurătăţii, coincide cu anii de doliu : 1966-1969.

. . . . . .

Se sting în sobă, Mamă, iar cărbunii,
Afară zboară lin petale de cireş
Pătrunde-adînc un frig, şi nu dă greş,
In suflet şi în corp, ca raza lunii
Intr-un cavou, cînd noaptea desperării
Acoperă şi vii şi cimitire,
Cînd plîng coşmaruri şi se sting delire,
Cînd amuţeşte jalnic valul mării.

SPICUIRI
(devenit post-mortem, propriul epitaf)

Se-ngroapă vremea-n infinit,
Cei duşi, se-afundă în uitare,
Pustiu-i zi de zi mai mare,
Iar moartea se transformă-n mit.
Imaginile mor în zare
Doar gîndul morţii nu mai moare !

Notaţiile versificate, în momentul elaborării interioare, au fost făcute în carnete de teren, avînd specificate data, localitatea sau şantierul, apoi transcrise în modeste caiete de tip şcolar.

Din lecturarea acestora nu se poate contura o perioadă de debut sau de maturizare poetică, dar se pot distinge creaţiile spontane lipsite de eforturi intelectuale, care prin frumuseţea lor ar putea să facă oricînd în viitor obiectul unei antologii a poeţilor geologi.

RAIRA NACU ZILOTTI

REVERIE

Gîndesc, dintr-un pat de spital,
La fondul biotic natal:
Si visul, mă poartă pe-atlas
La ţărm de ocean tropical.

Prin raze de soare-arzător,
Negrese cu port pitoresc,
Se plimbă-n exotic decor,
Felin, fascinant şi livresc.

Dar boli tropicale ce dau
Erupţii pe-obraji de copii,
Si şerpi veninoşi care stau
La pîndă, venind din pustii,

Mă fac să revin din visări
La fondul biotic natal,
La care gîndind, mă refac,
In patul meu alb de spital.

INSCRIPTIE PE UN PORTRET

Adesea mă suprind privind
Portretul, de pe vremea cînd
Terorizaţi de-atîta vid,
Ne consolam citind pe Gide.

STARI DISCORDANTE

Pe-a sanatoriului alei,
In stări de spirit discordante,
Gîndesc la antice palate,
La piramide şi moschei.

Un dialog cu infinitul
Era pe-atunci un fapt curent;
Repercutat-n acel moment,
Cum ar fi astăzi - pescuitul.

Ce diferenţă de efect
Asupra modului de viaţă !
Ca-ntre a Sfinxului povaţă
Si-ntre bomboanele "Select".

Prin intimile aspiraţii
Spre actual, şi vechi elanuri,
Trăind mereu pe două planuri,
Mă simt ca-n două constelaţii.

AMOR TRANSCEDENTAL

Amurg banal şi trist de citadelă,
Nori falşi, ca-ntr-un panou decorativ
Dureri adună-n mod ostentativ,
In strada cu bordura paralelă.

Amanţii trec în mantii de răceală:
Nu poţi vedea pe chipul lor tăcut
Decît un zîmbet, ce se vrea plăcut;
Iubirea lor, e doar transcedentală.

COMPOZITOR DORU POPOVICI

CORESPONDENTE SPIRITUALE

România a avut un trecut frămîntat cu multă sudoare şi sînge. Cele trei imperii care ne-au subjugat - cel austro-ungar, cel otoman şi cel ţarist - au avut un "mare rol" ... în ceea ce priveşte generarea unei "disonanţe" între cultură şi civilizaţie. Sperăm că într-o zi, între aceste două noţiuni se va crea mult dorita de noi toţi : consonanţă ! Altfel spus, civilizaţia României contemporane nu poate privi de la egal la egal pe aceea a unor state ca Elveţia sau Suedia, de pildă; în schimb, sub aspectul culturii, ne putem mîndri cu un folclor milenar - "clasicismul nostru" - o literatură dominată de cel nemurit de popor, Mihai Eminescu, o muzică emoţionantă, în care doinele, baladele, cîntecele de nuntă şi bocetele poporului transfigurate şi tălmăcite la un înalt nivel artistic de "Orfeul moldav", George Enescu, o artă plastică a lirismului tulburător al lui Luchian şi a expresiei de o superbie hieratică a lui Constantin Brîncuşi, ce ne mişcă, ne disciplinează, ne introduce într-o lume a Binelui, Frumosului şi Adevărului,... Acolo nu se poate urî şi cînta în acelaşi timp !

Marele istoric francez Jules Michelet, scria despre "minunaţii români lirici"; Bela Bartok a adus un vibrant omagiu muzicii noastre ţărăneşti, Pablo Casals, vestitul celist spaniol, l-a socotit pe Enescu "trubadurul complex al secolului nostru",

Pablo Picasso, ilustrul pictor iberic, autor al splendidelor tablouri dedicate spiritualităţii neamului său, a susţinut că "fără Constantin Brîncuşi", artele plastice ale timpului nostru nu ar fi avut forma de corp bineconstituit".

Pornind de la aceste considerente vom spune că România în ceea ce priveşte civilizaţia, este în curs de dezvoltare, dar, sub raportul culturii, ea este o ţară demnă de o adîncă apreciere, sau, altfel spus, România este ţara în care s-au născut şi au creat Eminescu, Enescu, şi Brîncuşi, triumviratul apoliniculuí românesc.

Ne bucurăm că, în cadrul Universităţii "Titu Maiorescu" artele plastice, muzica şi literatura se înfrăţesc. In acest fel, pe lîngă disciplinele ştiinţelor exacte, înfloreşte şi învăţămîntul intim asociat cu disciplinele umaniste. Este o mare bucurie să constaţi că, profesori, interpreţi şi creatori de frunte ai ţării slujesc, din inimă curată, frumosul liber, - artele şi literele, - cuvîntul îngemănat cu sunetul muzical şi, nu în ultimul rînd, cu eleganţa desenului şi euforia culorilor. O menţiune specială se cuvine a acorda Studioului de Literatură, Muzică şi Arte plastice "Lucian Blaga" pe linia interferenţei celor trei arte care a colaborat cu membri Uniunii Compozitorilor în cadrul unui ciclu de manifestări organizate de subsemnatul la Muzeul Literaturii Române şi la secţia de Arte plastice a Muzeului de Istorie şi Artă a Municipiului Bucureşti compoziţiile muzicale

interferîndu-se cu creaţiile poetice ale membrilor studioului multe din ele avînd sursa de inspiraţie din muzică, iar unele fiind transpuse de compozitori în lieduri, romanţe sau ode ca : "Nu vom pleca" versuri de Rodica Ciocîrdel-Teodorescu, muzica de compozitor Serban Nuchifor şi "Odă muzicii", versuri de Costin Monea, muzica de compozitor Doru Popovici etc. Este ceva dumnezeiesc în această tainică şi trainică fuziune ce ne oferă fericitul prilej de a ne însenina sufletele şi de a ne umple inimile de generoase idei şi sentimente şi toate acestea sub cerul bunăînvoirii între oamenii străvechiului pămînt daco-roman.

In această patrie a noastră, a tuturor care ne simţim ai sufletului românesc, muzica, plastica şi literatura au marea menire de a înlătura ura şi impostura, proclamînd drept "themă a temelor", iubirea, iubirea curată şi cu rezonanţe multiple, ca un arc peste timp.

NICOLAE CORDONEANU

PE MERIDIANELE LUMII -
Suită de povestiri: FEERIE OLANDEZA
Deus mare fecit
Batavus litora

A fost odată, la ţărmuri îndepărtate de mare, a fost o ţară care nu cunoştea voioşia şi jocul copiilor. Pe ţărmurile acelea nu vedeai fetiţe făcînd cozonaci din nisip, cu toate că nisip, rumen ca jimbla caldă se găsea peste tot şi nu vedeai nici băieţi, construind corăbii de hîrtie pe care să le trimită în ţara minunilor cu toate că apa se întindea cît vedeai cu ochii.

Aşa începe povestea şi PAR BALAI pare tare nedumerită. Adună sub genele ei lungi, negre şi grele, adună parcă tot cerul şi întreabă: "Dar copii nu se joacă din totdeauna ? sînt şi copii care nu se joacă ? de ce nu se joacă toţi copiii ?

Din totdeauna se joacă ei dar ... sînt şi copii care nu se joacă; despre ei am să vă spun însă altă dată, o altă poveste. Acum, voi vreţi să ştiţi ce se întîmpla în ţara aceea îndepărtată. Ei bine, ţara aceea devenise ţara mării şi a furtunilor şi nimeni nu mai putea locui acolo. Nu erau deci nici fetiţe care să facă cozonaci din nisip şi nici băieţi care să trimită corăbii de hîrtie în ţara minunilor, aşa cum faceţi voi. Da... am înţeles: acum doriţi să ştiţi cum au ajuns marea şi furtunile să stăpî-

nească ţara aceea pentru că, aveţi dreptate, ţări de cumpărat nu există.

Ne spune povestea că în vremurile de demult, vremuri pe care nici ea nu le mai ţine bine minte, existau, într-adevăr, pe acolo cetăţi mîndre, cu corăbii de adevărat care-şi clătinau catargele în vînt ... cetăţi care tăinuiau între zidurile lor, sclipiri de comori fabuloase, ecourile unor cîntece de vitejie, dar că marea îşi pusese de mult în gînd să cotropească acele meleaguri şi să-şi întindă hotarele dincolo de ele.

Se aşează aşa dar marea la pîndă şi în fiecare seară, cînd răsărea luna, înainta ridicîndu-şi capul învolburat ca să vadă ce se mai întîmplă prin împărăţia pămîntului, iar, către ziuă, se retrăgea în culcuşul ei. De fiecare dată, lăsa însă în urmă, în tovărăşia mlaştinilor ascunse ca un gînd veninos în împărăţia verde a trestiilor întinse ochiuri de apă sărată.

Intr-o bună zi, tot hîrjonindu-se cu vîntul, vîntul cel nestatornic, care bate cînd într-o parte, cînd în alta, cad la învoială să năvălească împreună asupra pămîntului. Motive de gîlceavă căutase marea mai de mult: ba că un fir de iarbă, cu numele de "helm" îi sta în cale şi-i spintecă talazul cînd vine paşnic să se încălzească pe nisipul de pe plaje; ba că în timpul nopţii stelele se strîng în taină şi şoptesc în oglinda lacurilor, ba că pădurile îşi scu-

tură întunericul din plete ca să-i întunece vederea şi cîte şi mai cîte.

Aşa se face că într-o noapte, acolo în zare unde-i venea mai la-ndemînă, se prinde marea de umerii vîntului şi porneşte în galopul fără frîu al talazurilor. Prăpastii adînci lasă în urmă şi, ca ruptă de pămînt, îşi deschide parcă aripile sale de plumb şi se-nalţă, se-nalţă mereu, tot mai sus, pînă ce gura ei ştirbă, neagră ca prăpastia de-ntuneric a unei peşteri, soarbe rînd pe rînd şi luna şi stelele. Se opreşte o clipă, ca pentru a respira... ... era în sfîrşit întuneric. Priveşte lacomă în jur cu ochii ei de tăciune aprins, îşi scutură coama-i cenuşie pe deasupra genunilor, culege de pe cer cununa de foc a fulgerelor şi de aici se năpusteşte ca o nălucă, acoperind aproape jumătate din trupul ţării sub pulpana vînătă a apelor.

Si povestea ne mai spune ceva. Ne spune că marea cea vicleană dăduse sfoară-n ţară că în fiecare seară, coborînd spre cerul adîncurilor, soarele aprinde în calea sa, ca într-un pom de Crăciun globurile galbene din crîngurile de portocali, că stropii de rouă de pe ele se preling şi ţi se scutură în păr unde devin scîntei de nestemate, iar apa izvoarelor deapănă poveşti ciudate, din alte lumi, poveşti atît de frumoase că un boboc de raţă, galben ca un boţ de aur, atît de mic încît nu putea nici să

zică "R", stîrneşte într-o zi zarva printre toate vieţuitoarele. Ce se întîmplase ? Cum sta el aşa, cu urechea aplecată spre izvor, cu un ochi închis ca să audă parcă mai bine şi cu altul deschis, spre cer începe să strige cît îl ţinea gura: "A fugit celu... a fugit celu..." Voi aţi înţeles desigur, că el spunea că a fugit cerul şi ştiţi şi unde se dusese: Prins şi el de vraja povestirilor, îşi aşternuse cerul covorul lui albastru la fundul izvorului ca să audă mai bine.

Si pămîntul, încrezător, auzind toate acestea, se întindea mai departe în mare ca să-şi încălzească spinarea la soare, să ajungă la crîngurile cu portocali şi să asculte şi el minunatele povestiri ale izvoarelor.

Mai întinsese de asemenea marea vestea că noaptea, pe cerul adîncurilor, se aprind constelaţii mai strălucitoare decît cele pe care le vedem noi şi că luna poposea toată noaptea în fundul izvorului ca să-i asculte povestirile lui vrăjite. Iar pămîntul, încrezător, auzind toate acestea, se rotea tot mai departe către adîncuri, ca să se răcorească la lumina rece a stelelor şi să asculte povestirile izvoarelor.

Aşa se face că pămîntul înainta mereu către fundul mării de unde drum de întoarcere nu mai era, iar mîndrele cetăţi despre care ne amintea povestea au ajuns pentru totdeauna departe de ţărm, în împărăţia tristă a apelor.

Cred că aţi înţeles acum de ce nu locuia nimeni în acea ţară. Dar, povestea nu se termină aici pentru că, am uitat să vă spun că astăzi, fetiţele din ţara aceea îndepărtată fac cozonaci din nisip, aşa cum faceţi şi voi,iar corăbiile construite de băieţi, plutesc împreună cu ale voastre spre ţara minunilor. Dar, aşa fiind, veţi întreba pe drept cuvînt, ce s-a întîmplat între timp.

Vă amintiţi că prin locurile acelea a fost la început doar firul de helm care spinteca valul, valul care-şi scutura coama pe umerii vîntului, vîntul care secera nisipul de pe capul pleşuv al dunelor, dunele care se retrăgeau şi ele îngrozite de urgia mării şi a vîntului, într-un cuvînt, pustiul de nisip alături de pustiul vînăt al mlaştinilor Si deodată, ca în poveste, apare vrăjitorul care le porunceşte să tranforme pustiul în covoare înflorite şi pline de rod. Ce chip avea vrăjitorul acesta n-am să vă spun acum dar, vorbind despre vraja lui, nu ştiu de ce îmi vin în minte legende vechi de cînd lumea şi poate chiar mai vechi, despre vremea îndepărtată cînd lumina nu săltase încă genele nopţii şi aurora nu se născuse încă, vremea cînd liniştea era adormită în braţele întunericului, pentru că timpul nu dăduse încă formă lucrurilor.

Trage vrăjitorul lung din pipa lui şi pare că se întreabă: "Cu ce să începem ?"; dă roată cu privirea şi hotărăşte: "trebuie limpezit mai întîi pămîntul de apele

care le pîndesc să te soarbă în adîncul putred al mlaştinilor". Rămîne din nou pe gînduri şi dacă aţi fi fost prin preajma-i sînt sigur că v-ar fi întrebat şi pe voi dacă nu cumva aveţi pe acasă vreo plasă. De ce ? "Iaca vreau să car cu ea apa, noianul acesta de apă, ca s-o dau înapoi mării" v-ar fi spus, mîngîindu-vă pe creştet. Cu aceasta voi v-aţi fi înădit la vorbă... l-aţi fi iscodit pe mai departe iar el v-ar fi spus şi alte minunăţii. V-ar mai fi spus, spre hazul vostru, că vrea să prindă vîntul de coadă. De ce ? ca să-l scoată din fundul apelor. Dar cu aceasta să nu credeţi că vrăjitorul se ţine numai de glume şi dacă vreţi, haideţi pe urmele lui.

Zăreşte vrăjitorul firul de helm şi la un semn acesta adună în jurul lui firele de nisip şi încetul cu încetul creşte un adevărat zid în calea apelor şi a vîntului.

Incolţit, vîntul pare că nu-şi mai găseşte loc: sare pe-o creangă, se leagănă ca-n-tr-un hamac pe alta, îşi scutură pe umeri petale de cireş, sare din nou şi şăgalnic cum îl ştiţi, se prinde de braţul morii de vînt şi nici una nici două ... hai bătrînico, să jucăm o-nvîrtită".

Că vrăjitorul îi scosese moara în drum şi că înţeleapta moară i-a înţeles gîndul nu mai este nici o îndoială, după cum la fel de sigur este că vîntul era şi el sătul să tot colinde hoinar pe întinderea sărată a valurilor. Dar să vedem ce se mai întîmplă.

Si-ascunde moara capul între braţe, privind cochet spre depărtări şi încetul cu încetul se lasă prinsă-n horă: îi dă un braţ, cu altul fuge, îşi pune mîna-n şold şi-o saltă iar la frunte, îşi strînge brîul roşu la mijloc şi-şi vîntură sudoarea de pe tîmple, ba saltă ciutura spre cer, ba soarbe.mlaştina din cupe şi tot aşa pînă cînd apele adormite în umbra trestiilor o pornesc la drum. Dar, nu ştiu de ce se tot împleticeau apele... poate pentru că nu cunoşteau drumul; ele şerpuiau ca un gînd, într-un labirint albastru ce se deschidea în calea lor... înaintau şi se întorceau, parcă se străduiau să înveţe, ca un copil dintr-a-ntîia, să înveţe alfabetul ..a...b...c...d cu care să scrie povestea pe care v-o spun eu acum. Dar alfabetul acesta nu era cel din carte, cel din abecedar, pentru că, de altfel, nici condeiul nu era cel obişnuit, acest condei al vrăjitorului. Erau litere de apă şi cer şi erau poate anume făcute ca să poarte porunca vrăjitorului pe tot cuprinsul ţării. Si, într-adevăr, povestea aceasta, scrisă cu litere de apă şi cer, va acoperi întreaga ţară cu ... plasa la care se gîndise vrăjitorul.

Dar, treaba nu era terminată cu aceasta. Prinsese, el, vrăjitorul, prinsese el vîntul de coadă, legîndu-l aşa cum am văzut, de braţul morii de vînt, care de atunci se învîrteşte continuu. Mai erau însă multe de făcut. Furtunile ascunse în adîncuri trebuiau şi ele desprinse din

caerul apelor, dar treaba aceasta era mult mai grea. Si atunci, se opinteşte odată vrăjitorul şi prăpastia cascată în adîncul mării este răsucită pe cealaltă parte a ei şi se înalţă ca un munte, care spintecă apele în două: de o parte este împins spre zare mugetul valurilor biciuite de fulgere, iar de cealaltă parte se aşterne liniştea... cristalul albastru ca ochii unui copil şi limpede ... ca o lacrimă de bucurie.

Dar, vrăjitorul din nou nu-şi găseşte stare. Se tot învîrteşte cînd într-o parte, cînd în alta şi este limpede că din nou căuta ceva. Ce căuta ? căuta o ... foarfecă. De ce ? voia să taie cu ea fişii din curcubeu ca să le aştearnă pe cîmpie, care-i părea monotonă şi tristă. Si auzind aceasta, cîmpia se desprinde cu încetul din adîncuri, se prinde de poala curcubeului şi pare că alunecă cu el pe talazuri de lumină. Cuprins în această îmbrăţişare, curcubeul nu se mai reîntoarce pe cer; rămîne pe pămînt, el pîlpîie de atunci în flacăra roşie a lalelelor, în corola albă a narciselor, aprinde cristalul albastru al cîmpurilor de in, întinderea verde a păşunilor, tămîia roză a florilor de piersic.

Fumegă prelung pipa vrăjitorului. Corăbiile de hîrtie au pornit rînd pe rînd spre ţara minunilor, iar fetiţa din ţara aceea îndepărtată întreabă, rămasă pe gînduri: "Bunicule, dar bobocul acela de raţă, mic ca un boţ de aur care, de mic ce era nu putea să zică nici "R"... unde este acum ? A rămas în fundul apelor ?

Si soarele se uită înapoi, sprijinit pe coama dunelor din zare.

ELENA CERCHEZ

F A R S A

Inainte de Crăciun, Florica a luat un bilet de clasa I-a pentru trenul de Iaşi, de la ora 22, accelerat pînă la Mărăşeşti şi de acolo personal. Compartimente de clasa I-a nu erau decît jumătate dintr-un vagon împărţit cu clasa II-a. Cînd s-a suit Florica în vagonul de clasa I-a, toate compartimentele erau ocupate, încuiate, cu luminile stinse şi perdelele trase. Inspectînd cu atenţie fiecare compartiment de clasa I-a, a observat într-unul din compartimente, printre perdelele incomplet trase, trei călători care ocupau şase locuri; doi erau tolăniţi pe canapele, încălţările zăceau pe podea, al treilea stătea în capul oaselor, într-un colţ de lîngă fereastră, genunchii lui servind de pernă pentru unul din cei doi. Florica a bătut la uşă, dar ei nu au deschis, ba au tras perdelele mai tare, atunci ea s-a adresat conductorului, care a vrut, n-a vrut, a deschis uşa. Cînd s-a aprins lumina, a văzut pe rafturile de bagaje zece damigene precum şi o lădiţă de lemn, legată cu sfoară din care ieşea un sfert de dosar. Pe podele se vedeau mai multe serviete umflate cu diverse, precum şi cîteva mici valize puse astfel, ca în orice minut să fie la îndemîna posesorilor. Florica şi-a zis: sfîntă dezordine masculină ! Pentru ca să-şi aşeze valiza, conductorul a trebuit să modifice poziţia damigenelor, dar la observaţia

ei, că-i pot cădea în cap, el a luat două din ele şi le-a depus pe podea printre picioarele călătorilor: ea şi-a zis: să fie vorba de niscaiva cîrciumari, poate negustori ?

S-a aşezat în colţul dinspre uşă şi s-a făcut că doarme; printre gene însă, ea îi observa: doi dintre ei parcă semănau, aveau ochii migdalaţi, şi expresii deschise, surîzători, simpatici şi îmbrăcaţi cu îngrijire, să tot fi avut între 35-37 de ani şi parcă erau fraţi. Al treilea, mai tînăr, care stătea la fereastră, nu se ştie dacă avea 30 de ani, era destul de antipatic, cu nasul lui băgat în tot felul de hîrţoage şi parcă plutind în altă lume. Cînd Florica era pe punctul să aţipească, numai ce aude pe antipatic că spune: "Ionele eşti sigur că am să găsesc schimbul de scrisori Caragiale-Eminescu la Iaşi ?... sper să nu bat drumul degeaba"; "Nu ţi-am spus că la Biblioteca Universităţii din Iaşi găseşti tot ce-ţi trebuie pentru Caragialiana ta, doar Zarifopol, tot acolo a scotocit ... vreau să-ţi fac o surpriză, fiindcă îmi baţi capul chiar de aici, iacă o scrisoare autentică, Caragiale către Eminescu, pe care eu o duc înapoi la Bibliotecă; pînă la Iaşi ai timp s-o înveţi pe dinafară, tot nu mai e rost să dormim"... a zis Ionel uitîndu-se duşmănos la Florica, apoi aplecîndu-se spre una din valize a scos dinăuntru cu multă delicateţă un plic albastru-pal, l-a înmînat antipaticului. Trecerea dintr-o mînă în alta s-a făcut ca la o oficiere în altar.

Cînd Florica a intuit gestul, a deschis ochii mari şi a văzut hîrtia îngălbenită scoasă din plicul albastru-pal pe care tînărul s-a grăbit să o ia. Ionel văzînd că fata a deschis ochii, a întrebat-o: "Vă interesează ?"... "De loc, dar ce legătură are zece damigene cu scrisorile Caragiale-Eminescu şi cu toate aceste bagaje vulgare şi încă la clasa I-a ?"... a întrebat ea. La care al doilea simpatic tînăr, care pînă acum tăcuse a răspuns: "Iaca, duduie, am primit o telegramă de la d-rele Acsinte şi Terente, proprietăresele adevăratelor podgorii de la Cotnari şi care au pivniţe de desfacere la Iaşi. Telegrama sună astfel: "Vino urgent cu zece damigene, Cotnarul a împlinit 5 ani, şi bineînţeles, m-am supus acestei chemări. Stii, duduie, vinul este singura fiinţă vie în stare lichidă care se naşte, trăieşte şi moare, păcat că nu se reproduce. Vinul de Cotnari, ca must este un deliciu, după prima fermentaţie este o bunătate, în al doilea an se alterează, în al treilea, devine chiar fetid, în al patrulea se drege, în al cincilea an se limpezeşte, capătă o culoare galben-verzui, devine onctuos şi are buchetul specific, aşa că cele două domnişoare cum au un Cotnar în vîrstă de 5 ani îmi telegrafiază. Imediat am luat primul tren şi cum ajung acolo, îi fac analiza organoleptică, apoi deşart vinul din balercuţă în damiene şi la Bucureşti îl trec în butelci pentru consum intern. Acum duduie ca să nu uitaţi niciodată to-

vărăşia noastră din această noapte şi ca să ne iertaţi de stîngăcia educaţiei noastre, vă cerem umilele noastre scuze şi vă dedic un catren pentru ca nu cumva vreodată să călcaţi legile vinului de Cotnari şi apoi să nu uitaţi această călătorie de pomină"... Dintr-una din serviete a scos o sticlă de vin şi mai multe pahare, pe care le-a umplut, cu vin, apoi oferindu-i şi Floricăi un pahar, tînărul a ciocnit cu toţii, ridicînd paharul şi a zis: "Trăiască noua noastră cunoştinţă, trăiască vinul de Cotnari şi noi pe lîngă el".

Apoi a mai scos o bucată de hîrtie şi un creion pe care a scris, ca din puşcă un catren dedicat Floricăi şi pe care i l-a înmînat, după ce l-a citit cu o intonaţie greu de reprodus :

De ştii ce-i sticla, doaga şi paharul,
Păzind ale podgoriei lozinci
Si dacă vrei să înţelegi Cotnarul,
Tu să nu-l bei, decît după ani, cinci.

Cu o mînă scria, iar cu cealaltă ţinea paharul din care sugea vertiginos. Florica i-a zis: "Mă rog matale, ce meserie ai ? cîrciumar sau negustor ?"... "Nu duduie, acum că aţi băut cu noi, că timpul a trecut, cred că ne-aţi iertat şi a venit vremea să ne prezentăm: eu, Al. O. Teodoreanu zis şi Păstorel, scriitor şi publicist, frate-meu, Ionel, scriitor şi jurist, iubit de toate fetele de liceu, iar el, Serban Cioculescu, un tînăr scriitor, care face o lu-

crare despre Caragiale". Florica le-a zis că ar fi trebuit să se prezinte la intrarea ei în compartiment, iar ei au recunoscut că a fost o omisiune, dar au cerut odată iertare. Unul din fraţi a întrebat-o: "Acum că ne-am prezentat, spuneţi-ne, aţi auzit vreodată de aceste nume ?". Ea le-a răspuns: "Nici cum, ce nume este acesta Păstorel, că doar n-oi păzi oile de lupi ?"... "Adevărat, eu păzesc oile de lupi, dar păzesc Cotnarul ca să nu fie consumat decît la frumoasa vîrstă de 5 ani, mai păzesc vinul de sifon şi încă altele care nu sînt la înţelegerea matale, dar de frate-miu Ionel aţi auzit ?". Florica i-a zis: "Cînd spui Ionel Teodoreanu zici Medeleni, primul volum mi-a plăcut mult, al doilea şi al treilea mai puţin"... "Dar de Serban Cioculescu aţi auzit ? Din colţul lui, tînărul studios a scos capul din hîrţoage... "Pardon, aţi spus ceva ?"... "Nu, dragă, nu am zis nimic, vezi în tihnă de Caragiale al tău" a mai zis Păstorel, iar Florica i-a răspuns: "Am auzit de Serban Cioculescu de la fratele meu cu care el a fost coleg de universitate şi care era cu 13 ani mai în vîrstă ca mine; spunea de el că e un băiat foarte studios un fel de şoarece de bibliotecă, dar invidios, rău şi încrezut. Se credea mai deştept ca profesorul lui, marele critic, Mihai Dragomirescu pe care îl contrazicea la cursuri şi îl lua şi peste picior, dar Dragomirescu, bolnav, bătrîn şi bun din cale - afară, nu lua în seamă răutăţile lui căci Dragomirescu avea umor şi era filozof".

"Acum spuneţi-ne şi dumneavoastră, cu cine avem onoarea să stăm de vorbă, cu ce vă ocupaţi şi unde vă duceţi ?". Ionel se uita în continuu la Florica cînd vorbea cu Păstorel şi avea o privire fixă de gorilă, magnetizat de ochii ei negri cu gene lungi... "Mă cheamă Florica Simionescu şi mă duc la Crasna la soţii Fifi şi Constantin Constantin ca să petrec sărbătorile; am terminat fizico-chimice în toamnă"... "Cum duduie pleci de la Bucureşti, unde aţi fi putut petrece la Cercul militar, la A.M.A. ,sau în familie, ca să lînceziţi pe un coclau al Moldovei, la Crasna, în compania unei perechi vîrstnice. Il cunoaştem bine, pe soţii Constantin, la Bucureşti stau pe strada Aurel Vlaicu"... "Da, dar la Fifi vin personalităţi de seamă fie de la Iaşi, fie de la Bucureşti şi eu mă simt foarte onorată cînd aceşti oameni vorbesc cu mine, sau cînd îi ascult"... "Si ce personalităţi frecventează pe Fifi şi Costică la Crasna ? " a întrebat Ionel. "Florica a răspuns foarte mîndră: "Petre Andrei cu soţia cu care sînt rudă, Constantin Stere, D.I.Suchianu, Mişu Ralea, un băiat mai tînăr abia venit de la studii din Apus, nu ştiu cum îl cheamă, dr.Cuti Juvara cu a cărei soţie sînt prietenă, el funcţionînd ca medic al Spitalului din Murgeni, şi alţii şi alţii; trebuie să ştiţi că soţii Constantin reprezintă un punct important la Crasna pentru întîlnirea cremei intelectualităţii moldave, în jurul unei mese rafinate şi al unui pahar de vin de Pîhneşti"... "Vai duduie, dar este colosal ce spui,

doar îi cunoaştem pe toţi, ia-ne şi pe noi la Crasna şi noi sîntem intelectuali, doar că sîntem mai tineri" ...De acord le-a spus Florica, dar cu condiţia să lăsaţi damigenele la şeful gării, la magazie, doar nu o să apăreţi la uşa lui Fifi cu zece damigene, mai comasaţi puţin şi conţinutul servietelor şi astfel cred că veţi face mină bună".

Din vorbă în vorbă, pe nesimţite, trenul a ajuns la Bîrlad. Florica le-a atras atenţia că după Bîrlad vine Zorleni, apoi Banca, Roşieşti şi Crasna, de fapt obiectivul Floricăi era Roşieşti unde o aşteptau rudele. Ea le-a zis: "Trebuie să vă duceţi damigenele, servietele şi geamantanele tocmai în capătul celălalt al culoarului, să coborîţi pe la clasa a II-a, iar eu cu geamantanul meu, voi coborî pe partea de la clasa I-a. Nu trebuie ca şeful gării din Crasna să vadă că am sosit în tovărăşia a trei bărbaţi cu zece damigene după mine. El mă cunoaşte bine şi vestea s-ar răspîndi fulger pe toate coclaurile Moldovei, tocmai pînă la Iaşi; ştiţi dumneavoastră, gura lumii slobodă, ne înghite pe toţi ca un balaur" ... "Intr-adevăr aveţi dreptate, vom face precum spuneţi" ... a încuviinţat Ionel ... "Fiţi atenţi, trenul la Crasna nu stă decît un minut. După ce predaţi damigenele la magazie, mergeţi prin spatele gării, unde veţi da de o potecă ce suie la deal, vă angajaţi pe ea şi după 10 minute de mers, ajungeţi la casele lui Fifi: îi veţi spune că v-a trimis Florica Simionescu, care de altfel va sosi peste 15 minute căci ea a luat drumul spre prăvălioara din colţ unde avea de cumpărat ceva".

Trenul a ajuns la Roşieşti şi cei trei cărau de zor cele zece damigene precum valize, serviete, geamandane, în capătul celălalt al vagonului, iar ea, fără ca ei să o simtă a coborît uşurel la Roşieşti. Acolo o aşteptau rudele.

După o săptămînă, trecuse Crăciunul, Florica a luat trenul spre Crasna unde avea invitaţie la Fifi, pentru revelion şi Anul Nou. Uitase complet de cei trei tovarăşi de drum. In mai puţin de 20 de minute a ajuns la Crasna, unde Fifi a apărut pe peron, a îmbrăţişat-o, bucuroasă de oaspeţi. După cîteva minute erau aşezate amîndouă la o parolă, în jurul unei mese, unde cafeaua îşi răspîndea aroma ei plăcută: deodată numai că aude Florica pe Fifi spunînd : "Inchipuieşte-ţi ce mi s-a întîmplat, acum o săptămînă, exact la vremea asta, nu mă sculasem, cînd, ţîr, soneria, sar din pat, îmi iau capodul pe mine şi cine crezi că au apărut la uşa mea ?"... "Cine" ? a întrebat Florica. "Fraţii Teodoreni şi Serban Cioculescu vineţi de frig şi nesomn, veneau tocmai de la Bucureşti, mi-au spus că au venit cu buna mea prietenă Florica Simionescu care şi ea trebuie să sosească dintr-un moment în altul"... "Le-am spus că nu am nici o prietenă cu acest nume, totuşi, neflind sigură pe memoria mea, am aşteptat 30 de minute. A fost în zadar, nu a sosit nici o Florică. Intre timp le-am pus băieţilor la dispoziţie baia şi două camere ca să se spele, să se schimbe de haine şi să se simtă bine.

După aceea mi-au povestit ce au păţit în tren cu mitocanca". ... "Da, Fifi, dar nu ştii că ei au ocupat tot compartimentul cu damigene, serviete, gemandane şi nu mai lăsau pe nimeni să intre înăuntru, încă de la Bucureşti, deşi erau trei locuri goale"... "Dar tu de unde ştii?"... "Păi n-am călătorit şi eu cu ei în compartiment unde nu mai încăpea nimeni de bagajele lor ?"... "Bine dragă, dar mitocanca să-i invite la mine, ba s-a dat şi drept prietena mea. De cine a găsit ea să-şi bată joc ?"... de crema intelectualităţii ieşene, nu i-ar fi ruşine, dar tu ce ştii; zici că erai acolo ?"... "Deşi eram şi eu în compartiment cu ei şi mitocanca, nu ştiu numic, căci eu, m-am dat jos la Roşieşti"... "Eh, acum să-ţi spun ceva, erau trişti bieţii băieţi că şi-a răs mitocanca de ei; aveau treabă la Iaşi, atunci eu ca să-i înveselesc, chiar de a doua zi, am dispus aducerea damigenelor de la magazia gării fără ca ei să ştie, le-am umplut cu vin vechi de Pîhneşti, îi plăcuse lui Păstorel, le-am aşezat cu rumeguş într-o ladă şi le-am trimes prin pat-vagon, magazia Bucureşti, apoi am cumpărat zece damigene noi, le-am aşezat într-o altă ladă şi le-am trimis, pat-vagon magazia - Iaşi". Bieţii băieţi să nu se mai chinuie prin compartiment cu zece damigene, să nu mai aibă de-a face cu alţi mitocani, ei, moldovenii mei dragi, subţiri şi educaţi. Cînd au văzut ei foile de drum ale damigenelor, tare s-au mai înveselit şi mi-au sărutat mîinile. A doua zi au venit Petre, Mişu Ralea şi Constan-

tin Stere. Iţi închipui ce plăcere să-i ascult eu şi cu Costică al meu, mai ales că Păstorel era într-o vervă teribilă şi am rîs, şi am rîs. Păstorel se contrazicea mereu cu Costică, pretinzînd că vinul de Cotnari este superior vinului de Pîhneşti, ceea ce Costică nu admitea nici în ruptul capului, ba îl lua de martor, pe Dimitrie Cantemir, cum că el are dreptate fiindcă în Descrierea Moldovei, Cantemir vorbeşte în primul rînd de vinul de Pîhneşti şi numai apoi de vinul de Cotnari. Eu ca să elucidez problema pusă chiar din prima zi a sosirii lor şi se continua şi la sosîrea lui Petre, Mişu şi Stere cu argumente destul de serioase, ştiind şi de prezenţa damigenelor goale din gară, am făcut dubla lor expediţie pline spre Bucureşti cu vin de Pîhneşti şi cele goale spre Iaşi. Urmează ca în capitală sau la Iaşi să se instituie o comisie serioasă formată din specialişti, gen Păstorel şi să se elucideze o dată pentru totdeauna care vin este mai bun. Rezultatul îl vor telegrafia urgent lui Costică al meu". Cioculescu era preocupat de ale lui hîrtoage, Ionel era trist, îşi închipui culmea, culmilor îi părea rău că nu-i şi mitocanca printre noi. Nu putea să-i uite ochii, nu mai ea lipsea, aceasta le-a întrecut pe toate. Făcea ce făcea şi vorbea mereu de ea, mereu ofta "Bine Fifi, va să zică le-ai dăruit 100 kg vin de Pîhneşti, le-ai cumpărat zece damigene noi, şi ai făcut expediţia pat-vagon Bucureşti, pat-vagon Iaşi. Mie

ce-mi vei da cînd eu voi pleca de aci ?"... "Vai scumpa mea, nu avea nici o grijă, îţi voi dărui un borcănel de şerbet de trandafiri, unul de caise verzi umplute cu miez de nucă, un cartonaş cu prăjiturele făcute de mine ca să ai ce ronţăi pînă la Bucureşti şi să te gîndeşti la noi ... "Dar o sticlă de vin de Pîhneşti nu-mi dai şi mie ?"... "Vai de mine, o fetiţă ca tine să primească în dar o sticlă de vin, nu se face, doar nu eşti mitocanca din tren, să bei cu bărbaţii la drum".

VIOREL MARTIN

ZORII

Se revarsă zorii ca dintru-nceput,
Îţi brăzdez în taină faţa c-un sărut;
Frunza-şi despleteşte noaptea de pe chip,
A-nflorit clepsidra fire de nisip.
Ochiul de luceafăr prinde-a tremura,
Ne-a căzut pe inimi pulbere de stea:
Vîntul scormoneşte paltinii bătrîni,
Miroase-a iarbă neaua de pe sîni.
Lăcrimează firul ierbii-nrourat,
Mătăsoase gînduri ne-au înconjurat;
Nu se mai cunoaşte binele de rău,
Împletreşte clipa în surîsul tău.
Peste mări amare, cîte-am petrecut,
Ziua se revarsă ca dintru-nceput.

LYDIA LØVENDAL-PAPAE

SUBLOCOTENENTUL

Se spune că uneori adevărul e mai de necrezut decît fantezia. Viaţa mi-a dovedit-o. De asemenea uneori, pomenind o noţiune, ea ţi-o trezeşte pe cea exact contrarie ei. De pildă astăzi, vorbind despre pace, mi-am adus aminte de o frîntură din viaţa mea petrecută chiar înainte de izbucnirea celui de-al doilea război mondial; iat-o :

Venisem acasă după orele de şcoală, eram în clasa a VI-a de liceu, aveam 16 ani ... ajun de primăvară ...' Clopoţelul telefonului răsună senin şi fiindcă s-a întîmplat să fiu alăturea, am întrebat: "Allo ?" - cu vocea mea de 16 ani foarte bine dispusă. O voce bărbătească, plină de tinereţe, îmi răspunse cu multă amabilitate şi mă provocă la o discuţie foarte plăcută, care se cerea prelungită încă şi încă. Nu mă cunoştea, nu-l cunoşteam. A recunoscut pînă la urmă că abia a ieşit de pe băncile Liceului Militar, că e sublocotenent, că e de gardă şi, neavînd ce face, a hotărît să formeze un număr la nimereală; dar îmi cere acum permisiunea de a-mi mai telefona, rugîndu-mă să-i confirm numărul format.

- "Dacă mai ţineţi minte numărul meu de telefon, Vă voi răspunde !" - am zis eu cochet, regretînd în acelaşi timp că nu i-l dau ! ... La sfîrşitul convorbirii s-a prezentat; numele mi s-a părut că e o glumă proastă, nepotrivită cu conţinutul elegant şi delicat al discuţiei: sublocotenent Bebe Mălăiescu ! ... de aceea l-am pedepsit şi nu i-am spus cum mă cheamă ! ... Cu un Bun rămas amabil, dar doar atît, am închis.

A doua zi, aceeaşi voce a sunat din nou, de data aceasta nu de la gardă ! ... asigurîndu-mă că n-a glumit, că-l cheamă aşa cum s-a prezentat. Intonaţia vocii sale parcă se scuza pentru acest nume. Am încercat să-l cred, pentru că avea multă sinceritate în glas, care nu putea stîrni neîncredere, şi se cunoştea o educaţie aleasă, pe care a căpătat-o ca zestre. De fapt cine e vinovat de prenumele sau numele pe care l-a căpătat drept moştenire involuntară, adesea ca o povară grea pentru o viaţă întreagă?!

Chemarea lui nu mai lipsea în nici-o seară ! Aşteptam cu emoţie în inimă convorbirea... -"Oare cum arată ?" - mă întrebam eu ... Vocea oamenilor e, de obicei, foarte bine potrivită chipului; precis că e frumos!.. precis că are ochii mari şi catifelaţi !...

După nu ştiu cîte convorbiri, i-am spus în fine numele meu !... Mi-l pronunţa cu un deosebit respect, de parcă pusese o medalie de general pe o pernă de catifea...

Mama, care se amuza nespus de prima "aventură" a fiicei sale, mă tachina cînd suna telefonul: - "Te aşteaptă Domnul sublocotenent !" - Eu roşeam ...

Fără cuvinte mari, doar pline de avîntul tinereţii, convorbirile acestea, mă făceau să uit greutăţile problemelor la matematică, etc., fără să mă împiedice ca la sfîrşitul cursurilor din acel an şcolar, să înalţ drapelul din curtea liceului, în calitate de premianta I-a a "Institutului Pompilian"; din contra, parcă mă stimulau.

Într-o zi, în 21 iunie 1941, cînd s-a terminat primăvara, am aflat cu nedumerire că a izbucnit un război... şi nu într-o carte de istorie, nu într-un film sau într-o povestire a vreunui veteran, ci ... al doilea război mondial ... In cumplitele timpuri care au urmat, văzînd pe atîţia tineri, doar ceva mai vîrstnici ca mine, cum pleacă pe front...am uitat de convorbirile noastre, am uitat că primăvara a mai existat vreodată ... Ţineam minte doar, că urlau sirenele prevestitoare de moarte... moartea obligatorie a cuiva, a atîtor fiinţe dragi cuiva ! ... Alarmă, alarmă, alarmă ! ... Nopţile au devenit şi mai negre din cauza camuflajelor şi a felinarelor stinse, la care nu se mai întîlnea nici o pereche de îndrăgostiţi ... Nici stele nu mai ţin minte să fi fost pe cer în acei nesfîrşiţi patru ani de dezastru. Cred că s-au camuflat şi stelele de frica unor schije de bombe, care ne ameninţau clipă de clipă ! Cînd să te mai gîndeşti la tinereţea ta? ... Cînd să mai visezi ?... Te mirai că ai mai ajuns să-ţi vezi seara pe cei dragi şi nu doreai decît să-i mai poţi

revedea şi măcar a doua zi ! ... Atunci am constatat, fără uimire, că mi-au apărut primele fire albe prin buclele castanii ...

Într-o seară mohorîtă, mama îmi arăta, plină de tristeţe, un ziar, în care se aflau multe anunţuri şi doar o singură fotografie mică pe o pagină întreagă: era chipul unui tînăr frumos; ochii mari, pătrunzători şi blînzi-catifelaţi totodată, mă priveau cu o seriozitate şi tristeţe fără scăpare... Alăturea - numele său : Bebe Mălăiescu... şi anunţul că a căzut eroic pentru Patrie, în prima zi de război ! .....
... Deci nu m-a minţit ! Acesta i-a fost numele cu adevărat ! ... S-a stins modest, ca şi numele său, fără să fie pomenit mai mult decît o singură dată, înghesuit, lîngă o mică fotografie dintr-o pagină de ziar ...

Pentru ce şi pentru cine trebuia să fie dus la moarte el, eroul meu necunoscut ?... Acum prenumele său: Bebe îmi apăru ca un simbol al unui suflet de copil, pe care moartea l-a oprit de la dreptul său la viaţă, la anii cînd n-a deschis încă bine ochii spre ea; iar numele său Mălăiescu, mi-a vorbit despre rodul auriu al porumbului, răsărit din pămîntul acestei ţări, ca să-şi îndeplinească menirea de a fi, de a creşte, de a se bucura, (primul drept pe care ar trebui să-l aibe toate fiinţele: de a se bucura!), de a se răsfăţa în razele soarelui şi în cele ale luminătoa-

relor nopţii, ca odată, cu mult mai tîrziu, cînd va fi obosit, cu capul greu de atîtea cîte i-au fost date să le vadă, să şi-l poată pleca spre aşternutul cald al pămîntului, visînd primăvara ...

N-a fost să fie ! ... Convorbirile noastre s-au terminat pentru totdeauna.

Dar ... într-o seară, m-a chemat la acelaşi telefon, o voce feminină, foarte blîndă şi tristă: -"Stimată Domnişoară ... Lydia ! ... Fiul meu Bebe Mălăiescu, plecînd pe front V-a căutat ca să Vă spună un Bun rămas, dar nu V-a mai putut găsi ... Mi-a vorbit cu atîta entuziasm despre Dumneavoastră ! ... Vreau să Vă spun că sînteţi prima fată în viaţa lui cu care a vorbit cu atîta drag, la care a ţinut atît de mult şi ne făcusem atîtea speranţe !"

Asta a fost tot.

P.S. :

Cînd depun gîndurile mele în chip de flori pe nenumăratele morminte ale soldaţilor necunoscuţi din lumea întreagă, pun o floare de primăvară, neapărat de primăvară, şi pentru ... tînărul sublocotenent căzut pentru nu ştiu ce !

CONSTANTA POPOVICI

ULTIMUL ACT

Era o dimineaţă mohorîtă de iarnă, fără fardul elegant al zăpezii, care înfrumuseţează totul.

La teatru, se juca un spectacol în matineu; era duminică şi strada era liniştită, fără acel vacarm continuu al vehiculelor de pe caldarîm.

In acest calm neobişnuit, o apariţie neagră şi ciudată s-a oprit la intrarea artiştilor: o maşină mortuară, care venea pentru ultimul rămas bun, în mijlocul căreia un coleg, de mult chinuit de boală şi acum sfîrşit, zăcea înconjurat de cîteva rude istovite de plîns.

De pe banca din fund, s-a desprins, un biet preot bătrîn, îndurerat cu ochii înceţoşaţi de lacrimi - tatăl său - care ne privea lung pe fiecare şi care parcă ne ruga ceva, fără cuvinte, ce nu puteam tălmăci !

N-a fost nimic : nici o cuvîntare, nici o muzică ci doar o tăcere cutremurătoare !

Pe măsură ce afla şi putea ieşi din scenă, fiecare coleg, venea să-i aducă, ultimul salut !

Se juca "Prinţesa Circului" şi din fundul scenei se auzeau bătăi în tobă şi chiote şi mereu apăreau, jalnice paiaţe încremenite de surpriză ! Sub stratul gros de fard, albul părea violent şi îngrozitor de vulgar la lumina

zilei, nefiresc aşezat pe un obraz crispat de durere, obişn obişnuit să rîdă şi să facă doar giumbuşlucuri.

Toate liniile comice de la comisura gurii, desenate cu roşu, păreau răsucite de frică. Erau atît de serioşi cu nasurile lor caraghioase, mari şi bombate, colorate cu un fard roşu lucios, cu ochii pironiţi şi uimiţi, privind acolo, spre mijlocul maşinii, unde colegul lor, care fusese vesel şi viu ca şi ei, zăcea acum tăpit de suferinţă şi nemişcat pentru totdeauna !

Era o atmosferă dramatică, de un tragic aproape nefiresc : pe figurile actorilor, cîntăreţilor şi balerinilor, transpirate, îmbrăcaţi în costume cu desene şi culori excentrice, păstrînd încă în mişcare, ritmul şi vioiciunea zîmbetului generos dăruit în spectacol, se citea o asemenea consternare, o conştiinţă atît de brusc violentată şi de crud catapultată, din bucuria şi intimitatea scenei şi a publicului cucerit, din luminile colorate ale rampei, în lumina albă şi crudă a zilei, din ficţiune, într-o realitate tragică şi necruţătoare !

Era acea întîlnire cu înspăimîntătorul "finish" iminent, care ameninţă pe fiecare, ca o "sabie a lui Damocles" răsărită deodată, deasupra capului lor ! Si tăceau toţi, abia ţinîndu-şi răsuflarea de spaimă, plini de mîhnire şi compasiune !

In sfîrşit, frînt şi fără un cuvînt, preotul s-a

urcat din noi în maşină şi sutana sa a fluturat în deschizătura uşii, ca o imensă aripă neagră a unei mari păsări rănite!

Capetele celor ce stăteau pe bănci şi-au lăsat privirile obosite în jos şi ca o cortină, uşa s-a închis cînd maşina a pornit încet, mai departe pe ultimul drum !

Iar ceilalţi, saltimbanci, tîrîndu-şi cu greutate trupurile, încercînd să-şi adune din adîncurile tulburate, o caricatură de zîmbet, au intrat în scenă ca să înfrunte şi să cîştige din nou publicul, căci soneria suna prelung, odată cu primul gong şi cu glasul regizorului din megafon :

Poftiţi în scenă, ultimul act !!

MONICA URSU PETCOVICI

VALURILE, VALURILE...

O ! valurile, valurile !
Se sparg unele, vin altele
Chemarea apelor în murmur dulce
Extazul îl trimite şi se duce.
Ce poartă o viaţă în plutire de gînd ?
Doar valurile, valurile, rînd pe rînd...

ION FLORESCU

PLANTELE

Plantele au însufleţit natura de la facerea lumii şi au adus bucurie oamenilor din vremi pe care timpul le-a cernut veac după veac, ajungînd astfel pînă în vremile noastre.

Deşi produc efecte atît de contradictorii ele au un rol hotărîtor în viaţa oamenilor trăind într-o armonie care este dincolo de orice patimă.

A văzut cineva un stejar, ulm sau frasin care să dojenească sau să alunge insistenta ederă, nalba sau vreo cucută ?

Fagul, bradul sau paltinul au avut vreodată drepturi sau facilităţi mai mari decît ţnepenii sau firele de iarbă ? A încercat macul să drogheze sau să-şi dispute vreo veleitate faţă de bobul secarei care-l găzduieşte de atîtea generaţii: Evident, nimic din toate acestea.

Forţa care declanşează această armonie şi bucurie a vieţii în comun, este generată de faptul că ele înfruntă laolaltă toate asprimile uneori cumplite ale ploilor şi vînturilor reci ale toamnei, asprimile iernii, şi muncesc împreună pe acelaş pămînt pentru fiecare frunzuliţă, pentru frumuseţea şi farmecul fiecărei flori.

In natură plantele nu se concurează ci se completează reciproc şi de aceea pentru ele primăvara are semnificaţia unui nou act de creaţie.

Oare noi oamenii nu avem nimic de învăţat de la plante ?

PAUL MANTULESCU

RATACIRI IN VIS

Nu mă condamnaţi că am îndrăznit să-mi revăd viaţa cu ochii mei, eu, cel numit de oameni, Don Quijote. M-am agăţat disperat de firul subţire al închipuirii şi m-am prăbuşit, mereu.

Niciodată n-am zburat, n-am plutit, nu m-am înălţat decît în vis.

- Vai, gîndurilor !

- Nu am copii, decît pe cei de suflet, ca Sancho, de-o pildă, cel ce a crezut în nălucirile mele neîmpăcate cu vremea în care am trăit. Nu mă bucur de simpatia oamenilor, ci numai de rîsul lor nestăpînit. Uneori, foarte rar, de mila lor neputincioasă.

- Si totuşi nu mă tem decît de mine însumi: că mi-am pierdut puterea de auto-amăgire.

- Vai, timpule, groaznică e povara ta de-acum în mine, acum, cînd sînt lucid.

- Vai, gîndurilor !

SALUBRIZATI PAMINTUL

"Mături, potopuri, furtuni şi mai ales tu, Moarte, cutăţaţi Pămîntul de demoni, de ipocriţi, de vrăjmaşii lumii, ce totuşi, s-ar putea să fie nu chiar atît de mulţi pe cît se pare.

Dar mai cu osebire, voi mături, voi potopuri, voi furtuni şi mai ales tu, Moarte, curăţaţi Pămîntul de cei mult prea mulţi ce nu se împotrivesc lor : demonismului, făţărniciei, duşmăniei" ...

"Dar, Stăpîne, spuse înfricoşat Sancho, toate astea, potopuri, furtuni, Moartea, cu excepţia măturii care e mai mintoasă, nu iau seama la ce curăţă, curăţă totul. Mi-e teamă să nu ne cureţe mai întîi pe noi ... cu toate că vrăjmaşi ai unei lumi curate nu sîntem.

MIHAI DRAGODAN

SETE DE LINISTE

Vreau calamitatea zilelor de vară,
Cînd soarele-n amiază îşi azvîrle
Dogoarea lui pe şesuri şi pe gîrle,
Să coacă rodul în bogata Tară !

Vreau limpezimea cerului albastru,
Seninul ce se-ntinde peste ape;
Vreau modularea cîntului pe clape,
Si demnitatea mîndrului jugastru !

Vreau vastitatea lanurilor coapte,
Să mă îngîn cu foşnetul de spice;
Si moartea vreau, cînd steaua-mi va să pice,
Să mă cufunde-n liniştita noapte.

RODICA CIOCARDEL TEODORESCU

VA NASTE IAR FLORI...

Cuvîntul ... rostitul ..., trup sîngerat
Roşit prin flăcări, de vreme spălat
Sămînţă de cer, curcubeu de culori,
In brazdă de suflet, va naşte iar flori.

Cuvîntul ... uitatul ... dor sugrumat
Umbră de cuget în vid răsturnat
Luceafăru-i drămuie arborescent harul sfînt
Eminescu-i restituie pe strămoşi în cuvînt.

Legănat pe buze, cuvîntul mi-e prunc
Aluviuni de gîndire mi-l cresc din adînc
Cînd stele, corăbii în plutire m-adorm
Si Universu-i pleoapa unui sunet inform.

ISTORIE

SOLSTITIUL IN FLACARI

Te-am aşteptat... Te-am aşteptat
O, cît ţi-am aşteptat Semnul
Reîntoarcerii în conştiinţe ...
In conştiinţele adormite, muribunde
Topite
Intr-o ceaţă vîscoasă
Lipicioasă ...

Golul imens al plecării Tale
Se umpluse cu Minciună
Minciună care creştea, creştea
Se supradimensiona
Ciupercă atomică
Sfidătoare, complesitoare, sufocantă
- Deschideţi ferestrele, deschideţi !
Strigam
In somnul letargic
Şi pe-ncetul muream ...
Vom putea curăţa vreodată cenuşa
Ce ne acoperă ... Oare, vom putea ?
E atît, atît de grea cenuşa
Care ne plouă
Şi nu ştim cît va mai ploua ...
Pierdusem aerul, respiraţia
Dar nu speranţa
Nu ! ... nu Speranţa !
Ţi-am aşteptat Semnul Reîntoarcerii
Cum aşteaptă pămîntul
Sosirea primăverii în colţul ierbii
Ce-l străpunge.
Durere şi bucurie ...
Şi lemnul copacului
Părăsit toamna de frunze

Dar nu şi de vise
Copacul acela uscat de cîntece
Dar nu şi de cîntecul sevei
Care svîcneşte şoptindu-i
Nu muri
Va sosi, va sosi
Cîntecul mugurilor
Ce vor descuia Lumina.

Atunci ai venit Tu, cu sufletul tăiat
Furtună de primăvară
Stiindu-te demult aşteptat
Păşind pe asfalt,
Inflorindu-l în maci uneori
Mîngîind unele pleoape
Petale de fragede flori
Care s-au închis înfiorate
De Miracolul cu durată de fulger
Ce le era prea aproape
Si le-ai deschis
Luîndu-le cu Tine
In Marele Tău vis.
Pe alţii i-ai orbit
Cu prea multă lumină...
Dar Tu înaintai netulburat,
Mereu, mereu,
Si i-am văzut pe mulţi cum se închină:
- Oameni buni, şi-a întors faţa spre noi Dumnezeu ...

RODICA CIOCIRDEL TEODORESCU

PASUL IMPIETRIT

Mi-aud Pegasul iarăşi cu nechezatul trist
Copita către aştrii i-a îngheţat-o vîntul
Părea că zarea sumbră i-a-ncremenit un vis
Surpîndu-i înălţimea în glodul dens, pămîntul.

Urechile-s ciulite a spaimă şi mister
Că aripa zadarnic îi spînzură de stele ...
E prinsă-n ceţuri calea dintre adînc şi cer
Ne mai putînd să treacă azi pragul dintre ele.

Sub pleoapă îi musteşte o lacrimă de om
Pentru copiii morţi, dînd strigăt disperării
Si pentru-acei lăstari înmuguriţi de pom
Ce au aprins cu floare livezile uitării.

Mă-ncercuieşte zarea cu sfinţii-n brîu de foc
Mă pironesc cu ochii să-mi ţin în frîu Pegasul
Imi poruncesc să aflu, şi lui să stea în loc
Neadevărul lumii să nu-mi fie Parnasul.

RODICA CIOCÂRDEL TEODORESCU

U M B R A

Mi-aş culca umbra
Pe toate nisipurile lumii ...
Să fie apa binefăcătoare
Absorbită de adîncuri.
Nu umbra care merge înaintea
Sau în urma mea,
Ci aceia care se ascunde în mine,
Dînd viaţă singurătăţii mele.
Ea plînge cu mine cînd toţi ceilalţi
Rîd
Si rîde
Cînd absolut toţi ceilalţi plîng;
Si nu de alta, doar
Ca să nu lase plînsul
Să ajungă pînă la mine
Făcîndu-mă stindardul său ...
O ! Nici nu ştiţi ce puternică poate fi ;
Ea a scăpat cu viaţă pe toţi
Cei ce au purtat-o în războaie
Iar ei după aceia
Au numit-o simplu :
Destin.

SILVIA ACOJOCARITEI

OCHIUL DE NOROI

Pare de nedezbătut, de necontestat,
Axiomatic adevărat
Că, noroiul
Nu are suflet, nici raţiune
Nu simte, nici nu gîndeşte.
După cît ştim ...,
Doar împroaşcă şi murdăreşte ...
Dar poate, ... nu numai atît ... Cine ştie ?...
Are el ochiul de noroi
Taina lui
Cuprinsă-n înţelepciunea
Alcătuirii întregului tot,
In cumînţenia Pămîntului ...

...

Consideră tu, de la tine,
Că ar avea
Vreun fel de suflet
Vreun fel de raţiune ...
Şi ... de-l întîlneşti,
Treci peste el ...
Cu băgare de seamă,
Cu înţelepciune ... !

SILVIA ACOJOCARITEI

INFINIT

Infinit ... izvor nesecat
Al zborului
Departe, rotund, înalt ...
Intru salvarea
Purificatoare a spiritului ...
Comoară a comorilor,
Din care se poate lua
Oricum, oricînd, orice, oricît ...
După puterea fiecăruia
Făr-a se cunoaşte vreodată
Că ar lipsi ceva ...

Impărtăşiţi-vă, creatori
Din generozitatea Infinitului
Dar nu uitaţi :
A toate Creatorul
V-a rostuit
Ca slujitori ai săi
Spre împlinirea Binelui Universal;
Numai în această sferă
Se luminează
Cheia pătrunderii în Sublim...

Altfel, ea rămîne ascunsă
Şi ferecată
In întunericul de neînvins ... !

SILVIA ACOJOCARITEI

RUGACIUNE I

Doamne Dumnezeule Mare
Invață-mă să Te slăvesc
Ajută-mă să nu mă depărtez de Tine
Să nu mă rătăcesc

Pogoară Duhul Sfînt
Asupra spiritului meu
Și fă din mine Doamne
Copil de Dumnezeu !

RUGACIUNE II

Culege Doamne plînsul
Din rugăciunea mea c-o floare
Si răsădește-o pe Pămînt

Prin harul miluirii Tale izbăvit
Să nu mai fie lacrimi cîte sînt
Si nici un răstignit !

SILVIA ACOJOCĂRIȚEI

BENEFICUL RAU

Am avut naivitatea să sper.
Că dacă-l voi ruga
Măgarul va zbiera mai puțin strident ...
Am făcut-o, cît mi-a fost mai omenește
cu putință
Si reacția a fost "scîn-te-ie-toa-re" !!! ...
O avalanșă de copite !!! ...

De-atunci mi-e cunoscut
Că măgarul nu este numai ...
Este ... și "scînteietor" ... !?

Ciudat ?! ...
Aproape niciodată nu observăm
Cît bine poate să ne facă răul ?!...
Si ce mult învățăm de la el !? ...

S-ar putea crede chiar,
Că am avea nevoie
De cît mai mult rău,
Ca să ne-nvățăm
Să nu uităm
Să-nvățăm mereu ... !?

RADU MIHAI PAPAE

GLOSA DRAGOSTEI

VIATA NASTE DIN IUBIRE
TOT CE-I URA-N URA PIERE;
FA-TI DIN DRAGOSTE MENIRE,
FA-TI DIN DRAGOSTE PUTERE !
LASA-N URMA TA DOAR BINE,
VIITORUL FA-L MAI BUN,
FAPTELE VORBESC DE TINE !
FII AL DRAGOSTEI TRIBUN !

Te-ai născut dintr-o iubire,
dintr-o dulce-mbrăţişare
ca şi larga omenire
sărutată cald de soare;
aşadar cînd urci în pripă
spre progres cu-ntreaga fire,
nu uita că-n orice clipă
VIATA NASTE DIN IUBIRE !

Prin vocaţie lichele
mulţi ajuns-au la friptură
căţărîndu-se pe schele
plămădite doar din ură;
dar aşa cum se-nălţară,
sub a modei adiere
au căzut; e-o vorbă-amară :
TOT CE-I URA-N URA PIERE !

Inginer de eşti, ori medic,
de struneşti vre o maşină,
o religie de predici
sau prin stihuri dai lumină,
dacă vrei ca viitorul
să-ţi închine-a lui cinstire,
să nu treci cum trece norul,
FA-ŢI DIN DRAGOSTE ⁓ MENIRE !

Nu îţi făuri din arme
spre mărirea ta o punte;
viaţa poate să te sfarme
de ai fi cu stea în frunte;
valul vieţii mica-ţi barcă
să n-o-nece în durere,
vremea urma să nu-ţi steargă
FA-ŢI DIN DRAGOSTE ⁓ PUTERE !

Tot umblînd după noroace
semeni răul în neştire,
şi apoi, cînd spicul coace,
rodul lui să nu te mire !
Spicele (copile-nvaţă !)
De Iubire pot fi pline;
pentru asta însă-n viaţă
LASA-N URMA TA DOAR BINE !

Vremea veche a fost cruntă
în istorice măceluri ;
crunt e şi prezentul încă
pentru nobilele-i ţeluri;
ca să nu se mai repete
tot amarul din străbuni
pe-ale noastre proprii spete,
VIITORUL FĂ-L MAI BUN !

Demagogi în osanale,
cu virtutea pe hîrtie,
inimoşi cu inimi goale
poţi găsi nu doar o mie ;
de te-asemeni lor, ia seama !
vorba nudă mult nu ţine,
şi curînd apare-arama :
FAPTELE VORBESC DE TINE !

Nici putinţa trecătoare,
nici lumeasca strălucire,
nu-ţi dau titlul de onoare :
"Demn de-a-ntregii lumi iubire".
Foloseşte-ţi dar puterea,
strălucirea, spre-a fi bun !
Fie-ţi dragostea averea,
FII AL DRAGOSTEI TRIBUN !

FII AL DRAGOSTEI TRIBUN,
FAPTELE VORBESC DE TINE !
VIITORUL FĂ-L MAI BUN,
LASĂ-N URMA TA DOAR BINE !
FĂ-ŢI DIN DRAGOSTE ~ PUTERE
FĂ-ŢI DIN DRAGOSTE ~ MENIRE,
TOT CE-I URĂ-N URĂ PIERE,
VIAŢA NAŞTE DIN IUBIRE !

T R I P T I C

"Cuget, ~ deci sînt", spunea filozoful,
filtrînd universul intern într-un strop;
şi-atîta esenţă e-n gîndul acesta
că-n vremi şi-n mulţimi ~ se preface potop.

"Mă mişc, ~ deci exist", precizează savantul,
schimbînd enunţarea străvechiului mit;
şi-atît adevăr e-n formula aceasta
că-n vremi şi-n mulţimi ~ se preface-n granit.

"Iubesc, ~ deci exist", perorează poetul,
poemul – deviză al celor cu har;
şi-atîta trăire e-n cîntul acesta
că-n vremi şi-n mulţimi ~ se preface-n pojar.

PETRE PAULESCU

DIS-DE-DIMINEATA

Unde pleci izvorule,
unde pleci cocorule,
unde pleci tu dorule,
dis-de-dimineaţă ?

Unde mergi tu cerbule,
unde mergi tu verbule,
vîntule superbule
dis-de-dimineaţă ?

Ce aşteaptă grotele,
ce aşteaptă cotele
şi ce vor canotele
dis-de-dimineaţă ?

Unde zbori lăstunule,
ce gîndeşti gorunule,
ce faci singur Unule
dis-de-dimineaţă ?

Bucură-te domule
bucură-te tomule,
bucură-te omule
dis-de-dimineaţă.

De pe munţi coştilele
pun la start acvilele,
să-şi lanseze zilele
dis-de-dimineaţă !

DINU GIURCANEANU

D A C A

De nu-ţi vei pierde capul, cînd împrejur oricine
Si l-a pierdut cu totul, zicînd că-i vina ta,
Cînd eşti privit cu dubiu, dacă poţi crede-n tine
Înţelegînd pe ceilalţi, de ce gîndesc aşa,
Dacă poţi aştepta, fără să pierzi răbdarea
Sau dac-ai fost minţit, nu minţi la rîndul tău,
Dacă la ură poţi răspunde cu iertarea
Fără să te asemeni cu bunul Dumnezeu;
De poţi zburda în vise, dînd visu-apoi uitării,
Sau, frămîntat de gînduri, nu vei pluti în nori,
Incununat de glorie, sau pradă disperării,
La fel de-i poţi învinge pe ambii impostori,
Dacă suporţi cu calm să-ţi fie tălmăcite
Cuvintele, în rău, de oamni ne-oneşti,
Sau dacă-ţi poţi vedea lucrările zdrobite
Si, obosit de-acuma, din nou să le clădeşti;
Dacă averea toată o poţi risca drept mizǎ
Si prăpădind-o mîine din jocul unui zar,
Cu zîmbetul vei trece peste această criză
Fără să-ţi verse ochiul o lacrimă-n zadar;
De-ţi vei putea constrînge făptura fără vlagă
Atunci cînd oboseala aproape te-a răpus,
Să-ţi ţie ochiul ager şi, cu puterea-ntreagă,

Să-şi încordeze muşchii, să stee capul sus
De poţi prînzi cu regi, vorbi către mulţime,
Fără să fii servil şi făr-a te mîndri,
Cînd semenii contează, dar nu prea mult, pe tine,
Cînd nici duşman, nici prieten, nu te-ar putea lovi,
Dacă vei şti să umpli minuta trecătoare
Cu şaizeci de secunde de lucru încordat,
A ta e lumea toată, cu tot ce vezi sub soare
Si eşti supremă cinste- un om adevărat.

I N S E R A R E

Prin părul tău uşor ca spuma mării
S-a strecurat o rază de lumină,
O scînteiere dulce, caldă, plină
De-al toamnei pîrg, din nesfîrşitul zării.

Si valurile moi ce-ţi înconjoară
Ovalul feţii gingaşe, s-aprind
Cu reflectări de aur şi argint
In înserarea care lin coboară.

Plutesc cuvinte care nu s-au spus.
Ne-nvălue cuminte dup-amiaza;
Privirile ni se-ntîlnesc în raza
De soare, strecurată din apus.

NICOLAE CORDONEANU

PARADISUL PIERDUT

In orăşelul tăinuit în inimi
şi plin de-atîtea visuri de copii
Ne întîlnim din nou la vechea vatră
s-aprindem amintirilor făclii.

Prin ceaţa anilor s-adună... parcă ...
purtîndu-şi paşii-alene prin alei ...
Un zîmbet ... luminează-ndată tot trecutul...
Dar... lacrima... de ce-i sub geana ei ?

Iar unda visului ne-atrage mai departe
în vraja timpului de mult trecut,
să ne-nchinăm la vechea noastră şcoală,
la poarta Paradisului Pierdut.

CINA CEA DE TAINA

Precum la Cina cea de taină
Ne adunăm din nou la sfat
Să mai trăim o clipă vremea
... zăpezilor de altădat...

Florul visului de ieri
Işi toarce altfel cîntul
Si-s stropi de rouă grei pe flori
... suspină oare vîntul ?

Cu zvon de amintiri înmiresmat
lin susură castanii ...
Se lasă toamna peste sat
Iar vremea-şi cerne anii.

FRONEA BADULESCU

M A R I E

TU dintre toate binecuvîntată
De cerul sfînt cu-nalta lui cinstire,
De la Arhanghel să primeşti vestire
Că eşti fecioara pură, ne-ntinată,

Ce pentru-a omenirii izbăvire,
Vei naşte fiu, lumină-adevărată,
Judecător la dreapta judecată,
Ce s-a-îndumnezeit prin răstignire.

Prin fiul Tău s-a făurit altarul
Bisericii creştine pe vecie.
Ne-ai dăruit speranţele şi harul
Să cucerim cereasca-împărăţie,

Primeşte-a noastră rugăciune vie,
TU mamă sfîntă-a lui Isus, MARIE

NICOLAE CORDONEANU

ERA TIRZIU

Ne căutam de mult, de mult,
mergînd din zare-n zare
dar timpul arunca-ntre noi
cumplita depărtare.

Si-atunci cînd visul nemplinit
ne-crucişa cărarea, era tîrziu...
şi-n depărtări, plîngea în hohot marea.

CONSTANTIN ZARIFOPOL

TIRG DE DEMULT

Mi-s amintirile de tot aproape
Iar ochii mi-s de lacrimi grei:
Văd tîrgul meu pe malul unei ape
Cu plopi săgetători şi tei.

Un punct e tîrgul meu pe hartă
Că de abia tu poţi să-i vezi
Risipa de lumină din livezi,
Dar harta-i deseori nedreaptă.

Un tîrg uitat pe malul unei ape
Cu-n nimb la asfinţit cusut cu fir;
Acolo vreau copiii să mă-ngroape
In locul meu de veci din cimitir.

Un soare focul şi-l împarte,
Pe uliţi oamenii grăbiţi mai trec,
Cocoarele cu norii se întrec
Iar eu mă-ndrept încet spre moarte.

Nu-i corp în vastul Univers
Să merite ca să-i închin un vers.
Dar pentru tîrgul meu de pe pămînt
N-am versuri prea frumoase ca să-l cînt.

ELENA LEONORA FRUGINA

UNDE ESTE EL ?

Pentru NICHITA STANESCU
decedat în Decembrie

Unde este poetul blond
A întrebat pasărea ciudată ?
Unde este ? au întrebat leii domesticiţi
Ce se plimbau
Prin pădurea de cuvinte ?
Unde este el
Intrebau elegiile ?
Unde este el
Intreabă vremea ? ...
Si cerul, s-a umplut cu nuferi
Din care cădeau petale de decembrie.
Era frig, dar vîntul plecase
Să nu stingă lumînările ...
Pe tîmplele prietenilor
Viscolea Tristeţea
Si mîinile deveneau lopeţi
Deasupra ultimei zidiri ...
Si ... se auziră
Strigătele de frig şi durerii ...

VIORICA BOERU

INTREBARI SI RASPUS

Ai stat vre-odată la răscruce,
Cînd seara ca un vrăjitor,
Se furişează şi aduce
In suflet, spaimă şi fior ?

x

Ai stat vreodată la răscruce,
Oprit din pribegia grea
Si tot privind la vechi uluce,
Odihnă lîngă ele-ai vrea ?
Ai stat vre-odată la răscruce
Intunecată de pomi grei,
Ce parcă stau să te apuce
Să te înalţe cînd nu vrei ?
Ai stat vre-odată la răscruce
Prinzîndu-ţi fruntea între mîini,
Iar cugetul făcîndu-şi cruce
Chemînd pe sfinţii foşti păgîni ?
Ai stat vreodată la răscruce,
Privind la drumul di-napoi,
Cu ochi ce-ncep să se usuce
De amintiri ce le despoi ?
Ai stat vre-odată la răscruce ?

Am stat odată la răscruce,
Cu timp, cu suflet ne-mpăcat
Si nu ştiam unde m-oi duce
Spre pocăinţă sau păcat.

ION CONSTANTINESCU MARACINEANU

MA-NTORC SPRE NICAIERI

Pe drumul sterp mă-ntorc spre nicăieri
să răscolesc prin vraful de pisanii,
dar nici-un semn, doar pulberi de tăceri
vălătucesc tărîmurile stranii.

Contrariat de tot ce mă-nconjoară
nu mă întreb cînd totu-i ars de jar,
nu are rost să zgîndăr în zadar
cenuşile ce timpul le presară.

La orice pas o umbră de-ndoială
prin rariştea toridă şi pustie
îmi urmăreşte jalnica sfială :
din tot ce-a fost numai scrîşnirea-i vie.

Inţelenit în tihnă şi-armonie
am găzduit cu veacuri înainte
neliniştea ce îmi cerea fierbinte
măcar un bob din calda omenie.

M-au bîntuit destule ierni haine
şi viscolul mi-a zgîlţîit rărunchii,
nu mi-am plecat nici fruntea, nici genunchi,
ci mi-am păstrat încrederea în mine.

Privesc oglinda timpului pierdut
prin labirintul destrămat de umbre
şi resemnat de perspective sumbre
mă-nec în spuza secolului mut.

Doar mugurii ce vor răsare mîine
dacă vor şti să prindă rădăcini
vor mai putea cu holdele de pîine
să cureţe ograda de ciulini.

BOBUL DE SPERANTA

M-am întrebat şi mă întreb mereu :
de unde-atîta vrajbă între fraţi,
nu toţi avem acelaşi Dumnezeu.
n-am fost de-aceiaşi mamă legănaţi ?

Te caut Doamne-n pulberea tăcerii
să radiezi o şoaptă de căldură
acestui frate-nspăimîntat de ură
ce vrea să-mi ardă rănile durerii.

Deschide Doamne poarta către tine
acestui frate care mă-nvrăjbeşte,
opreşte-i biciul aprig ce loveşte
ca să-l sărut cu-o lacrimă de bine.

Dărîmă zidul care ne desparte
şi ne-a ţinut în lunga ignoranţă,
redă-ne Doamne bobul de speranţă
ca să-l sădim în inimă, aparte.

OVIDIU CONSTANTINESCU

T r i p t i c u l
Poetului Contemporan

I

Salut Poet, al vremilor aceste,
Urmaş al celor ce-au purtat cununa !
Au cine, oare, ascultîndu-ţi struna,
Vibraţiile-ncearcă să-i conteste ?!

Iubirea şi durerea-ntotdeauna
Işi deapănă duioasa lor poveste,
Cum noaptea cînd, pe foşnitoare creste,
Alunecă, de-o veşnicie, luna ...

Ce fericit mă simt cînd pot s-ascult
Un vers de-al tău ! Cu lyra ta de patimi
Mă fascinezi, întocmai cum Lipatti-mi
Destăinuia, pe clape, -al său tumult

Pe cît îmi ţin sonatele-i, de sete,
Pe-atît de mult, Coroana-ţi de sonete !

Cînd pana ta revarsă oceane de-ncîntare,
Ingăduie, din plinu-i, a mea să se întreme...!
Poetule al lumii de azi şi viitoare,
Doar tu cunoşti- beţia secundelor supreme.

In talgeri ruginite, a unor vechi cîntare,
S-au adunat de-a valma, elogii şi blesteme.
Revendicări, polemici acum au căutare.
Cîte-un condei, prea liber, să spurce nu se teme...

Cîndva, tîrziul vieţii îţi va aduce-aminte
Cum te-aplecai, cu fruntea de veghe, peste-nscrise,
Să le măsori impulsul, cu lancea ta, fierbinte,

Lăsînd nemărginirii ferestrele deschise,
Prin ele să pătrundă "Eterna Clipă", care
Spre tine se va-ntoarce atotliniştitoare... !

Oh, sacerdot al suferinţei, fie
Ca-n templele de dincolo de vers,
Oficiind ritualul tău demers,
Să mă îndrumi spre marea poezie !

Etern rămîne numele-ţi, neşters
Din patinata vieţii efigie,
Ce-i dăltuişi, cu dîrză acribie,
Rotonda bronzului, de pe avers.

De-atîtea taine, încă neaflate,
De falsele proiecte asumate,
S-or ruşina condeiele nătînge,

Cu spectrul lor vădit, pecuniar ...
Cînd ţărna grea, la pieptul ei te-o strînge,
Ii vei şopti - "Non omnis moriar" !

Se dedică poetului de excepţie
RADU CÎRNECI

MONICA PETCOVICI URSU

VATRA DE VIS

In vatra noastră de vis,
Sacru şi mîngîietor
Arde focul de nestins
Alinare-orcărui dor

Din cenuşa vetrei noastre
Chiar oricît ne-ar fi de greu
Reînviem păsări măiastre
Ce-şi iau zbor spre Dumnezeu

COBORISUL

Unde sînt păsările să le-aud cîntecul ?
Unde este soarele să-i văd razele ?
Căci de-atîta noapte mi-e sufletul orb ...

De ce copacii nu-şi freamătă frunzele ?
De ce nu se pogoară la mine cerul ?
Smoala prăpăstiilor să n-o mai sorb.

TRECERI

Se scurg un ceas, un anotimp, un secol
Fără a privi peste ce trec
Zboară timpul pozînd în miracol
Lăsînd uneori gust amar sau sec.

Precum vîntul scutură frunzele
Ne fură timpul mari bucurii
Stîrnind amintiri tainice-n stoluri
Si pentru depărtări, nostalgii.

MONICA URSU PETROVICI

AUD PLINSUL

Aud plînsul fără lacrimi al pietrelor
Suferința punerii-n veșnicie a lor
Aud aurele cum dor
Că nu pot să se-nalțe-n zbor.
Cine suferă, aude pietrele cum suspină
Si-nsetarea aurelor de lumină.

MONICA URSU PETROVICI

VECERNII

Bat clopotele de vecernii
Străbătînd peste milenii;
Dorul vechi se-ascunde-n nou
Ca-ntr-o vale cu ecou.
Pînă la pisc este mult.
Eu le-ascult dialogînd
Dincolo de verb și gînd.
Bat clopotele de vecernii
Străbătînd peste milenii.

MIHAI CHIRITA-HOTARELE

INTOARCEREA PLUGARULUI

Mă tot gîndesc
La vatra sfîntă
Ce îmi cuvîntă,
Dar timpuri grele
M-au dus cu ele
Si m-au îndepărtat
De satul drag
In suflet încrustat.
Acum mă-ntorc
Si timpul torc.
Parcă-l aud
Nu te mai duce
Pe căi năuce
Te cheamă-n luncă
O sfîntă muncă,
In sat un plug
Cu-al lui belșug.

NICOLAE CORDONEANU

O NOAPTE ADINCA

O noapte-adîncă se lasă peste noi,
și-a nins ...
Lumina unui vis a licărit, și-apoi,
s-a stins.

CONSTANTIN AUREL DRAGODAN

PANOTICUM

1. INTERIOR

A pătruns în beci, pe-o rînă, dimineaţa prin zăbrele
Rebegită şi bolnavă de ftizie şi de tuse.
Dibuind, se poticneşte printre priciuri suprapuse,
Ca-ntr-un iad, cu zidăria sprijinită strîmb în schele.

Unul spune cîte-n lună, altul bîiguie cu groază
Visu-i rău: "Si-n drum, frăţie, se făcea o apă maare!"
Ceilalţi socotesc păduchii prinşi în zdrenţele murdare:
"Paştrei !" "Fleac." "Optzeci nea Gică !"
Două sute patru loază !"

Stoarce lacrimi mari tavanul. Intr-un colţ hîrdăul pute.
In perete igrasia a mînjit o moarte beată,
Iar Urîtul, stînd turceşte, şi cu Foamea deşucheată,
Din ţigări de rogojină sorb cu sete fumul iute.

2. CELULELE NEGRE

La celula-ntîi, un vechi întemniţat
Spînzurîndu-şi trupu-n cui, a evadat.

La celula-a doua, altul, mai dihai,
S-a-mbătat cu beznă - sîc ! - şi face hai.
La celula-a treia, ars de sete, eu
Bîjbîi prin genune după Dumnezeu.

4. VORBITOR

Ocnaşul tăcea,
Cu pumnii crispaţi pe zăbrele.

Femeia plîngea.

Fetiţa rotea
Azurul mirat din mărgele.

5. LADA

Pe-noptate, lada a fost scoasă pe poarta cea mare
Pe unde ies deţinuţii la eliberare.

Pe la-ncheieturi, lada scîrţîia şubrezită- pac, pac :
Erau doi morţi înăuntru şi-unul pe capac.

Mai încolo, lada a fost deşertată într-o groapă.
S-a auzit un huruit de oase şi-un plescăit de apă.

6. PEISAJ NOCTURN

Cînd broaşte ţestoase barăcile par,
Dormind istovite-n carcasa tăcerii,
La sîrma ghimpată doar luna, amar,
Işi leagănă, palidă, masca durerii.

Din mare, ieşit ca un şarpe de fum,
Canalul, întins pe pîrloagele mute,
In lente convulsii digeră acum
Mormanul de victime-al zilei trecute.

7. STRIGOII

S-au strîns, sub un zid învechit de-nchisoare,
In haine vărgate, un grup de strigoi,
La glezne cu lanţuri de lună, uşoare,
Si licăre stranii în ochii lor goi.

Intîiul le zise: "Fîrtaţilor, eu
In cazne grozave-am sfîrşit într-un beci,
Iar carnea zdrobită a trupului meu,
A fost aruncată-n răscruci de poteci.

Al doilea zise : "De foame m-am stins,
In frigul celulei păreri mestecînd.
Iar pielea pe oase uscată s-a-ntins
Si mîna-am muşcat-o-neştire, gemînd".

Al treilea zise : "Iar eu am zăcut
De-o boală cumplită, ce n-are alin,
Si-am ars mistuit de-aprinderi, tăcut,
In nopţi nesfîrşite de zbucium şi chin".

Al patrulea zise : "Am fost la Canal,
In cruntă robie, prin vînt şi zăpadă.
Sleit de puteri am căzut de pe mal,
Cu roaba de fier peste mine, grămadă".

Si-al cincilea-a zis : "Ce grea suferinţă
E-atunci cînd în ceasul de cumpănă cazi
Răpus în speranţă şi frînt în credinţă:.
Tăcură. Cocoşii cîntau printre brazi ...

CONSTANTA POPOVICI

REMEMBER

Ne-am privit...
Ne-am dorit ...
Ne-am atras
Si-am rămas
Ca doi sori
Printre nori ...

Te-am respins
Si învins
Ai fugit
Prăvălit
Ca un fulger aprins
In ţărî... necuprins.

In clipe vrăjite
Si neîmplinite
Din haosul gol
S-aruncă spre sol
Fărîme de nori
Si cioburi de sori.

Plutind în extaz
S-aprind în obraz
Văpăi şi simţiri...
Visate trăiri.

Dar nu e nimic,
De cît doar un pic
De nemărginire ...
Un vis de iubire.

ALEXANDRU TEODORESCU SCHEI

LUI ANA MARIA

La a zecea - aniversare
Nu sînt mare dar nici mică
Uite-n semn de sărbătoare
Vălul, vieţii se ridică.

Păpuşile-s în colţ uitate
Doresc ceva mai serios
Visez ca-n basme minunate
Imaginea lui Făt Frumos.

Uneori, tata mă ceartă
Atunci eu nu mai ştiu ce fac
Viaţa ca o stea arată
Ascunsă în adînc de lac.

Inchipui zeci de ipoteze
In care să mă regăsesc
Mama ar vrea să-mi sugereze
Că timpu-n van îl irosesc.

Invăţ sîrguincios la şcoală
Mai bine decît ceilalţi mulţi
Părinţii mi-or da învoială
Să mă consider printre-adulţi ?...

Acum nu mai sînt o copilă
Si nu mai cred nici în poveşti
Visez alevea o idilă;
Dar gîndul îmi ţipă-greşeşti !

Uneori-îmi spun, mi se pare
Că bună nu sînt de nimic
Că n-am să ajung niciodînd mare
Să mă distrez şi eu un pic.

Acum văd lumea mai concret
Fără întîmplări cu titani
Incerc un zîmbet mai cochet
Fiindcă-mplinesc azi zece ani.

COSTIN MONEA

CARTEA

E o floare de gînd,
Cuget ce se împarte,
Sufletul parcă vrînd
Să se smulgă din moarte

(Non omnis moriar)

COSTIN MONEA

MELANCOLIE

Se degradează viaţa zi de zi :
Corupţie, necinste, multă ură;
O poluare-n suflet şi-n natură.
Din somnul nepăsării ne-om trezi ?

Cînd toate iau o factice turnură
Si Adevărul mulţi îl vor dosi,
Urale, ditirambi vom auzi,
Si cozi imense la cumpărătură.

O transparenţă poate ni s-ar cere
Sprea-nfrîna abuzul de putere
Mafia, deformarea şi risipa.

S-au eclipsat virtuţile străbune,
Prestigiul românesc de ieri apune
Si-n zborul spre progres e frînt-aripa.

TOMA ISTRATI

ETERNITATE

TARA, ţarină, ţărani,
Vă iubesc de mii de ani,
Ba chiar şi mai de demult
Inima-mi prin voi mi-ascult.

Că, de cînd e neamul meu,
Tot prin voi, am fost şi eu
Stînca de granit, pe care
S-a-nălţat DACIA MARE.

Două cercuri ca de foc
Ne-au trecut strînşi la un loc
Prin istorii nepereche
Limba şi credinţa veche.

Ca oricînd în veşnicie,
Staţi şi azi drept temelie
La continuă-nălţare
De gînd bun şi bunăstare.

Omenia înţeleaptă,
Munca, vitejia dreaptă
Legătura cu pămîntul
Strămoşesc, vi-i legămîntul.

Voi, prin geruri şi prin ploaie
Aţi dus greul în războaie,
Si ne-aţi apărat tenace
Glia de duşman rapace.

Iară eu, cît va fi soare
Aurul din grîu pe-ogoare,
Nesfîrşit am să rămîn,
Ca şi voi, ŢĂRAN ROMAN.

DIDI CARPOVICI

LUI EMINESCU

Ne-a fost dat un Eminescu, bulgăre desprins din soare,
Viers de doină şi baladă, pe întinsuri de ogoare;
Făt-Frumos născut din lacrimi i-a adus din basme slova,
Irizări de curcubee i-au dat harul din Moldova.

El e freamătul de codru murmurînd în taină şoapte,
Un izvor de apă vie strămoşesc din Miazănoapte,
Prometeică făclie în extazul dragostei,
Trubadur cu ochi de aştri pribegind prin anii grei.

Armonii neegalate a redat măiestrei lire,
Nestemate izvorît-au din al său condei subţire.
Limba, fagure de miere - a cîntat ca nimeni altul;
Dăinui-va raza caldă cît granitul şi bazaltul.

El a fost şi va rămîne geniul poeziei noastre
Dezmierdînd cu flori de nufăr luciul apelor albastre.
Lor purta în veci zefirii în plutiri de funigei
Si în nimbul de petale dulce-al florilor de tei.

Imi apar în minte versuri cu alcătuiri divine,
Stele licărind de doruri înecate de suspine,
Lebede plutind pe lacuri, cînd amurgul le cuprinde,
Glossa nemuririi noastre şi ecouri de colinde.

Stihuri mlădiind romanţe ne înduioşează gîndul,
Lampa Veronicăi parcă se aprinde aşteptîndu-l.
Plopii fără soţ adesea ne apar sub clar de lună
Iar SARA PE DEAL visîndu-l, buciumul cu jale sună,

Si LUCEAFARUL renaşte şi SARMANUL DIONIS,
CALIN file de poveste reapar în nopţi de vis,
Iar în roua dimineţii regăsesc fără să ştiu
Lacrimi prefăcute-n perle evocînd GENIUL PUSTIU.

Val de strigăte-n revoltă ca din negură transpar
Recitînd cu-nflorare IMPARAT SI PROLETAR.
Un torent al demnităţii, Mircea-n luptă la Rovine
Răpunînd aliotmanul se înalţă-n slăvi cu tine !

Il păstrăm etern în cuget pe MIHAI din Ipoteşti
Cel ce-a dat glas fără seamăn poeziei româneşti,
Un poet fără pereche, cu gîndire de titan,
Viu în inimile noastre şi mereu contemporan.

HOSE MARIA DE HEREDIA

LA CONQUE

Par quels froids, depuis combien d'hivers
Qui le saura jamais, Conque frêle et nacrée !
La houle, les courants et les roz de marrée
T'ont-ils roulée au creux de leurs abimes verts

Aujourd'hui, sous le ciel, loin de reflux amers
Tu t'es fait un doux lit de l'arène dorée
Mais ton espoir est vain. Longue et désesperée
En toi gémit tojours la grande voix des mers.

Mon ame est devenue une prison sonore ;
Et comme en tes replis pleure et soupire encore
La plainte du refrain de l'ancienne clameur,

Ainsi du plus profond de ce coeur top plein d'Elle
Sourde, lente, insensible et pourtant éternelle
Gronde en moi l'orageuse et lointaine rumeur.

Traducteur

Constantin Ottescu

SCOICA

Prin cîte oceane sau luni de iarnă care
Dar cine poate spune, o, scoică sidefată !
Curenţii, vijelia, mareea înspumată
Te-au dat de-a dura-n apa cu-adîncuri mişcătoare,

Aci pe uscat, departe de valurile-amare
Iţi pare moale pînza pe care stau culcată,
Dar totul e zadarnic. Prelung, îndurerată
Gemînd se-aude-n tine nemărginita mare.

Mi-e sufletu-nchisoare de melodie plină
Ce-n colţurile tale prin lacrimi mai suspină
Refrenul trist pe care îl hărăzeam uitării ;

Dar inima mea plină atît de mult cu Ea
Simt cum înceată, caldă dar veşnică urla
Si cîntă-n mine încă furtuna depărtării.

SORIN ENESCU

LA GURA SOBEI

Aş vrea, aşa, ca prin metempsihoză,
Să mă transform - subit - în urs polar
Şi-ntins pe o banchiză ca pe jar,
Tihnit să mormăi: Viaţa este roză !

Cu riscul de a fi încornorat
Aş vrea să fiu un ren într-o cireadă,
Ce zburdă prin mirifica zăpadă
A polului din Nordul depărtat !

Aş vrea să fiu lapon în alba zonă,
Să mă-ncălzesc în iglu cu-o laponă
Si cu osînza smulsă dintr-o focă !

.....
Sînt doar fantasme artice ! Pesemne
Răceala minţii mele le evocă :
Că iară fac o iarnă fără lemne !!!

RADU MIHAI PAPAE

CU SI FARA ZIMBET

Oamenii mici se-ndoaie;
oamenii mari se-ndoiesc.

Pentru unii – orizontul este acolo unde se sfîrşeşte nasul;
pentru alţii – acolo unde începe infinitul ...

Sînt oameni care prin spaţiu înţeleg un loc delimitat,
iar alţii - nemărginirea ...

ANTROPOLOGICA

Privind colecţia de cranii
cu dinţi rînjind şi ochii scoşi,
m-am îngrozit din ce dihanii
se nasc de veacuri Feţi-Frumoşi !

PERPETUUM MOBILE

L-am văzut, viu, în vitrină
şi de-atunci de-un gînd nu scap :
ca şi el, noi, fără vină,
ne dăm veşnic peste cap ...

REGRET LA DESPĂRŢIRE

Crede-mă, o !, fosta mea amică,
şi ţi-o jur c-o spun cu întristare
că te-ai dovedit a fi prea mică
pentru o prietenie mare !

OPTICA

Ca tînăr - am privit -nainte ...
acum - în urmă ... gest banal;
dar, martore-mi sînt cele sfinte,
că niciodată ... lateral !

RADU MIHAI PAPAE

RELATIVITATE

Gîndesc, în prag de alt tărîm,
cînd simt trecutul greu pe umăr
că, obiectiv, eu sînt bătrîn
iar, subiectiv ... nu sînt prea tînăr !

PE CRUCEA SUBALTERNULUI

El şi-a dorit, pe monument
ca semn distinct, o pălărie
să-i poată saluta, atent,
pe şefi ... cînd trec în veşnicie ...

PE CRUCEA TAXIMETRISTULUI

Neştiind ce drum s-apuce,
către iad, sau rai, prudent
stă acuma la răscruce ...
poate-i pică vreun client ...

PE CRUCEA CEFERISTULUI

Mare i-a mai fost necazul
cînd acarul, pus de soartă,
i-a întors subit macazul
de-a intrat pe linia ... moartă.

TEAMA DE CUTREMUR LA PATRUNJELU

Sper ca solul de sub sfeşnic
să nu se mai mişte iară
şi să-mi strice somnul veşnic
că, de groază ... săr afară !

ION BARBU VALENI

SPINUL SI BRADUL

Pe vîrf de munte, sus în Penteleu,
Se auzi de-odată, un suspin:
Il acuza pe-un brad, un pui de pin :
- De ce te-nalţi în slăvi, mereu, mereu ?..

Te crezi un uriaş copac alpin,
Ori vrei s-ajungi în cer la Dumnezeu ?..
Vezi bine, ţepi ca tine, am şi eu :
Dar şed la locul meu, ca orice pin.

Răspunse bradul: - Acele nu-s ţepi !..
Prin ace, eu respir, iar tu ... înţepi.
De sui în fiecare zi cu-o treaptă,

Doresc o lume paşnică şi dreaptă,
In timp ce tu, îmbătrîneşti arbust;
Perfecţiunea-i chestie de gust !..

COLONEL ING. GHE. NICOLAESCU

MARŞALIER

In a doua jumătate a anilor '30, artileria începuse să se motorizeze. Se luaseră măsuri ca, în fiecare regiment, de două ori pe săptămînă, să se ţină lecţii de cunoaştere a motoarelor şi de conducere. Instructorii erau şi ei improvizaţi. Nouă ni se repartizase un şef de garaj din Ploieşti, cam incult, însă foarte înfipt şi important în funcţia pe care o avea. Intr-o zi ne explica mersul maşinii. Ne arăta că dacă manevrezi anumite pîrghii, maşina merge înainte, cu faţa, iar dacă tragi de o manetă, maşina merge înapoi, cu spatele, adică în "marşalier".

Colonelul nostru cînd l-a auzit, i-a atras atenţia că nu se zice marşalier, ci marche-arrière. Instructorul a sărit ca ars :

-"Să mă iertaţi, domnule colonel, dar îmi daţi voie să ştiu eu mai bine cum se zice: -"Marşalier".

Eşti sigur ? Foarte sigur, maşina merge în marşalier.

- "Bun ! Hai să-l întrebăm şi pe plutonierul Boancă. Cum se zice, Boancă cînd maşina merge înapoi ?

- "Să trăiţi, domnule colonel, se zice că maşina merge în "marşalier".

- Vezi domnule instructor ?

- Nu-i adevărat domnule colonel, se zice în "marşalier".

Iacă, să întrebăm şi un soldat. Ia spune, camarade, cum se zice la voi cînd maşina merge înapoi ?

La noi în sat, cînd maşina merge înapoi, se zice că merge în "marşaleră". Domnilor, domnilor, e posibil sînteţi oameni culţi : pe franţuzeşte şi să-mi daţi voie să am pretenţia că eu cunosc la perfecţie această limbă, mai ales că am făcut şcoala de artilerie la Fontainbleu, la mersul înapoi se zice "marche-arrière" nu marşalier. Uite avem aci pe căpitanul concentrat Vasilescu, profesor de limba franceză şi nu putem pune la îndoială ceea ce ne va afirma el !

Vasilescu, care nu era deloc interesat de această discuţie anostă, se aciuase pe un scaun în spatele unui obuzier, unde o cam dase "într-o geană". Cînd şi-a auzit numele, s-a ridicat şi a venit în grupul din jurul maşinii. Uite, căpitan Vasilescu, avem o nelămurire şi numai dumneata, ca profesor, poţi să ne aduci pe drumul cel bun. Spune-ne, te rog, cum se zice cînd maşina merge cu spatele ?

- Am onoarea să raportez, domnule colonel, cînd maşina merge cu spatele se zice că merge "de-a-ndaratelea". !

DIASPORA ROMANEASCA
PRESA ROMANEASCA ACTIVA

TITLUL		
Acţiunea românească	New York	Nicolae Cârje
Agora	Philadelphia	Dorin Tudoran
America	Cleveland	Peter Lucaci
Ara jurnal	Davis/1. A.	Ion Manea
Boian News Service	New York	George Boian
Buletinul "Casa Romana"	Oakland, Ca.	Ilie Smultea
Buletinul Inst. Român de Cercetări Istorice	San Diego	Eugen Popescu
Credinţa	Detroit	George Alexe
Cuvîntul Românesc	Hamilton, Can.	George Bălaşu
Deşteaptă-te creştine	Hollywood, Fla.	Konstantin Mozik
Epoca	New York	Cătălin Georgescu
Exodus	Streamwood	Petru Lascău
Farul, The Beacon	Chicago	
Fiii Daciei	New York	George Boian
Humanitas	Montreal, Can.	Constantin Stoiciu
Information Buletin	Jackson	Traian Lascu
Libertas Mathematica	Arligton, Tex.	Constantin Corduneanu
Libertatea, The Liberty	New York	Ovidiu Vasilescu
Luceafărul Românesc	Montreal, Can.	Dan Fornade
Lucruri noi şi vechi	Fairfax, Ya	Doru Motz
Lumea liberă	New York	Dan Costescu
Lumea noastră	New York	Cătălin Georgescu
Lumea sporturilor	New York	Mircea M. Ionescu
Lumină lină	Jackson	Arhim. Roman Braga
Lupta The Fight	Paris/	Mihai Korne
	Providence R. I.	Constantin Eretescu
	Honolulu	Stefan Baciu
Micromagazin	New York	Cătălina Ligi
Mioriţa	Rochester	Elisabeth Păunescu
Dreapta nouă New Right	New York	Constantin Burlacu
New York Spectator	New York	Serban Andronescu
Polemici	New York	Alexandru Buican
Privighetoarea	Hollywood	Moise Creţu
Propovăduitorul	Detroit Pav	Pavel Pop
Rădăcini	Kitchener Pr.	Dumitru Ichim
Romanian Philatelie Studies	New York	George Pataki
Rugul aprins	Terre Haute, Ind	Maica Alexandra
Străjerul	Loma Linda, Can.	Valerian Buducea
Universul	Hollywood	Aristide Buhoiu

Preluat din LUCEAFARUL ROMANESC, Montreal-Canada

Tinerilor sacrificaţi în Dec. 1989

NU VOM PLECA

-MADRIGAL-

Versuri: Rodica Cocidet-Teodorescu

Muzica: Şerban Nichifor

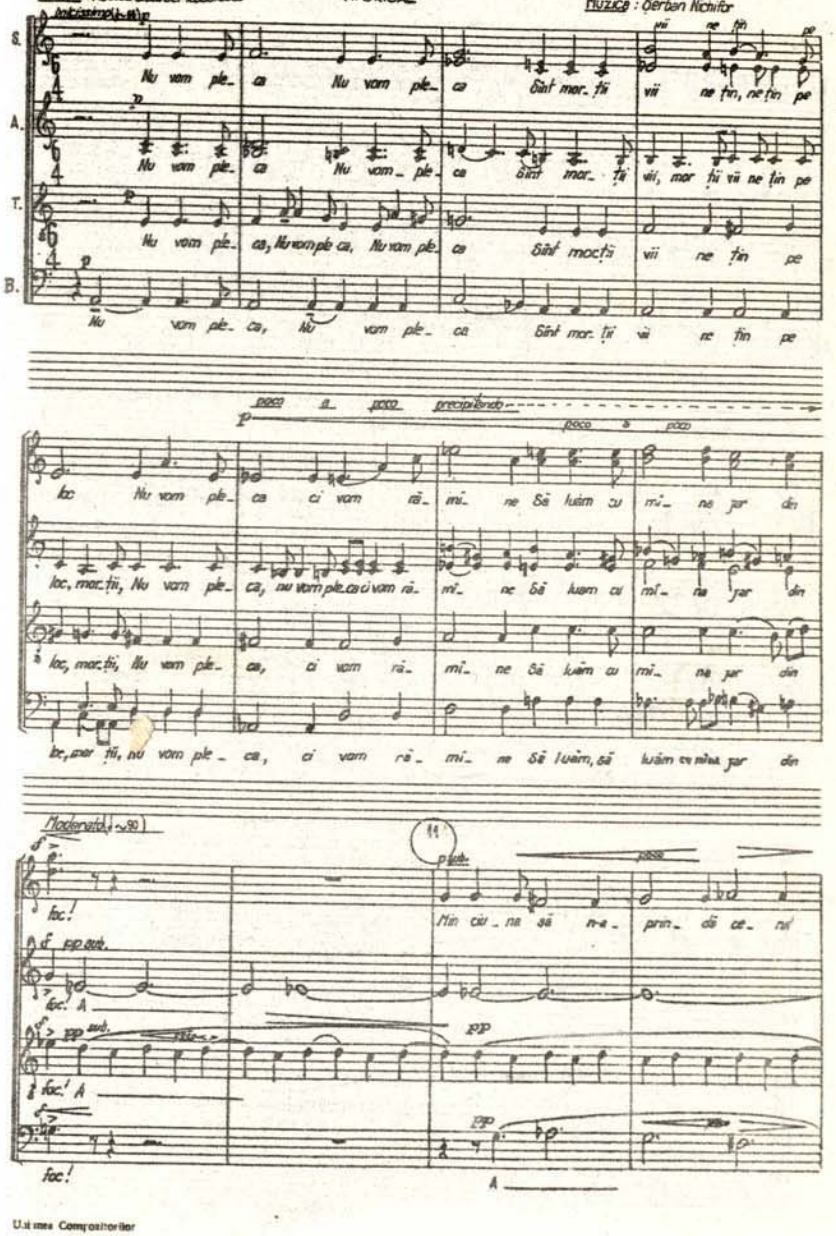

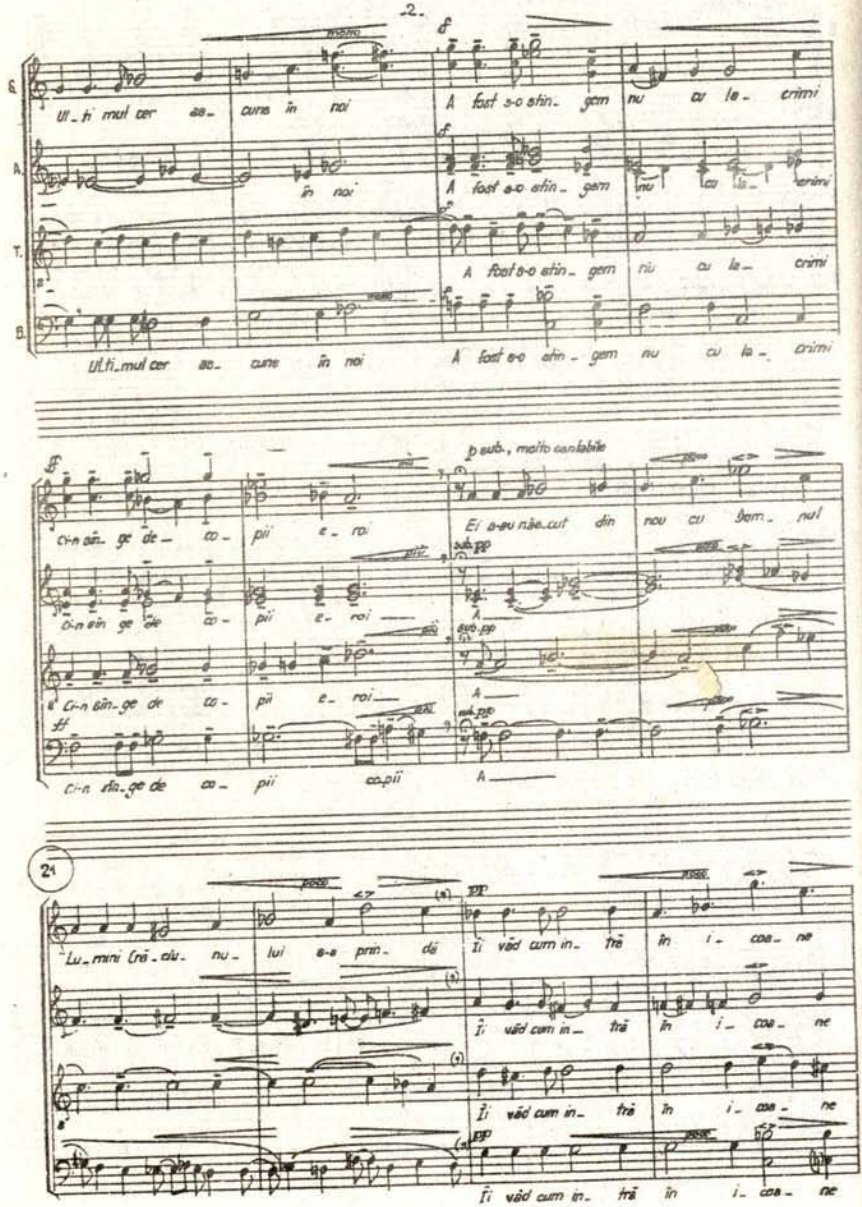
Ul_ti mul cer as_ cuns în noi
A fost s-o stin_ gem nu cu la_ crimi
Ci-n sîn_ ge de_ co_ pii e_ roi
Ei s-au năs_cut din nou cu Dum_ nul
Lu_mini (ră_ciu_ nu_ lui s-a prin_ dă
Îi văd cum in_ tră în i_ coa_ ne

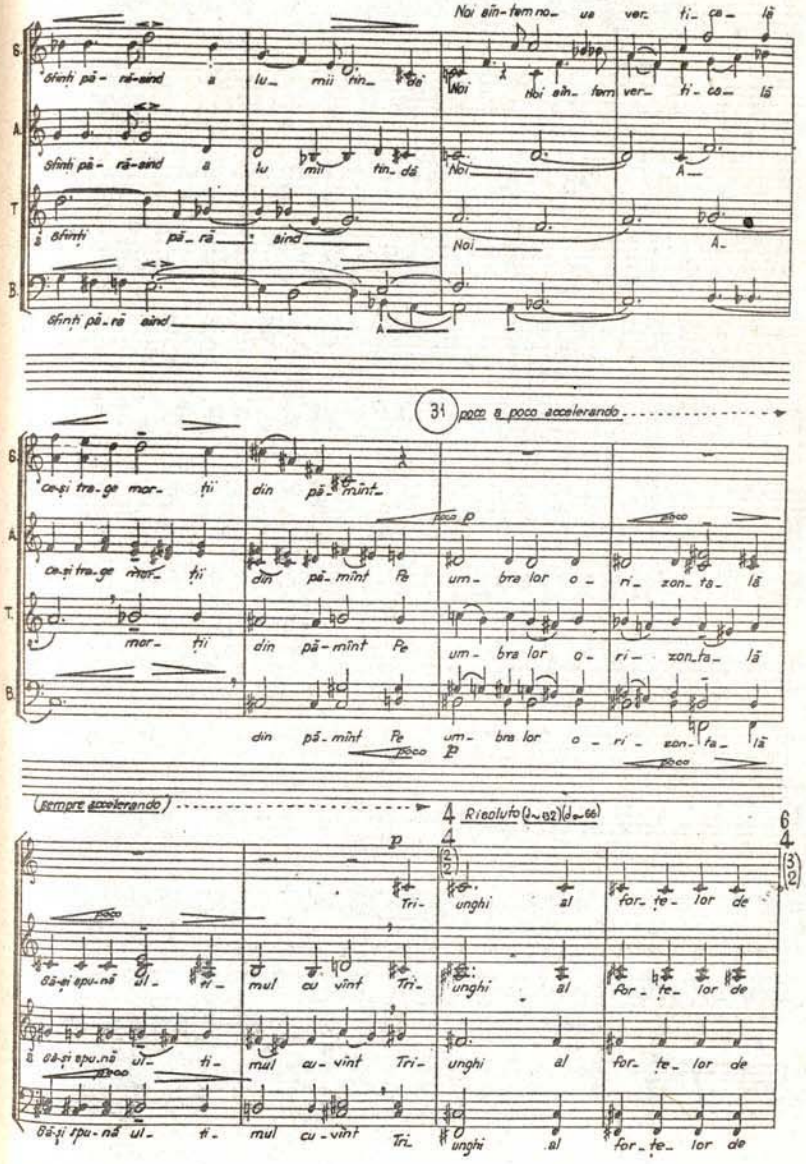
Noi sîn_tem no_ ua ver_ ti_ ca_ lă
Sfinți pă_ ră_sind a lu_ mii tin_ dă
Noi noi sîn_ tem ver_ ti_ ca_ lă
31 poco a poco accelerando
ce-și tra_ge mor_ ții din pă_ mînt
ce-și tra_ge mor_ ții din pă_ mînt Pe um_ bra lor o_ ri_ zon_ ta_ lă
mor_ ții din pă_ mînt Pe um_ bra lor o_ ri_ zon_ ta_ lă
din pă_ mînt Pe um_ bra lor o_ ri_ zon_ ta_ lă
(sempre accelerando)
Risoluto
Tri_ unghi al for_ te_ lor de
Gă-și spu_nă ul_ ti_ mul cu vînt Tri_ unghi al for_ te_ lor de
Gă-și spu_nă ul_ ti_ mul cu_ vînt Tri_ unghi al for_ te_ lor de
Gă-și spu_nă ul_ ti_ mul cu_ vînt Tri_ unghi al for_ te_ lor de

41
mp sempre poco a poco accelerando
mf
tai - nă ce s-au u - nit în ros - tul greu Să
(sempre poco a poco accelerando)
Sonoro
ta - ie drum larg li - ber - tă - ţii
Măr - tu - ri -
sempre accelerando
51
sind
Măr - tu - ri -

Quasi Grido
Sub. Tempo I, come eco
sfff subito
sind; Măr - tu - ri - sind!
pe Dum - ne - zeu
A
poco a poco allargando
61
(sempre allargando)
Lontano
poco a poco
calando
G.P.
G.P.
G.P.
[≈4'30"]
(Buc., 2-II-1991

NU VOM PLECA

- madrigal -

Nu vom pleca, nu vom pleca !
Sînt morţii vii, ne ţin pe loc
Nu vom pleca, ci vom rămîne
Să luăm cu mîna jar din foc.

Minciuna să n-aprindă cerul
Ultimul cer ascuns în noi
A fost s-o stingem nu cu lacrimi,
Ci-n sînge de copii eroi.

Ei s-au născut din nou cu Domnul
Lumini Crăciunului s-aprindă
Îi văd cum intră în icoane
Sfinţi părăsind a lumii tindă.

Noi sîntem noua verticală
Ce-şi trage morţii din pămînt
Pe umbra lor orizontală
Să-şi spună ultimul cuvînt.

Triunghi al forţelor de taină
Ce s-au unit în rostul greu
Să taie drum larg Libertăţii
Mărturisind pe Dumnezeu.

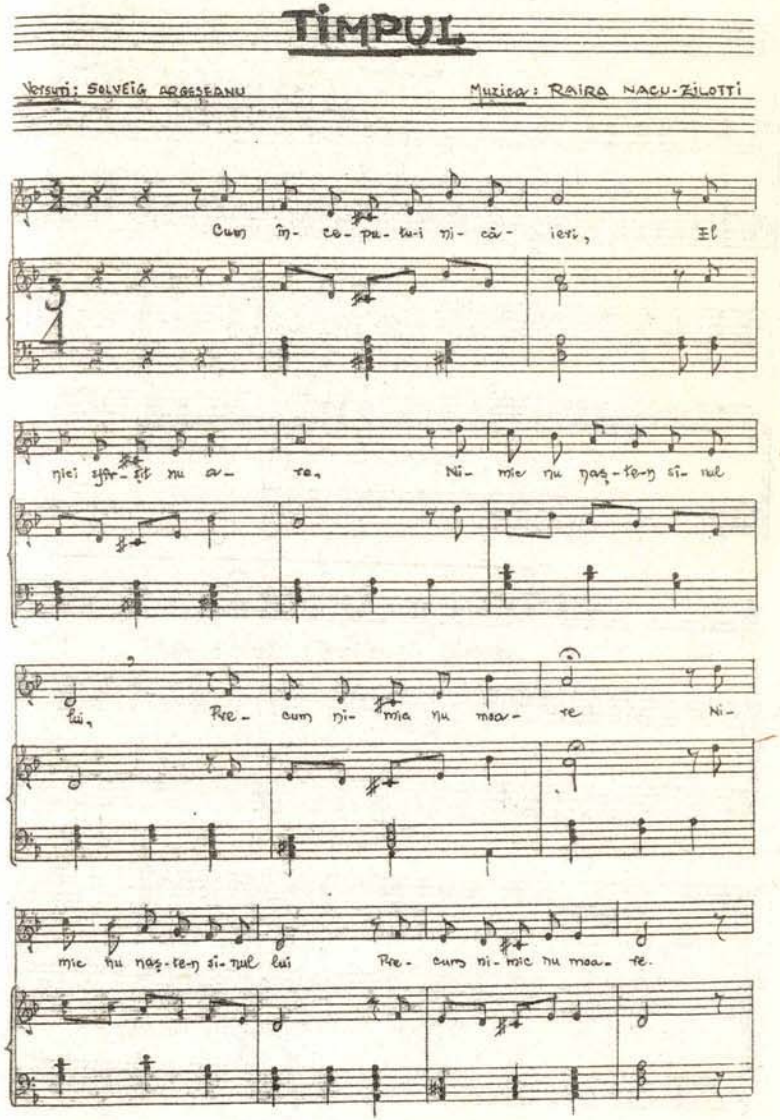

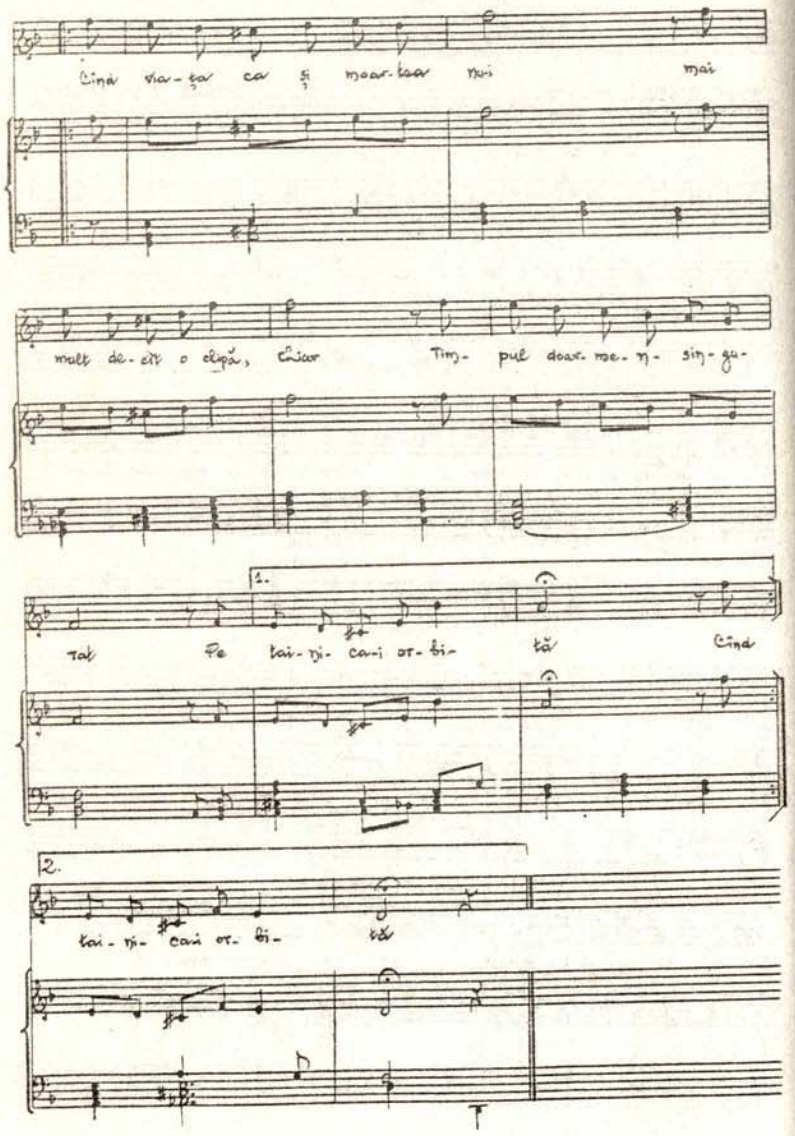

TIMPUL

Originalul în limba engleză publicat în „American Anthology of Midwestern Poetry"

1

Cum începutu-i nicăieri,
El nici sfîrșit nu are...
Nimic nu naște-n sînul lui } bis
Precum nimic nu moare.

2

Cînd viața ca și moartea nu-i
Mai mult decît o clipă,
Chiar Timpul doarme-nsingurat } bis
Pe tainica-i orbită.

3

Zadarnic aruncăm spre el
Rugi calde și blesteme...
Ele se-ncheagă și se sfing } bis
Doar dincolo de vreme.

CUVINTELE DE DOR

Versuri: Costin Nianeu — Muzica: Ștefan Nuca Botta

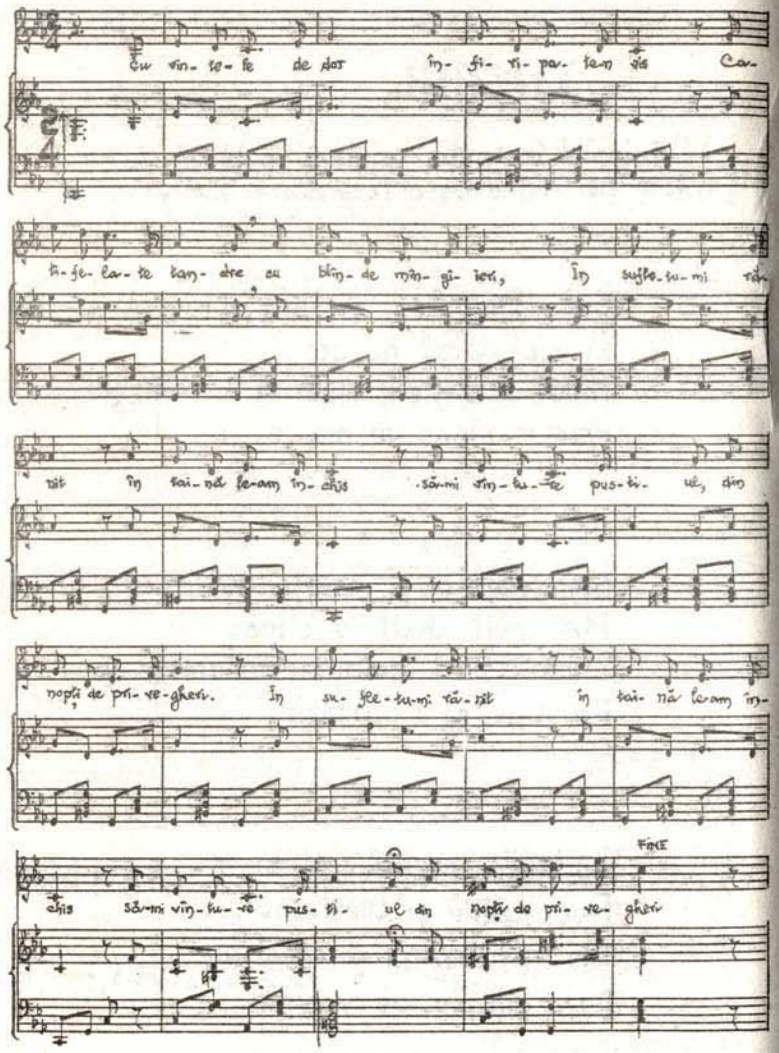

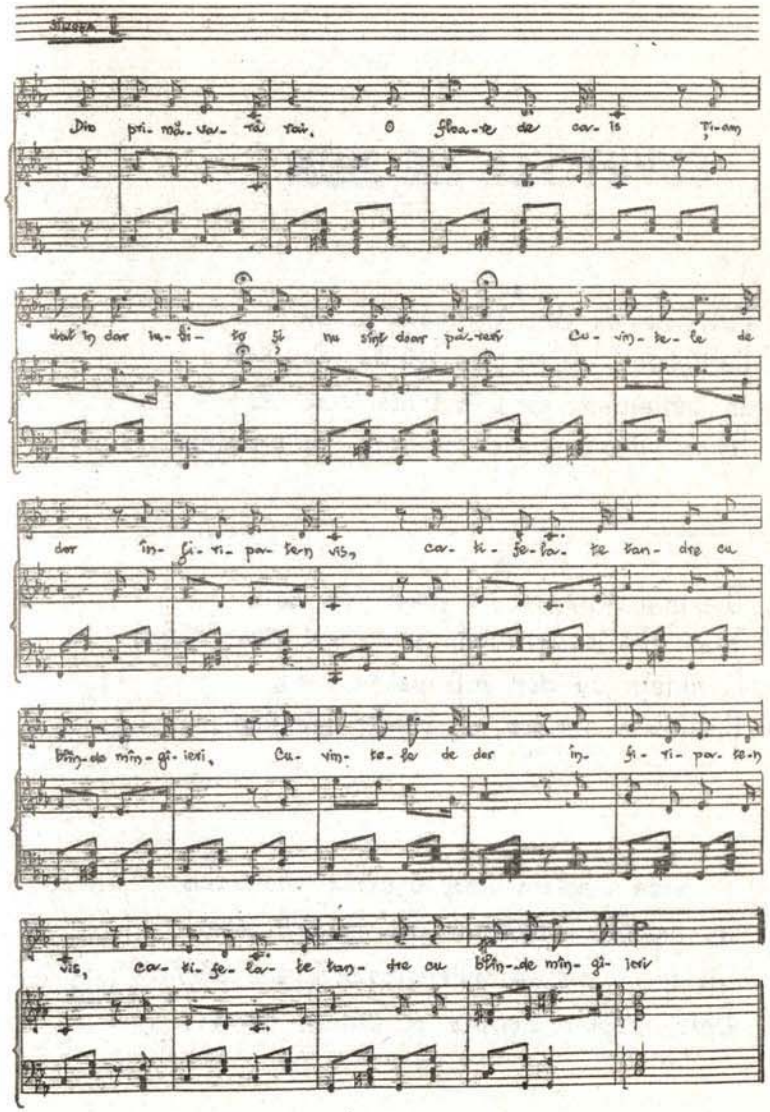

CUVINTELE DE DOR

1
Cuvintele de dor înfiripate-n vis,
Catifelate, tandre, cu blînde mîngîieri
În sufletu-mi rănit în taină le-am închis } bis
Să-mi vinture pustiul din nopți de privegheri.

2
Din primăvara-rai, o floare de cais
Ți-am dat în dar iubito și nu sînt doar păreri
Cuvintele de dor înfiripate-n vis, } bis
Catifelate, tandre, cu blînde mîngîieri.

3
Aș vrea s-așternacum o punte peste-abis
Cu gîndul să disterni din gravele tăceri
Cît te-am iubit de mult și calea ce-au deschis } bis
Spre așteptări deșarte și tainice dureri.

Versuri: Vionica Boeru
Muzica

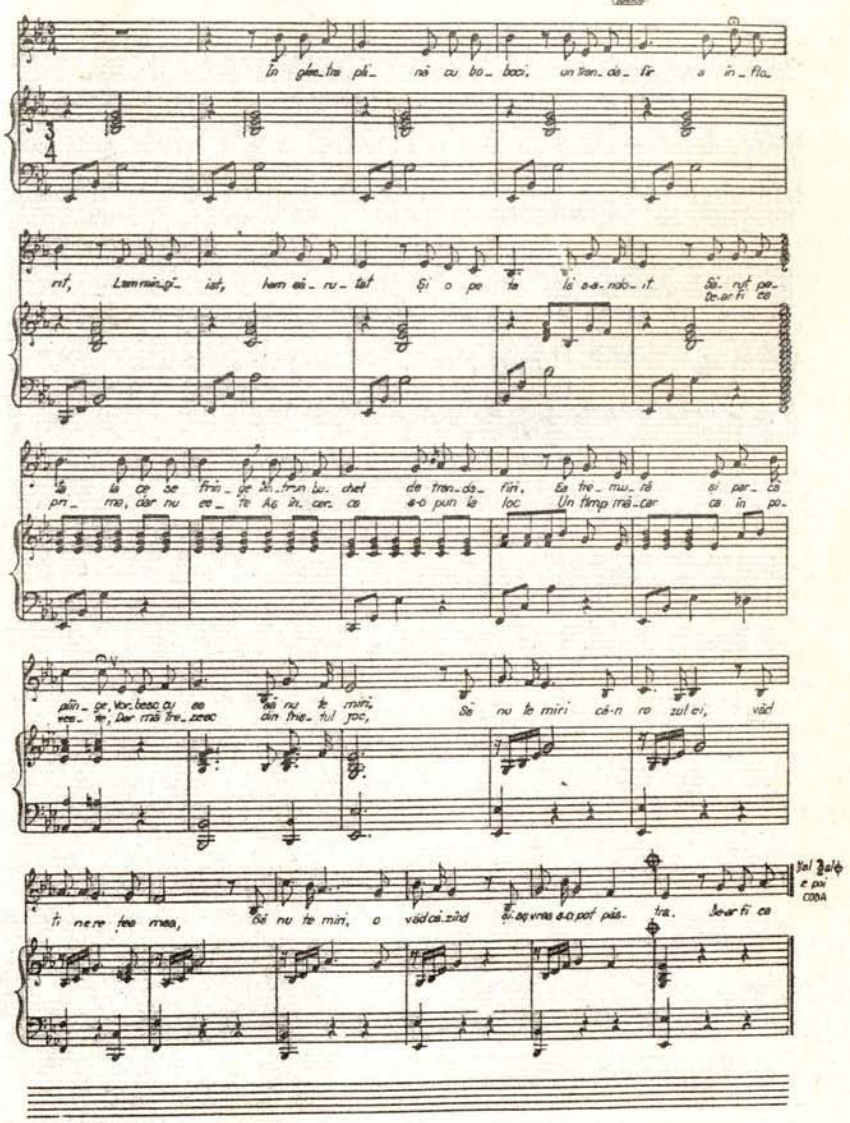

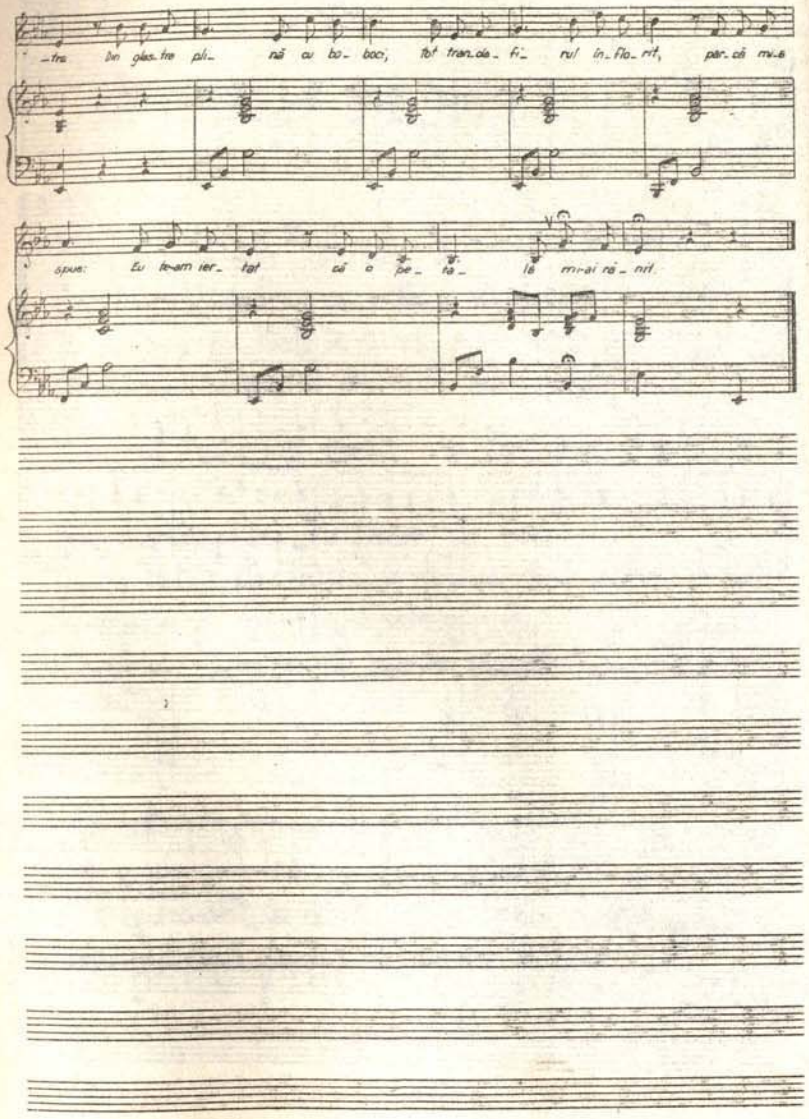

LA REVUE "NOUVELLE PENSÉE"

REDACTEUR EN CHEF : COSTIN MONEA

REDACTION : BUCAREST, RUE ION MAIORESCU 11,
BLOC 44, Escalier B, apart. 60,
SECTOR II, Cod. 73256 ROUMANIE

A TRAVERS LES MERIDIENS DU GLOBE
Suite de contes: FEERIE HOLLANDAISE

Deus mare fecit
Batavus litora

Il y avait jadis, aux bords lointains de la mer, il y avait un pays qui ne connaissait ni allégresse, ni jeux d'enfants. Sur ces bords il n'y avait point de fillettes à faire des brioches de sable- bien que du sable doré comme du pain sorti du four se trouvait partout; et il n'y avait non plus de garconnets à construire des bateaux pour les envoyer dans le pays des merveilles, bien que l'eau s'étendasse à perte de vue. C'est ainsi que commence le conte, et CHEVEUX DORES parait fort étonnée. D'un coup, elle semble amasser sous ses cils longs, noirs et lourds, tout le ciel et demande :

- Mais les enfants ne jouent pas depuis toujours? y a-t-il aussi des enfants qui ne jouent pas? pourquoi y a-t-il des enfants qui ne jouent pas ?

- Eh bien, ils jouent depuis toujours les enfants mais, il y en a aussi qui ne jouent pas; mais... je vous en raconterai une autre fois, un autre conte. A présent, vous voulez savoir ce qui se passait dans ce pays lointain. En bien, ce pays etait devenu le pays de la mer et des tempêtes, et personne ne pouvait vivre là bas. Il n'y avait donc ni de fillettes à faire des brioches de sable, ni de

tre des eaux et du vent. Acculé, le vent semble ne plus trouver sa place; il saute sur une branche, se balance sur une autre comme dans un hamac, il s'effeuille sur les épaules des pétales de cerisier, il bondit à nouveau et, bavard comme vous le connaissez, il s'accroche au bras du moulin à vent vêtu en ballerine - et soudain ... "Hello, la vieillotte, viens dansez une ronde !"

Il va de soi que le sorcier lui avait posé le moulin à travers la route, et que, le sage moulin avait compris les intensions du sorcier, et aussi c'est sûr que le vent était lui-même las de flâner à l'infini le long de l'immense étendue salée des vagues. Mais, faisons attention à ce qui va se passer.

Coquet le moulin cache d'un bras sa tête, tout regardant furtivement vers le lointain et ... peu à peu se laisse entraîné par la ronde; offrant un bras au vent, il s'enfuit de l'autre ... une main au flanc, au front de l'autre tre, resserre la rouge ceinture d'une main, chassant le vent de l'autre ... tantot enlève les aubes des eaux, tantot aspire le marécage et ainsi de suite jusqu'a ce que les eaux endormies à l'ombre des roseaux se mettent en branle. Mais, je ne sais pas pourquoi les eaux trébuchaient ainsi ... peut-être qu'elles ne connaissaient pas la route; elles serpentaient comme une pensée, dans un bleu labyrinthe qui se creusait devant elles... elles avancaient, se retournaient ... come si elles s'efforcaient

garconnets à envoyer des bateaux dans le pays des merveilles... Oui... J'ai compris, vous désirez savoir maintenant comment la mer et les tempêtes etaient arrivé à s'emparer de ce pays, parce que vous avez raison, on ne trouve pas des pays à vendre.

Nous dit le conte qu'aux temps lointains, temps que lui-même ne s'en rappelle bien, existaient vraiement là-bas de magnifiques cités ayant de vrais bateaux qui secouaent tendrement leurs mâts au vent, des cités qui cachaient entre leurs murs des scintillements de fabuleux trésors, des échos de chants de prouesse, mais que la mer, qui les convoitait depuis longtemps, s'était mis en tête d'envahir ce pays et d'eteindre ses confins au-delà.

Voila donc la mer qui se met aux aguets et chaque soir, quand la lune se levait, elle avancait, en relevant sa tête tourbillonante pour observer ce que se passait dans l'empire terrestre, et vers l'aube elle se retirait dans sa litière. Mais, chaque fois elle laissait derrière elle, en compagnie des marais, cachées comme une venimeuse pensée dans le vert empire des roseaux, d'énormes masses d'eau sallée. Un beau jour, tout en lutinant avec le vent, l'instable vent qui se balance tantôt d'un côté, tantot d'un autre, ils se concertent à envahir la terre. Quant aux motifs de querelle, la mer y avait pensé depuis longtemps; soit, qu'n fil d'herbe au nom de "helm" lui empêchait la marche et lui coupait la vague

charme, je ne me rends pas compte pourquoi je me rappelle les vieilles légendes du début du monde, où bien plus vieilles encore - depuis les temps éloignés lorsque la Lumière n'avait pas encore soulevé les cils de la Nuit et l'Aurore nétait pas encore née, quand le Silence dormait dans les bras des Ténébres, vu que le Temps n'avait pas encore donné de forme aux choses.

Le sorcier aspire longuement sa pipe et il semble se demander: "De quoi donc commencer ?" De son regard il fait le tour et décide: "D'abord, c'est la terre qui doit être éliberée des eaux, qui semblent vous guetter pour vous engloutir dans l'abîme pourri des marécages". Puis, il plonge de nouveau dans ses pensées, et si vous auriez été auprès de lui, je suis sûr qu'il vous aurait demandé si par hasard vous n'aviez pas un filet de pêche. Pourquoi ? "Eh, je voudrais charrier l'eau, cette immensité d'eau, pour la retourner à la mer", vous aurait-il répondu en vous carresant la tête. Ce faisant, la conversation aurait continué ... vous l'auriez épié devantage et il vous aurait dit qu'il prendrait le vent par la queue. Pourquoi ? Eh ... pour l'arracher du fond des eaux. Mais soyez persuadés que le sorcier ne blaguait point du tout, et, si vous voulez, allons sur ses pas.

Le sorcier appecoit le fil d'"helm" et, d'un signe, celui-là amasse autour de lui les grains de sable et peu à peu, voilà un véritable mur qui s'éléve à l'encon-

qui s'avancait paisiblement pour s'échauffer sur le sable de la plage; soit que pendant la nuit, les étoiles s'assemblent et cospirent dans le miroir des lacs; soit que les forêts secouent les ténèbres de leurs crinière pour lui obscursir la vue- et combien d'autres.

C'est ainsi qu'une nuit, à l'horizon, là-bas où elle se trouvait plus à l'aise, la mer s'accroche aux épaules du vent et s'envole dans le galop sans arrêt des vagues. Elle laisse derrière elle de profonds abis et, comme détachée de la terre, elle parait ouvrir des ailes de plomb--et monte, monte toujours, plus haut, jusqu'à ce que sa bouche édentée, noire comme le précipice de ténèbres d'une caverne, hume une par une la lune et les etoiles. Elle s'arrête un moment, comme pour respirer. Enfin ! il faisait nuit noir ! Elle regarde gloutonnement tout autour d'elle avec ses yeux de tisson, secoue sa grise crinière au-dessus des abîmes, cueillit sur le ciel la couronne de feu des éclairs et de là s'élance comme une chimère en recouvrant presque la moitié du pays du manteau livide des eaux.

Et le conte nous dit encore une autre chose. Il nous dit que la matoise mer avait ébruité la nouvelle que chaque soir, lorsqu'il descend vers le ciel des abîmes, le soleil allume dans son chemin ainsi qu'un arbre de Noël, les globes jaunes des champs d'orangers, que les gouttes de rosée glissent et s'éparpillent au long des cheveux où

elles, deviennent des étincelles de gemmes, et que l'eau des sources égrenne alors d'étranges contes, de si beaux contes, qu'un minuscule caneton, aussi jaune qu'un boulette d'or, aussi petit qu'l ne pouvait ni même prononcer l'R, déclanche un beau jour un grand tapage parmi tous les êtres. Que s'était-il passé? Comme il restait ainsi, l'oreille penchée vers la source, un oeil fermé pour mieux entendre et un autre oeil ouvert vers le ciel, il commence tout d'un coup à crier à pleine voix: "Le ciel est pa'ti.. le ciel est pa'ti.. ! Certes, vous avez deviné: il disait que le ciel s'était enfui, et je ne doute pas que vous savez aussi où il était parti: épris lui-même du charme des contes, le ciel avait étendu son tapis bleu au fond de la source pour mieux les entendre.

Et la terre, confiante, en écoutant toutes ces choses, avancait lentement dans la mer pour s'échauffer au soleil, pour arriver aux bocages d'orangers et pour écouter les merveilleux contes des sources.

La mer avait elle aussi ébruité la nouvelle que, pendant la nuit, sur le ciel des profondeurs s'allument des constellations encore plus scintillantes que celles que nous voyons de nos yeux, et que la lune passait elle même la nuit entière au fond de la source pour écouter ses contes ravisants. El la terre, confiante, en écoutant tout cela, roulait sans cesse vers les abîmes pour se rafraî-

chir à la lumière des étoiles et pour entendre les contes des sources. C'est de la sorte que la terre avancait inconsciente vers le fond de la mer, d'où aucune voie de retour n'existait, tandis que les magnifiques cités dont nous rapelle le conte se sont trouvées pour toujours loin des rives, dans le triste empire des eaux.

Je m'imagine que vous avez compris maintenant pourquoi personne ne vivait dans ce pays. Mais ... le conte ne se termine pas ici, parce que, j'ai oublié à vous dire qu'aujourd'hui les fillettes de ce lointain pays font en effet des brioches de sable, tandis que les bateaux construits par les garconnets voguent à côté des vôtres vers le pays des merveilles. Mais - cela étant - vous me demanderez à juste titre: Qu'est-ce qu'il s'est passé entre temps.

Vous vous rappelez que dans ces lieux, n'existaient au commencemet que le fil d'"helm" qui coupait la vague, la vague qui agitait sa crête sur les épaules du vent, la vent qui fauchait le sable de la tête chauvre des dunes, les dunes qui se retiraient épouvantées elles-mèmes par la furie de la mer et du vent: bref, le désert de sable s'étendait à côté du désert livide des marécages. El, d'un coup, comme dans les contes, surgit le sorcier qui leur ordonne de transformer le désert en tapis fleuris, riches de fruits. Je ne vous raconterai pas maintenant, quelle figure avait ce sorcier mais, en parlant de son

à s'approprier, comme un enfant de la première, de s'approprier l'alphabet: a..b..c..d.., pour écrire par suite le conte que je viens de vous racconter à présent. Mais cet alphabet ne ressemblait guère à l'alphabet qui est dans nos livres, celui de l'abécédaire et celui, parce que d'ailleurs ni la plume n'était pas une plume usuelle - cette plume du sorcier. Et en vérité...c'étaient des lettres d'eau et de ciel, peut-être expréssement faites pour porter l'ordre du sorcier sur toute l'étendue du pays. Ce conte imprimé dans des lettres d'eau et de ciel, ensevelira le pays tout entier... du filet de pêche auquel le sorcier avait pensé-

Cependant, avec celà, la besogne n'etait pas encore achevée. Il avait attrapé en effet, lui, le sorcier, le vent par la queue et il l'avait attaché au bras du moulin à vent- qui dès lors tourne sans cesse. Mais combien n'en avait-il encore a faire.

Les tempêtes cachées dans les abîmes devaient elles aussi être détachées de la quenouille des eaux; cependant, cette tâche était beaucoup plus difficile. Et voilà le sorcier qui s'arc-boute d'un coup, et d'un coup l'abîme creusé au fond de la mer est tordu de l'autre côté et s'élance comme un montagne qui fend les eaux en deux : d'un côté est poussé vers l'horizon le mugissement des vagues fouetées par les éclairs, et de l'autre côté s'étend le calme... le cristal bleu comme les yeux d'un enfant et

clair.. comme une larme de joie.

Mais, de nouveau, le sorcier n'est pas à son aise. Il tourne tantôt d'un côté, tantôt d'un autre et il est clair qu'il cherche encore quelque chose. Qu'est-ce qu'il cherchait ? Bah, il cherchait un...ciseau. Pourquoi donc ? Il voulait couper avec le ciseau des bandes d'arc-en-ciel pour les étaler le long des champs qui lui paraissaient mornes et tristes. Et en entendant celà, voilà les champs qui se décrochent lentement des abis, s'accrochent à l'arc-en-ciel et semblent glisser avec lui sur des vagues de lumière. Entraîné dans cet embrassement, l'arc-en-ciel ne revient plus au ciel; il reste sur la terre et frémit depuis lors dans la rouge flame des tulipes, dans la blanche corole des narcisses, allume le bleu cristal des champs de lin, la verte étendue des pâturages, l'ambre rose des fleurs de pêcher.

La pipe du sorcier fume longuement ... Les bateaux de papier sont partis un à un vers le pays des merveilles et la fillette de ce pays lointain demande, songeuse: "Grand'Pa, dis donc.. et le petit caneton, si petit comme une boulotte d'or et si petit qu'il ne pouvait ni prononcer l'"R", où est-il maintenant ? Est-il resté au fond des eaux ??.."

Et le soleil regardait derrière lui-même, s'appuiant sur la crête des dunes à l'horizon.

RODICA CIOCÎRDEL TEODORESCU

L'INSTANT D'OPTION

Le vent te glace la veine, Pégasse à moi, du haut
Je la perçois encore, ta triste voix équestre
La nuit défait tes rèves en d'angoissants lambeaux
Tu vas bientôt sombrer dans notre boue terrestre.

Et tes narinnes frémissent de peur et d'inconnu;
Tes ailes s'accrochent en vain aux rayonnements d'étoiles,
Les routes qui mènent du ciel à nos prairies perdues
S'enfoncent dans un profond brouillard qui tisse sa toile.

Au coin de l'œuil une larme humaine vient de percer:
C'est pour nos fils tués, de désespoir un cri
Pour toutes ces tendres branches à peine embourgeonnées,
Qui toutes viendront fleurir les jardins de l'oubli.

La ronde des saints m'encercle comme une ceinture de feu;
Leurs yeux me disent: "poetè, tiens bien en lesse Pégasse!"
Ils me commandent d'apprendre la vérité, pour que
Le bas mensonge terrestre ne soit pas mon Parnasse.

Traduit par
Dinu Giurcăneanu

SILVIA ACOJOCARITEI

BENEFICE DU MAL

Naïve j'espérais
Que si je l'en priais
L'âne ânonerait d'une manière moins stridente...
Je l'ai fait, aussi gentiment que possible
Et sa rèponse "brillante"
Fut une avalanche de ruades !!...

Depuis je sais
Qu l'âne n'est pas seulement ...
Mais aussi "brillant" ?!...

Curieux ?
Nous reconnaissons bien rarement
Le bien que nous fait le mal ?...
Et combien nous pouvons en apprendre ! ?...

On pourrait mème croire
Que le mal, en quantité
Nous est nécessaire
Et ceci, pour ne pas omettre
De toujours apprendre ! ?...

SILVIA ACOJOCARITEI

L'INFINI

L'infini ... intarrissable source
Du vol
Lointain, cerclé, altier,
Sauveur de la pûreté spirituelle...
Trésor duquel
On peut puiser
A volonté,
Chaqun à sa guise, à son choix,
A son moment ...

Créateurs, communiez
A la généreuse coupe
De l'infini.
L'Etre suprème vous a mandé
Comme serviteurs
Pour... le Bien Universel.
Dans ette sphère seulement
Se trouve la clé
Qui ouvre les battants
Vers le sublime.

Sinon, elle vous restera cachée,
Introuvable
Dans les ténèbres insondables.

RADU CONSTANTIN ZARIFOPOL

SPLEEN EXOTIQUE

Au Zambèze, écoute, c'est la saison des pluies,
L'ingénieur des ponts mâche sans arrêt sa pipe,
Il a pris la jungle, les crocodiles en grippe -
Il reste parfois des jours à tamiser l'ennui !

Sous sa tente ornée de trophées d'antilopes
Le phono jous des airs tristes ou gais au déluge
Et Din Aio, la negresse qui charme son refuge
Porte un sourire niais et des bracelets d'Europe !

Lorsque le soir venu, dans les grandes capitales
Les lumières brillent - le sovenir est drôle -
L'ingénieur des ponts dans sa case tropicale
Tire à la cible les têtes noires des idoles !

Il se soûle suvent l'ingénieur des ponts,
Il injurie Stanley et les explorateurs,
Il maudit le fleuve, la pluie, l'équateur,
Les anglais, la lune, sont sort et ... le Japon !

RADU CONSTANTIN ZARIFOPOL

LE CHANDELIER

Quel artisan au faître de sa carière,
Misanthrope, bizarre, mélancolique
Ouvragen au fond de sa boutique
Le chandelier voué à être solitaire ?

Ses mains d'artiste caressèrent souvent
La mince et élégante silhouette
Et gravèrent en bas, de facon discrète,
La devise qui charme et trouble les amants !

"Carpe diem", mots d'une âpre saveur,
Mots de joie profonde et de tristesse aigue,
Mots qui évoquez toute la magie de l'heure,

Mots que je déchiffre aujourd'hui avec peine,
Vous êtes l'écho amer des années révolues,
Vous êtes le fantôme des regrets que je traîne!

COSTIN MONEA

LA NEIGE

La neige, comme un déluge d'innocence
Recouvre tout ... et nous marchons dessus !
En vain les blancs flocons poursuivent leur dance,
Ils n'arrivent pas à recouvrir la rue !

Seul sur les cretês et sur les tuiles des toits
La neige reste pure et blanche, immaculée.
Comme une hermine sur les épaules d'un roi
Elle nous étale son élegant attrait.

.....

Mais là aussi, telle une discrète jeune fille
Que son ami avec amenour enlace,
Moëlleuse, la neige nous trompe, mes amis,
Quand elle affiche une apparence de glace.

NEAUA

Ca inocenţa cade şi zăpada
Si-o calcă în picioare trecătorii.
Zadarnic luptă fluturii ninsorii
Să-mbrace-n alb de sărbătoare strada !

Numai pe culmi şi pe acoperişuri
Cu demnitate îşi păstrează nuanţa
Si-n ireale scînteieri de visuri
Işi etalează sobru, eleganţa.

Dar şi aici, ca fata cea cuminte
In caldă-mbrăţişare sărutată,
S-alunece se lasă, căci ne minte
Cînd vrea să pară, rece, îngheţată.

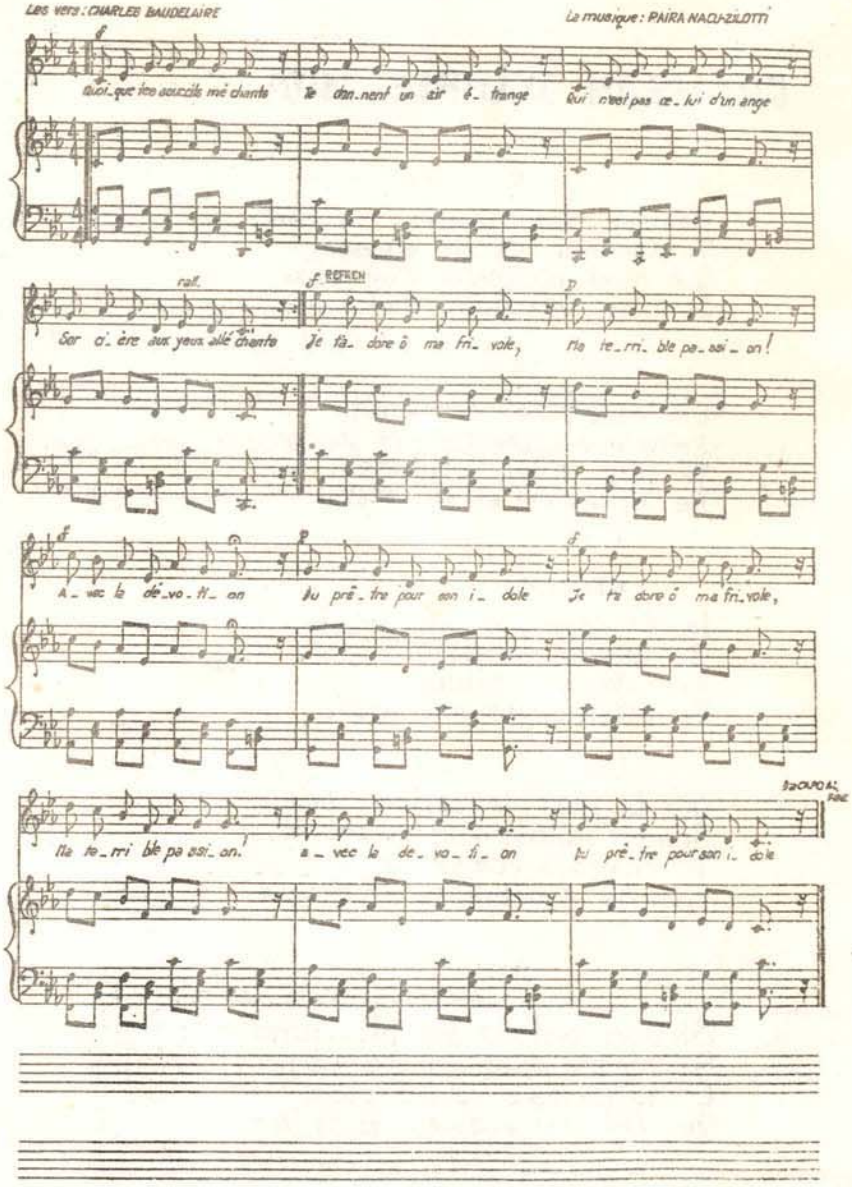

CHANSON D'APRÈS-MIDI

1

Quoique tes sourcils méchants
Te donnent un air étrange
Qui n'est pas celui d'un ange,
Sorcière aux yeux alléchants

2

Le désert et la forêt
Embaument tes tresses rudes ;
Ta tête a les attitudes
De l'enigme et du secret.

REFRAIN :

Je t'adore, ô ma frivole,
Ma terrible passion !
Avec la dévotion
Du prêtre pour son idole. } bis

3

Sur ta chair le parfum rôde
Comme autour d'un encensoir ;
Tu charmes comme le soir,
Nimphe ténébreuse et chaude

4

Ah ! les philtres les plus forts
Ne valent pas ta paresse,
Et tu connais la caresse
Qui fait revivre les morts !

REFRAIN :

E R A T A

Pag. 55 rîndul 9 se va citi:

Atunci ai venit tu cu "SUFLUL" tăiat

Succesiunea corectă a paginilor 116 - 124 este următoarea: 116, 118, 12o, 121, 122, 119, 117, 123, 124.

ICEMENERG

Tiparul executat la ICEMENERG - Atelier Ediţie
Bucureşti, str. Energeticienilor nr. 8, sector 3
Tiraj : 500 exemplare
Data : 17.04.1991